

לחיפוש נצחיות רוח קדשו של אור האורות הנחל נובע מקור חכמה

זאב קשד

בני מזכקהים לחתור

(דעביזוען)

אחק המים שמשם
גדרה האמונה

אהבתם של מאמינים

חכם רפאל ענתבי עם ר' שמואל
הורביץ ואהבת הנצח שבין אנשי
הצדיק בא"י כסקודה מזוהרת
• פרק שני

כת של אמונה

הרה"ח ר' מאיר לווינזון הושקף
טפח זטפחיים מעבודת ה' הנוראה
של החסידים המלובכים
כאהבת הצדיק

זאמונתך כלילות

הר"ר אייל פוליטי במסע משלטל
של חיפוש אחר האמונה הפשוטה
וההתקרבות לאור האורות

ויאמינו בה' זכמשה

חשיפה ראשונה לדמותו של
הגאון ר' ישעיה העשיל פרנקל
שבהר באמונה נצחית
בראש כל הצדיקים

שם מקום האמונה

ארכעה חסידים כשיחת חברים
מיזחדת ומרתקת על חשק רצונות
ומניעות בדרך לארץ הקודש

ידיעה רחבה עם מאמרים מיוחדים
ומעשיות ועובדות נוראות לחיזוק
זחיפוש האמונה הנצחית בהש"ת
בצדיקים ובכל איש ישראלי

חינוך לאמונה

שאלות ותשובות ברורות ומבוארות
בדרכי החינוך של רבינו הקדוש, מזה
היאך, מתי, | מדור 'חינוך הבנים'

אמונה באישון ליל

אברך יקר מגלה את ה' באמצע
הלילה ומהליט לתת לעצמו עוד
סיכוי קדוש | מדור 'מופת זה אני'

המעשה הנכון כגע הנכון

מדור 'רפואת הנפש' יורד לשאלות
הקשות של החיים ומכרר את הדרך
לציאת מצרים

יר"ל ע"י

מערכת אבקשה

טל': 02-539-6363

פקס: 077-318-0237

©

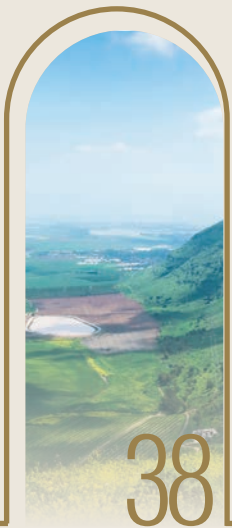
כל הזכויות שמורות.
העתקת קטעי מאמרים,
או תמונות, אך ורק
באישור בכתב מהמערכת.

הגליון מודפס ע"י מ.א. הפקות
דפוס - כל סוגי ההדפסות
במחירים זולים
לקבלת הצעת מחיר משתלמת
במיוחד פנו לטלפון
052-7631367

עיצוב גריד ועריכה גרפית

eBLUM

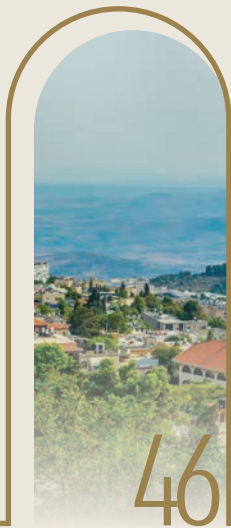
א. שפירא

38

געגעעניס לעפד הקודש

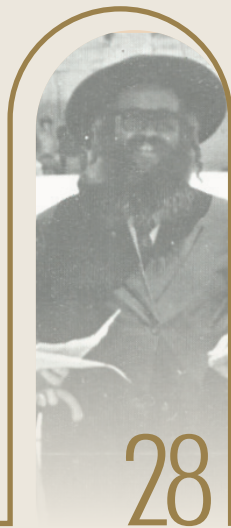
ארבעה חסידים מספרים
על מסע של יציאת
מצרים ועד ההגעה
לארץ הנבספת ♦ אמונה,
השתוקקות, עקשנות

46

אהבת החברים לנצח

ר' שמואל הורביץ
פוגש את חכם ענתבי
וההתקרבות מאירה את
העולם ♦ מבט לאהבה
מעולם אחר

28

כשחסידי מתחיל לספר

ביקור חולים אצל
הרה"ח ר' מאיר לויזון
הפך לרב שיח מרתק
עם עובדות מרתקות
על חיי ההוד של אנ"ש
בדור העבר

מדורים מלאי דעת מאירה:

76 רפואת הנפש
איך מחליטים

81 נקודת המוקום
באר שבע

82 חינוך הבנים
חינוך לאמונה באמונה

86 השקאת האילנות
ישיבת בין הזמנים חיי נצח ביהר

04

ניצוצי אוד
שלהבת האמונה

06

דבור של הרבי
הרבי הוא החיות שלי -
הרה"ח ר' יצחק פרידמאן שליט"א

08

אוד הצפון
מעיינות של אמונה בתורה ס"ב קמא

14

נפשי בשאלתי
פסח כולכטו

16

'יתבררו ויתלבנו'
והגדת לבנך

לתרומות
ושותפות
בבית אבקשה
פנו עוד היום:

בארץ ישראל
02-6237686

בארצות הברית
845-776-1465

לחדש עצמו בתשוקת האמונה

בימיו האחרונים עלי בגוף בעולם הזה, גילה רבינו הקדוש את התורה הנוראה 'תקעו - אמונה', באותה תורה יורד ראש כל הצדיקים הנחל נובע ומתאר בתיאור אלוקי את אשר יקרה את כלל ישראל באחרית הימים. מצד אחד, מכות מופלאות אשר אין להם שום רפואה ושום תקווה. תסמנה שערות ראש למקרא נבואתו של הרבי, לא תפילה לא זכות אבות ולא שום רפואות, ביטוי שמפליא לבטא את כאבם של הנשמות בדור הזה, הרחוקות כל כך מכל גילוי של אמונה.

ומצד שני, מגלה הרבי את 'שועת הישועות', הלא הם המים שמהם גדלה האמונה מתוך צעקת הלב ממעמקים. סוד נורא שלא נשמע כמותו מימות עולם, התגלות אלוקות לרפא חולאת ולהתם חטאת. אשר מתוך אותה רפואה מתחדש ועולה יום חדש, דווקא מתוך חשכת הליל והגלות.

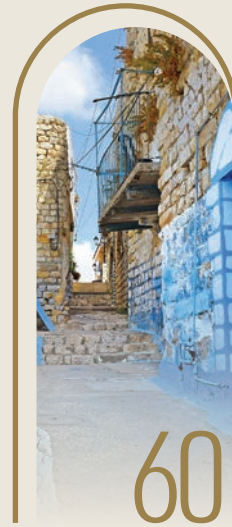

ראבר"ן בדבריו הנפלאים מעלה קושיא מהמשך דבריו של הרבי על כך שהרי כדי לחתור את האמונה צריכם 'איש תבונות' שרק הוא ידלנה ויעלה ממעמקי מצולות הלב, ואם כן מהי תקוותנו אנו חלושי הכח ורפי הדעת?! 'אלא', מתרץ ר' אברהם, 'צעקת ליבו של כל יהודי ממעמקים, היא זו שמעוררת את הרב הגדול, זה שיגע וחתר כל ימיו להעלות את האמונה, והוא אשר מנחיל את ביאורי האמונה העמוקים הללו ומורידם עד אלינו בעומק נפילתנו האנושה'.

בסימן דברים אלו בחרנו להעמיד את גיליון חג הפסח, כדי לחתור ולחפש אחר המים שמהם גדלה האמונה, לזעוק ממעמקי הלב 'ונצעק אל ה' אלוקי אבותינו', לבקש ולדרוש אחר ביאורי התורה של החותר הגדול, לכסוף ולהתגעגע אחר רוחו הנצחית, לבקש שתתגלה כבר בעולם ותביא מזור לתחלואיו ומכאוביו הנוראים.

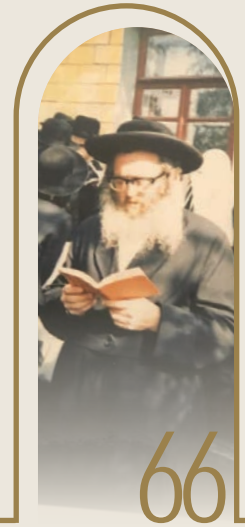
בכוחו של הרבה האמת, שכינו גם בגיליון זה להביא חדשות וגנוזות, ישנות ונשכחות, דעת צרופה לצד עובדות מרטיטות, לידע ולהודיע כי 'בעצם היום הזה אני מוציא את צבאותיכם מארץ מצרים. ולהכריז בקול שגם כיום אפשר וצריכין 'לחדש עצמו בתשוקת האמונה', כי 'כפי מה שזוכין ישראל בכל דור ודור להעלות האמונה הנפולה, ולהתחזק באמונה שלמה באמת, על ידי זה יבוא משיח, ואז דיקא תשוב הבת מלך שהיא האמונה על מכונה ומלכותה (ע"ת, ב), במהרה אמן. ■

60

התגלות בליק הסדר

הר"ר אייל פוליטי מספר על הרגע בו פגש את ה'סיפורי מעשיות' ומשם להתקרבות לאורו של הרבי

66

לב שני חסיד

תהלוכות חייו של הבחור הצעיר שבחר לדבוק באורו של הרבי עד כלות סקירה ראשונה על חייו ופועלו של החסיד ר' ישעיה העשיל פרנקל ע"ה

88 סיפור

התגלות אמונה באישון ליל

92 ילדי שעשועים

ליוצאי חפזון - מאמר שרפה בברסלב - ספור קדשת פסח - לדלג על הכל - שעשועון

שלהבות אש
מועניין גדול
ועום מעלת
האמונה
אשר היא
העיקר
השורש
ויסוד הכל.

כל חד כפוס מזה דמישער בלפה, יכול להתפלא ולזחל ולרעד
כּוֹהֲתֵנוּ צִצִיּוֹת אֲמוֹתַת הָאֲמוּנָה
הַקְדוּשָׁה בְּכָל עֵת מוֹחֲדָשׁ

מַעַט הַפְּשָׁדִים יַחֲזִקוּ עֲצָמוֹן
בְּאֲמוּנָתוֹן

ואמר: שהולך אפיקורסות גדול על העולם. וכן ספר כמה פעמים, שהולך ונמשך אפיקורסות גדול בעוונותינו הרבים בעולם, אשרי מי שיחזיק עצמו באמונה באלו העתים. ואמר, אף-על-פי שאינו מועיל כלל מה שהוא מספר זאת, שיהיה אפיקורסות בעולם, וישאריכין להתחזק עצמו באמונה, כי אף-על-פי שהוא אומר זאת, אף-על-פי-כן מתגברת האפיקורסות והבלבולים... אך אף-על-פי-כן אני מודיע זאת מקדם בשביל אותן מעט הפשדים שיחזקו עצמן באמונתו, ובנדיא יהיה להם מלחמות גדולות בדעתו, למען יהיה להם למשיב נפש והתחזקות והתאמצות יותר כשיראו ששכר דברו מזה מקדם.

(שם ל"ה)

כָּל מִזֶּה נִשְׁמַתְחִזֵּק בְּאֲמוּנָה
זוֹכֶה לְהַשִּׁיג הַשִּׁכָּר

יש מדרגות רבות באמונה, כי כל מה שמתחזק יותר באמונה, על ידי זה זוכה להשיג השכר שלפאתו דרגא אם זוכה לעמוד בנפסיון כמה זמנים ועתים כראוי לו לפי מעשיו.

(ליקו"ה ר"ח ה' ג')

עֵמֶד הַגְּאֻלָּה – לְהַעֲלוֹת הָאֲמוּנָה

עקר הגאולה תלוי בזה כפי מה שזכרנו ישראל בכל דור ודור להעלות האמונה הנפולה, ולהתחזק באמונה שלמה באמת, שעל ידי זה יבוא משיח כמו שפתיבו: "תבואי תשורי מראש אמנה". ואז תתגלה האמונה בשלמות וידע כל פעול כי אתה פעלתו וכו'. ואז דיקא תשוב הבת מלך שהיא האמונה על מכונה ומלכותה.

(על"ת ב')

כִּשְׁהָאֲמוּנָה בַּשְּׁלֵמוֹת יְכוּלִין לַעֲבֹד
אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל דְּבַר

שיש קטנות ופגם באמונה צריכין לעשות עבודות קשות, כגון תענית וכיוצא. אבל כשהאמונה בשלמות, יכולין לעבד את השם יתברך בכל דבר, כי אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו:

(ליקוטי עצות אמונה נ"ב)

צָרִיךְ שִׁיחָה לֹו אֲמוּנָה בְּעֲצָמוֹ

שהאדם צריך שיהיה לו אמונה בעצמו, שגם הוא חביב בעיני השם יתברך. כי לפי גדלת טובתו של השם יתברך גם הוא גדול וחסוב בעיניו יתברך. וכבר מבאר ענין זה כמה פעמים שאין זה ענוה להיות במחין דקטנות חס ושלום.

(שיהר"ן ק"מ)

אֲמוּנָה הוּא דְּבַר חֲזָק מְאֹד

אמונה הוא דבר חזק מאד. ואזי כשהולך באמונה לבד בלי חקירות וחקמות, אזי זוכה לבוא לבחינת רצון שהוא למעלה אפלו מחכמה, דהינו שיזכה שיהיה לו רצון מפלג חזק אליו יתברך בהשתוקקות נמרץ מאד, עד שלא ידע מה לעשות כלל מגדל ההשתוקקות, ויצעק וכו'.

(שם לב)

אֲשֶׁרֵי מִי שִׁיתְחַזֵּק אֶזְ
בְּאֲמוּנָה גְּדוּלָּה

ואמר: עוד יהיה זמן שמי שיהיה איש כשר פשוט, יהיה חודש גדול כמו הבעל-שם-טוב ז"ל. אשרי מי שיתחזק אז באמונה גדולה בהשם יתברך ובצדיקים האמתים לבקש מהשם יתברך תמיד שיזכה להתקרב לאיש אמת אשרי לו ואשרי חלקו.

(שם ל"ו)

להתפלא ולזחל ולדער מוהתנוצצות האמונה

כל חד כפום מה דמשער בלבה, יכול להתפלא ולזחל ולרעד מהתנוצצות אמתת האמונה הקדושה בכל עת מחדש, אשר אנו זוכין להאמין בתי החיים בהיחיד נצחי הקדמון הבורא הכל בחדו יתברך ויתעלה שמו לנצח.

(שם מג)

בעקירת האמונה – נעקר הנשמה

שכל עצם נשמת ישראל נמשכת מנשמת האבות שבפעם האמונה ובעקירת האמונה מהאדם נעקר מאתו ממילא גם הנשמה.

(שם ח)

בכח נקדת האמונה

בכח נקדת האמונה שנשרש בהעלם בלב נפש הישראלי, יש בכחו לבא בקיום התורה עד שיזכה על ידי זה בעצמו לשלמות האמונה.

(שם ט)

אין לנו בעולמנו כי אם מה שאנו מיתדים שמו יתברך

אין לנו בעולמנו כי אם מה שאנו מיתדים שמו יתברך בכל יום, שבוה כלול כל שאר העבודות מה שכל אחד חוטר בכל יום כפי מדרגתו, כי הכל נכלל באמונה שהוא יסוד הכל. כי הזמן פורח מאד מאד, ואיך שיהיה יפרח הזמן וימי חיינו הבל הבלים, ולא נשאר לנו כי אם מה שזכינו ברחמינו לאמונתו הקדושה אשר נטעו אבותינו הקדושים בקרבנו מעולם, על ידי צדיק הדור האמתי שזכינו לקבל ממנו פנים אל פנים. ועל כן גם עתה אשרינו מה טוב חלקנו.

(שם קצ"ה)

הדרך של צדיקים גמורים

רבינו ז"ל מלמד אותנו בדרך כזה שאפילו בעלי משא ומתן יכולין להיות צדיקים גמורים היינו על ידי בטחון ואמונה בהשגחת הבורא יתברך ושללא לדאג אפילו על יום מחר ובפרט על שנה ובפרט על כמה שנים ולהיות שמח בחלקו.

(נתיב צדיק ס"ה)

תראו איך זכה אחד על ידי אמונה

ותעינו מאד בהספר ימי מוהרנ"ת ושם איך זכה אחד על ידי אמונה ותמימות ופשיטות להרגיש גדלת רבנו ז"ל וגדולת כל דבור ודבור מרבנו ז"ל אשר על ידי זה זכה לשאב מעיני הישועה ומעיני החכמה.

(שם ק"ו)

כל ימיו עסק ביגיעות עצומות להכניס אמונה בישראל

ידוע ומפורסם, שכל ימיו עסק ביגיעות עצומות להכניס אמונה בישראל בפשיטות ובתמימות בלי שום חכמות, וגלה הרבה תורות נפלאות ונוראות על זה כמפורסם. ואיתי ספר ותחזה בה. וכל יסורים קשים ועצומים שהיה לו, וכל התנגדות המחלקת העצום עליו ועל הנלוים אליו הוא רק מחמת זה שרוצה להכניע כל דעות זרות וכפירות מישראל, ולהכניס אמונה שלמה בעולם כידוע למי שזכה לעמד לפניו.

(שם רכ"א)

כתב מוה נשיותר

כשצוה רבנו למוהרנ"ת לחדש חדושי בתורה, אמר לו: "כשתכתב בענין אמונה ובענין הצדיק, תשחרר עטף, וכתב מה שיותר". "ואלסטו צו לאון די פען און שרייב וואס מער".

(שיש"ק ב ק"ג)

השי"ת מכוונת לו אמונה

היום בפרטיות כשאחד משתוקק בכלות הנפש אל האמת ממשיך לו על ידי זה השי"ת עזר וסיוע עד שזוכה להאמונה האמתית.

(חכמה ותבונה יא, 1)

נשאת ונתת באמונה?

מרוץ בדברי רבנו זכרוננו לברכה שבת לא שאמרו שהשאלה הראשונה ששואלין את האדם לאחר מיתתו הוא "נשאת ונתת באמונה", והיינו אם נשא ונתת בימי חיינו בזה העולם במסחר האמונה לחפש ולחזק עצמו להתעלות יותר ויותר במדת האמונה.

(שם ד נ"א)

לא היתה פונתם רק על חסרון אמונה

בענין הודעת חכמינו ז"ל... שבעקבות משיחא חצפא יסגי וכו' חכמת סופרים תסרח יראי חטא ומאסו, כבר הודיענו רבנו ז"ל, שלא היתה פונתם רק על התגברות האפיקורסות וחסרון אמונה שבאלה הדורות, כי רק זה עקר אבי אבות כל הטמאות שבעולם דדא בה כלא בה.

(שיחות וסיפורים 1)

מחשבה אחת של אמונה

ובא מהבעל שם טוב, שעל ידי מחשבה אחת של אמונה ודבקות בה' והרהור תשובה, כבר נפרד מבחינת אל אחר' ונתדבק בה' אחד ושמו אחד.

(שם ו ר"ס)

האמונה בצדיק היא חיות האדם

הרה"ח ר' יצחק פריעדמאן שליט"א

בשיעור הכנה מיוחד לפסח

תמלול ועריכה: בנימין גילד

האחריות על הנאמר הינה על דעת העורך בלבד

יש כמה מיני חיים אך ל'חיים טובים' האמיתיים זוכים רק על ידי החתקשרות לצדיק האמת • על ידי החתקשרות לרבי אפשר לקבל נשמה חדשה • דיבור אחד של הרבי שהציל יהודי מרדת שחת והציל אותו לדורות

האמת, ואעפ"כ העולם רחוק כל כך מדעת קדשו של רביז"ל! עלינו לזכור, שככל שנתקרב יותר לצדיקים, כך נקרב את עניין הגאולה, וכמו שהוזכר לעיל ברמז שפס"ח בגימ' נחמ"ן, היינו, שככל שנתקרב לאורם של הצדיקים האמיתיים בוודאי נקרב יותר את הגאולה, שהיא בח' פס"ח, וכפי שכותב מוהרנ"ת כי קירוב הגאולה תלוי בהתפשטות דעת קדשו של רביז"ל בעולם,

בעיקר אנו צריכים להתפלל שלא נהיה מאותם הנושמים ומקבלים חיותם דרך הרב דקליפה' רח"ל. כי בעניין זה אין דרך האמצע: או שנושמים ומקבלים חיות מהקב"ה דרך הקדושה, דרך הצדיקים, ואם אין זוכים ח"ו אפשר ליפול ולהיכשל, ולקבל את חיות הנשימה, והחיות בכלל מהקב"ה דרך הצינור הטמא, של הרב דסטרא אחרא, וכפי שמאריך רביז"ל בעניין גורא זה בתורה של פסח, תורה המבארת את סוד יציאת מצרים, תורה ח' קמא.

העולה מן האמור, שעלינו לעורר את בקרבנו ידיעה קדושה זו: יש לנו רב דקדושה, לקבל דרכו את כוח הנשימה! בל נטעה ונאבד עולמנו מחמת טענות ואמתלאות של שטות המרחקות מאורו של הצדיק הרב דקדושה, וזאת ע"י שזכור כי כל נשימה ונשימה שאנחנו נושמים דרך הקדושה- מביאה לנו כפרת עוונות ושפע נפלא, רוחני וגשמי- וכמבואר בדברי רבינו ז"ל.

ידועים דברי ה'חסד לאברהם' המובאים גם ע"י הרב מטשעהרין בהקשר לנאמר בתורה ע"ד תניינא, ש'כיום ההתחלה היא מימי הפורים שהם דרך והילוך לימי הפסח וכו': כי שלושים יום קודם יציאת מצרים, קודם פסח, הקב"ה כבר מוציא את עמו ישראל בכל לילה מדרגא אחת של טומאה אל הקדושה, עד שבליל הסדר מגיעים ישראל לתכלית המעלה והקדושה, ע"ש בדברי, וכל זה תלוי בהכנה שלנו לליל הסדר, ועיקר ההכנה היא תפילה ותחנונים לה' שיגלה לנו את אור הצדיק, ושנוכח להתקרב אליו ולהאמין בו באמת, להאמין שיש לו כוח להמשיך עלינו נשימה דקדושה, חיות דקדושה, ולהוציאנו משאול תחתיות, להוציאנו ממצרים גם כהיום

מתכוננים אנו בימים אלו לימים קדושים מאוד, ימי הפסח הקדושים. ר' נתן מבאר בליקו"ה, שהתפילה שלנו לזכות ל'חיים טובים' בימים הנוראים, היא למעשה 'בקשה' מהקב"ה להתקרב לאור הצדיקים. כי הקב"ה הרי ברא והנהיג בעולמו שה'חיות' לכל הנבראים, נמשכת מן הצדיקים, ולא זו אף זו שאף המתנגדים והחולקים על הצדיקים, מקבלים את חיותם מהקב"ה דרך הצדיקים.

אך בוודאי שישנו חילוק גדול ונשגב, בין החיות שמקבלים אלו אשר זוכים להתקרב לצדיקים, ואלו שלא חולקים עליהם עכ"פ, לחיות שמקבל מי שחולק על הצדיקים רח"ל. לכן מבקשים אנחנו 'זכרנו לחיים', היינו שהקב"ה יזכור לקרב אותנו אל הצדיקים הנקראים חיים ומהם תוצאות חיים, היינו שנתקרב אליהם, ואז נזכה ל'חיים' במובן ומשמעות אחרים לגמרי, 'חיים' שהם עניין אחר לגמרי מציור המושג 'חיים' אצל שאר בני-העולם,

ע"כ דבריו הקדושים. לפיכך ראוי לנו להתבונן לקראת ימי הפסח האלו, כי הרי ידוע ששמו הק' של רבינו, נחמ"ן, בגימטריא פס"ח, והביאור בזה על פי פשוטם של דברים, שה'חיות' האמיתית בעבודת ה', אור הגאולה, בח' פס"ח, נמשך דווקא מצדיקי אמת, בח' שם רביה"ק, נחמ"ן. ר' יצחק ברייטער הי"ד משורר בשיר הידירות שחיבר על רביז"ל; 'מהרבה עולמות שמו נעלם', כי החיות שהקב"ה ממשיך על כל באי העולם מגיעה דרך הצדיק

זהו הכוח הנפלא של הצדיקים שהם יכולים לעודד אותנו ולהוציא אותנו ממצרים ע"ז לאור גדול,

לקהל הקוראים
הנאמנים ולכלל אנשי
שלומנו היקרים!

פסח כשר ושמח

יהא רעווא שנוכה יחדיו
לשפוע את קול הקריאה
של היום טוב קודש
הפגלה את הרצון

ולשוש ולשפוח בה' יתברך
ובתורתו ובמשה עבדו

ובפירה יבנה המקדש
ונזכה לאכול שם מן הזבחים
ומן הפסחים

מערכת
אבקשה

הזה, ועי"ז בעצמו 'קרבה אל נפשי גאלה', מקרבים אלינו את אור הגאולה! לא מזמן שמעתי מעשה נורא. על יהודי שעמד לפני ניסיון קשה מאד מאד וכשכבר עמד לפני ייאוש, הוא התקשר לחבר וביקש ממנו שיחזק אותו בקשייו. אותו חבר 'זרק' לו את הדיבור של הרבי שאדם בשביל תענוג של רבע שעה יכול להפסיד את העולם הזה והעולם הבא, וזה מה שהציל אותו מרדת שחת. אותו יהודי נסע בראש השנה שלאחר מכן לאומן כשנודע לו מי אמר את הדיבור הנורא הזה, וכיום הוא מודה שהוא חייב את כל חייו לרבי.

רבינו מבאר בתורה כ"א, שע"י שמקדשים את ז' הנרות עי"ז מעוררים את המוח שיאיר, שיקבל שפע קודש, שפע אלוקי מלמעלה. הווי אומר; אי אפשר להיות 'צדיק' בלי כוח ה'צדיק' וכוח עצותיו הק'. ר' נתן מבאר בהל' נדרים ה' את מאמר חז"ל 'כל המרבה לספר ביציאת מצריים הרי זה משובח', שסיפור הנס נועד בכדי להזכיר את חסדי ונפלאות ה', ועי"ז בעצמו מעוררים את רחמי ה' שיעשה עמנו ניסים גם בימינו, כימי צאתך מארץ מצריים אראנו נפלאות, וככל שמספרים יותר, מחישים את הגאולה העתידה!

גאולת מצריים לא הייתה גאולה נצחית משום שהיא הייתה באתערותא דלעילא בלבד, אך הגאולה האחרונה, מוכרחת לבוא דווקא על ידי ההתעוררות מצידנו, כדי שתהיה זו 'גאולת עולם', אך מה לעשות, ואנחנו ישנים עמוק כל כך, ונדמה שאין מי שיכול להעיר את עם ישראל? אך זהו הכוח הנפלא של הצדיקים שהם יכולים לעורר אותנו ולהוציא אותנו ממצריים עי"ז לאור גדול, וכפי שכתב מוהרנ"ת שהנסיעה לצדיק צריכה להיות רק בשביל זה, בשביל שנתעורר מהשינה, כדי שהצדיקים יוכלו להמשיך את אור הגאולה!

היוצא מן הדברים, שמתכוננים אנו ללילה גדול, ליל הסדר, ועיקר הכוונה שצריכה להיות בעת סיפור ניסי 'צי"מ וכו', כדי שנתעורר מהשינה להאמין בה' ובכוח הגדול שנתן לצדיקיו בחי' משה שבכל דור, שהם יכולים להוציא מהגלות כל אחד ע"י עצותיהם, ובפרט ע"י עצת הקדושה וכפי שמפרש רביז"ל בתורה פ"ג תניינא 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ', כי בכל עין יש ז' חלקים, וכששתי העיניים קדושות ומאירות 'אור לארבעה עשר', עמו 'בודקים' ומבטלים את החמץ שבלב! ר' נתן העיד שאמר להירש בער 'אראה את ה' והוא האמין לו! ר' נתן זכה לשפע אלוקי כזה, לראות עין בעין את השגחת ה' וכו', וזה ע"י קדושת הנוראה, וכפי שהעיד עליו רביז"ל בהיותו פחות מבן שלושים: 'איך האב דיר אוועק גענומען פון דער וועלט!' (-הוצאתי אותך מהעולם הזה). זאת גדולתו של רבינו, וכפי שכתב מוהרנ"ת, שיש הרבה שידועים את סודות הבריאה כמו החלל הפנוי וכו' אך אינם יודעים להוציא מזה שום חיזוק למעשה, וב"ה שיש לנו רבי, וצריך לספר זאת לבנים ולנכדים, להודיעם 'הנני מביא מחר ארבה בגבולך' כמו שפ' רביז"ל שם בתורה ס"ד, להודיעם שיש צדיק שיוודע את סוד הגאולה העתידה, ואיך גורמים לכך שכל יהודי ייגאל ממאסר התאוות ומידות רעות.

צריך להאמין במתנות הטובות שקיבלנו, ולשם דוגמא: חיפשי שנים רבות ולא מצאתי שום ספר קדוש בעולם שיעיד על עצמו, כי מי שילמד בו יקבל 'נשמה חדשה' חוץ מדברי רביז"ל המפורשים פעמיים בתורה ל"ו. וכן כל אחד מייחל כי בעת פטירתו יבוא רבו להמליץ טוב בעדו, אך מדברי ר' נתן (בהל' נזיקין ה) עולה שהצדיקים הגדולים וכו' הם בחי' כסאות למשפט וכו' שהם הם הדיינים עצמם! ומה יכול להיות טוב יותר ממצב בו הסגנון הוא הדיין והשופט בעצמו! וכן עי"ז הדרך צריך למנות כמה מעלות טובות למקום עלינו שזיכה אותנו לדעת מצדיקים כאלה, וככל שנאמין בזה, ונספר מזה, נקרב את הגאולה השלמה, בב"א.

הגעגוע שמגלה את העומק הנכבד

התנוצצות
מאירה
ממעמקי
ההתקשרות
והחיפוש
של התלמיד
הנצחי ללא
הפסקה
ומנוחה להגע
ועד לתיקון
השלם

עמד לפני ה' בְּעַר מְאוּמִין, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּחִקְיֵת הָאֱלֹקִים, וְנִתְלַהֵב מְאֹד בְּרִשְׁפֵי שְׁלֵהֶבֶת וְעֵנָה וְאָמַר לוֹ, מָה אַתָּה מְדַבֵּר עִמִּי מִהֶשֶׁם, אֲנִי אוֹמֵר לְךָ וְאַרְאֶה אֶת ה'! וְעוֹד מוֹבֵא שֵׁם: שְׁמַעְתִּי שְׁדָבַר פְּעַם אַחַת אֵיזָה אִישׁ עִמּוֹ גַּם כֵּן מִחִקְיֵת אֱלֹקִים וְאָמַר לוֹ בְּזֶה הַלְשׁוֹן: אֵיךְ הָאֵב הֵי'שׁ בְּעֶרְךָ גִּזְאָגֵט וְאַרְאֶה אֶת ה'! אִין עַר הָאֵט מִיר גִּילְוִיבֵט! (לה' בְּעַר אֲמַרְתִּי וְאַרְאֶה אֶת ה' וְהוּא הֶאֱמִין לִי!).

כאשר אנו שומעים דיבורים על אמונה בהירה וחיה כל כך, בוודאי לבנו מתערור ומשתוקק להתעלות ולטעום ממנה. כאשר אנו מוצאים תיאור שכזה בתוך תורה בליקוטי מוהר"ן, גדלה החובה והאחריות להתאמץ ולזכות לכך.

כי הנה, הדברים שגילה רבינו הקדוש בספר אינם שיחת מוסר והתעוררות גרידא. הם כולם כלים וצמצומים נפלאים שהמשיך ממקום עליון, המיועדים להביא כל אחד מישראל לאמונה ועבודת השם שלימה, לו רק יבחר לצאת לדרך, לעיין ולקיים את דברי תורתו.

הדברים מתבהרים – למעינינו

לשם כך אנו זקוקים לסבלנות, להתבונן ולעיין כראוי בכל חלקי התורה, ולקיים בפשיטות ובתמימות את העצות העולות ממנה. כך נזכה למצוא ולהבין היטב את הקשרים הנפלאים והחזקים שבין כל חלקי המאמר, תצטייר בפנינו 'מפת דרכים' נגישה ומפורטת, שתאפשר לנו להיכנס ולצעוד בנתיבותיה ולהגיע אל אותה אמונה שלימה שאליה תשוקתנו.

הניגש לתורה מבלי להכיר את כללי העיון עומד משתומם מול שלל מושגים שנראים גבוהים וסתומים, ומערכת קשרים שלכאורה אינה מובנת; מה פשר "בירור המאכלים"? איך הדבר נעשה על ידי אמונה? איך הדברים קשורים לקושיות ולאפיקורסות? איך כשהאמונה שלימה נעשה על ידי האכילה "יחוד קודש בריך הוא ושכינתיה פנים אל פנים", והאם זה בכלל אומר משהו מובן לאדם שאינו 'מקובל' גדול?

בעיגול: מאמר הכנה לקראת ההליכה עם תורה ס"ב
קמא עמוה נלך החל מר"ח אייר הבעל"ט
כימי צאתך אראנו נפלאות

סודותיה המאירים של קישוטי האמונה המתגלים ומאירים בעוז ותעצומות דווקא מתוך שידוד הסתרת הידיעה וההעלמה * התגלות פלאי פלאות בתורה העוסקת בדרכם של כלל ישראל אל עבר הארץ המובטחת לאחר יציאת מצרים

עולימתא שפירתא דלית לה עיינין

בתורה ס"ב ב'ליקוטי מוהר"ן' אנו למדים על דרגה נפלאה של 'אמונה חושית', וכך מבאר רבינו הקדוש את דברי הסבא דמשפטים:

זוה בחינות (סבא משפטים דף צ"ה): עולימתא שפירתא דלית לה עיינין. עולימתא שפירתא, זה בחינת אמונה, בחינת (שיר השירים ו) "יפה את רעייתי", בחינת: "ורעה אמונה". דלית לה עיינין, היינו אלו הקושיות הנ"ל, שאין לעיין בהם, וצריך לחזק באמונתו. גופא טמירתא ואתגלי, כי היא טמירא, כי אם תשאל את המאמין איזה טעם באמונה, ודאי אינו יודע להשיב לך טעם, כי אמונה אינו שייך אלא בדבר שאינו יודע טעם. ואף על פי כן, 'וגליא'. היינו שאצל המאמין הדבר גלוי, כאילו רואה בעיניו את הדבר שהוא מאמין בו, מחמת גודל אמונתו השלימה. נפקת בצפרא ומתכסיא ביממא, כי האמונה מתחדשת אצל האדם בכל בוקר, בחינת (איכה ג): "חדשים לבקרים" וכו'. ומתכסיא ביממא, מחמת טרדת עסקי עולם, נתכסה האמונה. מתקשטת בקישוטי דלא הוו, היינו עיקר קישוטי האמונה, כשמקרבין אצלה בני אדם שלא היו מקורבין לה.

האם נוכל לזכות לכך?

אצל המאמין "הדבר גלוי כאילו רואה בעיניו את הדבר שהוא מאמין בו, מחמת גודל אמונתו השלימה". וכך מסופר על מוהר"ן (כמובא ביכוכבי אור): "פְּעַם אַחַת

גם כאשר קוראים את הדברים בשלימותם, ולא רק את תמצית העולה מהם, קשה להבין את היסודות והשתלבותם.

אמנם בוודאי ניתן ללקט עניינים נפלאים, להתחזק באמונה, בתפילה, בהתחדשות, בקדושת האכילה וכו' וכו', ככל ריבוי הפרטים שבמאמר, והעושה כן קדוש ייאמר לו, בפרט אם יזכה להרבות בתפילה על כך. אך בכך לעיתים מתעלמים ומאבדים הרבה ממה שרבינו הקדוש ביקש ללמד ולהסביר בתורתו. וכפי שכתב ראב"ן בהקדמת 'ביאור הליקוטים': "ואם יהיה אלוקים עמדי הנני לייחד על זה בספרי דיבורים מיוחדים, שבכל מאמר ומאמר יפרש מנייה וביה, כפי הכלל הראשון [והעיקרי] לכל הכללים, אשר כתבתי בהקדמת ספרי 'ביאור הליקוטים'. שכן דרך רבינו ז"ל, לפרש בכל מאמר מינייה וביה, תחילתו מסופו, וסופו מתחילתו. ובאופן שאין נראה כלל, רק למי שחותר ומעמיק בהם".

אם ברצוננו להתחיל לגעת בכוונת רבינו הקדוש, לצעוד בנתיבות שאליהן ביקש להדריך, ולא להסתפק רק בניצוצות האור המתעופפים מתוך המאמר ומאירים בלבבנו, נוכל לעשות זאת בסייעתא דשמיא, ולא בשמים היא. בידינו לחתור ולהעמיק בדבריו הקדושים, לדקדק בלשונו כפי שרצה ולימד, ואט אט בוודאי נמצא איך כל דבריו מתבארים מינייה וביה, וסוללים בפנינו דרך חיים ודרך אמונה.

אמנם, "לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצוותך מאוד", ואפילו החכם שבישראל יוכל כל ימיו להתבונן במאמר מתוך הספר הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן' מבלי שיגיע לסוף דעתו, אך מאידך "אפילו הקטן שבקטנים אם הוא רק איזה בר אוריין ויש לו איזה ידיעה קצת בלימוד התורה הקדושה באיזה מדרגה שהוא, יוכל לשאוב מים בששון ממעיני הישועה ולרוות צמאונו ולהחיות את נפשו בהם, ולא עוד, אלא אף גם יכול להחיות גם נפשות אחרים רבים וגדולים ממנו כאשר ראינו בחוש פעמים הרבה אין מספר!" (כלשון ה'פרפראות לחכמה' בהקדמתו). חלקי כל מאמר בספר הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן' מתבארים זה מזה, "וצריך לחזור לאחוריו בכל פעם ולהביט מאחוריו להבין היטב מתיקות עמקות הדברים אחרית דבר מראשיתו וראשיתו מאחריתו, כולו קשור ומחובר ונעוץ סופו בתחילתו ותחילתו בסופו וכן באמצעיתו ובצדדיו", כפי שכתב מוהר"ן בהקדמה ל'ליקוטי מוהר"ן'.

ביודענו זאת, נבין שלא ניתן ללומדו ולהסבירו שלב אחר שלב, אלא רק כמקשה אחת, 'לטייל' בתורתו מראשו לסופו ולצדדיו, לרעות בגנים וללקוט שושנים. על כן במאמר זה בס"ד לא נצעד בדווקא כסדר, רק נבקש להבין עוד פרט ועוד קישור, עד שנכלול את שהצטייר לעינינו בתמונה אחת שלימה, לערכנו.

קישוטיין דלא הוו

רבינו כתב לגבי האמונה: "מתקשטת בקישוטיין דלא הוו, דהיינו, שעיקר קישוטי האמונה, הם, כשמקרבין אצלה בני אדם שלא היו מקורבין לה".

אך כפי שמוהר"ן מבאר בהקדמת 'ליקוטי מוהר"ן', וביותר כפי שהרחיב ראב"ן זצ"ל בהקדמת 'ביאור הליקוטים', דברי רבינו הקדוש אמנם רחבים מני ים ועמוקים מתהום, אך הם גם מובנים היטב למעיין במאמר ומוצא איך כל חלקיו מהווים הסבר זה לזה ויוצרים תמונה בהירה ונפלאה.

תמצית היסודות שבמאמר

בכדי שנוכל להתבונן וללקט ציצים ופרחים מבין קשרי התורה, נביא תחילה את עיקרי המאמר בתכלית הקיצור:

- א. על ידי אכילתם של ישראל נעשה יחוד קוב"ה ושכינתיה אפין באפין. ובלבד שהמאכל יהיה מבורר, כי אחרת המאכל יוכל לגרום לחטוא.
- ב. בירור המאכלים הוא על ידי אמונה.
- ג. מצוה גדולה לחדד השכל להבין על בוריו את מה שניתן להבין. אך אסור לעיין בקושיות שהשכל האנושי אינו מסוגל ליישב, רק צריך להעמיד על אמונה.

ד. לפעמים נסתמים שבילי השכל גם במה שניתן להבין, ואז צריך להעמיד גם קושיות אלו על אמונה. הסתימה נובעת מהמחלוקת שבלב, שאז היצר הרע מסתיר את הידיעה האמתית, ותיקונו על ידי לימוד הפוסקים שעל ידו מתקשר לשלום שבקדושה ומתקן את המחלוקת שבלב. על ידי השלום גם מתקן את המחלוקת שבין ישראל, ואת הכפירות הנובעות ממנה.

ה. על ידי תיקון המחלוקת שבלב, מאמין בלב שלם שהקב"ה עומד עליו ומאזין לכל דיבור, ואזי מתפלל בלב שלם בהתלהבות ובכוונה.

ו. עיקר שלימות וקישוטי האמונה על ידי קירוב רחוקים. וזה נעשה על ידי תענית, כי על ידי יכול לדבר לפני ה' ולהתפלל בכוונה, ואזי הדיבור מוסיף ללקט את ניצוצות הקדושה מבין הקליפות, וכשהעכו"ם רואים שנשארו בלא חיות, אזי משליכים אלילי כספם וזהבם ופונים כולם לאמונת ישראל.

ז. האמונה מתחדשת בכל בוקר, וביום היא מתכסה מחמת טרדות עסקי העולם.

ח. מחמת שאין האמונה בשלימות על ידי זה רבים נכשלים ועושים את הסיבות אמצעים בינם לבין ה' יתברך, כאילו חס ושלום בלא סיבת משא ומתן אין יכולת ביד השם יתברך לתת להם פרנסה, וכאילו חס ושלום ללא סמי מרפא אין יכולת ביד השם יתברך לרפאותם. אך באמת הוא יתברך סיבת כל הסיבות וצריכים להאמין בו יתברך לבד ולא לעשות מהסיבות עיקר.

ט. צריך להתחיל בכל פעם מחדש.

עד כאן תמצית רוב היסודות שבתורה. כמובן הדברים מורחבים ומתבארים יותר בפנים, והקשרים ביניהם מפורשים כפי שמגלה רביה"ק בעומק הפוסקים ומאמרי חז"ל.

רק למי שחותר ומעמיק בהם

כל מה שהאדם
זוכה להגדיל
דעתו בקדושה,
בתורה ועבודה,
זוכה להמשיך
הארה נפלאה
אל האמונה יותר
ויותר. ועל ידי זה
מתחזק באמונה
יתרה בכל פעם,
כי כל מה שיודע
יותר הוא מבין
שאינו יודע עדיין
כלל, ושצריך
להתחזק רק
באמונה שלימה

ושניהם בכלל נקראים "אמונה", כי עיקר תכלית הדעת היא אמונה בבחינת תכלית הידיעה אשר לא נדע (בחינות עולם יג, מה). ומאחר שתכלית הדעת דלא נדע בוודאי צריכין רק להעמיד על אמונה וזה תכלית הדעת שזוכין להשיג שאין יודעין עדיין כלל, רק על ידי כל הדעת שהשיג מבין בהתבוננות נפלא כמה צריכין להתחזק באמונה ולסמוך רק על אמונה שהיא יסוד הכל. ועל ידי זה מבואר היטב מה שהקשנו לעיל מה שרבינו, זכרוננו לברכה, פתח בחדא וסיים בתרתי, כי הכל אחד כנ"ל.

מה הן אותן קושיות

עדיין לא מובן איך הדברים מתקשרים למאכל שצריך להיות מבורר, ומהו בדיוק תיקון האמונה המביא לכך.

נשאל את עצמנו, מה הן אותן קושיות שאי אפשר להבין, שעליהן דיבר רבינו. ואמנם יכול כל אדם לנסות לשער ולבאר את העניין על פי ידיעותיו הקדומות, אך כאשר צועדים במסילת העיון 'מיניה וביה', נדע לחפש בתורה עצמה, וגם נמצא, שהקושיות עליהן מדובר הינן העלמות השגחתו יתברך, כאשר נדמה חס ושלוש כאילו העולם מתנהג בדרך הטבע. כמבואר באות ו':

כי עיקר טעותם של הרחוקים מאמונת השם יתברך, מחמת שעיקר ידיעת אלוקותו אינו אלא מגלוי על הסתום. ומחמת שרואים מגלוי, שהנהגת העולם הוא על ידי מערכת המזלות, נפלו בטעויות, כל אחד לפי טעותו. ויש חושבים שהכל על פי הטבע, עולם כמנהגו נוהג. ויש חושבים שצריך לעבוד את האמצעי וכו'.

וכפי שכתב רבינו הקדוש גם במקום אחר: "ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה. כי באמת גם הטבע היא השגחתו יתברך, וזה אי אפשר לאדם להבין שני דברים כאחד, דהיינו הטבע שבאמת היא השגחתו יתברך (ליקוטי מוהר"ן תניינא סימן י"ז).

אם נוסיף ונשים לב כראוי, נוכל גם לראות בלשונו הקדוש שאלו שנפלו בטעות זו הם אלו 'הרחוקים מאמונת השם יתברך', שבקירובם מתקנת ונשלמת האמונה, בבחינת 'קישוטי' דלא הווי!

לאן נופלים כשנפגמת האמונה?

אותם רחוקים מן האמונה נופלים לטעות שבה עושים את הסיבה לאמצעי, ואינם פונים ישירות אליו יתברך. לעומת זאת, התיקון השלם יהיה לעתיד לבוא כאשר "שליכו אלילי כספם וזהבם"

ואז יהפוך אל כל העמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד.

והנה, לאורך התורה רואים איך גם פגם התפילה נמצא אצל כל אחד לפי בחינתו.

באות ב' מבואר שהתפילה בהתלהבות ובכוונה תלויה בשלימות האמונה:

ובאמת אם היה יודע האדם ידיעה בלב שלם, 'שמלא כל הארץ כבוד' (ישעיה ו'), והקדוש ברוך הוא עומד בשעת התפילה, ושומע התפילה. וודאי היה מתפלל בהתלהבות גדול, והיה מדקדק מאוד לכוון את דבריו. ובשביל שהאדם אינו יודע זאת ידיעה בלב שלם,

תיקון האמונה השלם הוא כאשר מאירים את האמונה אצל הרחוקים ביותר.

אך באמת, חסרון האמונה לא מופיע רק בבני אדם אחרים ורחוקים, אלא כפי שמבואר באות ב': "ואפילו אלו הקשיות שיש עליהם תשובה, לפעמים נסתמו שבילי השכל, ואינו יודע להשיב, ונזרקה בו אפיקורסות, ואינו יודע מה להשיב על אפיקורסות. וזאת האפיקורסות היא לכל אחד לפי בחינתו, יכול להבין בין רב למעט וכו'". ולכן כל אחד שמחזק את עצמו באמונה, בוודאי מוסיף קישוטי אמונה חדשים.

הקשר בין הדעת והאמונה

ב'ליקוטי הלכות' הלכות חלב ודם הלכה ד' מדייק ומעיר בלשון רבינו: שבאות ב' מתחיל "והבירור של המאכלים הוא על ידי אמונה, כי האמת מה שהגביל ה' יתברך לשכל" וכו', עיין שם. ולכאורה קשה קצת, כי פתח בחדא וסיים בתרתי, כי מתחיל לדבר רק מאמונה, שהבירור של המאכלים הוא על ידי אמונה, ואחר כך הולך ומבאר שני בחינות תיקון הדעת והאמונה, כי זה מבואר שהקשיות שאפשר לישבן שזוכין לזה על ידי לימוד פוסקים, זה בחינת תיקון הדעת.

דיוק חשוב זה, מוביל את מוהרנ"ת להבין ולהראות שבאמת תיקון הדעת והאמונה הכל עניין אחד, ושניהם תלויים זה בזה. כי באמת אף על פי שאמונה היא דייקא להאמין באמונה לבד בלי שום דעת ושכל, כי במה שהשכל מבין אין זה אמונה, כפי שכתב רבינו באות ה': "כי אמונה אינו שייך אלא בדבר שאינו יודע טעם", אף על פי כן שורש האמונה הוא דעת, כי בוודאי הבהמה שאין לה שום דעת אין שייך לומר עליה שיש לה אמונה, ועיקר האמונה היא רק אצל האדם שיש לו דעת, ובדעת זו הוא מאמין.

וכל מה שהאדם זוכה להגדיל דעתו בקדושה, בתורה ועבודה, זוכה להמשיך הארה נפלאה אל האמונה יותר ויותר. ועל ידי זה מתחזק באמונה יתרה בכל פעם, כי כל מה שיודע יותר הוא מבין שאינו יודע עדיין כלל, ושצריך להתחזק רק באמונה שלימה.

מוהרנ"ת גם מראה איך הדברים שעליהן דיבר רבינו בעניין הדעת, הם עצמן גורמים לתיקון ובניין האמונה. מחמת שרואה עתה שכמה קושיות שהיה קשה לו בדעתו על ה' יתברך והצדיקים, ועתה נתיישבו אצלו על ידי שנפתח דעתו, על ידי זה הוא מבין ללמוד סתום

מן המפורש; שגם הקושיות שעדיין סתומים אצלו בוודאי יש להם תירוץ, רק שעדיין לא נפתח דעתו כל כך ליישב גם אלו הקושיות, או שהם מהקושיות שאי אפשר לישבן בזה העולם בשום אופן. ועל כן הוא מתחזק על ידי זה באמונה יתירה בכל פעם. נמצא, שעל ידי הדעת נתחזק האמונה.

וכשמתבוננים בדבר רואים דבר נפלא, שגם ההסתרה שהייתה בתחילה כשנסתמו שבילי השכל ולא הבין, גם היא משמשת בסופו של דבר לתיקון האמונה, ואפילו בדברים שאי אפשר להבין.

וכפי שמסיים שם מוהרנ"ת: ועל כן דעת ואמונה שניהם אחד,

בתפיסה כזו אין גם כשהאוכל מזינח לפניו, רואה כמה נכון להתפלל על מזונו, אף שלכאורה אין לך טבע גדול מזה, ואף על פי כן מאמין שיש כאן נתינה ברגע זה ממש באהבה מה' יתברך.

בשביל זה אינו מתלהב כל כך, ואינו מדקדק כל כך.

איך נכנסת התענית לתמונה

רבינו מסיים באות ב': וכשיש לו אמונה בשלימות, יוכל להיות על ידי אכילתו, ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה כנ"ל. בחינת (תהלים ל"ז): "ורעה אמונה", היינו בחינת אכילה על ידי אמונה. ובאות ג': ועיקר שלימות וקישוטי אמונה, היינו לקרב דווקא המרוחקים, בחינת (צפניה ג'): "לקרוא כולם בשם ה'", אפילו עכו"ם יקרבו לאמונות ישראל, ולעבדו שכם אחד. ובאות ד': ולהשלים את האמונה, היינו לקרב את הרחוקים כנ"ל, צריך מתחילה להעלות ניצוצי אותיות הדיבור וכו'. ובאות ה': ולהעלות ניצוצי הדיבור, צריך לתענית וכו'.

והנה, באות ה' מרחיב לדבר על כך שכשמתגברים התאוות על האדם אזי ממשיכים את הדיבור לגלות מצרים, ואינו יכול לדבר שום דיבור לפני השם יתברך.

כאשר מביטים על הדבר באספקלריא של כלל התורה רואים מיד, שהסתרת הידיעה שעל ידי היצר הרע הגורמת לאדם לא להיות מסוגל להתלהב בתפילתו ולדקדק לכוון בדבריו, היא המקבילה למבואר כאן.

אך לכאורה קשה להבין מה הקשר בין התאוות לבין הקושיות והאפיקורסות שבלבנו. הרי כבר מבואר לנו שעיקר פגם האמונה הוא כאשר למראה עיניים הכל מונהג בדרך הטבע חס ושלוש ולא בהשגחה, ואזי אין מקום לתפילה ופונים חלילה לאמצעי. מה אם כן השייכות בין חוסר היכולת להתפלל מחמת הקושיות לבין ההפרעה שגורמות התאוות?

כביאור התיקון

בכדי להבין זאת נתבונן בתמיהה נוספת, שנדמה שבתורה נמצאים שני מהלכים של תיקון האמונה.

בתחילה מבואר שעל ידי לימוד הפוסקים מתקן את המחלוקת שבלב הגורמת לסתימת שבילי השכל, ועל ידי התענית מתקן את הדיבור, שחוזר ומוציא את החיות מהקליפות ועל ידי זה משיב את הרחוקים אל האמונה.

אך בסוף התורה מבאר שכשרואים שהקב"ה מבטל גזירתו על ידי תפילת הצדיק, על ידי זה מתגלה לרחוקים האמונה, זה לשונו שם:

אבל כשאתה מבטל רצונך בשביל רצון הצדיק, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מועד קטן ט"ז): 'הקדוש ברוך הוא גוזר וצדיק מבטל'. אזי ידעו מהגלוי על הסתום, כשרואים שמערכת המזלות מחייבים איזה גזרה, וצדיק מבטל, אזי ידעו שיש אלקי נמצא.

ובעצם בדברי רבינו מבואר שמדובר בשני שלבים.

בתחילה נעשה תיקון האמונה על ידי לימוד הפוסקים (שעיקרו תיקון המחלוקת שבלב), ועל ידי התענית (שמתקנת את הדיבור עד שמוציאה את ניצוצות הקדושה מהדיבור, עד שגם הרחוקים משליכים אלילי כספם וזהבם ושבים לקרוא כולם בשם השם).

ואז לאחר תיקון האמונה, האמונה (שהיא השכינה) עצמה ממליצה ומבקשת על הרחוקים שעיקר טעותם מחמת שידיעתם מהגלוי על הסתום ולכן טעו בראותם את הטבע. "וכשהצדיק מבטל בתפילתו איזה חוב של מערכת המזלות, אזי נתיידע מהגלוי על הסתום, שיש אלוקי נמצא, שהוא שומע תפילת הצדיק, ומשדד המערכות ומשנה הטבע. וכל זה יהיה לעתיד, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ס"ח): 'עתידים

צדיקים להחיות את המתים, ושאר נפלאות".

התיקון האחרון כאשר יראו את שידוד הטבע, תחיית המתים ושאר נפלאות, ובו ישובו כל העמים לעבדו שכם אחד, כל זה יהיה לעתיד לבוא. ועבודתנו לעת עתה היא כפי החלק הראשון.

הסדר אם כן מובן. אך על פניו, עניין התענית ותיקון הדיבור המביאים לאמונה השלימה וקירוב הרחוקים צריך הבנה, ובפרט שלכאורה אינו קשור כלל לתיקון השני שעל ידי ששומע הקב"ה לתפילת הצדיקים.

במעט התבוננות מוצאים שהדברים מקבילים באופן נפלא.

שידוד הטבע למשדדי הטבע

האמונה מתגלה לרחוקים "כשהצדיק מבטל בתפילתו איזה חוב של מערכת המזלות, אזי נתיידע מהגלוי על הסתום, שיש אלקי נמצא, שהוא שומע תפילת הצדיק, ומשדד המערכות ומשנה הטבע".

את עניין השליטה אנו מוצאים בתורה כאן בעניין שידוד הטבע, אך גם בעניין היצר והתאוות. באות ב' מדבר על כך שצריך לעבוד את ה' בשני יצרין, **שיהיה היצר הרע כפוף ליצר טוב**. ומצד שני באות ה' מתאר **שכשמתגברים התאוות על האדם, הוא התגברות הקליפות על הקדושה**.

מהו עניין התענית. בפשוטו זו התגברות האדם על תאוותיו. במקום שישלטו התאוות עליו הוא בוחר לשלוט עליהן, ואם נעמיק להגדיר הרי שיש כאן 'שידוד הטבע', כאשר צדיק גוזר על עצמו ומבטל את חוב טבע תאוותיו.

נמצא, שמה שהצדיק בתפילתו משדד את הטבע ורואים שיש אלוק נמצא, הוא ממש עניין התענית, שבו במקום שהגוף נכנע לתאוות, התאוות נכנעות לגוף, ואין כאן דרך הטבע.

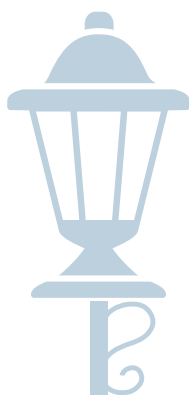
מדוע אוכל – אמונה

וכאן אנו מגיעים לכך, שעניין האכילה נוגע וקשור לכל המבואר בתורה בעניין האמונה וההשגחה.

כי הנה, כתב ב'ביאור הליקוטים' על דברי המאמר "ועסקינו באלו הסיבות צריך להאמין בהשם יתברך לבד": שמעתי מאבי, ששמע ממורנ"ת ז"ל שפירש בכוונתו הקדושה, שצריך אמונה בעסקינו באלו הסיבות שזה בעצמו רצונו יתברך, לברכינו בכל אשר נעשה ונעסוק על פי הטבע, כמבואר בזה מכמה כתובים. אבל בכל זאת, עיני כל, אליו לבד ישברו באמונתם, ולא לעשות עיקר מהסיבות בעצמם, כטעות הטועים חס ושלוש, שאין ביכלתו כלל לפרנס ולרפאות זולתם. מוהרנ"ת הסביר שהאמונה היא בכך שרצונו יתברך שנעסוק באותן סיבות. אם נרחיב את הדבר לאור מה שהבנו בעניין טבע האכילה, אזי גם באכילה שייך לאכול מחמת חוב הטבע חלילה דהיינו בהיגררות אחר תאוה, או מאידך מתוך אמונה שזה בעצמו רצונו יתברך. וזה שמבואר בסוף אות ב': וכשיש לו אמונה בשלימות, יוכל להיות על ידי אכילתו, ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה כנ"ל. בחינת (תהלים ל"ז): "ורעה אמונה", היינו בחינת **אכילה על ידי אמונה**.

השפעת התענית על הדיבור

הבנו אם כן, שכאשר מתענים יש כאן שידוד הטבע וגילוי

עצמן. ברגע שמתגלה שההסתרה היא בעצמה שייכת לקדושה, בכדי ליצור אמונה אצל המאמין, אזי לא נשאר להם כלום, ומשליכים "אלילי כספם וזהבם", - וקל להבין, שעניין 'כספם וזהבם' הוא גופא בחינת הקושיות שנראה שבדרך הטבע ההשתדלות והאמצעי הם הגורמת לפרנסה, וכעת הם משליכים אותם כי מתבררת האמונה - "כי הקדוש ברוך הוא סיבת כל הסיבות ועילת כל העילות, ואין צריך לשום סיבה".

ודעה אמונה

אכילתם של ישראל כה יקרה, כי נתייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידה. ובלבד שהמאכל יהיה מבורר, והבירור הוא על ידי אמונה.

כאשר מדקדקים בלשון רבינו מגלים שמעלת האכילה הינה דבר מתבקש. לא שהאכילה עלולה להיות בעייתית, וצריך להפוך אותה לדבר קדוש. אלא אדרבה, אכילתם של ישראל מהוה מצד עצמה חיבור עצום בבחינת ייחוד קוב"ה ושכינתיה פנים אל פנים, רק יש תנאי שלא יקלקלו זאת על ידי מאכל שאינו מבורר.

אולי לאחר הדברים שראינו נוכל להתחיל לחוש במשמעות הדברים הפשוטה והמאירה. כי הנה, לאורך התורה נפתחו שתי סוגיות הנוגעות לאכילה: א. תאוות אכילה ושתיה. ב. בטחון ואמונה בעניין הפרנסה.

קדושת האכילה קשורה ביותר לעניין התאוות, אך על פניו לא היה מובן איך הדבר נוגע לאמונה. מאידך, נושא האמונה, והפניה אליו יתברך בתפילה מבלי לעשות חלילה עיקר מהסיבות, הם עיקר בירור האמונה אך לא כל כך מובנת שייכותם למאכלים. אט אט חלק אל חלק מצטרף והדברים מתבהרים.

כפי שראינו, שלימות האמונה שבשידוד המערכות על ידי תפילת הצדיק, קשורה לאמונה ולידיעה השלימה שבלב המושגת על ידי שידוד הטבע הפנימי, כשמתגבר ואינו משועבד לתאוותיו.

וזה נעשה ומתגלה על ידי התענית, ועל ידי הדיבור הקדוש - 'עולימתא שפירתא'.

והנה, ההתייחסות לדיבור הקדוש העומד 'לפני השם', שהוא כה יפה ונאה, והיא גופא האמונה השלימה, שאין לנו אלא מסובב הסיבות, וכל התעסקותינו בסיבות, ואפילו באכילה, היא רק מחמת אמונתנו שרוצה שנעסוק בהן.

בתפיסה כזו אזי גם כשהאוכל מונח לפניו, רואה כמה נכון להתפלל על מזונו, אף שלכאורה אין לך טבע גדול מזה, ואף על פי כן מאמין שיש כאן נתינה ברגע זה ממש באהבה מה' יתברך. אזי חי בהארת פנים של ה' יתברך, ולא במבט כאילו מה שיש לו כעת הוא פועל יוצא מכוח המציאות שבעבר.

אזי, האכילה היא על ידי אמונה ולא על ידי טבע התאוה, והאכילה היא על ידי ביטחון בה' יתברך שזן ומפרנס אותנו - 'ויסב אלוקים' לשון הסיבה, הקב"ה באהבתו עורך לפנינו שולחן, ואנו מתענגים על ה', על טובו המושט לנו בכל עת.

"שכן ארץ ורעה אמונה, והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך, גול על ה' דרכך ובטח עליו והוא יעשה".

אין לך ייחוד קוב"ה ושכינתיה פנים אל פנים יותר מזה, שלימות האמונה שבאכילה, וכל יהודי שייך בו! ■

אלוקות, ואז כאשר אוכלים שלא מחמת תאוות, בזה עצמו הופכת האכילה למציאות של אמונה.

בתורה מתבאר שעיקר התיקון שעל ידי התענית הוא בדיבור. כאשר מתחילה הדיבור 'אינו מבורר' ועל כן התאוות והקליפות יונקים ממנו, וכן לאיך גיסא הם מושכים אותו למיצר כך שלא יוכל לדבר לפני ה'. וכאשר מתענה אין להם אחיזה בו, ומכל מקום הקב"ה בדווקא מוריד את הדיבור אליהם בבחינת עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, בכדי להוציא את הניצוצות מבין הקליפות.

בפשטות מבואר, שדבקות אחורי הקדושה שבתענית, היינו שאין מקום לדיבורים שנוגעים לגשמיות, שהם אינם 'פני הקדושה' אלא רק בחינת 'אחורי הקדושה', כי הם רק כלי לשמש לקדושה. אך 'כשאין הדיבורים זכים', כאשר התפילה והדיבורים מעורבים בתאוות ורצונות שאינם גופא הקדושה, אזי יונקים משם ראשי התאוות ומקבלים חיות רבה חלילה. וכן התאוות עצמן מסוגלות למשוך את הדיבור מלהיות 'עומד לפני השם' לבחינת "ניחר גרוני" כאשר נופל לתאוות וגם תפילותיו ודיבוריו מנותקים מבקשת אור פניו יתברך. על ידי התענית אין דיבורים פגומים כאלו, כי עוסק רק בפני הקדושה ממש.

ובכל זאת גם בתענית ראשי התאוות מושכים את הדיבור אליהן כמו שמרחיב: ואז כשנתדבקין אחורי הקדושה, שאי אפשר להקליפות לכנס לשם ולינק, ואז נתגלין הפנים של הקדושה. ואז: "ויראו אותה שרי פרעה" (בראשית שם). היינו, שאלו השרים הנ"ל, רואים את יופי הוד הדיבור, "ויהללו אותה אל פרעה". וכל זה הוא מכון מהשם יתברך, כדי להוציא בלעם מפיהם, בבחינת: "עת אשר שלט האדם באדם לרע לרע". וזה: "וינגע ה' את פרעה". וזה (משלי ל"א): "אשה יראת ה' היא תתהלל", בבחינת: "ויהללו אותה אל פרעה". אין זה אלא בשביל, "תנו לה מפרי ידיה". היינו, להוציא ניצוצות הקדושה מביניהם. כשהיא מוציאה כל חיותה מבין הקליפות, אזי משליכין כל

העכו"ם את אליליהם, ופונים כולם לאמונת ישראל, "לקרוא כולם בשם ה'". וזה עיקר קישוטי האמונה, שיקרבו אחרים לאמונתה.

דהיינו, גם כשמתענה ולכאורה אין מה לדבר כעת על התאוות, שהרי אדרבה הוא מכניע תאוותיו ואינו חפץ בהם ואינם שולטין בו, מכל מקום התאוות לוקחות את הדיבור שכן ידבר עליהן, והיינו שחש רעב וקושי מחמת תאוותיו הטורדות אותו.

אבל אז אדרבה, הדיבור מוציא את ניצוצות הקדושה מביניהם, על ידי זה גופא שדיבר על התאוות מתוך שליטה ומתוך רצון להתקדש ומבין ומגלה שהם בחינת 'שרי פרעה'. אין כאן רק טבע גשמי, אלא יש כאן קליפות שנועדו לרחק ולהסתיר.

הדיבור המבורר - והוצאת הניצוצות מהקליפות

והנה, כאשר הדיבור פונה אל הקליפות ומוציא מהן את הניצוצות אזי: "נשארים הקליפות בלא חיות. ואז העכו"ם שיינתם מהקליפות, כשרואים שאין להם חיות, אזי משליכים את אמונתם".

כי החיות של הקליפות היא ההסתרה, וכפי שמבואר בתחילת התורה שהיצר הרע מסתיר את הידיעה, אך אין בהם כל חיות חיובית מצד

אל אחינו שבגולה הע"י

בשורה משמחת!

ברוך השם נאכן זיך מוטשענען א לענגערע תקופה איז געלונגען אהערצושטעלן דאס ארויסדרוקן די באקאנטע ירחון 'אבקשה' עם כמה מעלות טובות לכל אנ"ש דא און ניו יורק אויף א מסודר'דיגע אופן, ערמעגלעכענדיג צו מפיץ זיין דעם גרויסן אור פינעם הייליגען רעבין זאל קענען אנגיין אויף א שטארקע פארנעם, און פון היינט וועט איר בעז"ה קענען באקומען די פרישע אבקשה בעתו ובזמנו ביי אייך און שטוב. (און נישט דארפן ווארטן ביז מ'שיקט עס אפ פון ארה"ק).

אלע שותפים לדבר מצוה וועלן באקומען די פרישע ערשיינטע אבקשה מידי חודש בחודשו אפגעשיקט ביי זיי און שטוב.

געדענקט! מיטן נעמען א שותפות און די הוצאות פון די הייליגע פראיעקט, ווערט איר א חלק העלפענדיג דערמיט פארשפרייטן די הייליגע ריינע דעת פונעם צדיק אמת, בעתו ובזמנו אויף א מסודר'דיגע פארנעם און בתי מדרשים פון אנ"ש און אמעריקא לטובת הכלל.

בנוסף לכל הנ"ל, איז דא צו באקומען גרעסערע קוואנטומען פאר בלויז קאסט פרייז אויב ווילט איר זוכה זיין און מפיץ זיין די הייליגע גליון אויף א גרעסערע פארנעם.

זיך איינצושרייבן צו באקומען חודשליך ביי אייך און שטוב, ווי אויך פאר סיי וועלכע הערות רופט די ממונה פון אבקשה און אמעריקא.

בחסדי ה' נתייסד בית הדפוס שע"י 'אבקשה' בארצות הברית **ומעתה יהיה אפשר להצטרף כשותף בבית אבקשה ולהפיץ את אורו של הרבי** ובנוסף לקבל את הגיליונות עד לבתיכם מיד כשיצאו בכל חודש ומועד בזמנו

השותפים היקרים מקבלים את הגיליון לבתיכם בכל חודש עם צאת הגיליון לאור

בנתינת שותפות הנך נוטל חלק בהפצת הדעת הנקייה והמאירה של הרבי בבתי הכנסת של אנ"ש באמריקע שם יופצו הגיליונות בעיתו ובזמנו לטובת הכלל.

בנוסף, כל החפץ להפיץ ולחלק את הגיליונות בחינם, יוכל לקבל חבילת גיליונות להפצה תמורת עלות ההוצאות בלבד

לכל הפרטים ניתן לפנות לנציג אבקשה באמריקה

מאיר יחיאל פערלשטיין טלפון: 845-650-9638

'אבן טוב' - \$25

מקבל לביתו
מדי חודש גיליון
במהדורה קטנה (A5)

אבן זהב' - \$36

מקבל עד לביתו
את הגיליון מדי
חודש בחדשו

'תומך אבקשה' - \$52

שותפות מלאה בהפצה של אבקשה
בארץ ישראל ובעולם כולו
**מקבל את הגיליון לבית
הוא - 20 הראשונים יקבלו גם
את כל הגיליונות שיצאו לאור!!**

דרגות
השותפות:

נפשי בשאלתי | מתלווים לבני הנעורים בשבילי החיים ♦ עם ר' א. ליפער | עריכה: ש. רובינזון

עוד מועט כבר נגמור הסדר...

לשפלות. דהיינו, לא לצפות ולחכות כל הזמן למוחין גדולים והרגשות מיוחדות, כל מה שאני זוכה, אני שמח עד אין קץ. ועם כל מה שאני זוכר ממה שלמדתי ב'ליקוטי הלכות' על הסודות הנשגבות שיש בכל פרט ופרט, אני מתחיה בזה עד למאוד.

רבינו הלא לימדנו שבכל דבר צריך להסתכל עם מבט של 'אזמרה' להחיות את עצמו עם כל נקודה ונקודה של קדושה, כל שכן כשזה מגיע לדבר גדול ומרומם כל כך, כיום טוב פסח...

פעם ראה רבינו את רבי נתן שזועף ועצב מההספקים הרבים שיש לו ואינו יכול לעמוד בהם אמר לו רבינו את הדיבור המפורסם 'א ביסאלע איז אויך גוט' והעיד רבי נתן שדווקא מאז התחיל להספיק יותר ויותר. תשמח עם כל מה שאתה כן זוכה, תיקח את ה'ליקוטי הלכות' הנפלאים שלמדת והתכוננת עמהם לקראת הפסח, ותחיה את עצמך עם כל נקודה שאתה זוכר, נקודה אחת מכל מה שרבי נתן מבאר את סודות הנוראים הטמונים בכל דבר ופרט.

כשאוכלים מצות אפשר לחשוב בפשיטות, אני אוכל עכשיו מיכלא דמהימנותא, מאכל של אמונה, מאכל של קרבת אלוקים, בלי שום חכמות, ורק מזה לבד אפשר לקבל כזה חיות והתלהבות דקדושה.

כששוחים יין, אפשר להיזכר מה שרבינו אומר שזה תיקון הברית. נותנים לנו משמים כאלו מתנות שאין לנו את הכלים בכלל לשערם, כשאומרים את ההגדה בקול רם, אומר רבינו שזה תיקון הברית. כשאוכלים את המרור אפשר לכוון מה שרבי נתן אומר שבזה ממתיקים את כל המרירות של העולם הזה... וכן הלאה, בכל הדברים הקדושים שכלל ישראל נוהגים בליל הסדר יש כאלו סודות עמוקים וזה הרי כל כך מתוק ונעים כשניגשים לזה בפשיטות וחיות דקדושה. צריכים לזרוק את כל הלחץ שיש לנו מכל הידע הרב שצברנו מהספרים הקדושים... כל הכיסופין, ההשתוקקות והצימאון של 'איך זוכים לקחת את הפסח בעצמו' צריך להיות עד פסח, ברגע שחג הפסח פרש את כנפיו, מחליפים מיד את הדיסק... עם כל דבר אני מתחיה, ומכל פרט ופרט בליל הסדר שאני זוכה, אני שמח עד אין קץ.

שאלה:

ליל הסדר... כל הבית מואר באור יקרות, השולחן ערוך בסדר מופתי, מול עיני חולפים ועוברים כל מה שלמדתי והתכוננתי כבר חודש שלם... יציאת מצרים, יקרת האמונה המתגלית בלילה זה, הסודות הגנוזים במצות הקדושות, הסגולות של ה'ארבע כוסות'... מתחילים את הסדר המרומם, עוד רגע אוחזים כבר באמירת ההגדה בקול רם, ואני מנסה עדיין לצמצם את מוחי לכל הסודות והעניינים שלמדתי, אך הכול מתערבב במוחי כמין סלט... נו, אני מהרהר בליבי אחרי כמה ניסיונות לא מוצלחים להתרכז בכל מה שלמדתי, כמו כל שנה, תוך כמה שעות יגמרו את הסדר המרומם, גם החול המועד יחלוף במהירות, ותוך כמה ימים נחזור כבר לשגרה.... האם יש עצה ודרך איך להתגבר על מחשבות כאלו המטרידות את מוחי כבר מכניסת היום טוב? וגם, איך זוכים לקחת את הפסח בעצמו, כלשון רבי נתן, שמכל האורות העצומים שאני רואה בספרים, אוכל לקחת משהו לליל הסדר, שיהיה לי משהו ביד?

תשובה:

כשניגשים ללילה מרוממת ונעלית כזאת, הדבר הראשון שצריך לזכור הוא, שכל היציאת מצרים שזכו לו אבותינו, שלזכר זה אנו חוגגים עד היום את חג הפסח, היה בחסד חינום לבד, לא לפי מעשיהם ודרגתם הרוחנית, רק מאהבת הקדוש ברוך הוא אותנו ואת אבותינו גאל אותנו. בידיעה זו צריך לגשת לפסח, איני ראוי כלל וכלל למתנות כאלו של יום טוב פסח, לא לאכילת המצות הקדושות שאין לנו שמץ של השגה בגודל מעלתם ורום ערכם, לא לשתית הארבע כוסות שמרמזים על ד' לשונות של גאולה כידוע, ושתייתם הוא תיקון הברית כמו שאמר רבינו, וגם לא לעריכת הסדר הגדוש והנשגב. אנחנו ניגשים ליום טוב בידיעה שכל מה שאני זוכה הוא חסד של אמת ומתנה גדולה שאין מגיע לי כלל. רבינו אומר בתורה קל"ה שקדושת היום טוב זוכים על ידי שמחה, ועל ידי שמחת יום טוב זוכים

הדבר הראשון
שצריך לזכור
הוא, שכל
היציאת מצרים
שזכו לו אבותינו,
שלזכר זה אנו
חוגגים עד היום
את חג הפסח, היה
בחסד חינום לבד

מה עושים ב'חול המועד'?

על פני צריכים לידע שמה שנדמה להאדם כאלו היום אי אפשר לו להתפלל בכונה וללמוד ולעסוק בעבודת ה' זה נמשך רק מהחשך שקדם לאור שנמשך מפגם הצמצום הנ"ל שמשם נמשך הגדר מלבר שיש על הטוב שבכל יום, כמבאר בזהר הנ"ל, ומשם באים כל הטעויות והדחיות של כל אדם שבכל יום שנדמה לו כאלו היום הזה אינו כלום כאלו אינו מימי חיינו כאלו היום אי אפשר להתקרב לה' יתברך כלל, כאשר נמצא זה ברב בני אדם שאינם מפקחים על דרכיהם היטב, בפרט כשיש לו איזה סבה ומארה לטוב או להפך חס ושלום, שאז היום מתבלבל אצלו לגמרי עד שרוב ימיהם פלים בזה להבל ולריק רחמנא לצלן כגון ביום זה הוא יריד ויומא דשוקא וביום זה צריך לחשב חשבונותיו ובה היום יוצא לדרך ובאלו הימים הוא בדרך נע ונד ומטלטל ובה היום בא מן הדרך וצריך להרים המשאוי מעל העגלה ולסדר הסחורה ולחלקה כראוי וכו' וביום זה מוזמן לו איזה מריבה וקטטה עם אדם וביום זה נקרא על איזה סעודה וכיצא בזה בטולים ובלבולים שונים בכל יום יום עד שפמעט בכל יום נמצא בו בטול ובלבול גדול. ואפלו בשאר הימים שאין בו מארעות כאלה. נדמה לו גם כן על פי הרב בכל יום כאלו היום הזה אינו כלום וכנ"ל.

כשבהמשך מבאר רבי נתן שלמול כל ההטעויות והבלבולים צריך לדעת, שכל יום יש בו טוב. דהיינו, שבכל יום יכול לחטוף עבודת השם לפי המצב והעניין שהוא נמצא עכשיו, אם קשה לך עכשיו ללמוד את הסדרים הרגילים, אתה יכול ללמוד משהו יותר קל, להתחמם עם איזה הלכה של רבי נתן על פסח, או עם אחד מספרי רבינו, אפילו סיפורי צדיקים אפשר לקרוא...

וגם צריך לזכור שזה הרי כל הסוד של פסח... בליל הסדר נתנו לנו את כל המוחין בבת אחת, ועכשיו לקחו את זה מאיתנו. כך זה הסדר כמובא בארוכה בכל הספרים הקדושים ובפרט בספרי רבי נתן, אחר כל המוחין וההשגות שזכינו, מגיע ירידה והסתרה, כדי שנעבוד מעצמינו, ואז נזכה שהירידה תתהפך לעלייה גדולה יותר מבחילה. כמו ביציאת מצרים שאחר שכבר יצאו ממצרים נפלו כל כך בדעתם, כשראו את הים הסוער וגועש מולם, ובבחינה מסוימת היו בצרה גדולה יותר מכשהיו במצרים... אבל על ידי שצעקו כהוגן ולא הניחו את מקומם, זכו לקריעת ים סוף. כך גם כל אחד בעבודתו הפרטית, אפילו שכל המוחין שנתנו לנו בליל הסדר סילקו מאיתנו, ולמול העיניים רואים רק חושך ענן וערפל, ואף על פי כן אנו על עוזבים את מקומנו ומקיימים את מה שבני ישראל עשו על ים סוף - 'ויצעקו מעומק הלב, זוכים לעליה גדולה יותר מבחילה. ■

שאלה:

חול המועד נפתס משום מה אצל רוב האנשים כזמן שאינו לא יום ולא לילה, סוג של פרווה כזאת... אין את הסדרים הרגילים של ימות החול, וזה גם לא יום טוב. בכל חול המועד כואב לי מחדש ה"בזבוז זמן" שהולך על לא דבר, בבית אין לי כל כך מה לעשות, וכשאני הולך כבר לבית הכנסת אני מגלה שזה ריק כמעט לגמרי, מה שמוציא לי את כל החשק ללמוד.... מה עושים בימים ומצבים כאלו? איך אפשר לנצל את ימים קדושים אלו, כמו שראוי?

תשובה:

בליקוטי הלכות הל' פקדון הלכה ד' מגלה ומבאר רבי נתן את אחד מהסודות הגדולים ביותר של ספירת העומר, שהוא: לדעת 'שכל יום ויום הוא ספור ומנוי בפני עצמו, וצריך לשום את עינו ודעתו רק ליום הזה, כי יום המחרת הוא ענין אחר לגמרי מהיום, וביום זה יש את התיקונים שצריכים לתקן דווקא בזה היום'. והריני מעתיק לך טעימה קלה מלשונו הזהב שם:

ועקר פנת הספירה בפשיטות הוא שצריך לדעת שמי האדם מנויים וספורים במספר ובמנין כל יום ויום והאדם יצטרך לתן דין וחשבון מכל יום ויום, כי אין שום יום הולך לבטלה חס ושלום. ואפלו שעה ורגע אחת אינו הולך לבטלה חס ושלום, בבחינת שבע שבתות תמימות תהיינה שהשבע שבתות שהם ימי הספירה צריכים להיות תמימות ושלמות בעבודת ה' ולא לך מהם רגע לאבוד חס ושלום.

שהמציאה לספר כל יום ויום כדי לידע ולזכר את ימי חיי הבלו שכל הימים אשר הוא חי על פני האדמה הם מנויים וספורים במספר ובמנין, כמו שכתוב, כי שנות מספר יאיתו אם כימי שכיר ימיו (איוב) וכתוב, מספר ימי חיי הבלו (קהלת). וכתוב, למנות ימינו פן הודע וכו'. ועל פן אסור להאדם לדחות את עצמו מיום ליום רק לידע היטב שזה היום לא יהיה לו עוד כל ימי חיינו, כי יום האחר הוא ענין אחר לגמרי והלאי שייפרע בזמנו שייכח למחר לצאת ידי חובתו מה שצריך לפרע לה' יתברך חובת הזמן של יום מחר בעצמו. אבל על כל פנים חליה להטעות את עצמו לדחות מיום ליום, וכמו שכתב אדוננו מורנו ורבנו זכרוננו לברכה על פסוק, היום אם בקולו תשמעו, שעקר העבודה מי שרוצה לשמע בקולו יתברך ולדבקה בו העקר הוא שידע שהעקר הוא היום. היום דיקא וכו', כמבאר שם (בסימן ערב עין שם):

עד כמה גדולה החובה
להשקיע בחינוך הבנים?
כמה עלינו לזוותר לשם
כך? ומה יעשה מי שאין
לו פנאי לכך?
כיצד מאידיים בילדים את
אודו של רבינו הקדוש?
על כך, ועוד,
במאמר שלפניכם:

בעמדנו לקראת חג הפסח, בו אנו מצווים להאיר
אור האמונה לבנינו; לספר להם את גדולת ה'
ונפלאותיו, כמו שנאמר:

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי
בצאתי מצרים.

(שמות יג, ח)

ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי
במצרים, ואת אתתי אשר שמתי בם, וידעתם כי אני
ה'.

(שמות י, ב)

כשהחיוב הוא, להתאים את הדיבורים והסיפורים
לכל סוג של בן - צדיק או רשע, חכם או תם - ולהאיר
לכל אחד מהם לפי מדרגתו את אור האמונה
הקדושה.

וכמאמר בעל ההגדה:

פנגד ארבעה בנים דברה תורה: אַחַד חָכֵם, וְאֶחָד
רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד שְׂאִינִי יוֹדֵעַ לְשַׁאֵל.

(הגדה של פסח)

שכן:

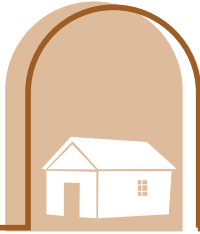
עָשָׂר יְצִיאַת מִצְרַיִם שְׁגִלָּה אֶלְקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ לְעֵין כָּל
- הַכֹּל הָיָה בְּשִׁבְלֵי הַבָּנִים! כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְהוֹדַעְתֶּם
לְבָנֵיךָ וְלִבְנֵי בָנֵיךָ" וְכוּן בַּפְּסוּקִים רַבִּים. כִּי זֶה עָשָׂר
הַדְּעוּת, לְהַאִיר הַדְּעוּת מְדוּרָה לְדוֹר
לְעוֹלָם, בְּחִינַת "דוֹר לְדוֹר יִשְׁבַח מַעֲשֵׂיךָ", וְכְמוֹ
שֶׁכָּתוּב "וְלִמְעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנֵי בְנֵיךָ וְכוּן בָּנֵיךָ".

(ליקוטי הלכות, נטילת ידים לסעודה ו, כא)

א. ואפילו הבן הרשע, אף שאנו מקהים את שיניו ואומרים שאילו
היה שם לא היה נגאל, אעפ"כ "כל כוונתנו אפילו בתשובת הרשע
הוא לטובתו, אולי ישוב על ידי זה מרשעתו, ויכניע לבבו לבלי
לשאול קושיות ברשעות כזה" (ליקוטי הלכות, נטילת ידים לסעודה ו, כא).

והגדת לבנך!

חינוך הבנים (א)

אהובים וחביבים בעיני הכל לשמור ולקיים, אחת מהם לא נעדרה חס ושלום.

(חומת הדתי; פרק כא)

ואכן, מוהרנ"ת מתבטא וכותב על מצוה זו, שהיא "הגדולה מהכל!", וכלשונו במכתבו לבנו:

בעת שקריתי הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום חלף ועבר על דעתי עץ תשוקתך למכתבי, ואמרתי בלבי לקיים בזה מצוה הגדולה מהכל! [!]. שהוא "ושננתם לבניך" וכו' "והודעתם לבניך ולבני בניך", פאשר הוהירנו הוא ו"ל אור חיינו בפרושי. ונתחזקתי בזה להשיבך מיד.

(עלים לתרופה, מכתב רנא)

וכאשר ראה מוהרנ"ת ש'חינוכו' עושה פירות, חש כי "זהו חלקו מכל עמלו!". כפי שהוא כותב לבנו:

זה חלקי מכל עמלי, שנקיתי להתחיל לקיים מעט "והודעתם לבניך" וכו'. מי יתן ששננה את אלה בשלמות פרצונו הטוב.

(עלים לתרופה, מכתב מיום ד' תולדות תרא")

שכן, שימו לב:

הסיבה היחידה אשר למענה 'מחזיק' השם יתברך את העולם ומחיה אותו, היא: כדי שהאב יספר ויודיע לבנו את גדולת ה', והבן לנכד, והנכד לנין, עד סוף כל הדורות. "למען ידעו דור אחרון בנים יולדו ויסקרו לבניהם" (תהלים עח, ו).

כי בשביל זה ה' יתברך מקיים העולם ומחדש בכל יום מעשה בראשית, ונותן בן וחיית להוליד מדור לדור - הכל כדי לגלות אלקותו בעולם, כמו שכתוב "דור לדור ישבח מעשה וגבורתך יגידו", שידעו ויודיעו זה לזה מעשי ה' וגבורותיו, שברא הכל בראונו, ומנהיג ומקיים הכל בראונו.

(ליקוטי הלכות, פדיון בכור ד, ה)

כי עקר תקון העולם, על ידי הולדות הדורות, שעל ידי זה ממשיכין התגלות אלקותו מדור לדור, בחינת "דור לדור ישבח מעשיך", בחינת "מי חי הוא יודע כמוני היום אב לבנים יודיע אל אמתך".

(ליקוטי הלכות, הכשר כלים ד, לב)

ובשביל זה עקר החיוב והמצוה להשאיר בנים אחריו - הכל בשביל תקון העולם, שהוא תקון האמונה, שמתבררת מדור לדור, בחינת "ועד דור ודור אמונתך", בחינת "דור לדור ישבח מעשיך". בחינת "לדור ודור אמונתך פוננת ארץ ומעמד", שעקר קיום העולם מדור לדור, בחינת "כוננת ארץ ומעמד", הוא רק בשביל ברור האמונה שמתבררת מדור לדור, בחינת "לדור ודור אמונתך".

(ליקוטי הלכות, השכמת הבוקר ה, י)

וזהו עיקר הגדלת שם ה' - כשאנו מודיעים ומספרים אמונתנו לבנינו ובני בנינו מדור לדור.

וזה בחינת מה שהזכיר בכל הד' פרשיות של תפלין, להגיד ולהודיע

זהו אם כן הזמן המתאים לעסוק בסוגיית מצות 'חינוך הבנים', לבררה וללבנה, ולבארה באר היטב. למען נזכה לקיימה כראוי כל השנה כולה; לחנך את בנינו ובנותינו בדרך הישר והאמת, ולקיים את אשר ציוונו ה':

רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלכתך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך!

(דברים ד, ט)

כשחלק בלתי נפרד מחובת החינוך, הוא כמובן, להאיר בהם את אורו של רבינו הקדוש, כאשר ציווה והזהיר

שכל התורות והשיחות שלו אינם בשבילנו לחוד, כי אם "את אשר ישנו פה ואשר איננו פה" (ועין פרש"י שפרש "ואשר איננו פה", ואף עם דורות השמידים לבוא, והכו). וכמה פעמים דברנו עמו מענין זה, ורמז לנו בדבריו להודיע לדורות הבאים את כל מעשי ה' הגדול שעשה עמנו.

ופעם אחד אמר בפרושי: גם לבניכם תודיעו את כל התורות והשיחות הנפלאות והנוראות והמעשיות וכיצא בהם אשר גלה לנו! ואמר אז זה הפסוק בהתלהבות גדול בגחלי אש: "והודעתם לבניך ולבני בניך". ואמר בזה הלשון: "איערע קינדער זאלט איר מודיע זיין וואס דא האט זיך גיטאן". ואמר ברתת וזיע בהתלהבות נורא: "והודעתם לבניך ולבני בניך!"

(שיחות הר"ן, רט)

וזה החלי בס"ד:

המצוה הגדולה מהכל!

ראשית כל, יש לדעת ולהפנים:

מצות 'חינוך הבנים', אינה רק מצוה נוספת ברשימת המצוות והחובות המוטלות על האדם, אלא היא "יסוד קיום האומה ותורתו ודתו", שכן:

ידוע לכל, כי יסוד קיום האמה ותורתו ודתו, הוא: הנוף הבנים. ללמדם תורת ה' ולחנכם במצוותיו, שעד וקנה לא יסורו מה' ותורתו, כפתוב "חננוך לנער" וגו'. ועל העקר הזה נצטוונו בצוויים ואזהרות פפולות ומכפלות. ובפרשת קריאת שמע שאנו קוראים בכל יום בשכבנו ובקומונו, בא עקר זה מפרש בפרשה ראשונה ושניה: "ושננתם לבניך", "ולמדתם אותם את בניכם".

וכן נצטוונו בחנוכה במצוות והשרשת שרשי האמונה בלבכם, כמו שכתוב "והגדת לבניך", "ולמען תספר באזני בניך", "והיה כי ישאלך בנך" וגו', "והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב" וגו', והרבה פיוצא בזה, והכל מפני שזה קיום האמונה ויסודות התורה.

ואבותינו מעולם קימו את העקר הזה בכל לבכם ובכל נפשם; למדו בעצמם ולמדו לבניהם תורת ה' התמימה שבכתב ושבעל פה, והשרישו בקרבם את האמונה הטהורה בה' ותורתו, עד שבחפץ נפשם כמה פעמים מסרו עצמם לשרפה וחרפה בשביל דת א-ל חי, ובדמי חיהם הורישו לבניהם, תורה שלמה ותמימה, ובניהם לבניהם, עד הדור האחרון שאנו חיים בו, שחרותה גם היום על לב כלל ישראל תורתנו הקדושה בכל חקותיה ומצוותיה, כלם

ב. יודגש: לא באנו במאמרנו זה להיכנס לפרטי דרכי החינוך, אשר רבים ודקים הם. ננסה רק לבאר בס"ד את עיקרי חובת החינוך המוטלת עלינו, ומשם והלאה יחפש כל אחד את דרכו בספרי רבינו, ואצל תלמידי תלמידיו, לקנות חכמה תבונה ודעת כיצד להתנהג עם ילדיו הלכה למעשה. [וכבר קיים בגיליון זה מדור מיוחד ונפלא העוסק בכך - "במסילות הנערים / חינוך הבנים" - לך נא ראה שם ותמצא נחת].

ג. לבעל החפץ חיים.

ד. כוונתו על שיחת רבינו (שיחות הר"ן, רט) שהובאה לעיל.

הו, שְׁמָה עָקַר גֶּדֶר הָאָדָם. וְעַל כֵּן נִחְשָׁב הָעוֹלָם פְּתוּחַ וְבָהוּ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר "לֹא תִהְיֶה בְרָאָה לְשִׁבְתָּ יִצְרָה", כִּי צָרִיכִין לִישָׁב אֶת הָעוֹלָם שֶׁיְהִי מִישָׁב הָעוֹלָם מִבְּנֵי אָדָם וְיָקָא, דְּהִינּוּ מִבְּנֵי דְעָה שֶׁיִּדְעִין אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. (ליקוטי מוה"ר"ן תניינא, ז)

וכשזוכים להעמיד "תולדות ממין בני אדם" אשר "יודעים ומרגישים אלקותו יתברך וממשלתו" - הרי ש"בסיבתה מתקיימות כל המצוות שבעולם".

ואכן, עיקר חביבותו של האדם אצל ה', תלויה בדבר זה; עד כמה הוא מאיר את האמונה בביתו, ומחנך את בני ביתו אחריו לשמור את דרך ה'.

וכפי שאנו למדים ממה שמשבח הקב"ה את אברהם אבינו:

כִּי יִדְעַתְמוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ הַדָּרֶךְ הַזֶּה.

(בראשית יח, ט)

ופירש רש"י:

"כִּי יִדְעַתְמוּ" - לְשׁוֹן חֶבֶד ... שֶׁמֶחֶבֶב אֶת הָאָדָם מִקְרָבוֹ אֲצִלוֹ וְיִדְעוּ וּמְפִירוּ. וְלִמָּה יִדְעַתְמוּ? לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה, לְפִי שֶׁהוּא מִצְוֶה אֶת בְּנָיו עָלֵי לְשָׁמֹר הַדָּרֶכִי.

(רש"י, שם)

והדבר מפליא:

מתוך כל מעלותיו הנשגבות של אברהם אבינו, מצביע כביכול השם יתברך אך ורק על מעלה זו.

"כִּי יִדְעַתְמוּ" - לֹא בְּשִׁבְלֵי שֶׁהָיָה רֹאשׁ לְמַאֲמִנִים, וְלֹא מִשׁוֹם שֶׁעָמַד בְּעִשְׂרֵה נְסִינּוֹת, וְאֵף לֹא עִבּוֹר שֶׁגִּיר גֵּרִים וּפְרָסָם אֱלֻקוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּעוֹלָם. אֲלָא בְּגִלְל - "אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנָיו וְאֶת אַחֲרָיו", הִינּוּ חֲנוּךְ בֵּיתוֹ, שֶׁהוֹדִיעַ וְחָנַף אֶת בְּנָיו וְאֶת אַחֲרָיו לִלְבֹּךְ בְּדָרֶךְ הַתּוֹרָה וְיִתְבָּרַךְ. (קול קורא מזקני וגדולי אנ"ש, ניסן תש"מ)

בראש סולם העדיפויות

ומאחר שכן, מובן ופשוט שקיום מצוה זו אמורה לעמוד בראש סולם העדיפויות, ולמענה צריך האב להיות מוכן לוותר על נוחיותו ושאר כל עסקיו וענייניו, לא רק בגשמיות, אלא אפילו ברוחניות.

וכפי שמצאנו 'מעשה רב' אצל מוהרנ"ת, שהעמיד את חינוך הבנים בראש מעייניו, אף כשהדבר הלך על חשבון עבודתו בחצות הלילה. וכמסופר:

בְּלֵילוֹת הַחֲרֹף הָיָה מוֹתֵרֵנִי מִמֵּתִין לְבָנָיו שֶׁיִּחְזְרוּ מִהַיָּדֵר בְּדֵי לְסַעַד יָחַד עִמָּהֶם אֶת סְעֻדַת הָעֶרֶב, וְהָיָה מְבַרֵךְ עִמָּהֶם בְּרִפְתַּת הַמְּזוּז, וְקוֹרֵא עִמָּהֶם קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמַּשָּׁה, וְרַק אַחַר כֵּךְ הָיָה הוֹלֵךְ לִישׁוֹן.

וְעִשָּׂה כֵּן, אֵף עַל פִּי שֶׁהָיָה חוֹלֵה כְּבֵד בְּחֵלֵי הַמַּעֲשִׂים וְהָיָה אִישׁ חֲלָשׁ בְּגוֹפוֹ, וְנִחַם זֶה גָּזַל מִמֶּנּוּ זְמַן יָקָר מִשְׁעוֹת הַלַּיְלָה וְהַכְּבִיד עָלָיו בְּכִדּוֹ קִימַת חֲצוֹת שֶׁהָיָה נוֹהֵר בָּהּ מְאֹד מְאֹד. וְכָל זֶה, מִחֲמַת שֶׁיִּדְעֵה שֶׁהוּא רִצּוֹן ה', לְחַנְכֵם בְּדָרֶךְ הַתּוֹרָה וְיִתְבָּרַךְ!

ואכן, בשכר שצמצם את עצמו ואת עבודתו עבור חנוך בְּנָיו, ולא הסתפק על ההפסד הנגמר לו, זכה לגדל בְּנִים צְדִיקִים לְתַפְאֵרַת.

(שישיק החדש, חלק ב, אות ריט)

הַאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה לְבָנָיו אַחֲרֵינוּ. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפָרְשַׁת קֹדֶשׁ: "וְהִגְדַּתְּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר", וְכֵן בְּפָרְשָׁה שְׁנִיָּה: "וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מַה זֶה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרַיִם", וּבְפָרְשַׁת שְׁמַע וְהָיָה אִם שְׁמוֹעַ הַזְהִיר בְּיִתְרֵךְ: "וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ", וְלִמְדַתְּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדָבָר בְּשִׁבְתְּכֶם בְּבֵיתְכֶם וּבְלִקְחֵיכֶם בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁבְתְּכֶם וּבְקוֹמֵיכֶם.

כִּי עָקַר קֹדֶשׁ הַתְּפִלִּין הוּא לְהַגְדִּיל שֵׁם ה', וְעָקַר הַגְּדִלָּת שֵׁם ה' הוּא, שֶׁכָּבֵל הוֹר וְדוֹר יִדְבְּרוּ וְיִשְׁחֲזוּ בְּנִפְלְאוֹת נוֹרָאוֹת גְּדִלָּת מַעֲשָׂיו וְנִסְיוֹ וּמוֹפְתָיו שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ מְעוֹלָם, וְאֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם, וְלִסְפֵר כָּל זֹאת לְבָנָיו וְלְבָנֵי בְּנֵינוּ אַחֲרֵינוּ מְדוּר לְדוֹר לְעוֹלָם!

(ליקוטי הלכות, תפילין ז, י)

כך שאכן מצוה זו של "והודעתם לבניך ולבני בניך" היא "המצוה הגדולה מן הכל".

וכאשר זוכה האדם לקיימה כראוי, ולהשאיר אחריו זרע קודש - "זהו חלקו מכל עמלו", כי זה "עיקר תיקונו".

שכן:

עָקַר תְּקוּנָתוֹ עַל יְדֵי בְּנָיו! כִּי 'בְּנֵים הַטּוֹבִים הֵם רְפוּאָה גְדוֹלָה לְאָבוֹת' כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבְנּוּ וְ"ל". כִּי עָקַר עֲבוֹדַת הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה הוּא לְגִלּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ בְּעוֹלָם, וּכְשֶׁמִּגִּיעַ זְמַנוּ לְהִסְתַּלַּק, צָרִיךְ שֶׁיִּשְׁאָר אַחֲרָיו בְּרַבָּה - זְרַע יִשְׂרָאֵל בְּשָׂרִים, שֶׁיִּמְלְאוּ מְקוֹמוֹ וְיִדְעוּ גְדוּלְתוֹ בְּעוֹלָם! כִּי כָּל נְשֻׁמָה וְנִשְׁמָה יֵשׁ לָהּ כַּח מִיחַד לְגִלּוֹת אֵיזָה בְּחִינָה מִהַתְגַּלּוֹת אֲמוּנָתוֹ בְּעוֹלָם. וְהוּא "וְעַד הוֹר וְדוֹר אֲמוּנָתוֹ", "וְעַד הוֹר וְדוֹר" וְיָקָא, בְּחִינַת "הוֹר לְדוֹר יִשְׁבַח מַעֲשֵׂיךָ", בְּחִינַת "זֶה זְכָרִי לְדוֹר דוֹר".

(ליקוטי הלכות, תפילין ה, מד)

לא לחינם, המצוה הראשונה בתורה, היא מצות פריה ורביה:

וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹקִים פְּרוּ וּרְבוּ!

(בראשית א, כח)

שכן, היא "מצוה גדולה שבסיבתה מתקיימות כל המצוות שבעולם", כדברי החינוך:

מִשְׁרָשֵׁי מִצְוָה זו, כְּדֵי שֶׁיְהִי הָעוֹלָם מִישָׁב, שֶׁהַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא חָפֵץ בְּיִשְׁבּוֹב, כְּדָבָרֵיב "לֹא תִהְיֶה בְרָאָה לְשִׁבְתָּ יִצְרָה". וְהִיא מִצְוָה גְדוֹלָה שֶׁבְּסִבְתָּהּ מִתְקַיְּמֹת כָּל הַמִּצְוֹת בְּעוֹלָם, כִּי לְבָנֵי אָדָם נִתְּנוּ וְלֹא לְמַלְאָכֵי הַשָּׁמַיִם.

(ספר החינוך, מצוה א)

כשעיקר קיום מצוה זו, היא לא רק בעצם הבאת הילדים לעולם, אלא בכך שמאירים בהם אור האמונה והדעת, עד אשר הם זוכים להיות "בני אדם" אשר "יודעים ומרגישים אלקותו יתברך וממשלתו".

כאשר לימדנו רבינו:

כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם מִצְוֶה לְהַעֲמִיד בְּנִים בְּעוֹלָם בְּשִׁבְלֵי קִיּוּם הָעוֹלָם, כֵּן הוּא מִצְוֶה לְהַכְנִים דַּעַת וְנִרְאָת שְׂמִים בְּבָנָיו ... כִּי זֶה עָקַר הַמִּצְוָה! שֶׁמִּצְוֶה לְהַעֲמִיד תּוֹלְדוֹת לְקִיּוּם הָעוֹלָם, כִּי הָעָקַר לְהַעֲמִיד תּוֹלְדוֹת מִמִּין 'בְּנֵי אָדָם' וְיָקָא, וְלֹא מִיּוֹ בְּהִמּוֹת וְחִיּוֹת בְּדַמּוֹת אָדָם.

על כן כל זמן שאין מאיר הדעת בבני אדם, ואינם יודעים ומרגישים אלקותו יתברך וממשלתו, אינם בכלל 'בני אדם', מאחר שאין בהם דעת לדעת את

ה. ספר המידות, בנים מב.

ו. עליו חתומים זקני וגדולי אנ"ש: רבי לוי יצחק בנדר, רבי שמואל שפירא, רבי בנימין זאב חשין, זצוק"ל. ויבדלחט"א: רבי יעקב מאיר שכטר ורבי משה קרמר שליט"א. [ובמאמרנו הבא נעתיק א"ה דברים רבים ויקרים מתוך 'קול קורא' זה].

רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, הוסיף לספק פרטים מדויקים, וסיפר:

הילדים היו חוזרים הביתה בשעה שבע וחצי לערך, ועד שהיו אוכלים ארוחתם והלכו לישון. נותרה פשעה אחת בקטני עד עת הצות הלילה (בלילי ההרף הארבים). ועל אף הכל, העדיף מוהרנ"ת להישאר ער,

כי חנוה הילדים היה בהשיבות גדולה מאד אצל מוהרנ"ת, ורצה ללמדם ולחנכם היאך צריכים לאכול ולברך על האכילה, ולומר קריאת שמע שעל המטה בראוי, ולילך לישון בקדשה. ולא שת לבו לחלישותו הגדולה, והפקיר עצמו, וותר למענם על זמן מנוחתו.

(שם, הערה יד)

וממנו למדו אנ"ש לדורות, להעמיד את חינוך הבנים לפני כל שאר העבודות, בהבנים שזהו עיקר רצון ה' מהם. גם העובדים הגדולים, שהיו מפורסמים בתבערת לבם בעבודותיהם הנשגבות - ויתרו מעצמם, כדי להיות עם ילדיהם, לחנכם ולגדלם.

וכאשר שח רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, לאחד האברכים שהיה זקוק להדרכה בענין חינוך הבנים:

בטרם זכה האדם לבנים משלו, או לאחר שכבר זכה להשיאם - צריך לראות את כל עולמו בעבודת עצמו, להשיקע את כל כחו בעבודת השם ותרבו, ולהתעלם כליל מחייו והאי עולמו, רק לעלות ולהתעלות על בנתו התורה והתורה.

לא פן כאשר בביתו ילדים הזקוקים לטיפול בהנחםם - צריך להשיקע את כל מעינו אף ורק בגדול צאצאיו ובהנחםם לתורה ויראה בדרך הנכונה, גם על השבון עבודתו והתקדמותו האישית.

"אם תשומת לבו לתפלת ילדיו יפריעוהו מתפלתו הוא, חשוב יותר שהם יתפללו..."

ר' לוי יצחק סים באמרו, כי אכן כה ראה אצל אנ"ש בשנים עברו, שהשיעו טובה רבה בגשמיות וברוחניות על ילדיהם, וגילו מדה יתרה של מסירות, יותר מאשר רחמו על עצמם, ואלו זכו לראות ברבה בעמלם.

ולדגמא היה נוהג לספר מאותו שרף הידוע, ר' געני, שתפלתו היתה בהתלהבות עצומה ובקעה רקיעים, ותוך כדי תפלתו פשהגיע ל"נוכח דוד" ומשש אחר מטבעות לצדקה, וכבר הפסיק מעט - חלץ תפלו, סר לביתו ופנה לטפל בילדיו. והיתה זו דגמא לכל באי הקלווי המתחממים לאורו של ר' געני, עד כמה חשובה היא עבודת חנוה הבנים.

(איש חסידי, עמוד שסט)

גם על רבי שמואל שפירא זצ"ל - הידוע בעבודותיו הנשגבות, ונסיעותיו התכופות ליערות ולקברי צדיקים וכיו"ב - מסופר:

בשפיעמים היתה זוגתו הרבנית ע"ה טוענת לפניו שכלכאורה יכול הוא להשאיר את העבודות הקשות הללו לאחר שיגדלו הילדים, ענה לה ר' שמואל בענות חן שאין תדבר כן, כי כשהילדים כבר גדולים בשנים, צריה לעיוב במקצת את העבודות שמהוץ לישוב, ולקחת את רוב הזמן על החנוה והגדול והטפול הרחני שבילד, שיהו עבודה קשה שבמקדש.

ואכן כה, מאז שהילדים גדלו בשנים, ראו את השנוי הגדול בדרך עבודת ה' אצל ר' שמואל. הרבה מעבודותיו מעט ר' שמואל עקב חנוה ילדיו, בניו ובנותיו. ואפילו על תפלת ותיון ותר הרבה פעמים בקדי להתפלל ביחד עם בניו בבית הכנסת ובהשגחתו והדרכתו. רגיל היה מאז להשאיר בביתו הרבה, ולהשיג בעינא פקיא ובהקפדה רבה על כל הנהגותיהם של ילדיו.

רגיל היה ר' שמואל לומר: חנוה ילדים הם כתפלוין שאסורים בהפסח הדעת. ואכן כה נהג ר' שמואל מעודו. הוא לא הסתפק בתפלותיו ובכיוותיו הרבים ששפך על בניו ובנותיו שילכו בדרך אבותינו ורבנותנו ולא ישנו אפילו זיו כלשהו, אלא גם את רוב עבודותיו בקדש מעט ועצמם למען חנוה בניו ובנותיו.

(שמואל בקוראי שמו, עמודים מה-מו)

אף על רבי שמואל הורביץ זצ"ל, אשר בתבערת לבו השתוקק לקבוע דירתו במירון, ולאחר טרחות וגיעות עצומות אכן מצא וקנה דירה בסמוך לציון הרשב"י כאשר איוותה נפשו - מסופר:

בעבור כמה חדשים, ראה שאין המקום מתאים לחנוה הילדים, שאין בכל הסביבה מוסדות מתאימים לרוחו, ובהכרח לראג לילדים עבור מגורים בירושלים בסביבה המתאימה להנחםם, ואחרי הרבה יגיעה וטרחה השיג דירה בבתי מילגר בירושלים... ואף בתקופות שהותו במירון היתה מצודתו פרוסה על הילדים שבירושלים בכל מיני אפנים, לבד ממה שהיה מגיע עבור זה תכופות לירושלים.

(בית שמואל, עמוד כ)

ואם על נוחיותם ותועלתם הרוחנית, ויתרו עבור חינוך ילדיהם - על נוחיותם הגשמית על אחת כמה וכמה.

הם לא חסכו כל מאמץ, ולא חסו על כל הפסד, עבור חינוך ילדיהם. והיו מוכנים אף לסכן את נפשם, כדי להעניק לבניהם את החינוך המתאים, כפי שעשו משך שנים רבות תחת השלטון הקומוניסטי ברוסיה הסובייטית.

ז. אשר אז, זמן צות, הוא ערך בשעה 11.

ח. הרקע לדברים אלו, מסופר שם: "כשאחד האברכים הצעירים הקצין בסדר עבודת ה', מעט למעלה מן המידה, עד שעורר את קפידת אשתו שלא הסכינה לזאת - הופיעה היא בטענה לפני ר' לוי יצחק על הנהגותיה של בעלה. היא הוסיפה שחינוך ילדיהם לוקה מאד בחסר, עקב 'התפשטות הגשמיות' בו נתון בעלה בהרבה משעות היום. ר' לוי יצחק - בידוע כי במקרה הזה צודקת האשה - קרא לאותו אברך והחל לדבר על לבו, וכה אמר לו".

ט. תולדותיו של רבי שמואל הורביץ זצ"ל, נכתב ע"י נכדו הרה"ח ר' נחמן רוזנפלד שליט"א, ונדפס בירושלים שנת תשי"פ.

י. וכמסופר באריכות בספרי התולדות, כדוגמת: איש חסידי, בצלו של הרב, אש תמיד תוקד, ועוד.

ומן הענין לציון למכתב מעניין שכתב רבי לוי יצחק בנדר בשנת תרצ"ה, מרוסיה הקומוניסטית, לגיסו רבי הערש לייב ליפל זצ"ל שעלה כבר לארץ ישראל בניסן תרצ"ד: "גיס יקירי, טראכט עצות, און בעט ג-ט אז השי"ת זאל העלפין איך זאל זוכה זיין קומען לארץ ישראל הקדושה. כי זעך מיטשעט

גם כאן בארץ ישראל, נלחמו בכל עוז - יחד עם שאר יראי ה', בני הישוב הישן - להציל את ילדיהם מהשפעת החברה הקלוקלת והשלטון הכפרני, ומסרו נפשם לחנכם בדרך הישר, בדרך ישראל סבא¹.

כפי שמתאר זאת רבי שמואל הורביץ זצ"ל ביומנו: **החפשים התימרו והתאמצו אז בכל עז להשתלט בכח הממשלה על התרדים, ואם חס וחלילה הפיקו זמקם אז היה נהפך חס וחלילה הקערה על פיה, שהיו מכבידים ידם על התרדים להכריחם בהנהגת חפשי של הבנים והבנות, ובהטלת מסים עבור פתי תאטראותיהם ובתי ספריהם וספרי מיניהם; וכל ההודות היה חס וחלילה הולך ומתמוטט.**

אך עתה שהתרדים על ידי מלחמות כבדות, פרקו מעליהם על החפשים, וברוך השם נתקנם הפסוק "יהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן", ונשארו לנו בירושלים וגם בשאר ערי הקדש שארית הפליטה אשר לא פרעו לבעל, יהודים חרדים שומרי מצוה פדת וכדון, והנהיגו הבנים והבנות ברוח ישראל סבא, על הנהגת הישן בלי שום שנוי אפילו זיו כל שהוא, והולכים בפאות ובגון ובמלבושים של צניעות כל הבני בית.

(ימי שמואל, פרק קכו)

לעיתים, אף ויתרו על משכורות מכובדות, ובחרו לחיות חיי עוני ומחסור, אך ורק כדי לעבור למקום בו יגדלו הילדים במקום שמור, בין יראי ה'.

וכפי שמוספר לדוגמא על מו"ז רבי שמואל מאיר אנשין זצ"ל, שבעצת רבו רבי אברהם ב"ר נחמן עזב את עבודתו בדפוס ביפו, שם התפרנס בכבוד רב, ועלה לדור בירושלים מתוך עניות ודחקות, וזאת אך ורק לטובת חינוך ילדיו.

וכפי שמוזכר סיפור זה בקצרה², במכתבו של רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א:

שמעתי שזקנכם הרב הצדיק ר' מאיר אנשין זצ"ל היה עובר בדפוס ביפו, והיתה לו פרנסה ברוח (שמעתי שהיה לו

שש לירות לחודש במקום שהם שתיקה הון רב). פעם נגש אליו הרב הקדוש ר' אברהם ב"ר נחמן זצ"ל בעל 'ביאור הקלוטים', ואמר לו כך: "מאיר, נעם העקל פעקל און פאר אין ירושלים. אז נישט, וועט פון דיר נאך נישט בלייבן" (= טול תבילונג וסע לירושלים, פי אם לאו, לא ישאר מן מן מאומה). וכן עשה. למחרת נסע לירושלים והיה עני ומדבא, ועל ידי זה זכה לדור ישרים, ברסלבער חסידים. ולולא זאת, היו לו כעת עשרות תלמים... ודי למבין.

(אוסף מכתבים, חלק ד, מכתב רכו)

וכסיפור הזה, ישנם עוד סיפורים רבים, בעבר ובהווה, על אנשים כשרים שהעדיפו ומעדיפים את חינוך בניהם על פני כל שאר סוגי רווחים גשמיים, ומקיימים בנפשם את אשר אמר רבי יוסי בן קסמא:

אם אמה נתן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה.

(אבות ו, י)

וכמה עלינו ללמוד קל וחומר בנפשנו, כשדורשים מאתנו לוותר - לא על 'עבודות' רוחניות, ואפילו לא על מקום מגורים או משכורת, אלא - על מעט נוחיות ועצלות, ולהשקיע את מוחנו וליבנו בחינוך ילדינו³.

"המלמד המזוכך והטוב"

ישנם אבות הטורדים בטרדותיהם, ונזכרים בחובת ה'חינוך' רק כשהילד עושה בעיות, או כשמתקשרים מה'תלמוד תורה' להתלונן...

כשגם אז, הם נעזרים בעיקר ב"כוחי ועוצם ידי", בהכאות ועונשים. ובמקרה הטוב, בגערות של כעס ועצבנות.

אך לא זו הדרך; חינוך הילדים היא השקעה קבועה ויומיומית, ולא רק משהו אקראי בעתות חירום; השקעה לבבית, ולא כוחנית.

וכאשר שח רבי לוי יצחק בנדר ז"ל תחת אחד השיחים:

מען זעך נאך צי ביסלעך, נאר דיא קינדער, אוי! אוי! ביטער! זייער ביטער! טיט וואס מ'קען טיען, אין השי"ת יגמור [= גיסי יקירי, חשוב עצות, ובקש מה', שהשי"ת יעזור שאזכה לבוא לארץ ישראל הקדושה. כי אנחנו 'סוּחַבִּים' עדיין בקושי את התלאות, אבל הילדים... אוי! אוי! מר! מר! מאד! עשו מה שניתן לעשות, והשי"ת יגמור] (תמימי דרך החדש, מכתב קמ).

יא. על חלקם של גדולי אנשי - כולל תלמיד מוהר"ת, ועוד - במלחמה זו, נבאר א"ה בקצרה במאמרנו הבא.

יב. הסיפור במלואו, מובא בספר תולדותיו של רבי שמואל מאיר (אשר כתב נכדו ר' נתן ב"ר אברהם אנשין שליט"א, ועודנו בכתובים) ואכמ"ל.

יג. הוא מדבר שם על משפחת גיסו, ר' אברהם אנשין ז"ל בנו של רבי שמואל מאיר, כשהוא מספר: "גיס ר' אברהם אנשין שליט"א, הוא בעל משפחה של חמשה עשר בנים בלי עין הרע. ברוך ה' שהוא מדרך את בניו ונבנותי כיקירי ירושלים לשם ולתפארת, על דרך התורה והמסורה והצניעות. בנותיו לומדות דוקא ב'בנות ירושלים' ולא בחינוך של 'בית יעקב', וצריכות לנסוע מקטמון לסביבות מאה שערים עבור זה. בדרך כלל אני רואה איך שיוצאי חלציו נמשכים בטבעם לדעת רבינו הקדוש". וכהמשך לכך הוא מביא את הסיפור על זקנם רבי שמואל מאיר שמסר נפשו עבור צאצאיו.

יד. בתחילה לא היה לו אפילו מקום ראוי להתגורר בו; בלילות היו יושנים בסנדלריה שהעמיד איהו סנדלר לרשותם ברוב טובו, ובימים היה מבלה את היום בבית המדרש ואשתו אצל קרובי משפחה, עד אשר עלה בידם להסתדר מעט.

אולי כאן המקום להוסיף ולצטט מתוך ספר תולדותיו, סיפור על מסירות נפשו לחינוך צאצאיו בדרך הישר, וכך מסופר שם: "אשר לחינוך השמרני שהעניק לילדיו, מן הענין לציון כאן עובדה חשובה: בילדותו גילף אבי (ר' אברהם) סידור קטן מעץ. ראה זאת מר שץ, המנהל של בית הספר לאומנות 'בצלאל', ואמר לסבי: 'שלה אותו אלי, והוא יפרנס את עצמו ואתך בכבוד'. נבעת ר' שמואל מאיר מהרעיון ודחה אותו על הסף, וזאת על אף היותו קשה-יום שבקושי רב פירנס את משפחתו".

טו. כפי שאכן אירע לרוב בני ישראל הכשרים שהתגוררו באותה תקופה ביפו ות"א, שבניהם ירדו וסטו מהדרך הישר, עקב השפעת הסביבה רח"ל.

טז. ומי מדבר על אלה שאפילו את המינימום הנדרש מאבא המביא את ילדו לבית הכנסת, אין להם כח להתאמץ, ומעדיפים לתת לו להשתובב בחוץ, מאשר להושיבו על ידם ולהשקיע בחינוכו לתפילה. הן על כך היה זועק רבי לוי יצחק בדם לבו:

"איך יכול האב לשבת בשלוה, כשבניו מסתובבים בחוץ בזמן התפילה וקריאת התורה?!" - הוכיח ר' לוי יצחק בכאב - "וכמה גדולה זכותו של אב המחזיק את בנו בצדו, רוכן אליו לזרוז לענות אמן וכדומה, האם קושי יש בדבר?..."

לכל באי בית הכנסת דחסידי ברסלב זכור היטב, כי לפעמים בעת חזרת השי"ץ או קריאת התורה, והילדים הרעישו בקולם - נשמעה לפתע שאגת הארי של ר' לוי יצחק, המתרום ממקום מושבו וקורא בקול אדיר שנשמע בכל רחבי בית הכנסת הגדול: "די קינדער האבן נישט קיין טאטעס?!!" = "האם אין אבות לילדים אלה?...!" (איש חסידיך, עמוד שכח)

ואין לו לסמוך על ה'מלמדים' שיעשו עבורו את העבודה¹, אלא הוא בעצמו "מחויב להשריש בלב בנו יראת אלקים ושורשי אמונה".

שכן:

כָּל אֵב מִצְוָה לְחַנּוּךְ אֶת בְּנוֹ בְּקִיּוּם כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה שְׂלֵא יַעֲבֹבם כָּל יְמֵי חַיָּו, וְכִדְקָתִיב "חֲנֻךְ לְנֶעֱר עַל פִּי דָרְפוֹ" וגו'. וְגַם מִחַיִּב לְהַשְׁרִישׁ בְּלִבְּךָ בְּנוֹ יִרְאֵת אֱלֹקִים וְשָׂרִישׁ אֱמוּנָה, כְּדְקָתִיב "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבָנֵי בְּנֵיךָ יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לְפָנָי ה' אֱלֹקֶיךָ בַּחֹרֵב" וגו', וְנִכְפַּל עֲקָר זֶה בַּתּוֹרָה כַּפָּה פְּעָמִים.

(חומת הדת, פרק ה)

ועליו "מוטל החיוב לברר ולזכך דעת בנו, להוציאו מכח המדמה" שהם כלל דמיונות הבלי העולם הזה, ולהאיר בו אור הזכרון בעלמא דאתי; לזכור שהעולם הזה אינו אלא פרוזודור לעולם הבאכב.

וכלשון מוהרנ"ת:

עַל אֲבִיו מְטִיל הַחַיִּיב בְּיֹתֵר לְהוֹדִיעַ הַתּוֹרָה לְבְנוֹ וּלְבָנֵי בְּנוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבָנֵי בְּנֵיךָ". כִּי עַל אֲבִיו מְטִיל הַחַיִּיב לְבָרֵר וּלְזַכֵּךְ דַּעַת בְּנוֹ לְהוֹצִיאֹו מִכַּח הַמְדָמָה וּלְהַבְיִאוֹ לְזִכְרוֹן דְּקִדְשָׁה שְׂזוּכִין עַל יְדֵי הַכְנָעַת הַמְדָמָה. כִּי זֶה הַחַיִּיב שֶׁל בְּרִיר הַמְדָמָה, שְׂעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לְזִכְרוֹן, זֶה הַחַיִּיב מְטִיל עַל אֲבִיו בְּיֹתֵר!

(ליקוטי הלכות, מלמדים ג, ב)

ואם החיוב מוטל עליו - מוכרח הוא למצוא את הזמן והלב לכך.

חינוך ל"קיום התורה"

כפי שכבר הזכרנו בתחילת המאמר - חלק עיקרי מחובת החינוך הוא גם: להודיע לבנינו ולבני בנינו "את כל התורות והשיחות הנפלאות והנוראות והמעשיות ולהאיר בהם את אורו הגדול. כאשר הזהירנו:

גַּם לְבָנֶיכֶם תוֹדִיעוּ אֶת כָּל הַתּוֹרוֹת וְהַשִּׁיחוֹת הַנִּפְלְאוֹת וְהַנּוֹרְאוֹת וְהַמְעֻשִׂיּוֹת וְכִי־צִא בְּכֶם אֲשֶׁר גָּלָה לָנוּ ... וְאָמַר בְּרַתְּתָּ וְזִיעַ בְּהַתְלַחְבוֹת נוֹרָא: "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבָנֵי בְּנֵיךָ".

(שיחות הר"ן, רט)

שכן, אין די שנלמד אותם רק את 'דיני התורה', מה מותר ומה אסור. אלא אנו מחויבים אף ללמדם את דרכי 'קיום התורה', איך אכן זוכים לקיים את התורה, ולא ליפול מקיומה לעולם, יהיה מה שיהיה.

ואת זאת, הרי קיבלנו מרבינו הקדוש. כפי שאמר מוהרנ"ת:

הַלְמוֹד שֶׁל 'דִּינֵי הַתּוֹרָה' נִתֵּן לָנוּ הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ עַל־יְדֵי מֹשֶׁה רַבְּנוֹ עַל־יְדֵי הַשְּׁלֹם, וְהַלְמוֹד שֶׁל 'קִיּוּם הַתּוֹרָה' נִתֵּן לָנוּ הַשֵּׁם יְתִבְרַךְ עַל־יְדֵי אֲדָמוֹר"ר זִצְ"ל.

(כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, דיבורים ממוהרנ"ת, ה)

יש אבות הסבורים כי המקל והשוט יעשו בעבורם את העבודה, ובמקום שהיא יטרח להנהיג ולהורות את בנו, ירביץ ויפה אותו.

על זה בא רבנו להבהיר: מצות חנוך הבנים עבודה גדולה היא, ומטל על האב להקדיש זמנו וכחו עבודה, ולא יקצר תהרהר לקטוף על אגרופיו...

(אבקשה, גיליון 37)

כל אב בישראל חייב להקדיש מח ולב, זמן וכח, עבור "המצוה הגדולה מן הכל", מצות חינוך הבנים. וגם מי שחושב שאין לו את הזמן והכח לכך, חייב להתעורר ולהבין שמדובר בחובה גמורה שאין להיפטר ממנה.

וכדבריו הנוקבים של בעל 'החפץ חיים':

כָּשֶׁם שֶׁמִּצְוָה עַל כָּל אָדָם לְקַבֵּעַ עֵתִים לַתּוֹרָה וּלְשִׁמּוֹר זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְלָה בַצַּבּוּר, וְלַעֲסֹק וּלְקַיֵּם אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הַנִּעֲשׂוֹת בַּצַּבּוּר וּבִיחִיד, בֵּן מִצְוָה וְחוֹבָה עוֹד יוֹתֵר עַל כָּל אֶחָד לְהַקְדִישׁ עֵת מִעֲתוּתוֹ לְפַקֵּחַ וּלְהַשְׁגִּיחַ בְּחֵנוּף בְּנֵיו"ו שִׁיתְחַנְכוּ בְּדַרְךְ שֶׁהֵלְכוּ בָּהֶם אֲבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ מֵעוֹלָם, וְהִיא שֶׁעֲמַדָּה לָנוּ וּלְתוֹרַתְנוּ שְׂלֵא נִשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל. וּבְזִמְנֵי הַזֶּה שְׁבַעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים רַבּוֹ הַמְכַשְׁוֹלִים וְהַמְכַשְׁיִלִים, מוֹטֵל עוֹד יוֹתֵר עַל הָאֲבוֹת לְהַנְהִיג.

(חומת הדת, פרק כב)

וכאן המקום להבהיר, את אשר נבוכים בו רבים:

גם אם התרגלנו למסור את ילדינו ל'מלמד' ב'תלמוד תורה', כאשר תיקן יהושע בן גמלאי - אל לנו לשכוח, שחובת החינוך מוטלת עלינו ולא על ה'חיידר'!

המלמד אינו משמש אלא כ'שליח' לקיום מצות "ושיננתם לבניך". אך החובה היא של האב, ולא שלו.

יתירה מזו:

גם לאחר שהילד לומד כבר אצל המלמד, הרי ש'המלמד המובחר והטוב - הוא האב לבנו!'. שכן, הוא זה שיש לו, יותר מכל המלמדים, את הכח הרוחני להלביש את חכמת התורה בלבושים המתאימים לבנו.

וכלשון מוהרנ"ת:

חַיֵּב אָדָם לְלַמֵּד לְבְנוֹ תּוֹרָה וְכֵן לְבֵן בְּנוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבָנֵי בְּנֵיךָ", כִּי בְּאֵמַת הַמְלַמֵּד הַמְבַחֵר וְהַטּוֹב הוּא הָאָב לְבְנוֹ! כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְלַמְדַתְּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם". כִּי הַמְלַמֵּד צָרִיךְ לְצַמְצֵם הַשִּׁכְלֵי וְהַחֲכָמָה שְׂרוּצָה לְהַסְבִיר לְהַקְטִין וּלְהַלְבִישׁ אֶת הַשִּׁכְלֵי כְּדֵי שִׁיכַל לְהַבִּינוֹ, בְּנִרְצָה בְּחוּשׁ (וְכַמְבָּר בַּתְּחִלָּת מֵאֲמָר "מִיִּשְׂרָאֵל דְּסַפִּינָא בְּסִימָן ל'). וְלָזֶה מְסַגֵּל בְּיֹתֵר הָאָב לְבְנוֹ, כִּי הַלְבוּשׁ שֶׁל הַמוֹחִין נִמְשָׁךְ לְהַבִּין מִן הָאָב מִשְׁעַת הַתּוֹלְדָה, וְעַל כֵּן בְּכָל עֵת יְכוֹל הָאָב לְהַמְשִׁיךְ לְבוּשֵׁי בְּנוֹ לְהַלְבִישׁ לוֹ בְּתוֹכוֹ הַמוֹחִין, דְּהֵינּוּ הַתּוֹרָה וְהַחֲכָמָה שֶׁהִיא מְלַמְדוֹ.

(ליקוטי הלכות, מלמדים א)

ועל אחת כמה וכמה, שהוא זה שחייב לטעת בו אמונה ויראת שמים.

יז. ראה: איש חסידיך, עמוד ככט.

יח. בדומה לכך נמסר בשם אחד מאדמו"ר חיב"ד, הרשב"י זיע"א: "כשם שהנחת תפילין בכל יום הוא מצוה דאורייתא על כל יהודי, ללא חילוק בין גדול שבתורה לבין איש פשוט, כך הוא חוב גמור על כל יהודי לחשוב כל יום חצי שעה אודות חינוך הילדים! ולעשות הכל, מה שבכווח לעשות ויותר מכפי כוחו, לראות לפעול אצל הילדים, שילכו בדרך בהם מדריכים אותם".

יט. כדאיטא בגמ' (בבא בתרא דף כ"א ע"א) ועפ"ז נפסק בשו"ע (יו"ד סימן רמה סעיף ז).

כ. ואכן, מפני כך, ראוי לו לאב ללמוד עם בנו בכל עת מצוא, מלבד הלימודים בת"ת. וכ"מ הפלא יועץ: "ולעולם, [גם] כשילמוד אצל מלמד תינוקות - הלימוד של בית הוא עיקר! ובכל יום ובכל לילה ובכל שבת ובכל עת שהוא פנוי, ילמד עם התינוק כפי כוחו" (פלא יועץ, ערך תורה).

כא. דבר שכמעט אינו נלמד ונמסר במסגרת הת"ת בימינו.

כב. וכפי שאכן היה מרוב מוהרנ"ת לדבר עם בניו על התכלית הנצחית, וכפי שהוא בעצמו כותב לאחד מבניו הקטנים: "אזוי פיל וויא איך שמוס מיט אייך דברי אמת, וואלסטו שוין באדארפט דייענע נארישקייט אוועק ווארפן און טראכטן נאהר אויף דעם תכלית" = "לפי דברי האמת המרובים אשר אני מדבר עמכם, כבר היית צריך להשליך את ההבלים שלך ולחשוב רק על התכלית" (עלים לתרופה, מכתב מיום ה' חיי שרה תר"ג).

מעלתו הקדושה מקיים בי! כי זה עקר הלימוד - ללמוד עצות ודרכים להתחזק בעבודת ה'.

(עלים לתרופה, מכתבי רבי יצחק, ב)

ו'ירושה' יקרה זו, עברה גם לבני בניו, כפי שכותב רבי יצחק לבניו אחריו:

ותלכו עם כל הדרכים הקדושים של כבוד הנחל נובע מקור הכמה זכר צדיק וקדוש לכרכה, אשר ירשה לנו מכבוד אדוני אבי מורי ורבי ואלהי.

(עלים לתרופה, מכתבי ר' יצחק, ח)

וכך, כל אנ"ש לדורותיהם, 'הורישו' לבניהם את הירושה היקרה והמובחרת ביותר; "דער רבי".

זו הייתה ירושתם שהשאירו אחריהם, וזו הייתה גם צוואתם, וכמסופר:

בפורים אחת פשהיה מקפס היטב, צעק ר' שמואל בקול שאנת ארי לבניו: "די צואה מיינע איז דער רבי, און דער רבי, און דער רבי" = "הצואה שלי היא: רבנו, ועוד פעם רבנו, ושוב פעם רבנו!".

(שמואל בקוראי שמו, עמוד מז)

כדי להוריש ירושה זו לבניו ובני בניו, ולהאיר בהם את אורו של רבינו הקדוש, עלינו להתנהג בחכמה בתבונה ובדעת.

וכשם שרבינו עצמו הוריד את עצמו אלינו 'לחנך' אותנו בדרכיו הקדושים

ובכמה דרכים גלגל עמנו, כאב המחנה את בנו הקטן, שהוא צריך להוריד את עצמו אליו כדי להרגילו בנחת בלימוד התורה וקיום המצוות, כמו בן יותר ויותר אלפים פעמים הוריד את עצמו אלינו, והלביש את עצמו בכמה לבושים שונים... והכל כדי להקנים בנו האמונה הקדושה וקיים התורה והמצוות העומד עליה.

(חיי מוהר"ן, תיג)

כך צריכים גם אנו, "להוריד את עצמנו" אל ילדינו, ולמצוא את הדרך להאיר בהם את האור הגדול, לפי מדרגתם והבנתם, עד אשר ג'ם כי יזקינו לא יסור ממנה.

הדרכים להאיר בהם את האור, רבים הם, ונזכיר בקיצור נמרץ כמה מהם, מתוך מה שראינו אצל אנשי שלומנו:

היו כאלה שקבעו עם בניהם לימוד בספרי רבינו, כפי שמסופר לדוגמא על רבי שמואל שפירא זצ"ל:

את הספר של רבנו ז"ל ה'ליקוטי מוהר"ן', עבר על כל בניו! ולא הקדים מהם אף הוסף עוד ספרים בשאר ספרי רבנו ז"ל ונתלמידיו.

(שמואל בקוראי שמו, עמוד מז)

כשכמובן, עם הילדים הקטנים, ניתן ללמוד ספרים 'קלים' יותר, כדוגמת: שבחי הר"ן, שיחות הר"ן, סיפורי מעשיות, וכיו"ב.

עם ילדים מבוגרים יותר, וכ"ש עם בחורים ואברכים, ניתן להעביר את

ה'שולחן ערוך' מלמד אותנו את ה'הלכות' של 'דיני התורה', ובספרי רבינו אנו לומדים את ה'הלכות' של 'קיום התורה'.

וכפי שכותב רבי שמשון ברסקי זצ"ל, שלימוד ספרי רבינו הם בכלל 'לימוד הלכה', וכלשונו הזהב:

למוד הלכות - הן הלכות 'שולחן ערוך', בכדי שידע מה אסור ומה מותר, ובעקר כדי לקיים דברי חכמינו ז"ל "לא המדרש עקר אלא המעשה". הן שלימוד למודים אמתיים מצדיקי אמת, שמלמדים את האדם איך לנהוג בחייו. שמחמת זאת מקנים הלימודים האמתיים של צדיקי אמת בשם "הלכות", כי הם מלמדים את האדם איך לנהוג בדרך התורה בלי שום מכשול.

(עצות המבוארות, תלמוד תורה סה"י)

אי לכך - מחובתנו להודיע לבנינו ובני בנינו, לא רק את ההלכות שבשולחן ערוך, אלא גם את ההלכות הנחוצות שבספרי רבינו הקדוש ותלמידיו.

במיוחד 'בני הנעורים' שבימינו - המתנסים בניסיונות שלא היו מעולם - חובה כפולה ומכופלת להנחילם את דרכו ועצותיו של רבינו הקדוש, למען יוכלו ללכת בדרכי ישירים.

כי ידוע לכם מעשי בני הנעורים, בפרט בדור הזה. ואין שום הצלה כי אם על ידי התורה. ואין מי שיכנים 'למוד התורה' וקיים התורה בעולם כמו אדוננו מורנו ורבנו ז"ל, על ידי אמתת דרכיו הקדושים שגלה על ידנו ובספריו הקדושים!

(עלים לתרופה, מכתב מיום ד' תצוה תקצ"ה)

זוהי הירושה היקרה והמובחרת ביותר שניתן להנחיל לילדים - אורו ותורתו של רבינו הקדוש!

וכפי שמתבטא מוהר"ן במכתבו לילדיו:

ליבע קינדער! גילויבט איז השם יתברך אז מיר רייסן ניט קיין הייליגע ספרים, און מיר לערנען נאך זיין. ברוך השם מ'האט עפיים ציא לערנען. גילויבט איז השם יתברך, איך האב אייך שוין גיגיבין א ניטע ירושה אויף הייביג! קיין עישר אין דער וועלט קאן אזוי א ירושה ניט לאזין!

[= ילדים אהובים! תודה לא-ל שאין אנו קורעים ספרים קדושים, וגם אנו לומדים אותם. ברוך ה' יש משהו ללמד. תודה לא-ל כבר נתתי לכם ירושה טובה לנצח! אף עישר בעולם יכול להשאיר ירושה כזו!]

(עלים לתרופה, מכתב מיום ד' יצא תקצ"ו)

שכן, הוא לא רק לימד אותם את דיני התורה, אלא אף הוריש להם את 'עיקר הלימוד' - עצות ודרכים להתחזק בעבודת השם", ובכך קיים בשלימות מצות 'ולימדתם אותם את בניכם'.

כפי שכותב לו בנו רבי יצחק:

לדעתי לא נמצא שום אב בעולם שיכנים ולימדתם את בניכם" כמו שרום

כג. וחזרו הדברים ונשנו גם בסעיף מ"ה: "על ידי לימוד פוסקים, היינו לימוד שולחן ערוך, בכדי לדעת את האסור ואת המותר וכו', ועל ידי שלומדים הלכות ועצות שבספרי צדיקים אמתיים, לדעת איך להתחזק באמונה שלימה בהשגחה פרטית וקיום התורה, שזה העיקר".

כד. כמה נפלאה לפי זה, הנהגתו של רבי שמואל שפירא זצ"ל, שהיה לומד עם כל אחד מבניו שני ספרים אלו: קיצור שולחן ערוך, וליקוטי מוהר"ן! ובכך לימד אותם את תמצית ב' חלקי ה'הלכה'; הלכות דיני התורה, והלכות קיום התורה...

וכפי שמסר בנו ר' נתן דוד ז"ל: "את מצות 'ושיננתם לבניך' קיים אבי בכל ההידורים. לצד כל עבודותיו, היה מקדיש זמן מיוחד מדי יום בימו ללמוד קבוע עם כל ילד. הלימוד היה בספר 'קיצור שולחן ערוך' ובספר 'ליקוטי מוהר"ן'. סדר הלימוד היה שבכל יום היו חוזרים על מה שנלמד אתמול והמשיכו הלאה, עד שסיימו את הספר כולו" (אבקשה, גיליון 37).

כה. כמה מפליא לציין שמכתב זה נכתב לבנותי... וגם להם התאימו דיבורים אלו.

כו. כוונתו על ספרי רבינו, שהיו המתנגדים קורעים אותם רח"ל.

האור גם באמצעות כתיבת מכתבים מדי פעם.¹
וכפי שעשה מוהרנ"ת, אשר כתב משך שנים רבות,
מכתבים לבנו רבי יצחק ולשאר בניו, כשכל כוונתו
במכתביו היא, לקיים מצות "והודעתם לבניך ולבני בניך".

וכפי שהוא כותב בעצמו:

**וְכַל פְּנֵי בְּמִכְתָּבֵי זֶה לְקַיֵּם מִצְוַת "וַיְשַׁנְתֶּם לְבָנֵיךְ",
וְהוֹדַעְתֶּם לְבָנֵיךְ וּלְבְנֵי בְּנֵיךְ."**

(עלים לתרופה, מכתב מיום ה' שמיני תקצ"ט)

במכתב אחר הוא כותב:

**אֲגִידָה זֶה הוּא עֵקֶר מִצְוַת קְרִיאַת שְׁמַע, לְקַיֵּם "וַיְשַׁנְתֶּם
לְבָנֵיךְ" וְכוּ, וְלִמְדַתְּם אוֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם" וְכוּ. בְּפֶרֶט דְּבָרִים
אֵלּוּ הַנוֹכְעִים מִמְקוֹר הַחַיִּים, מִהַנְחֵל נוֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה,
מֵרוֹם גְּבוּהַי מְרוֹמִים, שֶׁיְכוּלִין לְהַחִיֹּת גַּם אוֹתָךְ וְהַגְרוּעִים
מִמֶּךָ אֶלְפִים פְּעָמִים.**

(שם, מכתב מיום ה' ראה תר"ד)

וכשבאחד המכתבים הוא משנן לבנו את תורת 'אזמרה'
בשפת האידיש כדי להחדיר אותה ללבו - הוא מקדים
שהוא עושה זאת מפני "החיוב לקיים והודעתם לבניך ולבני
בניך"... וזה לשונו:

**וְעַתָּה בְּנֵי חֲבִיבֵי, תִּתְחַל מַעֲתָה לְפָרֵשׁ לָךְ מִחֶדְשׁ הַתּוֹרָה
עַל פְּסוּק "אֲזַמְרָה לְאֵלֶיךָ בְּעוֹדֵי", וְתִתְחַל מִחֶדְשׁ לְהַרְגִיל
עֲצֻמָּה לִילָךְ עִמָּה בְּכָל יוֹם מִחֶדְשׁ. וּמֵאַהֲבָתָךְ, וּמֵאַהֲחִיב
לְקַיֵּם "וְהוֹדַעְתֶּם לְבָנֵיךְ וּלְבְנֵי בְּנֵיךְ", הִנְנִי מְלַמֵּדָךְ קִצַּת
דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת מִחֶדְשׁ בְּלִשׁוֹן טִיטִישׁ, כִּדֵּי שֶׁיִּפְגְּסוּ
הַדְּבָרִים בְּלִבְךָ לִילָךְ בְּהֵם בְּתַמִּימוֹת וּבְפִשְׁטוּת.**

(שם, מכתב מיום ה' ראה תר"ד)

ובדרך זו הלכו גם כמה וכמה מאנ"ש לדורותיהם², שהיו
כותבים בתדירות מכתבים לבניהם ונכדיהם, להאיר בהם
את אורו של רבינו הקדוש.

למען הספר באוני בנך...

אך הדרך הקלה והנפלאה ביותר, ויחד עם זאת שווה לכל
נפש ולכל גיל, היא: לספר סיפורים...³

דרך הסיפורים ניתן להעביר המון יראת שמים ואהבת
השם, אמונת חכמים, והתעוררות והתחזקות נפלאה.

וכבר לימדנו רבינו גודל הכח וההשפעה של סיפורי
צדיקים, באמרו:

**דַּע שֶׁסְּפוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת מִצְדִּיקִים, הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד, כִּי עַל
יְדֵי סְפוּרֵים מִצְדִּיקִים נִתְעוֹרֵר וְנִתְלַהֵב הַלֵּב בְּהַתְעוֹרְרוֹת
גְּדוֹל לְהַשִּׁים יִתְבָּרָה בְּחֶשֶׁק נִמְרָץ מְאֹד! כִּי הִרְשִׁימוּ שְׁעֵשָׂה**

אותו הצדיק שמשפּרין מִמֶּנּוּ, עַל יְדֵי עֲבוֹדָתוֹ
אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרָה, וְזֹאת הִרְשִׁימוּ נִתְעוֹרְרַת בְּעַת
שֶׁמְסַפְּרִין מֵהַצְדִּיק, וְהִיא מְעוֹרְרַת לְהַשִּׁים יִתְבָּרָה
בְּהַתְעוֹרְרוֹת גְּדוֹל.

(ליקוטי מוהר"ן, רמח)

כשהוא מגלה לנו, שאף הוא בעצמו - עיקר התעוררותו
לעבודת ה', הגיעה משמיעת 'סיפורי-צדיקים' ששמע
בילדותו...

כפי שמוסר מוהרנ"ת:

**שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדוֹשׁ בְּעַת שְׁדַבֵּר עִמָּנוּ מִגְּדֹל הָעֲנָנִים שֶׁל
סְפוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת מִצְדִּיקִים, שֶׁנֶּדְפַס בְּסִפְרֵי הַקְדוּשִׁים, וְאָמַר
אֲו, שֶׁהוּא בְּעֵצְמוֹ וְל, עֵקֶר הַתְעוֹרְרוֹתוֹ לְעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרָה
בְּאֵמֶת, הָיָה עַל יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת מִצְדִּיקִים! וְסֵפֶר שֶׁבְּבִית
אָבִיו וְאָמֹן הַצְדִּיקִים וְל, הָיוּ שְׂכִיחִים שֵׁם כָּל הַצְדִּיקִים. כִּי
כָּל הַצְדִּיקִים הָיוּ מִצְנִיִּים בְּקִהְלַת מְעוֹזֵיבוֹ מִחַמַּת שֶׁהוּא
מְקוֹם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְל, וְרָבָם כְּכֹלֶם הַתְּאֻכְסֵנִי בְּבֵית אָבִיו
וְל. וְשָׁמַע הַרְבֵּה מַעֲשֵׂיֹת מִצְדִּיקִים, וְעַל יְדֵי זֶה הָיָה עֵקֶר
הַתְעוֹרְרוֹתוֹ לְהַשִּׁים יִתְבָּרָה, עַד שֶׁנִּכְבְּה לְמַה שֶׁנִּכְבְּה.**

(שיחות הר"ן, קלח)

כך שהמשכיל המבין, ייטיב לעשות אם ישקיע מזמנו
וכוחו, לספר באוזני בנו ובן בנו סיפורי צדיקים, ובפרט
מרבניו הקדושים ותלמידיו לדורותיהם⁴. סיפורים שיפעלו
את פעולתם הטובה, לעורר את לבבנו ולבב ילדינו
לעבודתו יתברך שמו.

אגב אורחא, יצויין:

מלבד התועלת החינוכית העצומה שיש בסיפורים אלו,
יש בהם גם כח נשגב להמשיך ישועות ורפואות.

וכדברי רבינו בספר המידות:

**עַל יְדֵי סְפוּרֵי מַעֲשֵׂיֹת שֶׁל צְדִיקִים מְמַשִּׁיכִין אוֹר שֶׁל מְשִׁיחַ
בְּעוֹלָם, וְרוֹחֵה הַרְבֵּה חֶשֶׁק וְצִרוֹת מִן הָעוֹלָם.**

(ספר המידות, צדיק ח"ב א)

וכשמספרים מהצדיקים "ומגדילים ומפליאים אותם",
נמתקים הדינים ונמשכים חסדים, כדברי רבינו:

**אָמַר: שְׁעַל יְדֵי שֶׁמְסַפְּרִין מַעֲשֵׂיֹת מִצְדִּיקִים וּמְגִדְלִים
וּמְפַלְיָאִים אוֹתָם, עַל יְדֵי זֶה נִמְתַּק הַדִּין וְנִמְשָׁךְ הַסֵּד. וְזֶהוּ:
"מִגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מְלָכוֹ", "מֵאֵן מְלָכֵי רַבְּנָן", הִינֵנו מֵה שֶׁמְסַפֵּר
וּמְגִדֵּל הַנְּפִלְאוֹת וְהַיְשׁוּעוֹת שֶׁל הַצְדִּיקִים שֶׁנִּקְרְאוּ
מְלָכִים, עַל יְדֵי זֶה "וְעוֹשֶׂה חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ", שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרָה
עוֹשֶׂה חֶסֶד לְמֵי שְׁמֹשִׁיחַ וּמְסַפֵּר מִזֶּה.**

(חיי מוהר"ן, תעט"ב)

1. על אף שבימינו קיימים אמצעי תקשורת מגוונים, עד שכמעט אין צורך במכתבים כבדורות הקודמים. אעפ"כ עדיין קיימת תועלת מיוחדת בכתיבת מכתבים לילדים - גם אלו שנפגשים איתם פנים בפנים - וניתן להעביר דרכם מה שקשה לפעמים לעשות בדיבור, ואכמ"ל.

2. כדוגמת: רבי יצחק בנו של מוהרנ"ת, שמכתביו לבניו נדפסו בסוף ספר עלים לתרופה; רבי שמשון ברסקי זצ"ל, שמכתביו הרבים והנפלאים לבנו ר' נתן נדפסו בספר אגרותיו. (אגב: באחד המכתבים הוא מסיים: "הלוואי שתקיים ככל הכתוב במכתבי הוה, כי לא מעצמי כתבתי כל הנ"ל כי אם מדעתו של אדמו"ר ז"ל. דעם דאויגאן מכתב זאלסטו ליינען [מכתב זה תקרא] זמן רב פעם אחת בכל יום").

3. גם בדור האחרון, ניתן למצוא מכתבים רבים שכתבו אנ"ש לבניהם, כגון: מכתביו של רבי שמואל שפירא לבניו ואף לנכדיו (ראה בספר 'שמואל בקוראי שמו, מכתבים: נ. נב, סה, סו). כמו כן, אחיו המופלא רבי לייבל שפירא זצ"ל שכתב מכתבים לבניו שלמדו בישיבה (וחלק מהם נדפסו בעבר בגיליון אבקשה), ועוד.

4. וכפי שרואים בתורה, שגם מצות "הגדת לבנך" מתקיים בעיקר באופן של 'סיפור'.

5. ל. וכמובן: "צריך לידע ממי לספר ואיך לספר" (ליקוטי מוהר"ן, רלד). לספר מצדיקים אמיתיים ואנשים כשרים, וסיפורים אשר יש בהם מוסר השכל של התעוררות לעבודת ה', למידות טובות ויראת שמים וכיו"ב, ואכמ"ל.

6. לא. וב"ה נמצאים בימינו ספרים למכביר אשר אפשר לספר מתוכם, והמחפש אחריהם ימצא אותם בנקל.

7. לא. באבניה ברזל מסופר שדבר זה התגלה ע"י הבעש"ט, וכך מובא שם: "מעשה מבת רבינו ז"ל, שאב רבינו הקדוש לביתה והיתה חולה מאד. וישב רבינו

וכן מובא בספר המידות:

מי שמספר מעשיות מצדיקים, הקדוש ברוך הוא עושה לו חסד.

(ספר המידות, צדיק קעד)

מי שמספר מעשיות מצדיקים, מוזכרין לו צדקותיו. (שם, קפו)

כך שהדבר 'משתלם' מכל הכיוונים; גם חינוך הילדים, וגם ישועות והמתקות...

ביום השבת

גם מי שבכל ששת ימי המעשה טרוד במלאכתו ועסקיו, ואינו מוצא פנאי לשבת עם ילדיו. הרי שביום השבת, "שאז לבו פנוי והוא מיסב ומתוועד עם בני ביתו", מוטלת עליו החובה "לדבר על לבם דברי מוסר ויראת ה' ולקרנם לעבודת השם יתברך".

וכדבריו של הרה"ק מטשעהרין:

וזה בחינת "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" ודרשו רבותינו זכרונם לברכה שכל חכם יהיה צריך להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולדרוש להם בדברי תורה, ועקר הדרישה הוא להורות לעם את חקי אלקים ותורותיו ולהכניס יראת ה' בלבם, כמבאר במגן אברהם בשלחן ערוך ארץ חיים סימן רצ"ב. וזה מוטל גם על כל אחד לפי בחינתו!

כי בכל ימי המעשה הוא טרוד במלאכתו ועסקיו ועל כן בשבת על כל פנים, שאז לבו פנוי והוא מיסב ומתוועד עם בני ביתו, ואז על כל פנים צריך לדבר על לבם דברי מוסר ויראת ה' ולקרנם לעבודת השם יתברך, שזה עקר קדשת שבת כמו שפיתגוס "כי אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם".

(יקרא דשבתא, סימן 11)

וכפי שאכן השכילו אנשי שלומנו משך כל הדורות, לנצל את יום השבת להאיר את אור ה' והצדיק בלב ילדיהם, כל אחד לפי דרכו ועניינו.

והרי כמה סיפורים בקצרה, על כמה מחסידי ברסלב בדור האחרון.

על רבי שמואל הורביץ זצ"ל מסופר:

בכל שבת ומועד היה יושב בשלחן עם ספר ולומד ומספר בחיות מתוכו, ספורי מעשיות או זהר. וברגלים הרבה לתאר את יפי הוד הבית המקדש ואת צורת הקרבת הקרבנות בפרוטרוט וקדשת וטהרת המקדש ומשנתיו הפתנים, עדי היו הדברים נצבים חיים ומוחשיים בפניו

הילדים ונחקק בלבם לעד.

... ובעת סעודות השבת, אף שהיו מחשבותיו משוטטות בהשגותיו היה מוריד עצמו לבני ביתו בספורים ודבורים המתנשבים על הלב מתוך כל מיני ספרים.

(בית שמואל, עמודים טז-יז)

על רבי ישראל בער אודסר זצ"ל, סיפרה בתו"ב באחרית ימיה, כיצד חיכו כל השבוע בכליון עיניים ליום השבת, אז יבוא אבא ויספר להם 'סיפורי מעשיות'...

הוא תמיד חפץ משהו לפצות אותנו על זה שהוא חסר כל כך הרבה בפיות. ולכן, ביום שבת הוא היה הולך להתפלל מקדם מאד במגן הראשון, הוא היה חוזר, נוטל לנו נטילת ידים, מכין לנו קפה, ובשעה שהגיש לנו את הקפה, הוא היה מספר לנו ספורי מעשיות, כל שבת. כשהיינו קטנים חפנו כל כך לשבת בצורה שאי אפשר לתאר! זה לא היה רק הספור, אלא גם הצורה שהוא היה מספר... הוא היה מעביר דברים בצורה נפלאה כל כך... זה מנח לי עוד עכשיו בעצמות, ההרגשה שזה נתן לי, חמם את הלב. כשהוא גמר לא יכלנו, היינו תמיד מבקשים ממנו שיספר לנו עוד קצת...

(אבקשה, גיליון 10)

ועל רבי גדליה קעניג זצ"ל, מספר חתנו רבי משה קרמר שליט"א:

יום השבת היה עבורו גם יום שבו הוא השקיע המון כוח ושימת לב בהנהיג הילדים בדרך רבני הקדוש. במשך תקופה ארוכה של מספר שנים היו מגיעים כל בניו לביתו, מדי שבת בשבתו בשעות אחר-הצהרים, הם היו אומרים אתו יחד את כל ספר התהלים, ולאחר מכן למדו יחד בספר 'לקוטי הלכות', כשכל אחד בתורו קורא דף שלם בפני בלבם. בשבתות הקיץ למדו בצורה כזו דפים רבים מאוד, דף אחר דף. בתור בן משפחה הייתי גם אני משתתף בלמוד המיוחד הזה, זה היה מעין עולם הבא.

(אבקשה, גיליון 7)

גם 'מוצאי שבת' הוא זמן מסוגל לכך; בסעודת מלוה מלכה, סעודה המוקדשת על פי רוב לסיפורי צדיקים.

וכפי שמסופר על רבי שמואל הורביץ זצ"ל:

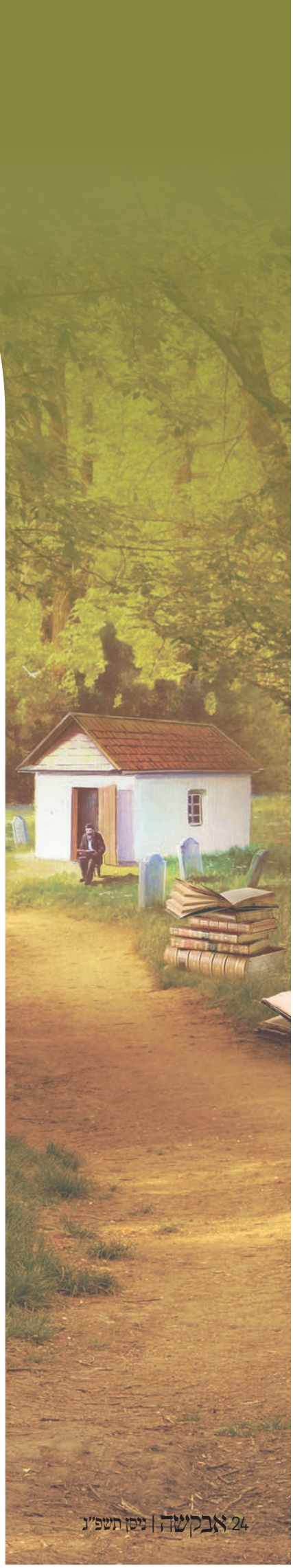
במוצאי שבת קדש היה יושב לסעודת מלוה מלכה עם כל בני הבית כבשאר סעודות השבת, והאמא הייתה מדליקה הפרימוס [פתיליה] ומבשלת איזה תבשיל קדש במקיח על סעודה זו, ואומרת שמכונה 'עגלא תילתא'. והאבא היה יושב לשלחן ומספר ספורים מהפעל שם טוב ומגדלת ענין סעודה זו, וכו' היה מחזיקם שיאכלו גם הם. ואם לא רצו לאכול מחמת שבעם עוד מסעודות השבת,

בצער גדול ונורם, ובא אליו הבעל שם טוב ז"ל ואמר לו: מה אתה כל כך בצער? אמר אליו: הלא בתי כל כך חולה. אמר לו הבעל שם טוב: הלא כתוב בתהלים פסוק "מגדיל ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד ולזרוע עד עולם" (פירוש: "מגדיל ישועות מלכו", מאן מלכי רבנו, ועושה חסד", השם יתברך עושה חסד למשיחו למי שמשח ומספר מהם, "לדוד ולזרוע עד עולם", זהו רבינו ויוצא חלצו שבאים מורע דוד המלך ע"ה). וסיפר או רבינו ז"ל המעשה מהמהרש"א לבתו אדיל והיה לה רפואה. והיא סיפרה לכמה חולים והיה להם רפואה, וכן רבי חנמן מטולטשין ז"ל גם כן סיפר והיה כן" (אבניה ברחל, שיחות וסיפורים מרבינו, ג.נ. ועו"ש המעשה מהמהרש"א).

לג. ובימינו אנו, אשר אנו משופעים בספרים וגיליונות נפלאים, בקל יוכל כל אב להכין לעצמו סיפורים ודיבורים לשלחן השבת, אשר יחיו את בני ביתו ואירו בהם אור של אמונה ותמימות וחשק לעבודת השם.

לד. אשתו של הרב שמואל קרויזר ז"ל (מתרגם ומהדיר הספר "לקוט מעם לועז"). וסיפרה זאת תקופה קצרה לפני פטירתה בפני המשפחה, ובהם הנכד רבי עמרם הורביץ ז"ל.

לה. ושמענו על כמה מאנ"ש שהיו מספרים אז מתוך הספר 'שבחי הבעל שם טוב', והיו כאלה שלמדו או בקביעות מתוך ספר 'חיי מוהר"ן'.

וכשם שבבית של אנשי-עסקים ועשירים, עוברת לילדים ההערכה והתאוה ל'ממון', לאו דווקא דרך 'לימוד' או 'סיפורים'... כך גם, להבדיל א"ס הבדלות, אורו של רבינו...

ואכן, זו הייתה עיקר הצלחתם של אותם אלו מאנ"ש שהעבירו את האור לזרעם אחריהם; ביתם היה 'מלא מרבינו', לא רק בשולחנות השבת...¹⁷ בְּהִקְשֵׁר לַכֵּךְ, לֹא נִתְאַפֵּק מִלְצַטֵּט מִתּוֹךְ חוֹבֵרֵת שִׁיזָאָה לְעִילוּי נִשְׁמַתָּה שֶׁל מֵרַת חֵיהָ רוֹזֶנְפֶּלְד ע"ה¹⁸, בְּתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׁמוּאֵל הוֹרְבִיץ זצ"ל, שֶׁהֵעֵבִירָה אֶת הָאֹרֹר שֶׁקִּיבְּלָה מִבֵּית אַבָּא, וְכֹל הָאוֹוִירָה בְּבֵיתָהּ הָיָה סִפּוּג בְּאוֹרוֹ שֶׁל רַבִּינוּ¹⁹.

וכך מספרים צאצאיה:

הַבֵּית הָיָה מְלֵא וְגִדּוּשׁ עִם 'בְּרִסְלָב'. הָיָה הַשְּׂרִיטָה בְּלֶב הַיְלָדִים אֶת רַבִּינוּ הַקְּדוֹשׁ, עֲמוּק עֲמוּק בְּנִפְשָׁנוּ.

כֹּל הַבֵּית הָיָה תָּמִיד מְלֵא בְּעֲצוֹת שֶׁבִסְפֵּר הַמְּהוּדָת. עַל כָּל דְּבָר וְעֵנְנוּ הָיָה 'דַּעַר רַבִּי זְאֵנְט... = 'הַרְבֵּי אֹמֵר...'

אַחַת הַיְלָדוֹת סִבְּלָה פַּעַם מִפְּאֵבֵי שְׁנָיִם, וּבְפִשְׁמוֹת הָיָה הַטְּפוּל כְּמוֹ שֶׁרַבִּינוּ הַקְּדוֹשׁ אֹמֵר שֶׁבְּשִׁיר הַשִּׁירִים נִמְצָאִים כָּל הַרְפּוּאוֹת בְּעוֹלָם, וּבְפִרְט אֲמִירָתוֹ לִפְנֵי עֲלוֹת הַשַּׁחַר. עַל כֵּן אִמָּא הַעֲרִיָּה אֶת הַיְלָדָה בְּסִבְּלָנוּת אִין קִין וְאִמָּרָה עֲמָה לֹאֵט וְיִשְׁבָּה אֶתָּה עַל מַטְתָּה בְּסִבְּלָנוּת אִין קִין וְאִמָּרָה עֲמָה לֹאֵט לֹאֵט אֶת כָּל שִׁיר הַשִּׁירִים, בְּקָר אַחַר בְּקָר, עַד שֶׁהַפְּאֵבִים הִלְפּוּ...²⁰

(שלהבת חיה, עמוד 11)

ניתן גם לשתף את הילדים מדי פעם ב"עבודת השם" בפועל - קימת חצות והתבודדות, השתטחות על קברי צדיקים, וכיו"ב - בצורה שמתאימה לגילם, ובאופן שתטעים להם את הטעם הטוב.

דוגמא לכך אפשר למצוא בהנהגתו המופלאה של ר' שמואל שפירא זצ"ל עם בניו, כפי שסיפר בנו ר' נתן דוד ז"ל:

הַצְּוָרָה בָּהּ הָיָה מְשַׁמָּח אוֹתָנוּ בְּיְלָדִים בְּעֲבוּרָתָהּ ה' שָׁלוֹ הַיְתָה מִיְחָדָת בְּמִינָהּ. הוּא הָיָה מְקַפֵּד מְאֹד שֶׁסֵּדֵר הַלְמוּד בְּתִלְמוּד תּוֹרָה לֹא יִפְגַּע כְּהוּא-זֶה, וְלִכֵּן לֹא הָיִינוּ יְכוּלִים לְלַקֵּת אֶתוֹ לִפְתָּל אוֹ לְשַׁדָּה בְּסֵתָם יוֹם שֶׁל חוֹל, אֲךָ בְּשֶׁבֶת אַחַר הַצְּהָרִים הוּא הָיָה לוֹקֵחַ אוֹתָנוּ עִמּוֹ לִפְתָּל. וּבְחִדּוֹשׁ תְּשַׁרְי, אִין הַתְּקָנִים 'בִּין הַזְּמַנִּים', הָיִינוּ נוֹסְעִים אֶתוֹ לְמִירוֹן. צָאֵנוּ בְּכ"ה אֱלֹאֵל וְהוֹרְנוּ הַבֵּיתָה רַק אֶחָרִי יוֹם כְּפוּר.

הוּא עֲצָמוּ הָיָה קָם בְּחֲצוֹת לַיְלָה, יוֹרֵד לְמַעְרַת הַצִּיּוֹן וְיוֹצֵא לְאַחַר מִפֵּן לְהַתְּבַדֵּד וְלִצְעַק בְּשָׂדוֹת עַד תְּפִילַת שְׁחֵרִית בְּנִיץ, אֲךָ אוֹתָנוּ בְּיְלָדִים הוּא הָיָה מַעִיר רַק לְתַפְלָה עִם זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע.

אֵלָּא שְׁעֵשָׂה לוֹ מִנְהַג: לְהַעִיר כָּל יְלָד, אִפְּלוּ יְלָד שֶׁעֲדוֹן לֹא יָדַע לְהַגִּיד אֶת מִילּוֹת הַתְּפִלָּה, בְּאַחַר הַלִּילּוֹת שֶׁל עֲשָׂרַת יְמֵי תְּשׁוּבָה בְּשַׁעַת 'הַצּוֹת', וְלַרְרָת אֶתוֹ לְצִיּוֹן.

לו. היה מן הראוי להרחיב בנקודה זו, ולגרום לקוראים להבין שלא מדובר רק במשהו השייך לחסידי ברסלב גדולים במעלה, אלא לכל אחד ואחד, אם רק יחפוץ בכך. כמו כן היה מן הראוי להרחיב ולהסביר כיצד ניתן לשתף את בני הבית בחוויות של עבודת ה' העוברים על האבא. אך כאמור, לא באנו במאמרנו זה לדבר על דרכי החינוך עצמם, ואי"ה עוד חזון למועד.

נציין רק כמה שביבים מתוך מאמרים על אב"ש בני דורנו, שהתפרסמו משך השנים בגיליונות 'אבקשה': על דודי ר' משה גדליה אנשין ז"ל נמסר: "בני ביתו מספרים כי הוא הרעיף עליהם הרבה ממי הנחל נובע מקור חכמה, אבל הכל באופן חכם ופלאי, ללא שום לחץ וכבידות. אפילו בנות הבית כבר ידעו לרקלם שיחות מרבי"ק, וזאת מרוב שהיו שומעות זאת מאביהם בתדירות גבוהה" (אבקשה, גיליון 18).

על ר' נחמן גלינסקי ז"ל, נמסר: "כשהיה שב מההתבודדות היה מספר לבניו ולבני ביתו משיחותיו עם בורא, והיה מלמד אותם איך לרצות ולפייס את השם" (אבקשה, גיליון 7). לו. נסתלקה בציין דוד המלך, בעיצומו של חג השבועות, ו' סיון תשפ"ב. לח. בחרנו במיוחד לצטט משם, כדי לחדד שהדבר תלוי מאד גם באימא ולא רק באבא...

לֹא הָיָה מְסַפֵּר, וְהֵם בְּרַעְבוֹנָם לְמוֹצָא פִּיּוּ בְּסִפּוּרֵי הַנִּפְלְאוֹת הָיוּ מְבַקְשִׁים מִמֶּנּוּ שֶׁיְסַפֵּר כְּבָר, וְהָיְתָה תְּשׁוּבָתוֹ "בְּשִׁתְּלוֹ דְיָדִים לְסַעֲדָה אֶסְפֵּר".

(בית שמואל, עמוד יח)

גם רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל היה מכתת רגליו משך תקופה ארוכה, לביתם של בנו ונכדיו, לשבת איתם במוצאי שבת קודש ולספר להם סיפורי צדיקים, כדי להאיר בהם את האור.

היה זה בעלותו ארצה, לאחר שלש עשרה שנים בהם לא ראה את בנו ר' משה, ואת ילדיו שנולדו לו כאן בארץ.

וּמְחַמֵּת רְצוֹנוֹ לְהַשְׂרִישׁ בְּבָנוּ וּבְנִכְדָיו גִּדְּל כַּח רַבִּינוּ הַקְּדוֹשׁ, הָיָה נוֹהֵג לְבֹא לְבֵיתָם מְדֵי מוֹצָאֵי שַׁבָּת וְלִשְׁבֵּת עִמָּהֶם וְעִם יְלָדֵיהֶם לְסַעֲדָה רַבִּיעִית, וְלִסְפֵּר לָהֶם מַעֲשֵׂיֹת מְצַדִּיקִים. וְכֵן לֹאֵט לֹאֵט סָפְגוּ מִמֶּנּוּ תוֹרָה, חֲסִידוֹת וְיִרְאַת שְׁמַיִם, וְהִקְוִימוּ בְּתֵי יִשְׂרָאֵל לְתַפְאָרָתוֹ.

(שיש"ק ו, תמד)

שוחא דינוקא

אחר הדברים האלה, יש לזכור:

ההשפעה על הילדים, אינה מוגבלת רק לשעות בהם יושבים ולומדים איתם, או מספרים להם סיפורי צדיקים.

גם כשלא מדברים איתם ישירות, צריכים לרחף בחלל הבית דיבורי אמת; דיבורי תכלית; דיבורים מרבינו. והם אלו שיש להם ע"פ רוב, השפעה רבה יותר מכל לימוד ומכל סיפור.

עלינו לראות שבתינו יהיה בית 'מלא מרבינו'... כפי שהגדיר מוהרנ"ת את הבית הברסלבאי הראשון שנכנס אליו בחייו.

וכמסופר על נסיעתו הראשונה לרבינו, יחד עם חברו רבי נפתלי:

וְיִסְעוּ יַחְדָּו וְבָאוּ לְבֵית ר' פֶּעֲרִיל הוֹבֵרִישִׁים. וְיִרְאוּ אֶת בֵּית ר' פֶּעֲרִיל הוֹבֵרִישִׁים שֶׁהוּא מְלֵא מַעֲשֵׂיֹת וּמוֹפְתִים מִרַבִּינוּ זְצוּנ"ל. וְסִפֵּר מוֹהֲרַנְ"ת בְּזֶה הַלְשׁוֹן: הָאֵב אִיךְ גִּעְעֵן אִין דֵּי שְׁטוּב אִין שׁוֹן פּוֹל מִיט דַּעַם רַעְבִּין = רְאִיתִי שֶׁהַבֵּית הָיָה כְּבָר מְלֵא מִרַבִּינוּ...

(אבניה ברזל, ו)

וכשהבית אכן 'מלא מרבינו', והאבא והאימא חיים עם אורו ודיבוריו של רבינו הקדוש - עובר האור באופן טבעי לכל בני הבית, עד שזה מה שהופך להיות שיגם ושיחם אף בהתהלכם בשוק...

כְּדָאֲרֵי אִינְשֵׁי: "שׁוּחָא דִּינוּקָא בְּשׁוּקָא, אוֹ דְאַבּוּהָ אוֹ דְאִמִּיהָ".

(סוכה דף נו ע"ב)

ופירש רש"י:

מִשְׁלֵל הַדְּיוּט הוּא: מַה שֶׁהַתִּינוּק מְדַבֵּר בְּשׁוּק, מֵאַבּוּיו אוֹ מֵאִמּוֹ שְׁמַע.

(רש"י)

אמר: הנה אין עדין עם מי לדבר, והנה אין כפר עם מי לדבר... (שי"ש"ב, ק, תקי)

כך שחייבים "להתחיל מימי הנעורים ממש" ולא להתמתין...

כי המלחמה של האדם בזה העולם ארפה מאד, על כן צריכין להתחיל מימי הנעורים ממש, כמו שכתוב "טוב לגבר כי ישא על מנעוריו", והלואי שייכל להשלימה פרצונו ותברך כל ימי חייו.

(ליקוטי הלכות, ברכות הראיה וברכות פרטיות ה, טז)

וגם את "הבנים הקטנים", עלינו "לחנך בדרך של רבינו" ולהאיר בהם את האור.

ואנו צריכים לצעק גדלת רבנו ז"ל ותלמידו הקדוש, ולתנף את הבנים הקטנים בדרך של רבנו ז"ל, כי "מפי עוללים ויונקים יפדת עז".

(נתיבי צדיק, מכתב כח)

ועל אחת כמה וכמה, בבואם קצת בשנים, וכליהם מוכשרים לקבל יותר ויותר - אל לנו למנוע מהם כל טוב שבעולם.

ומזה תוכחת מגלה להמלעיגים על אנשי אמת המקרבים בני הנעורים לעבודת ה' מנעוריהם, כי אדרבא, עקר המצוה לקרב בני הנעורים דיקא, כי הם עדין בתחלת המלחמה והנצחון. ועל כן, כל מה שמלמדים ומחנכים אותם באיזה קדשה של תורה ותפלה ומעשים טובים, הוא יקר מאד. כי כל מה שעושים לעת עתה בנעוריהם איזה דבר שפקדושה, זה נשאר קנס לנצח, כי נצחון דקדושה כל שהוא קנס לנצח תמיד. וגם על ידי זה יתחנכו ויהיו רגילים מנעוריהם לרחם מלחמות ה' וללכת בדרך ישר, כמו שכתוב "חנף לנער על פי דרכו גם פי ינקין לא יסור ממנה".

והלא התורה הזהירה אותנו ללמד אפילו תינוק שייכל רק לדבר, ללמד עמו, מפל שכן בני הנעורים שפכר הם בני מצוה ומניחים תפלין, בודאי חייב גדול לדבר עמהם וראת שמים בכל יום, לחנכם בדרך הקדש מנעוריהם דיקא. כי אחר כך כל מה שמזקנים קשה יותר לקרבם מחמת שפכר תעו מהדרך הרבה, כמו שכתב אדמו"ר ז"ל על פסוק "תעיתי כשה אובד".

ובאמת זאת ההתנגדות על בני הנעורים משתלשל מקטרוג המלאכים שמקטרוגו על האדם ואמרו: "מה אינש כי תזכרנו" וכו', ומשם עקר אחיות ה"ס"מ, כי הוא היה מהמקטרוגים פמבא. ומשם משתלשל אלו הדבורים שמדברים וחולקים על העוסקים לקרב בני אדם לעבודת ה' באמת... אבל האמת אינו כן, כי ה' יתברך חפץ דיקא בעבודת התחנות גישי עפר חסרי דעת, וחפץ דיקא בעבודת הילדים ובני הנעורים' שהם עוללים ויונקים!

(ליקוטי הלכות, ברכות הראיה וברכות פרטיות ה, טז)

"מעט גם טוב"

לסיום, אבא יקר!

זכור נא את אשר לימדנו רבינו:

מי שלא היה מסגל ליותר מקף - הצטנה רק לנשק את הצינור ולחזר מיד לישון, מי שהיה מסגל לומר 'תקנו חצות' - אמר, מי שרצה להשאר ער עד הבקר - נשאר ער ועסק באמירת תהלים וכדומה.

זה היה עברנו טעימה מסוג עבודת ה' שלו ושל חבריו, אך באפן שהתאים ליבלת שלנו באותם גילאים.

(אבקשה, גליון 37)

מפי עוללים ויונקים

וכאן המקום לציין ולהדגיש:

אל לנו להתמתין עד אשר יגדלו הנערים, ואז נתחיל לדבר איתם מהתכלית ומדיבורי רבינו הקדוש. אלא תיכף בעמדם על דעתם, עלינו להאיר בהם - לפי מדרגתם והבנתם - את האמת הנצחית.

וכפי שראינו אצל רבינו שהיה מדבר דיבורים פשוטים של זכרון בעלמא דאתי וישר-ועונש, גם עם ילדים קטנים.

וכמסופר:

תינוק אחר בן משע שנים היה חולה קצת שהיה לו חולאת שיקרוין שטעכינים [דקירות] וישלחו אביו לרבינו ז"ל, וספר עמו הרבה ואמר לו מוסר נפלא. כי היו להתינוק פחדים גדולים, ואמר לו רבנו ז"ל: מדוע תפחד עתה? זכר נא הפחד שהיה לך בעת שיוליכוה להבית עלמין ותשאר שם לבדך, והכל יפרדו ממך ותהיה נשאר מנח בין המתים. הלא עכשו אתה מתרצא לצאת יחידי בלילה, ומה תעשה אז? וכיצא מזה דברים הרבה של מוסר.

גם אמר לו: מי הוא זה שרצה להכוות את עצמו בעצמו? פלאמר, והלא כשאתה חוטיא אתה מקוה את עצמך בידים, כי סוף כל סוף תקבל ענשה קשה והמר, ואיך לא תחום על עצמו ואתה מקוה את עצמך בידים ממש.

... ועוד יש דברים הרבה שספר עם הילד הנ"ל כמה פעמים מענין ערלת לב שצריכין למולו וכו'. וכן שמעתי מפמה אנשים שהיו קטנים בימי רבנו ז"ל, וספרו לי כמה דברים נפלאים ושיחות יפות ששמעו ממנו בקטנותם, ועדין הם זוכרים אותם ומבינים עכשו למפרע, איך היה מרמו להם דברים שייטיב להם באחריתם.

(חיי מוהר"ן, תצ)

ומוהר"נ מוציא מכך לימוד למעשה, וכותב:

מזה אנו רואין איך רבנו ז"ל היה מסתפל אפלו על תינוק ורצה להכניס בו יראת שמים, למען יתחיל להתנהג בעבודתו יתברך, וגם יזכרם בגדלותו וכמו שכתוב "חנף לנער על פי דרכו".

(שם)

גם אם לפעמים נדמה שעדיין אין עם מי לדבר - מרוב צעירותו וקטנותו - הרי שעוד מעט כבר לא יהיה עם מי לדבר...

וכמסופר:

כשדבר פעם מוהר"נ" מוקבל חיי האדם בעולם הזה העובר כצל הפורח,

לט. לומר לציין, שיש לדבר עם כל אחד כפי גילו ומדרגתו, ולא להלעיט ילד קטן עם דיבורים המתאימים לבחור, ולא לדבר עם בחור צעיר מה שמתאים לאברך או מבוגר בא-בימים. וכפי שהזכירנו רבינו: "מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג. וצריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, כי על רשעים או על רוצחים וגולנים אסור לרחם. וכן מי שאינו יודע איך להתנהג עם הרחמנות, אז יוכל לרחם על תינוק של ארבעה ימים, ליתן לו מאכל הצריך לגדול ולא לקטן כזה, כי קטן כזה צריכין לזונן רק על ידי חלב דוקא. על כן צריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, שלקטן כזה צריכין לרחם ליתן לו חלב דייקא, ולגדול מאכל הצריך לו, וכן על כל אחד ואחד צריכין לרחם במה שצריך לו" (ליקוטי מוהר"ן תניינא, ז).

וכפי שאכן רואים בבירור במכתביו של מוהר"נ, שכשהוא כותב לבניו הצעירים, אינו כותב את דיבוריו אשר הוא רגיל לכתוב לבנו המבוגר ר' יצחק, אלא כותב להם דיבורים פשוטים מאד, לזכור מהתכלית, להתפלל ולברך בכוונה, וכן הלאה. פוק עיין ותשכח.

אֲבִיסָל אִיז אױף גוט = מַעֲט גַם טוֹב!

(אבניה ברזל, שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת, סה)

כל פעולה, ואף הקטנה ביותר, שאנו עושים עבור חינוך לדינו - כל סיפור; כל דיבור שאנחנו 'זורקים' פה ושם; כל השקעה ותשומת-לב להרגילו בברכות ותפילה במתנות וכוונה, וכן הלאה - יקרה וחשובה עד מאד.
שכן:

כָּל פְּעֻלָּה שֶׁפּוֹעֵל הָאָדָם עִם בְּנֵי לְהַדְרִיכָם בְּדַרְךָ ה', הוּא מְקַיֵּם מִצְוֹת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה 'וְהוֹדַעְתֶּם לְבְנֵיךָ! וְכֵן כָּל מָה שֶׁעוֹשֶׂה לְהַדְרִיכָם מְסַפְּרֵי

תאונה ומינות,

וְכֵן מְבַרְרֵם

רעים, וכן מבגדי

פריצות וכל פיצוצ

בו, וכן מה שמלמדהו

לענות 'אמן' יהא שמייה רבא'

בקול, ו'אמן', וברכה פתקונה ובמתנות,

ומשריש בלבו למי מברכין, ומשריש אמונה בלבו

וכו' - הוא מקיים מצוות עשה 'והודעתם'.

(קיום התורה, פרק ה, אות מא)

ואם בכל העניינים בעבודת ה', לימדנו רבינו על חשיבותה של כל נקודה זעירה - הרי שלגבי חינוך הבנים, מקבלים הדברים משנה תוקף. שכן, כל כולו של 'חינוך' מבוסס על הערכה לנקודות טובות...

שֶׁהַחֲנוּךְ הוּא עַל יְדֵי דָבָר קָטָן וְכָל שֶׁמְחַנְכִין אֶת הַקָּטָן

לַעֲשׂוֹתוֹ, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהוּא דָבָר קָטָן הוּא יָקָר מְאֹד, מְאֹד שֶׁעַל יְדֵי זֶה מְחַנְכִין אוֹתוֹ.

(ליקוטי הלכות, שבת ו, יח)

וְאֵף עַל פִּי שֶׁהַקָּטָן עוֹשֶׂה אַחַר כֵּךְ מַעֲשֵׂה נְעוּרוֹת וְקִטְנוּת, אֵף עַל פִּי כֵן כָּל תְּנוּעָה וְתַנּוּעָה שֶׁהוּא מִצִּית אֶת אָבִיו יָקָר מְאֹד בְּעֵינֵי אָבִיו וּבְעֵינֵי ה' יִתְבָּרֵךְ, מְחַמֵּת שֶׁעַל יְדֵי זֶה הוּא מְתַחַנֵּךְ בְּעִבּוּדַת ה' יִתְבָּרֵךְ.

(ליקוטי הלכות, כלאי בהמה ד, ט)

ופרוטה לפרוטה - תנועה לתנועה, סיפור לסיפור, דיבור לדיבור - מצטרפים לחשבון גדול!

וכמה נפלא לדייק בלשונו הזהב של מוהרנ"ת, שכותב במכתבו (שהובא כבר לעיל):

זֶה חֲלָקִי מִכָּל עַמְלֵי שְׂוִכֵּי לְהַתְחִיל לְקַיֵּם מַעֲט 'וְהוֹדַעְתֶּם לְבְנֵיךָ' וְכו'. מִי יִתֵּן שֶׁנִּזְכָּר לְקַיֵּם זֹאת בְּשִׁלְמוֹת כְּרִצּוֹנוֹ הַטּוֹב.

(עלים לתרופה, מכתב מיום ד' תולדות תר"א)

הבה נתחיל גם אנו לקיים 'מעט' מצות "והודעתם לבניך", ולהיות 'מעלין בקודש' מיום ליום, עד אשר "נזכה לקיים זאת בשלימות כרצונו הטוב", אמן.

וכמוכן, בל נשכח:

כמו בכל דבר וענין, כך גם בחינוך הילדים - עיקר ההצלחה תלויה בתפילה!

וְתַמִּיד תִּהְיֶה תְּפִלַּת הָאָב וְהָאִם שְׂגוּרָה בְּפִיהֶם לְהַתְּפִלָּה עַל בְּנֵיהֶם שֶׁיְהִיוּ לְוַדֵּי תּוֹרָה וְצַדִּיקִים וּבְעֵלֵי מִדּוֹת טוֹבוֹת. וְיִכּוֹן מְאֹד בְּכַרְפַּת 'אַהֲבָה רַבָּה', וּבְכַרְפַּת הַתּוֹרָה בְּשִׁעָה שְׂאוֹמְרִים 'וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ', וְכֵן כְּשֶׁאוֹמֵר בְּיָבֵא לְצִיּוֹן: 'לִמְעַן לֹא נִגַע לְרִיק וְלֹא נִלְדָּ לְבַהֲלָה'.

(משנה ברורה, סימן מז ס"ק י)

וכפי שאכן

הִיוּ אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנו מְרַבִּים לְאִין שְׁעוֹר בְּבִכּוּת וּבְבִקְשָׁה מַעֲמֵק הַלֵּב עֵבִיר בְּנִיהֶם.

(שי"ש"ק החדש, חלק ג, ע)

נסיים גם אנו בתפילה להשם יתברך:

וְתוֹרְנוּ וְתִלְמַדְנוּ תַּמִּיד שֶׁנִּזְכָּר לִידַע אֵיךְ לְהַתְּנַהֵג עִם בְּנֵינוּ וְנִרְעִינוּ מִקִּטְנוּתָם, אֵיךְ לְחַנְכֵם לְטוֹבָה בְּדַרְכֵי הַקְּדוּשִׁים וְהָאֱמִתִּים, שֶׁיִּלְכוּ בְּדַרְךָ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֵת בְּתַמִּימוֹת וּפְשִׁיטוֹת כְּרִצּוֹנָה טוֹב בְּאֵמֶת, כְּאִשֶּׁר קִבְּלֵנוּ מֵאַבוֹתֵינוּ וְרַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים.

וְנִזְכָּר לְהוֹדִיעַ לְכָל בְּנֵינוּ וְדוֹרוֹתֵינוּ הַבָּאִים אַחֲרֵינוּ וְלְכָל דוֹרוֹת יִרְעֵי יִשְׂרָאֵל, אֵת כָּל מַעֲשֵׂי ה' הַגְּדוֹל אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּנוּ מִימֵי אֲבוֹתֵינוּ עַד הַנּוֹה בְּכָל יוֹר וְדוֹר. "לִמְעַן יִדְעוּ דוֹר אַחֲרוֹן בְּנִים יוֹלְדוּ יְקִמוּ וְיִסְפְּרוּ לְבְנֵיהֶם", וְנִזְכָּר לְקַיֵּם בְּשִׁלְמוֹת מִקְרָא שְׂפָתוֹב 'וְהוֹדַעְתֶּם לְבְנֵיךָ וְלִבְנֵי בְנֵיךָ', לְהוֹדִיעַ לָהֶם קְדוּשַׁת אֱמוּנָתְנוּ הַקְּדוּשָׁה וְהַטְּהוֹרָה וְהַתְּמִימָה.

(ליקוטי תפילות, תפילה ז, צ)

מ. דילגנו כאן על כמה תיבות, המדברות על אודות 'הכיתות הרעות' שהתגברו בימינו ואורבות על נפש צאצאינו, וז"ל: "ותורנו ותלמדנו תמיד שנזכה לידע איך להתנהג עם בנינו ורעינו מקטנותם, איך לשמרם ולמלט נפשם מן הכיתות הרעות האלה, ולחנכם לטובה בדרכי הקדושים והאמתיים". ועל כך נדבר א"ה במאמר הבא.

רחוב בקור חולים
طريق حارة الشريف
BIKUR HOLIM ST.

זכרתי ימים

ר' מאיר לוויטין

ברכת הבנים מרבי
אברהם • מדוע זעק
הברסלבר על עצירת
הגשמים • מתובל
בעובדות על יקורי
קרנא ודושלים • מת
ביקש ר' שמואל לאחוז
ב'קלאמקע' של רבי
הורש לייב • שיחה
הג נדירה ומיוחדת עם
הרה"ח ר' מאיר לוויטין
שליט"א שקיים הרה"ח
ר' אברהם שמעון
בורשטיין שליט"א עבור
קוראי 'אבקשה' ופחתת
צוהר לחיים המרוממים
של החסידים לפני שנות
דור • חיים של תורות

מ. לבבי

כסבורים

היינו לקיים מצוות ב'יקור חולים'

אצל הרה"ח ר' יוסף מאיר לוינזון שיחי' מזקני אנשי שלומנו, אשר זכה רבות בשנים להסתופף במחיצתם של נקיי הדעת גדולי החסידים בירושלים של מעלה. אך בסופו של דבר זכינו לשעתיים של קורת רוח מאין כמותה, מה שהפך את הביקור לשיחת חג' מרוממת עבור קוראי אבקשה.

כאשר אך מזכירים שמו של חסיד פלוני, מיד מתחיל אוצר זיכרונותיו לנבוע כמעין המתגבר. לא 'זיכרונות' גרידא אלא שפע של חיות וכיסופין המתעוררים יחד עם 'שמות החסידים'. לשיחה הצטרף הרה"ח ר' אברהם שמעון בורשטין שיחי' שניווט אותה כיד ה' הטובה עליו ואף הוסיף עובדות מאלפות מדיליה. השיחה מוגשת בפניכם כמות שהיא, למעט שינויי עריכה קלים.

תעלה אליי להגיד לי תורה

אחד הנוכחים: איך התקרבתם לברסלב?

היו כמה סיבות שהובילו לכך. מגיל 10 שנים כבר הייתי מתפלל בבית מדרשנו במאה-שערים, עוד כשהיה ברח' חברת ש"ס. אחי הרה"ח ר' יהונתן ז"ל התקרב אז לברסלב. אהבתי מאוד את הנוסח וההתלהבות

בתפילה והריקודים. לימים היה הרה"ח ר' נחום יצחק פראנק ז"ל אומר לי "מאיר, בילדותך התפללת היטב בקול ובנעימה, היה תענוג לשמוע אותך".

מן הסתם גם זכות אבות היתה כאן. כי הרי כידוע זקני הרה"ח ר' משה (פעסטער) אייזנבאך היה נותן מדי שנה לרבי אברהם ב"ר נחמן נאפוליון (מטבע זהב) להוצאות הנסיעה מירושלים לאומן לראש השנה. ואגב אצל אחי ר' יהונתן היו נמצאים ספרי 'ליקוטי מוהר"ן' ו'ליקוטי תפילות' בחתימת זקני רבי משה.

חלק גדול בהתקרבותי לרבי הוא בזכות דודי זקני, הרה"ח ר' חיים הערש אייזנבך ז"ל, הוא עצמו היה חסיד רחמסטריווקא אדוק מאוד ברבותיו עד כדי כך שבתקופת הפרעות כשהיכו הערבים בכותל המערבי את רבו האדמו"ר רבי מוט'לה מרחמסטריווקא, הוא גונן בגופו עליו וספג את המכות בעצמו.

וכיצד השתלשל המעשה, אני הייתי חבר נעורים של נכדו של ר' חיים הערש, ר' משה שמואל אייזנבאך, ופעם כשעברנו ליד בית הכנסת של חסידי ברסלב ביקשתי להיכנס אליו אך חברי התנגד בתוקף וטען שאסור, עד כדי כך שהייתי צריך לומר לו שאני רק רוצה להיכנס בשביל 'אשר יצר'. בסוף החלטנו שנלך לשאול את פי סבו ר' חיים הערש האם מותר להיכנס לביהכ"ס של ברסלב. כששמע את השאלה, הוא נזדעק ופנה אלי ואמר לי: "אדרבא, מהיום בכל פעם שתעבור כאן באזור, תעלה אליי להגיד לי תורה מליקוטי מוהר"ן". כשנכדו שמע זאת, הפסיק מאותו יום למנוע אותי מההתקרבות

לברסלב.

וכך הווה, תמיד הייתי עולה אל ר' חיים הערש ובכל פעם חזרתי בפניו על תורה קטז בליקוטי מוהר"ן "הנותן צדקה ניצול מעבירות", תורה קצרה מאוד. אולי שלושים פעם חזרתי בפניו על תורה זו...

פעם אחת כשעליתי אליו, אמר לי: "כל אלו שחלקו על רבי נחמן בימיו, כולם חייבים להגיע לליקוטי מוהר"ן".

פעם הרה"ח ר' שמואל שפירא פגש את ר' חיים הערש בפורים, הם היו שכנים ב'בתי ראנד', ואמר לו בשכרותו: "אתם הרי כן ערליכער ייד (יהודי כשר) ובכל זאת עדיין לא חסיד ברסלב?!...". כל השנה הוא שתק, אבל בפורים דיבר... אותו מעשה היה לו עם הרה"ג ר' דוד יונגרייז בעיר העתיקה, ר' שמואל פגשו בפורים ואמר לו "ר' דוד, ר' דוד, הלא אתם ערליכער ייד, ועדיין לא ברסלב חסיד?!". את זה סיפר לי הרה"ח ר' שמואל צ'צ'יק.

אחד הנוכחים: בפורים בשכרותו, הוא היה יכול לומר לו את זה. סתם כך, באמצע השנה, היה ממש פחד לדבר עם ר' דוד מרוב היראה שהייתה מפניו.

איך פוחד לעמוד ליד הכסא?!

ר' אברהם שמעון: יש להזכיר את שסיפר לי איש שיחנו ר' מאיר שיחי' בליל כ"ט אדר האירצייט של בעל ה'תפארת שלמה' מראדומסק ז"ע, כשהזכרתי את הידוע

ר' מאיר לוינזון בכותל המערבי עם ר' יחיאל גרינוולד

ר' מאיר עם ר' יעקב מלמד בכותל

אוי... ר' ישראל קרדונער

פעם הייתי בטבריה כדי לאסוף כספים, והלכתי ללא כובע, כשאמרתי באיזו חנות שאני ברסלבר אמר לי המוכר: "אתה ברסלבר?! אוי, אני נזכר ברבי ישראל קרדונר, איך שהוא היה מתפלל!"... הוא מיד דאג לי לכובע, וגם נתן לי 5 פונט.

הרה"ח ר' ישראל בער שיפמן מוקני חסיד קרלין התפלל כמה שנים בבית מדרשנו, הוא היה מטבריה במקורו, זכורני איך שהרים את ידיו בהתפעלות ואמר: "אוי, רבי ישראל (קרדונער), איך שהיה קורא שנים מקרא ואחד תרגום!"... הוא היה אומר זאת ככזו התרגשות עד שקשה היה להבין מה הוא ממלמל בכלל.

ר' אברהם שמעון: הכרתי יהודי מטבריה, ר' שמשון מרגלית, הוא היה מבוגר מאוד, פעם אמר לי "ראיתי את רבי ישראל קרדונר מתפלל, אה! אה!"

שמעתי ממורי חמי (הגה"ח רבי משה קרמר) שיח' כי ר' ישראל בער שיפמן היה איש מורם מעם, בזקנותו גר ברחוב אדמון בסמיכות לבית מדרשניו במאה שערים ובשבת היה בא להתפלל אצלנו וגם ישב בשיעורים בספרי רבינו וראו עליו שהוא ממש מתמוגג מהנאה מהדיבורים והשיחות שנשמעו שם.

ר' מאיר: מהרה"ח ר' זושא בראנדווין, שבמקורו היה צפתי, שמעתי שרבי ישראל קרדונר הוא זה שיסד את העלייה למירון בז' באדר, הוא ארגן שכל ילדי התלמוד-תורה בצפת ייצאו למירון בצוותא בתהלוכה ברגל, ושם היו רוקדים ומתפללים.

ר' אברהם שמעון: ר' זושא נולד בל"ג בעומר בהילולא במירון. פעם כשה'אמרי חיים' מוויז'ניץ בא למירון וערך טיש, ר' זושא עלה על השולחן והחל לרקד ולזמר. רבי חיים מאיר מאוד נהנה כך.

רבי חיים מאיר למד לעתים תכופות ליקוטי מוהר"ן. פעם ביארצייט של הרבי בח"י תשרי ישבתי בבית הכנסת של וויז'ניץ בירושלים והיה שם הרה"ח ר' אליעזר דוד פרידמן (רב קהילת בעלזא בלונדון) בתוך הדברים שאלו אותו החסידים שם "מה הקשר שהיה לו לרבי חיים מאיר מוויז'ניץ עם ברסלבר?" סיפר להם ר' אליעזר דוד שהוא היה אחראי בין השאר על ארון הספרים של האדמו"ר ופעם שאל אותו ה'אמרי חיים' על איזו התאספות שהייתה בבית הכנסת: מה יש שם? והוא ענה לו שיש שם מוכר ספרים המציע את מרכולתו, אמר לו האדמו"ר: "אתה יודע כמה המצב בבית דחוק ואפס כסף, אבל אם אתה רואה אצלו ספר ליקוטי מוהר"ן תקנה ממנו". זאת למרות שכבר היו לו בבית כמה ספרי ליקוטי מוהר"ן. הוא מאוד כיבד את הרבי.

שהיה עוסק בספרי רבינו הק', ואמר לי "בוא ואספר לך דבר נפלא הפלא ופלא מהראדומסקער רבי מה שראיתי בעיני. וכך היה מעשה: פעם פגשתי את הקאצקער רבי שהיה מתגורר ברח' סלונים בירושלים (עד שעבר אח"כ לבני ברק) היתה לו ספריה גדולה עם ספרים וכתבי יד עתיקים, ואמר לי האדמו"ר מקאצק 'בוא ואראה לך ספר נפלא. הוא עלה אתי לביתו והוציא מארון הספרים שני כרכים מספרי 'ליקוטי הלכות' דפוס ראשון שרשומה עליהם חתימת יד קדשו של בעל ה'תפארת שלמה' עם חותמתו. ומה מאוד השתוממתי כשפתחתי את הספרים וראיתי בצדי הגיליון חידושים והארות שהוסיף במקומות רבים כיד ה' הטובה עליו. (אגב, ידוע גם שהיה להקאצקער הנ"ל את הספה"ק 'ליקוטי מוהר"ן' דפוס ראשון שנדפס בחיי רבינו הק' בשנת תקס"ח).

דודו של איש שיחנו ר' מאיר, הגה"ח ר' שמואל אייזנבאך, התפלל בזקנותו בבית מדרשנו שלוש שנים בכל התפילות וישב גם בשיעורים בספרי רבינו. הוא היה למדן מופלג ובקי בספרי ראשונים ואחרונים וידע לציין מרא-מקומות בכל ענין וביורר הלכה. ר' שמואל צ"צ"ק נהג להתפלפל עמו. כן שמעתי מהרה"ח ר' אהרן שפירא שהרה"ח ר' שניאור אייזנבאך העיד על אביו ר' משה שלכל מקום שאליו הלך נטל עמו ספר 'ליקוטי תפילות'.

ר' מאיר: הרה"ח ר' יוסף הופמן מקנאי ירושלים סיפר לי כי שמע מהחסיד ר' שלמה קאוולער מצפת שהיה מתלמידיו של הצאנזער רב בעל ה'דברי חיים' והוא ששלחו לנסוע לאומן על ראש השנה, וליום כיפור כשבא ר' שלמה להתפלל בצאנז קיבלו רבו ה'דברי חיים' בחביבות רבה.

האדמו"ר רבי משה מרדכי מלעלוב נהג בכל ליל תשעה באב לעלות לבית מדרשנו במאה שערים (המתנגדים היו לועגים ואומרים שהוא רוצה לראות את החורבן לכן הוא הולך לטויטע חסידים - 'החסידים המתים'), הוא היה עומד ליד הכסא של הרבי ומתבונן בו, וכאשר הבחין במישהו המנסה להתקרב, תמה כולו: "האינך פוחד לעמוד ליד הכסא?! הרי רבי נחמן בער כל כך לארץ ישראל!..."

ר' אברהם שמעון: רבי משה מרדכי אמר כי הצדיק היחיד בזמנו שפעל לקירוב הגאולה על ידי ארץ ישראל, היה רבי נחמן. צדיקי בית לעלוב היו קובלים על כך שרבינו חזר מארץ ישראל לחו"ל, היתה להם איזו שיחה בעניין זה. **ר' מאיר:** רבי אפרים ב"ר נפתלי תלמיד מוהר"נת היה גר בארץ ישראל בזמן הרה"ק ר' דוד מלעלוב (השני), והם היו מתפללים באותו מנין חסידים שהתקיים בבית כנסת בעיר העתיקה, ואחר התפילה היו רוקדים לכבוד שבת קודש כמנהג אנ"ש, זאת בהשפעתו של רבי אפרים. כך סיפר לי ר' שמואל בשם ר' מוטל סופר.

באתם רגעים
נראים בם ראה
את המוות בעיניו
ממש, וכפסע היה
ממנו ובין עולם
שכולו טוב, חרה
בתשובה בכל לב
וחשב לעצמו כי
כאשר הבורא
יהבך יעזור לו
להישאר בחיים,
יעשה תשובה
כראוי וייקה עצמו
לעבודת ה' ביתו
שאת.

ג' גרינוולד

באותם הימים
נראים בהם ראוי
את המוות בעיניו
ממש, וכפסע היה
ממנו ובין עולם
שכולו טוב, הרהר
בתשובה בכל לבו,
וחשב לעצמו כי
כאשר הבורא
יהפוך יעזור לו
להישאר בחיים,
יעשה תשובה
כראוי ויזכה עצמו
לעבודת ה' בית
שאת.

הסדרים של הר"ח בדרכים

ר' מאיר: הרה"ח ר' אליהו חיים רוזין סיפר שאחד מאנ"ש בא פעם להר"ח צ'מליובאוויטש ואמר לו כי מחסידי ברסלב הנו, ולא פעם הוא נרדף בשל כך, בתשובה אמר לו הר"ח צ': "יודע אתה, יש לי שני סוגי שיעורים, יש ספרים שאני לומד בהם בביתי, ויש שאני הוגה בהם בנסיעותיי בדרכים", ואגב כך הראה לו ספר 'ליקוטי מוהר"ן', כשהוא מפטיר: "זהו אחד מהספרים בהם אני לומד בדרכים".

הרה"ח ר' יצחק גלבך סיפר, שבעת שהתקרב לברסלב, אביו שהיה חסיד גור לא השלים עם הדבר ולקח אותו אל האדמו"ר האמרי אמת' והתלונן בפניו על כך שהבן שלו נהיה ברסלבר. האמרי אמת' שאל "הוא לומד? הוא מתפלל?" ומשהאב השיב כי לומד הוא ומתפלל היטב, אמר לו האמרי אמת' בתמיהה "וכי חושב הנך שכל העולם חייבים להיות חסידי גור?!"

פעם רבי מרדכי אהרן שיינברגר, מנקה הדעת שבירושלים, היה בכותל המערבי, הבחנתי בו כיצד הוא מחפש במשך כרבע שעה בכל עגלות הספרים, שאלתי אותו: מה אתה מחפש?! והוא ענה לי שהוא מחפש 'תיקון הכללי'.

לא מוכן לגשת לציזן

[השיחה נסובה על הרה"ח ר' נחמן רוסישער - קנלסק]. הוא היה בעל אמונה גדול. דודו הרה"ח ר' משה בער רוזנפלד פעם אמר לי "אתה מכיר את נחמן רוסישער? בעולם הוא היה יכול להיות רבי!"

מישהו שאל פעם את ר' נחמן איפה כתוב שאסור להפסיק בדיבור באמצע אמירת 'תיקון הכללי' והוא ענה לו בשאלה: "איפה כתוב שאסור להפסיק בדיבור באמצע 'כל נדרי'?"

ר' אברהם שמעון: שמעתי מאברך שפעם שאל אותו "האם מותר באמצע תיקון הכללי לשתות מכוס תה שהכנתי לעצמי מקודם? והוא ענה לו "באמצע פסוקי דזמרה גם תשתה?!"

הוא לא היה מוכן לגשת לציזן, אלא רק לאחר טבילה במקווה. כל פעם הוא הלך לטבול מחדש. הוא גם היה נעמד תמיד במרחק-מה מהציזן ולא העז כלל להתקרב. בכל עת שהיה מגיע לציזן הוא היה מזיל דמעות כמים.

ר' מאיר: הוא היה בעל בכי גדול, לא היה יכול לגשת לעמוד מרוב בכייתו. פעם הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר נתן לו עליית 'מפטיר' מחמת יארציט שהיה לו. ברכות התורה וההפטרה ארכו לו כרבע שעה (!) עד שהצליח להתגבר

על הבכי והדמעות וההתרגשות שמהם נאלם דום ולסיים את הברכות.

[מזכירים את הרה"ח ר' נפתלי דובינסקי ז"ל]

ר' אברהם שמעון: פעם שאלתי אותו: ר' נפתלי בני כמה אתם? והוא השיב לי "בן עשרים וחמש", זאת למרות שהיה מבוגר מאד. "אני סופר רק את השנים שהייתי בראש השנה אצל הרבי", הוא הסביר.

אתם זוכרים את הרה"ח ר' אברהם שטרנהארץ?

ר' מאיר: הייתי במשך שתיים-עשרה שנים במירון בראש השנה, עוד זכיתי לשמוע את תפילותיו המעוררות של רבי אברהם ואת תקיעותיו של הרה"ח ר' יונה לבל ואחר כך הרה"ח ר' גדליה קעניג ע"ה.

ר' שמואל צ'צ'יק סיפר לי כמה מופתים מרבי אברהם שטרנהארץ. אחד מתושבי הכפר מירון היה כבר ילד גדול ולא יכל לדבר. אביו היה שבור מאוד מכך והביאו לפני ר' אברהם. וראה זה פלא, מאז החל הילד לדבר. פעם שאל רבי אברהם את ר' יונה לבל מדוע אינו תוקע בצד ימין כמובא בפוסקים, הוא ענה כי אינו יכול. ר' אברהם אמר לו "נו, איך הייס דיר!" היינו שמצווה עליו לתקוע. ומאז החל לתקוע בימין בהצלחה מרובה.

עוד סיפר לי ר' שמואל צ'צ'יק מה ששמע בעצמו מרבה של טבריה הרה"ג ר' אשר וורנר, שהיו לו רק בנות ורבי אברהם שטרנהארץ ברח אותו שיהיו לו בנים זכרים וכן הווה. לאחר מכן, בשנת תש"ח, כשהייתה מלחמה ולא יכלו לנסוע למירון לראש השנה בגלל הקרבה לגבול הצפוני ארגן רבי אברהם קיבוץ בטבריה, והרב דטבריה בתור הכרת הטוב אליו אמר לו "תבואו וכל האש"ל עלי".

העיקר להיות אצל ר' הירש לייב...

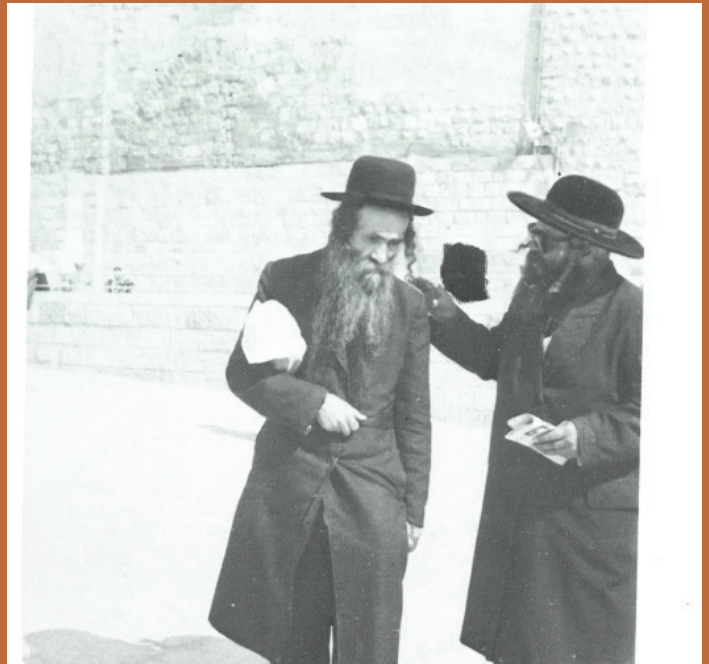
ר' אברהם שמעון: סיפר לי הרה"ח ר' מאיר שמעון זילברמן ז"ל שהיו באותו קיבוץ רק עשרה או שנים-עשר איש. הרי בעת ההיא היו כמה וכמה מאנ"ש בשבי הירדני, ר' שמואל שפירא, ר' אברהם יעקב גולדרייך, ר' דוד שכטר ועוד.

ר' מאיר: אם בשבי הירדני עסקינו, ר' שמואל שפירא שמר את הסיגריות שחולקו מדי יום לשבויים, ולפני יום כיפור החליף אותן תמורת 'תשעה קבין' של מים כדי לטהר עצמו במקום טבילת מקוה.

מן הענין להביא את שנהג לספר רבי מוטל סלאנימער שפעם כשהיתה שנת בצורת ועצירת גשמים בצפת, סגרו את כל המקוואות, והיה חסיד ברסלב אחד שברוב צערו צעק לה' "ריבונו של עולם, גם למקוה כבר אי אפשר ללכת?!", לא חלפה אלא שעה קלה והחלו לרדת מטרות עוז שמילאו את כל

ר' מאיר עם ר' נחמן שותק בבית

ר' מאיר עם ר' אלעזר מנדל קוסטנינר בבית

המחלוקת על חסידות ברסלב, והוא נענה במחי יד: "אם הסבא קדישא בעל העבודת ישראל מקוֹז'ניץ נתן הסכמה על הליקוטי מוהר"ן הרי שכל החולקים בטלים ומבוטלים!"

ר' אברהם שמעון: אנחנו צריכים להודות לה' יתברך שאיננו מהצד השני (של החולקים), כמו שרבינו אמר למוהר"ת ורבי נפתלי "הרי אתם הייתם יכולים להיות מתנגדים גדולים (משונה/נע מתנגדים) עלי!"

אחד הנוכחים: מספרים שהתגלגל פעם הספר הקדוש 'נועם אלימלך' לידי שניים מחוג המתנגדים, האחד התעלם ממנו, והשני השליכו רח"ל לרצפה, כשהגיעו הדברים לידי אחד מגדולי החסידים, אמר "זה שהשליכו לארץ עוד יהיה חסיד, השני - יישאר מנגד", וכך הווה.

ר' אברהם שמעון: זקני הרה"ח ר' יחזקאל מרגליות היה בכל שבת לומד על שולחנו בספר 'נועם אלימלך' בסעודה, והיה מנגן תוך כדי: "שבת קודש, שבת קודש..."

ר' מאיר: ר' בניציון אפטר נהג להחזיק בתיק שלו תמיד את ה'נועם אלימלך'.

ר' אברהם שמעון: זקני הנ"ל סיפר לי כי ביום היארצייט בכ"א אדר היו הרבה מאנ"ש מפולין והגלילות באים להשתטח על ציונו של רבי אלימלך מליז'ענסק.

אתם כלל לא יודעים מי הוא רבי אלחנן

ר' מאיר: ר' בניציון היה מספר שנסע פעם ברכבת לליז'ענסק עם הגה"ח ר' אלחנן ספקטור, וכשמישהו נתן לו כסף בשביל הנסיעה מחמת רבנותו, הוא לא הסכים בשום אופן להשתמש בכסף זה. ר' בניציון היה אומר תמיד "אתם כלל לא יודעים מי הוא

הרה"ח ר' אפרים קרלינר (גוטליב) סיפר לי שכשר' הירש לייב בא מאומן ירושלימה, פגש בו כשהוא חבוש ב'דאשיקל' (קסקט) האוקראיני, וכששאל אותו מיהו ומה שמו, השיבו ר' הירש לייב בחריפותו "עברי אנכי! איך בין [אני] א ברסלבר!"

עוד סיפר ר' אפרים, כי כשהרה"ח ר' אלטר בניציון קראסקופף התפלפל עם טובי הלמדנים בישיבת 'תורת חיים' הראה להם שאינם יודעים כלום. עד כדי כך היה גאון וחריף.

ואם במירון עסקינו, מן הראוי לציין שחסידי ברסלב היו מבליים ימים ארוכים בציון הקדוש, שם גם היו לנים על הספסלים ובחלונות הרחבים. גם אני ישנתי שם לא אחת, למרות הקור שהיה שורר שם וחודר לעומק העצמות.

ר' אברהם שמעון: פעם כשפגש ה'בית ישראל' מגור את סבי ר' משה בורשטיין ע"ה, הוא שאל אותו: "ברסלבר! מה נשמע עם החלונות של רבי שמעון?" במשך שנתיים-שלוש היה סבי ישן שם על הספסלים בכל עת שבא למירון, גם כשלא היו שם חלונות, עד במשך הזמן קיבל את החדר למעלה.

כל החולקים בטלים ומבוטלים!

ר' מאיר: הרה"ח ר' בן ציון אפטר העיד על האדמו"ר מאז'רוב רבי משה יחיאל הלוי אפשטיין בעל 'באר משה' שהתגורר בתל-אביב, שהוא שוחח אתו אודות הבטחת רבינו לכל מי שיבוא על ציונו ואז אמר לו הרבי מאז'רוב שהוא מתחרט על כך שקרע את דרכונו הפולני, כי הרי הוא היה יכול לנסוע עמו בימי הקומוניזם לציונו של הרבי באומן. פעם שאלתי את האז'רובער רבי אודות

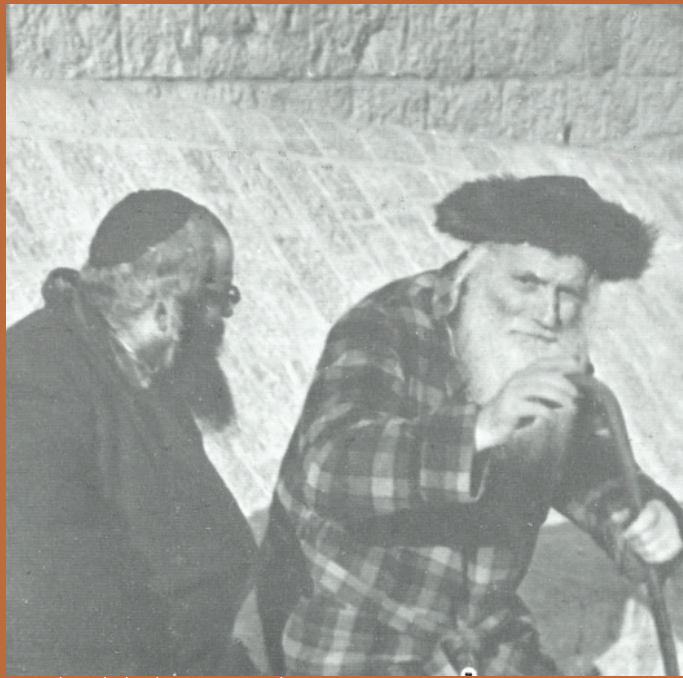
בורות המים. ומעניין שאת הסיפור הזה הוא סיפר, על אף שהם לא היו אוהדים כל כך לעניינו של הרבי.

ר' שמואל שפירא החזיק מאוד מהרה"ח ר' הירש לייב ליפל. פעם בפורים ניגש אלי וביקש ממני לבוא ולבקר אתו ר' הירש לייב ששהה אז בביתו שבשכונת מאה שערים לאחר שארע לו שבר ברגלו. אמרתי לו: "ר' שמואל, אתם הרי בשכרות ולא יסכימו לכם בני הבית להיכנס אלינו"... והוא ענה לי: "אפילו לאחוז בידית הדלת, העיקר להיות אצל ר' הירש לייב..."

מה נשמע עם החלונות של רבי שמעון?

בחצות הלילה במירון בכל פעם שעברו השתי שעות של חצות היה ר' שמואל הולך לישון. אך כאשר היה ר' הירש לייב מדבר, היה זה עבור ר' שמואל 'ביטול הבחירה', והוא נשאר לשמוע את דיבוריו, אפילו אם נמשכו עד הבוקר.

פעם ר' הירש לייב בכה במירון בחצות הלילה: "כל משברייך וגלייך עלי עברו" שוב ושוב "כל משברייך..." בקולי קולות כדרכו בגעייה ובכיה. באחד החדרים שמעל לציון ישן אז הרה"ג ר' אשר זעליג מרגליות והקולות הנוראים הפריעו לו מאוד. הוא ירד אל הציון ופנה אליו ואמר לו: "ר' הירש לייב הרי היום שבת, אסור לבכות". והוא השיב לו: "וכי רק לעשות עבירות מותר בשבת?!... לבכות אסור ולעשות עבירות מותר?!". הוא היה פולני... (חריף). [הוא בכה על רצונו להתקרב לה' והרגיש שהוא חייב לבכות גם לביל שבת].

ר' מאיר לוינון עם ר' הירש לייב ליפל בכותל המערבי

ר' מאיר עם ר' בנימין ברגר בכותל

ר' יונה סחר בכל מיני דברים של יד-שניה. יום אחד הוא בא למקוה בבתי-אונגרין עם שק מלא בנעליים, שהיו שייכים לנפטרים, והטביל אותם, כשכל הנוכחים מעלים חיוך על שפתותיהם...

חסיד גדול של מקווה היה. כידוע הסיפורים הרבים על מסירות נפשו בכך. בערוב ימיו בקטמון כשהיו באים אליו לבקרו בעת שהיה שרוי בחולי, הוא היה מתחנן לכל אחד: "בבקשה, קח אותי למקווה..."

בהלווייתו השתתפו כחמשת אלפים אנשים, מספר עצום יחסית לירושלים דאז, מה גם שר' יונה לא היה מוכר בתור גאון מיוחד. היראת שמים שלו משכה רבים אחריו, הוא עורר לכבות להתקרב לה'. בהלווייתו נשא הגה"ח ר' ישעיה שיינברגר דרשה ארוכה וקרא עליו את הפסוק מהפרשה (הוא נסתלק בב' בניסן והיה זה בפרשת ויקרא) "ואם מן היונה קרבנו" - וכל הציבור כולו החל לבכות בדמעות שלישי.

בהלווייה פגשתי מישהו מחוג המתנגדים לברסלב, שאלתי אותו "איך באת לפה?" הוא השיבני "מאיר, היו לו (ל' יונה) כל המעלות, חוץ מחיסרון אחד, שהוא היה ברסלב'ר". בתשובה אמרתי לו: "אלמלא ה'חיסרון' הזה - לא היו בו כל אותן המעלות..."

ר' אברהם שמעון: רבי יעקב מאיר שכטר שיח' סיפר לי שפעם אמר לו רבי שלום נח האדמו"ר מסלונים על ר' יונה "בפולין יהודי כזה היה רבי לאלפי חסידים". דיבוריו של ר' יונה בקעו וחדרו לעמקי הלבבות.

ר' מאיר: ישנה 'תשובה' ממהרי"ץ דושינסקיא לרבי אברהם יעקב גולדרייך בענין הגבהת ספר-תורה, והוא מוסיף וכותב לו שם "חיזקו ואימצו בתורת רבכם".

רבי יעקב מאיר סיפר לי, שפעם כשרבי אפרימ'ל (מפשעדבו) ראה את מהרי"ץ מהחלון,

ר' אברהם שמעון: היו לו כיסופים עצומים לציון רבינו עוד בפולין.

חסרון שהוא כליל המעלות

[מזכירים את החסיד ר' יונה לבל זצ"ל] **ר' מאיר:** הוא היה אומר תמיד "אוי הפרוז'קטורים הפרוז'קטורים" כשכוונתו על העיניים, כמה צריך לשמרם.

ר' אברהם שמעון: היה יהודי מ'בתי אונגרין' שנסע לארצות הברית מדי פעם בפעם לתקופה של חודשיים ושלוש לפרנסתו, פעם שאל את ר' יונה "מה אתה רוצה שאקנה לך למתנה באמריקה?" והוא השיב לו: "אני רוצה פרוז'קטורים נקיים - ריינע פרוז'קטורס..." (שתחזור משם עם עיניים נקיות וקדושות)

ר' מאיר: פעם ר' יונה 'סחב' עמו איזה בחור שגר בשכנותו, שהחל לרדת מהדרך, לראש השנה במירון ל'טיול על חשבונו'. לפני התקיעות היה ר' יונה זועק זעקות עצומות ובוכה בדמעות שלישי באמרו את הפסוקים של מן 'המיצר'.

לאחר ר"ה חזר אותו בחור לביתו ונראה היה שהנסיעה למירון לא השפיעה עליו מאומה. שנה לאחר מכן הוא עמד על הספינה בחיפה ערב ראש השנה בדרכו לפריז, ושם הוא נזכר פתאום באותם צעקות של 'מן המיצר' של ר' יונה. מיד הוא קפץ מהאוניה עם המזוודה וחיפש בית כנסת להתפלל בו. הוא כבר לא המשיך בנסיעתו. מאז הוא הלך והתחזק עד שהפך ליהודי ירא ושלם.

הכרתי את אותו יהודי. הוא גר בחו"ל ובכל שנה בא למשך חודשיים לארץ ישראל, מדי לילה היה מסיים את כל ספר התהילים בכותל! כיום, יש לו משפחה גדולה של שומרי תורה ומצוות, חסידי חב"ד.

רבי אלחנן". הוא היה עומד לפניו בהכנעה, כעבדא קמיה מריה.

פעם, בגבעת שאול, שאלתי את ר' אלחנן 'כיצד אתם נכד של החוזה מלובלין', במקום לענות תשובה לשאלתי הוא החל לבכות: "תרחם עלי, אל תזכיר את הייחוס שלי, אל תבייש את הסבא".

הרב סופר ראש ישיבת פרשבורג אחז ממנו נוראות. פעם בראש השנה כשרצו להתחיל את התקיעות הוא עוד היה במקווה. הרב סופר אחז ב'למנצח' שלפני התקיעות, לפתע שאל "איפה רבי אלחנן?" כשהשיבו לו "במקווה", לא רצה להתחיל את התקיעות לפני שיבוא.

הרב סופר התבטא על רבי אלחנן שהייתה לו 'ענווה מופלגת', מופלגת מדי, כזו שהסתירה אותו לגמרי.

הרה"ח ר' מרדכי אלעזר רובינשטיין היה מוסר שיעור בספר 'משיבת נפש' בכל ליל שבת בשעה שלוש לפנות בוקר, ור' אלחנן היה בא בקביעות מבלי להחסיר אף שבוע. הכל רק כדי לשמוע 'דיבור של הרבי', זאת למרות שהוא היה מבוגר בשנים רבות מר' מרדכי אלעזר. גם בשיעורו של הרה"ח ר' וועלוול חשין בספר הזוהר הוא היה יושב בהכנעה וביטול, אפילו שידע את כל הזוהר ואת כל התיקונים בעל פה.

'שהחיינו' בבכיות נוראות

[מדברים על כיסופי אנ"ש לאומן באותם הימים והשתדלותם הרבה בזה]. אני זוכר את הנסיעה הראשונה שלנו לאומן בר"ח ניסן תשמ"ט, הרה"ח ר' משה בורשטיין אמר אז ברכת 'שהחיינו' בשם ומלכות, אני זוכר איך שהוא בכה בכיות נוראות בכל מילה: "ברוך... אתה..." וכולם בכו עמו.

באתם רגלים
 בראים בהם דא
 את המוות בעיניכם
 צמש, וכפסע היה
 ממנו זבין עולם
 שכולו טוב, הרהר
 בהשובה בכל לבו
 והשב לעצמו כי
 כאשר הברא
 והברך יעזור לו
 להשאר בתים
 ועשה תשובה
 כראוי וייקח עצמו
 לעבודת ה' ביתו
 שאת.

ועוד דיבור הוא אמר: "הרי אנו רואים כיצד כל העולם שופכים את לבם בתפילה אחת שהשאיר לנו הרבי רבי אלימלך מליז'ענסק זי"ע, ה'תפילה שקודם התפילה'. רק תארו לעצמכם איך היה נראה העולם אם היו מגלים להם את התפילות הנוראות שחיבר מוהרנ"ת בליקוטי תפילות!..."

הלשונות של רבי נתן "ואל אקוץ בעיניכם" ו"אל יחר אפכם בי חלילה, רק תחשבו מחשבות עוד מעתה לבל אהיה נדחה מהשם יתברך ומכם חלילה!..."

התלהבותו של רבי שמואל הורוויץ

ר' אברהם שמעון: את רבי שמואל הורוויץ הכרתם היטב?

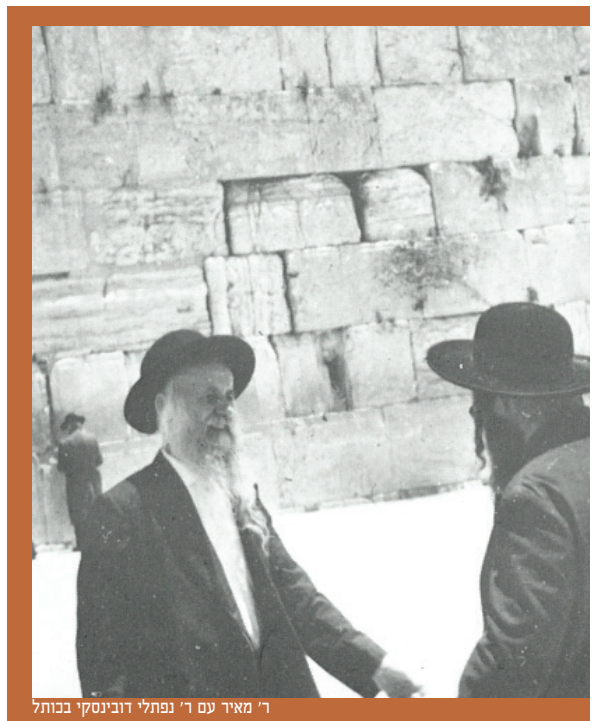
ר' מאיר: במירון אכלתי כמה שבתות בביתו. הוא נהג להכין לשבת קודש עשרה מיני מאכלים, כולם עם עשבים מיוחדים אותם היה מלקט בעצמו בהרים הסמוכים לביתו, ואף היה מכין בעצמו טשולנט גדול כדי שיספיק לכלכל את כל אנ"ש הרעבים במירון.

פעם עמדתי ליד הכותל, מול הר הבית, יורד פתאום תייר גבוה, אמרתי לו שמכאן והלאה אסור להיכנס (מקום הר הבית) ואז הוא אומר לי ביידיש במבטא אמריקאי "אתה מכיר את אחי שמואל הורוויץ?"

ר' זושא ברנדווין סיפר, שאביו של רבי שמואל סילק פעם ברסלב'ר חסיד שבא למכור ספרי רבינו בבית המדרש חב"ד, שם שימש כרב, ואותו ברסלב'ר אמר לו "בניך ובני בניך יהיו ברסלב'ר" והפטיר ר' זושא ואמר על ר' שמואל הורוויץ "ה'קללה' הזאת (בלשון סגי נהור) הצילה אותו!" (כי רוב אחיו לא נשארו כל כך ביהדות לאחר המעבר לאמריקה)

במירון בראש השנה, היה ר' שמואל עולה פעמיים לתורה. ליל ר"ה הוא התפלל בקיבוץ. בשחרית הוא התפלל בותיקין, ובשעה עשר הוא כבר היה בביתו. בין הערביים הוא היה לומד 'ליקוטי מוהר"ן' בפני הציבור. מרוב דביקותו לא היה אצלו חילוק מיהו הבעל תפילה, האם רבי אברהם שטרנהארץ או בכלל יהודי פשוט בשם 'פנחס', שהתפלל חזן במניין האחר.

פעם ראיתו במאה-שערים, הוא חיכה בתחנה לבואו של האוטובוס, ובינתיים ישב על המדרכה בישיבה מזרחית כשרגליו משוכלות, וראית עליו שכל מוחו דבוק בה' יתברך. כשבנו ר' נחמן נתן אהרן הכניס את בנו בברית בבית מדרשנו, ר' שמואל בא ואמר את התורה 'סוד כוונת מילה' (ליקוטי מוהר"ן סג) ואביו רבי ישעיה ישב והקשיב לכל מילה שלו. אצל ר' שמואל הורוויץ, במה שהוא החל את דבריו, בזה סיים. אם הוא התחיל לדבר עמוק, כך היה כל המשך דבריו. וכשהוא דיבר התחזקות פשוטה, כל אחד הבין את דבריו

ר' מאיר עם ר' נפתלי דובינסקי בנתל

התמלא שמחה ואמר "זכיתי לראות תלמיד חכם!"

הגה"ח ר' חיים יעקב קלפהולץ היה אוהד ברסלב גדול. בוקנותו שימשתי אותו שנתיים, עזרתי לו ללכת למקוה ועוד, כשיצא לאור הספר 'עונג שבת' עם מכתבי רבי אפרימ'ל, הוא אמר מיד שילכו ויקנו ויביאו לו את הספר. ר' חיים יעקב היה בא בכל ליל שמחת-תורה לבית מדרשנו להקפות. ר' לוי יצחק היה נותן לו עליית 'שלישי'. הם הכירו משיבת 'חיי עולם' שם למד ר' לוי יצחק במשך תקופה.

סיפר לי אחי ר' יהונתן ע"ה בשם רבי יעקב מאיר שיבלח"ט, שלרבי אפרימ'ל היה שיעור קבוע משותף ברמב"ם, יחד עם אחד מגאוני ירושלים (שימש תקופה באדמו"רות). פעם אחת התבטא אותו גאון בחריפות כלפי ברסלב. למרות ששררה הערכה רבה ביניהם, לא אבה רבי אפרימ'ל יותר להמשיך וללמוד עמו בשום אופן, עד שהתחייב לו הלה, שמכאן ואילך לא יתבטא נגד ברסלב.

הרה"ח ר' פישל דיין (ברנשטיין), לאחר שראה את ספר 'מכתבי מוהרנ"ת', הוא "יצא מהכלים" מרוב התפעלות.

אם היו מגלים להם את התפילות...

שמעתי פעם מרבי יעקב מאיר דיבור נורא, שהביטול שהיה למוהרנ"ת לרבינו, לא ראו כמותו אפילו אצל הרה"ק רבי חיים ויטאל כלפי רבו אר"י הקדוש זי"ע!

עוד דיבור נפלא שמעתי ממנו. "הרבי" הוא אמר, "היה כזה 'טוב עין'. את ההנהגה של התבודדות שדרכה הוא זכה להגיע לדרגתו הגבוהה והנוראה כל כך, הוא הוריד אלינו ונתן זאת כהנהגה כללית לכלל ישראל מקטן ועד גדול.

באותם הימים
נראים בהם ראוי
את המוות בעיניו
ממש, וכפסע היה
ממנו ובין עולם
שכולו טוב, הרהר
בתשובה בכל לבו,
וחשב לעצמו כי
כאשר הבורא
יהפוך יעזור לו
להישאר בחיים,
יעשה תשובה
כראוי ויזכה עצמו
לעבודה ה' בית
שאת.

עד תומם. זכורני שהיה אומר 'ואציעה שאול' - אפילו אם אני כבר במצב של שינה והרגל בשאול - 'הנך'. גם כאן אפשר להתקרב לה'. פעם אחרת אמר על הפסוק 'וראה אם דרך עצב בי ונחני בדרך עולם' (תהלים קלט) - עדיף לעסוק במסחר ולהיות בשמחה, מאשר לעבוד את ה' בעצבות!

הוא עצמו, לרוב היה שוהה לבדו. כאשר היה צריך מעות היה בא לשול, יושב ואוסף צדקה.

דיברתם אתו?

כשהוא דיבר ברבים, היה אפשר לשמוע אותו. אבל סתם כך לא היה שייך כל כך לשוחח אתו. הוא ישב כל העת ולמד ש"ס, כתבי האר", ספרי רבינו.

פעם אחת הלכתי למקווה לפנות בוקר כשבאותה עת היה שם ר' שמואל. שמתי לב שהוא שוהה במים הקרים במשך עשר דקות רצופות, כשכל הזמן הוא טובל שוב ושוב. חמש דקות לאחר מכן ראיתי עומד ומתפלל, כשפניו אדומות ולהטות, כאילו יצא זה עתה מ'מרחץ זיעה'.

כל יום לפנות בוקר הוא היה יושב ב'אונגערישע שול' ואומר 'שיר השירים' (כמובא בשיחות הר"ן סגולת הדבר) בכזו מין התלהבות, שהפנים שלו בערו.

ומי מדבר בשבת. במירון בקבלת שבת היה נוהם בכזו התלהבות באנפין נהירין ובנהירו עילאה!

ז' אדר בימינו האחרונים

איך היה חג הפסח אצל רבי שמואל?

הוא היה נוסע לציון זקנו השל"ה הקדוש בטבריה ליום היארצייט בי"א ניסן, ואחרי יומיים לצפת למרן ה'בית יוסף' שיום היארצייט שלו בי"ג בניסן. לאחר מכן היה בא משם לציון במירון ואז היה מנקה את היכל הציון ושם עורך לאחר מכן את הסדר. כך במשך רבות בשנים. שנה אחת הוא נתן לי להשתתף בסדר שלו.

בה' באב האחרון לחייו, כשראו אותו בצפת בבואו לציון האר"י הק', הוא היה נראה כמי שימיו ספורים. בשנתו האחרונה התגורר אצל בתו בירושלים. לקראת ז' אדר הלולת משה רבינו, ימים ספורים לפני פטירתו, בכוחותיו האחרונים הוא ארז את מטלטליו ואת כל מה שצריך בשביל ה'סדר' ויחד עם בנו ר' שבת עלה לאוטובוס למירון. מי שראה אותו במצבו לא יכול היה להאמין למראה עיניו איך הוא נוסע למרות חולשתו העצומה. הוא תכנן להישאר במירון עד לפסח כדרכו. אולם הוא נסתלק לעולמו כעבור ימים ספורים, בי"ב באדר. ובאותה נסיעה אחרונה למירון, לא וויתר ופקד יחד עם בנו ר' שבת את כל קברי הצדיקים, רבי יוחנן הסנדלר, בית הלל ועוד.

הגה"ח ר' משה וובר החזיק ממנו מאוד, הוא התבטא עליו כי הנו אדם מסוג אחר, נעלה ומרומם.

הרה"ח ר' שלמה אליעזר מרגליות נהג לספר, כי אביו רבי אשר זעליג לא היה יוצא מחדרו במירון כלל כדי לשמוע שיעורי תורה מפי אחרים, אבל בפעמים הבודדות שר' שמואל הורוץ מסר שיעור בציון בליקוטי מוהר"ן הוא הלך לשמוע אותו בדחילו ורחימו.

רבי אשר זעליג סיפר שבבחרותו נהג להתפלל בבית הכנסת של ברסלב, וכיון שכך 'הלך לו קצת קשה בשידוכים' (בגלל ההתנגדות). הוא עצמו היה לימים השדכן של רבי אברהם שטרנהארץ (בזיווג שלישי) והוא גם זה שהלבישו בבגד ה'קאפטן' של אנשי ירושלים, הוא אמר לו: "בירושלים לא הולכים בלבוש שחור בשבת על פי דברי האר"י הקדוש". גם שטריימל הוא קנה לו.

ר' אברהם שמעון: הוא גם הלביש שטריימל לרבי לוי יצחק, שבתחילה הלך עם כובע בשבת, והוא אף הלווה לו בשביל כך חמש מאות לירות. כך שמעתי מבנו ר' שלמה אליעזר מרגליות ע"ה.

אם אברהם אבינו לא היה מביא פרנסה...

ר' מרדכי אלעזר רובינשטיין סיפר שהוא היה מלווה את ר' לוי יצחק בתקופה שלאחר עלייתו לארץ ישראל בכל פעם כשהיו חוזרים מבית הכנסת לביתם ברחוב קרלין בשכונת בית ישראל, שם התגוררו שניהם. ור' לוי יצחק שתק ולא דיבר מילה. אחר כך כשהוא החל לדבר בפני הציבור, אמר ר' מרדכי אלעזר: "שאני יעלה על דעתי שהשתקן הזה מכיל בתוכו אוצרות רבים כל כך?!"

ר' מאיר: ר' לוי יצחק היה אומר בפורים לר' שמואל שפירא, שכטוב לבו ביין היה נפתח סגור פיו: "ר' שמואל! איפה אתם כל השנה?!" הוא ממש התחנן בפניו שידבר בפני הציבור.

החסיד רבי נפתלי כהן ע"ה היה אומר שבפרק הראשון של ה'תיקון הכללי' פרק ט"ז מתהילים, אנו מוצאים שהמילה 'מכתם' עולה כשמו של מוהרנ"ת 'נתן', ואילו המילה האחרונה היא 'נצח' שמניין 'נחמן' - שמו של הרבי. "כך נראה מכתב הגון", הוא היה מסיים, "למעלה שמים את הלוגו, הפירמה, ולמטה חותמים בשם".

ר' אברהם שמעון: דיבור נאה שמעתי משמו של רבי נפתלי פעם. הרי מיד אחרי סיום ספר בראשית 'ויישם בארון במצרים' אנו אומרים את המילים "חזק חזק ונתחזק". כך הוא עניינו של רבינו הקדוש. גם כשהצדיק נעלם ונסתר ולא יודעים ממנו כלל, אף על פי כן "חזק חזק ונתחזק". וכמו שרואים שרק בזכות ארונו של יוסף יצאו ישראל ממצרים, כמו שכתוב "ויקח

רוב שעות היממה, על אף שהיו מדליקים שם נרות רבים והיה ממש קשה לנשום שם. מורי חמי (הגה"ח ר' משה קרמר) סיפר לי, כי פעם שאל את ר' שמואל במירון האם אפשר לגשת לציון בשבת, או שעדיף לעמוד מרחוק, בתגובה הוא שאל אותו: "אתה לא מרגיש?", כך התחמק בחכמה מלענות.

ר' מאיר: פעם הגיע מישהו לשול והצביע על ר' שמואל שפירא ושאל "איזה אדמו"ר זה?" אמרתי לאותו שואל: "איזה אדמו"ר, זה אדם חולה..." אחר כך אמר לי ר' שמואל "מאיר, אני רואה שאתה חבר נאמן..." [שהצילו מן ה'פרסום']. בפעם אחרת הגיע יהודי וצילם את ר' שמואל ולאחר מכן ניגש לבקש ברכה ממנו, אמר לו ר' שמואל "אם תמחק את התמונה אתן לך ברכה".

פעם בפורים פגש ר' שמואל חסיד של רבי אהרל"ה ראטה זצוק"ל שהיה עמו בידידות, הוא תפס אותו בידיו ואמר לו: "הרבי שלכם הציל את ירושלים בזכות התקנות שתיקן על ענייני הלבוש והלשון והצניעות וכו', אבל בכל זאת כולם חייבים להגיע לרבי!"

בקשר ללבו הרחום של ר' שמואל, זכורני את העובדה הבאה: היה יהודי אחד שאיבד את כל כספו וברוב צער לא ידע לשית עצות בנפשו וכדי לעורר את רחמי ר' שמואל אמר לו שאם הוא לא יעזור לו, יטול נפשו בכפו ח"ו. ר' שמואל שהיה בעל לב חם נתן לאותו יהודי סכום גדול למרות שידע שהכסף לא יחזור. הכסף שלי היה מופקד אצל ר' שמואל והוא אמר לי: "מאיר, אל תדאג, אחזיר לך הכל עד הפרוטה האחרונה".

השיחה המאלפת נתארכה עוד ועוד, וקצרה היריעה מהביא את כל העובדות הנפלאות שהועלו בה, ועוד חזון למועד. ■

תודות להר"ר יודל רבינוביץ ולהר"ר ישראל סיעה שיח' על עזרתם בהגשת השיחה

הגיע לבקר את החולה. ר' אפרים'ל מפשעודבז במירון

המקובל רבי ישעיה אשר זעליג מרגליות זצ"ל איש מירון

המערה הייתה מלאה ביתושים ומי שנכנס לשם היה כל העת מכה בכפיו כדי להבריח מעליו את המעופפים. ואילו ר' שמואל ישב במערה כאילו הוא יושב בגן עדן. הבחנתי כי אינו עושה שום תנועה להבריח את היתושים. כך אמר בנעימות את התיקון חצות במשך שעותיים.

ר' אברהם שמעון: שמעתי על ר' שמואל הורוויץ שבל"ג בעומר היה יושב ליד הציון

משה את עצמות יוסף עמו", כאז כן היום למרות ההסתרה הגדולה על הצדיק, סוף כל סוף הוא פועל את פעולותיו הקדושות בעולם.

ר' מאיר: רבי נפתלי היה שמש בבית הכנסת רבי ניסן ב"ק (תפארת ישראל). מאוחר יותר חתנו רבי אברהם ב"ר נחמן היה מתפרנס מסחיבת הספסלים מבית הכנסת ובחזרה אליו (בשמחות וכדומה). הכרתי את היהודי שהיה מעמיס את הספסלים על גבו, 'מאיר שמש' קראו לו, מכולל גליציה. הוא היה מעמיס את הספסלים על גבו של רבי אברהם.

ר' אברהם שמעון: רבי אברהם עשה זאת כדי להביא פרנסה לביתו, כיון שהיה עני מופלג. פעם בגלל חסרון פרנסה בביתו, הקפידה עליו זוגתו והוא נאלץ ללכת לישון בביתו ר' מאיר אנשין. כשראה שר' מאיר תמה על כך, אמר לו "גם אברהם אבינו ע"ה אם לא היה מביא פרנסה לביתו, שרה אמנו הייתה מגרשת אותו".

[מזכירים את ביהכנ"ס ברסלב בגבעת שאול] **את הרה"ח ר' חיים ברוך טורנובסקי הכרתם?**

ר' מאיר: את בנו הכרתי. הוא סיפר לי שאביו היה יושב כל חודש אלול במירון, עד אחרי יום כיפור.

ר' אברהם שמעון: הוא היה מקורב לברסלב עוד בפולין. כאן נהג לבוא לרבי אברהם שטרנהארץ בכל שבוע ביום רביעי ולמד אתו במשך כל היום. ר' חיים ברוך היה בעל חסד גדול וחסיד דבוק לרבינו בלב ונפש. הוא היה ממתכנני הרעיון של 'כפר ברסלב' בשנת תרפ"ט, שלבסוף לא יצא לפועל (ראה אבקשה גיליון 2).

איזה אדמו"ר זה?

[מדברים אודות החסיד רבי שמואל שפירא ז"ל] **ר' מאיר:** פעם ישבנו כמה מאנ"ש במערת רשב"ב במירון וגם ר' שמואל שפירא ישב שם.

מקום גידול האמון

**מי שלא היה שם
מעולם לא יוכל
להבין זאת' במילים
הללו התבטאו בפנינו
שלושת האברכים היקרים
שהשאירו מאחוריהם
מנעמי ומעדני עולם ובחרו
לצאת בדרך לא זרועה
לעלות ולהתגורר בארץ
חמדת אבותינו • מניעות,
רצונות ועקשנות שלא
מעלמא הדין במסעות
ההתחזקות של יהודים
שרצו לעלות לארץ
ישראל רק כדי לקיים את
רצונו של הנחל נובע
♦ דור רביעי ישוב הנה**

ישראל הלוי

גרה

**תפילות השתוקקות
לארץ ישראל**

א-ל רחום וחנן
ארץ אפים ורב זסד ואמת
זכני ברזומיך הרבים
שיהיו לי ולכל ישראל
כיסופין
ותעניין
והשתוקקות
וזוילק אמיתי
לבוא לארץ ישראל
עד שאזכה ברזומיך הרבים ובוזסדיך העצומים
להוציא מן הכוח אל הפועל
זשקי ורצוני ללכת
לנסוע
ולבוא בשלום לארץ ישראל זויש קל מהרה
כי אתה יודע גודל ההכרח
כמה אני צריך להיות שם
בארץ הקדושה
לגודל ערצם ריחוקי ממך
כי שם עיקר יסוד מקור האמונה הקדושה
שם ישורש כלליות קדושת ישראל
היא הארץ אשר ה' דורש אותה תמיד
ארץ הזוים האמיתיים
הנצחיים
יפה נוף משוש כל הארץ

רבי נחמן מברסלב

באדיבות
משפחת
ליכטער

אנו

ב"ה כבר גרים כאן, אולי אפילו קנינו דירה רחבת ידים במחיר מציאה. רובינו אף נולדנו כאן, אולם ההתבוננות בפלא הזה - ממנו והלאה. טרדות החיים משתרגים ועולים על צווארינו וכמעט שאין פניית להביט על זכייטנו הגדולה - לדור בארץ ישראל ולקבל בכל יום מחדש את קדושתה הנוראה.

כפי שתיכף נראה ונגלה, אי אפשר ולא כדאי לגור כאן, בא"י, רק כי "למה לא". שהרי קדושת ארץ ישראל שומרת ומגינה על האדם מן החטא דווקא כאשר "דר בה לשם מצוות ישיבת ארץ ישראל, שהיא מקום קדושה, וכדי שתגין עליו קדושת ארץ ישראל שלא יבוא לידי חטא. מה שאין כן מי שדר שם דרך מקרה או מפני שהוא מקום מולדתו או מפני שבה פירותיה וכיוצא בו (פני יהושע) - כתובות דף קיא, ד"ה אמר ר' אליעזר כל הדר בא"י).

על מנת לחדש ולהחיות את אותה שמחה והתפעלות הלב מעצם זכייטנו בקדושת ארץ ישראל, יזמנו במערכת אבקשה - "שיחת חברים" מרתקת ומרגשת עם ארבעה גיבורי כח, חסידי ברסלב בכל מאודם, אשר דיבוריו של הרבי הגדול בדבר מעלת וקדושת ארץ ישראל לא נתנו מנוח ללבם המתגעגע, ולאחר אין ספור מניעות מגוונות ומורכבות זכו למרות

הכל - לעלות לכאן ברננה. מתוך דיבוריהם נבין את גודל זכייטנו ואת יקרת מעלת חלקינו. בשיחה השתתפו הר"ר יונתן אלברט הי"ו שזוכה לגור באר"י שעלה לארץ ישראל מבורו פארק לפני שנים עשר שנים, הר"ר סענדער גלאנץ שגם הוא מתגורר בארץ ישראל מספר שנים דומה ועלה אף הוא מאצות הברית, הר"ר בן ציון שטארק הי"ו שעלה אך לפני כשנה ומחצה בתקופת הקורונה משכונת פייב טאונס שבמנהטן, והר"ר ד. ויצהנדרל הי"ו שבתור בחור התגורר באר"י לאחר מכן נשא אשה באנגליה ולאחר שבע שנות כיסופים זכה לחונן את עפר הארץ מחדש, מהתחלה.

רק בגלל שהרבי אמר

תחילה פותח ר' ד' ומציין כי למרות שהרבי מביא בכמה מקומות את חומרת ואיסור דחיקת השעה, הוא עצמו כאשר ביקש להפליג ולהגיע לארץ ישראל, והמתין שנים רבות, הוא החליט בפעם אחת למסור נפשו מנגד ומאותו רגע כבר לא המתין יתר על המידה. "אולי אפשר ללמוד מכך", מבקש לומר ר' ד', "שלמרות עניין ההמתנה והסכנה שטמונה

בדחיקת השעה, עדיין יש רגעים בהם נדרש מהאדם לקום ולפעול כפשוטו, אף במסירות נפש של ממש".

"הסיבות לעלות לארץ ישראל רבות הם, אך אצלי בערו יותר מכל הדיבורים של הרבי. ישבתי שנים רבות מאחת ממדינות הנכר, ודיבורו של ראב"נ ז"ל לא נתן לי מנוח. היה זה כאשר שהה רבי אברהם בציונו של מוהרנ"ת בעיר ברסלב ולפתע עלה בלבו "עניין נורא על ארץ ישראל, כי עתה בזה הזמן, הנסיון הגדול והמניעה היותר גדולה מדרכי הקדושה כראוי, בודאי היא ארץ ישראל" (השמטות ביאור הליקוטים). הדיבור החריף תפס אותי כל כך ומאז התעוררתי להתפלל על הזכיה הזו ביתר שאת.

"יש עוד דבר נפלא ששמעתי מהר"ח ר' חיים בנימין ורטהימר שליט"א בפורים האחרון, והוא, שישנם שלושה ענינים המוזכרים בספרי רבינו, שלכאורה נראים אותו דבר אבל באמת הם עניין אחר לגמרי. האחד: 'איש כשר' - 'נדמה, שהולך עם כרכשות ודקין כמו שאר בני אדם, ואף על פי כן הוא ענין אחר לגמרי (ליקו"מ קטז). העניין השני: 'ארץ ישראל' - 'כי באמת ארץ ישראל הוא כמו מדינות אלו ממש, ועפר ארץ ישראל הוא במראה ודמותו כמו עפר מדינות אלו ממש... ואף על פי כן היא קדושה מאד מאד בתכלית הקדושה עצומה ונוראה

מאד. אשרי הזוכה להלך שם אפלו ארבע אמות" (ש). והדבר השלישי: 'שני מיני פלטיץ' - "דע שיש שני מיני פלטיץ ושני הפלטיץ דומין זה לזה. באחד דר בו המלך ובהשני דר העבד. ובוודאי באמת הוא חילוק גדול בין הפלטיץ של מלך לפלטיץ של עבד. רק אף על פי כן אפשר לטעות ביניהם" (שיחות שאחר הסיפורי מעשיות). מכאן אנו רואים עד כמה קדושת ארץ ישראל גבוהה ונעלמת, על אף שבעין בשר לא רואים דבר, אותם כבישים ורמזורים, חנויות ותחנות אוטובוס ואף על פי כן מדובר בעניין אחר לגמרי.

צריך להבין שהקושי לקום ולעלות הוא גדול ועצום ללא ערך ומידה. מה גם שבחוץ לארץ הייתי מסודר מאוד מבחינה כלכלית. היו לי שלושה סדרים בכולל. הייתי משובץ בשלושה כוללים מעולים שנתנו לי את כל הצטרפויותי, הרוחניות והגשמיות. האמת, כעת אני נזכר כיצד ביציאה מהכולל לרחוב היה מאוד מפריע לי הקושי בשמירת עיניים, הרי גרתי בסמיכות לגויי הארץ הטמאים והירודים והרחוב מלא בפריצות, זה באמת דבר שממש כאב לי. חוץ מזה, הכל היה כל כך נוח ונעים. ברור לי שלולי דיבוריו הנפלאים של רבינו בדבר קדושת ומעלת ארץ ישראל ודאי שיכולתי להישאר שם לנצח, בלי שום היסוס וספק.

אולי אזכיר עוד קושי קטן שהיה לי בחוץ לארץ. כאחד שנולד בארץ ישראל וגר בה עד החתונה, התגעגעי לשפלות המיוחדת של אנשי ארץ ישראל. כאן האנשים כל כך פשוטים שהדבר קצת בלט לי בחוץ לארץ. אבל כמוכן, שהעניין הזה לא באמת מצדיק עזיבה ועליה לארץ.

הרצונות שלי לעלות היו חזקים מאוד, אבל צריך להבין שככל שהמשפחה גדלה כך הסיכויים נראים נמוכים יותר. הילדים גדלים וב"ה מגיעים אחריהם עוד אחים ואט אט משתקעים. יש מוסדות לימוד, כולל טוב, מקור פרנסה לבית, וממילא החלום רק מתרחק יותר ויותר. כאשר הייתי מדבר עם חברים בכולל על הרצונות שלי, הם היו צוחקים ממני. "נו, באמת, ביום אחד תעזוב הכל ותיסע? אתה מדומיין...". כל הדברים הללו יכלו לשבור ולכבות אצלי את הרצונות אבל בחסד ה', הכיסופים שלי רק התגברו יותר, ככל שהמניעה גדלה ככה ההשתוקקת התעצמה אצלי בלב. "יש שיחה מיוחדת בדבר מעלת הגעגועים לארץ ישראל. רבינו סיפר על מחותנו הרב מוואלטישיסק שרצה לעלות לאר"י והתגעגע לכך ארבעים שנים, ולעומתו נענה מחותנו השני של הרב, הרב מחמעלניק, שימה כל הרעש והגעגועים?! לוקחים מעות ונוסעים!". הרבי סיים על כך: הרב מוואלטישיסק שיש לו געגועים יזכה לעלות, הרב מחמעלניק לא יזכה, וכך הווה (שיש"ק ב.קכב). רואים מכאן, שכדי לזכות לדבר שבקדושה גדול כל כך צריך הרבה הרבה רצונות והשתוקקות עד אין סוף, ארבעים שנה!! שהרי לא תמיד אפשר לעלות, אבל בסוף זוכים.

"אמנם צריך לומר ברור: למרות כל הכיסופים והאורות, היו לי גם רגעים של שבירה. מה שהחזיק אותי למרות הכל, היו שני דברים: האחד: שיחות ארוכות עם

מאז החלה
אצלי
התקשרות
אחרת לגמרי
לרבי, כל החיים
שולי קבלו צבע
חדש ומאיר,
ראיתי דוגמא
חיה לבית
חרושת מופלא
של יראת
שמים, והכי
חשוב, שמחה
פורצת גבולות,
כזו שעוויכת
לעולם אחר
ומרום הרבה
יותר.

ר' חיים בנימין ורטהימר שליט"א. אני זוכר כיצד הייתי מבלה שעות ארוכות בשיחה עם ר' חיים בנימין, היינו מוצאים ביחד רמזים מעניין ארץ ישראל, ומדברים על גודל הזכות הזו, לעלות לארץ הקודש. הוא חיזק אותי לא לעזוב את הרצון וגם אם נראה שאין סיכוי, אסור לי להרים ידים. להתפלל ולרצות תמיד אפשר. פעם אמרתי לו בכאב שאני מפחד שכבר התרגלתי לשפע של חוץ לארץ, התרגלתי לחיות ברמה גבוהה ואיך אסתדר בארץ ישראל...? ר' חיים בנימין ענה לי, אתה חושב שהתם לא היה עשיר? הרי כתוב בתחילת המעשה מחכם ותם שאביו היה בעל בית אמיד, ואם כן התם ידע גם ידע את טעמה של העשירות, ואף על פי כן ירד מנסיו, כמובא, ובאו עליו הרפתקאות של צמצום השפע הגשמי, למרות זאת בכוח תמימותו הצליח לשמוח לגמרי במעט שהיה לו. הוא התכוון לומר לי שעל ידי תמימות ופשיטות, אצליח לשמוח בארץ ישראל ממה שיהיה לי. שמחת עולם שלא תלויה בעושר גשמי.

הדבר השני שהחזיק אותי היה לימוד כל ההלכות ד' שבכרך ב' בספר ליקוטי הלכות. ידוע שאת כל הלכות ד', בכרך השני, כתב מוהרנ"ת בדרכו לארץ ישראל. מי שיעיין שם יראה דיבורי התחזקות נפלאים ומתוקים בגודל מעלת הרצונות והכיסופים. אם לומדים את ההלכות הללו, יחד עם ימי מוהרנ"ת, אפשר לראות היכן נאמרה כל הלכה, וכמה מניעות ורצונות מארץ ישראל יש בה, וכך לזכות לקבל מנות עצומות של געגועים לקדושת ארץ ישראל.

השתדלתי לאורך כל התקופה, לעורר את אצלי את הרצונות מתוך שמחה דייקא. כאשר רוצים להשיג איזה דבר שבקדושה אזי כאשר העניין מתעכב יתר על המידה אפשר להגיע בקלות לרוגז וקפיצה ולכן השתדלתי מאוד שהכל יהיה בנעימות ובשמחה כפי שמוהרנ"ת עצמו כותב על נסיעתו לארץ: "ובפרט לעניין הנסיעה לארץ ישראל, הייתה השמחה עיקר גדול אצלי. וכל שמחה ושמחה, קטנה וגדולה, מעט ורב, שהיו לי בדרך, הכל היו סיעתא דשמיא כדי לזכנו לבוא לשם, ובלא זה לא היה אפשר לי לבוא לשם" (ימי מוהרנ"ת ח"ב לז).

בהמשך כותב מוהרנ"ת בפרוטרוט את כל השמחות והריקודים שעשה בדרך, כאן רקד הרבה, ולמחרת עשה מין שחוק כזה. הכל עבור המטרה הקדושה - לבוא ולנסוע לארץ ישראל מתוך שמחה.

ר' יונתן, מה עם ארץ ישראל?!

ר' יונתן אלברט: אצלי, הרצון לעלות לארץ ישראל לא היה דווקא חלק מהחיים שלי. תמיד קיננה אצלי בלב מחשבה שאומרת: מתי אזכה לעלות לארץ ישראל ולקבל את קדושתה, אבל לא באמת ראיתי את עצמי עושה את הצעד הזה. אחרי החתונה, בשלב מסוים, הוכרחנו לעזוב את בורו פארק. מחירי הדירות טיפסו כל הזמן ודיברנו על מעבר אפשרי לליקווד. כאן בעצם התחיל הסיפור הפרטי שלי. אמרתי בבית "אם כבר צריכים לארוז את הכל ולהתחיל חיים חדשים במקום אחר, אולי הגיעה השעה לעשות זאת באופן

משמעותי יותר ופשוט לעלות לא". אבל אז מיד נעמד הבעל דבר, ובנאמנות עיוורת לתפקידו החל להעמיד עלינו את כל הטצדקי שבעולם מדוע לא כדאי לנו. הרי יש לנו כבר חמשה ילדים ואין יתאקלמו בארץ? ועוד הרבה שכנועים נפלאים מהסוג הזה.

תוך כדי כל המחשבות והבלבולים, נכנסתי לבית הכנסת של חסידי ברסלב בבורו פארק ושם פגשתי את ידידי ר' יוסף חשין הי"ו. הוא ניגש אלי באקראי ושואל אותי: ר' יונתן, מה עם ארץ ישראל...?

הייתי בהלם.

אמרת לי שבדייק עכשיו ממש אני חושב...
 מצד אחד יש לי כיסופים גדולים ומצד שני...
 שפשוט לא שייך לעשות את הצעד הזה. אין אג'נדה לעלות עם הילדים ולהחליף אווירה וסגנון חיים ברגע אחד, איך?

ר' יוסף לא נבהל, הוא הלך לארון הספרים, הוציא ליקוטי מוהר"ן, פתח בתורה ס"ו, והתחיל להקריא לי את מה שהרבי אומר: "וְעַל כֵּן רָאִי לְאֶדָם לְדַעַת כְּשֵׁיט לֹא מְנִיעוֹת גְּדוּלוֹת מְאֹד מְאִיזָה דְבָר שְׂבָקָה יָדַע וְכִי מְזָה, שְׂמָה הַדְּבָר שְׂרוּצָה לַעֲשׂוֹת הוּא נְחָשֶׁק גְּדוּל מְאֹד, וְדְבָר יָקָר מְאֹד שְׂמַחְמַת זֶה הַמְּנִיעָה גְּדוּלָה מְאֹד".
 אני זוכר עד היום את החיזוק שקיבלתי מהדיבורים הללו. מאותו יום התחלתי לקחת את העניין ברצינות. הגעגועים שלי התעצמו ביותר, וכל יום שעבר הבנתי שאם אני רוצה לצייט לרבינו, אזי אני מוכרח לקבל החלטה ברורה בעניין. התבודדתי על כך שעות ארוכות, ואיכשהו מצאנו את עצמנו נכנסים במהירות לכל התהליך של הנסיעה ובי"ה תוך שלושה חודשים מצאנו את עצמנו בארץ ישראל. מאחר שהמעבר מהדירה בבורו פארק היה מוכרח, ממילא כל התהליך היה מאוד מהיר מאוד.

תמיד התגעגתי לקדושת הארץ

ר' בן ציון שטארק: אומנם אני רק שנה וחצי כאן בארץ ישראל, אך הקשר שלי לא"י התחיל למעשה עוד בשנות הבחרות. ראיתי שוב ושוב את ההפלגות הנוראות שיש בחז"ל ובספספ"ק בעניין קדושת ארץ ישראל וזה עורר אצלי כיסופים גדולים שאין לתאר במילים. בעיניי, ארץ ישראל והעניין של הרבי זה מקשה אחת. אותה בחינה ממש. פעם חשבתי על כך שבדור המבול היו שני דברים שניצלו: נח שהיה הצדיק באותו הדור, וכן ארץ ישראל. רואים שזה 'עניין אחד', ארץ ישראל והצדיק האמת. מרוב מחשבות על ארץ ישראל, כאשר הגעתי לשידוכים, לא רציתי לשמוע על שידוכים מחוץ לארץ, אלא אם כן יותנה מראש שנגור בארץ ישראל. עד כדי כך הייתי חזק בעניין הזה. בשלב מסוים הסבירו שלא עושים תנאים עם הקב"ה, ואם אתחזק בתפילה וברצונות אזכה לגור בארץ ישראל בכל מקרה. רק שזה יהיה בעיתו ובזמנו בלי דחיקת השעה.

נישאתי בשעה טובה, והכיסופים המשיכו. ולמרות שלא זכיתי להתפלל על כך בכל יום, אבל בלב, תמיד הייתי חושב מתי יבוא לידי ואקיימנה.
 הלכתי בכל הזדמנות לקברי צדיקים באזור מגורי, שם קיררתי קצת את הצימאון. הרי הרבי אומר שקברי

הצדיקים הם בבחינת ארץ ישראל. למותר לציין כי בציון הקדוש באומן הרבתי בתפילות על עניין ארץ ישראל, וביקשתי רבות לזכות לקדושת א"י במהרה.
 מי שכבר גר כאן, לא כל כך שם לב לזכות הזו. אבל אלו שגרים בחוץ לארץ, מקבלים רצונות גדולים בכל פעם מחדש. כאשר ראיתי פעם את הרמב"ן שכותב באחד המקומות שבארץ ישראל, ה' מנהיג את הכל בעצמו ולא על ידי שליח כמו בחו"ל, קיבלתי כאלו געגועים לא"י...

פעם גם ראיתי בשם המהר"ל שהאפר של אדם הראשון - נחצב ממקום המקדש בירושלים, ולכן כל בני העולם, מרגישים משיכה לא מוסברת לשם. רק שלפעמים מגיעים גם אנשים לא ראוים ומטמאים אותה רח"ל.

בשלב מסוים, ניסינו לגור מעט כאן, אבל ראינו שזאת דחיקת השעה, הרגשנו שעדיין לא הגיע הזמן והחלטנו לחזור לחו"ל. אומנם חזרנו לחוץ לארץ אבל את החלום לא גנזתי, בכל עת מצוא הייתי מגיע לארץ ומשתטח על קברי הצדיקים שבארצות הברית, הקצת שיש פה באזור, ושם הייתי מתחדש ברצון והגעועים לארץ ישראל, כך גם היה אצל הרבי באומן ובשאר מקומות הקדושים, הרגשתי שאני ממש מגיע לארץ ישראל, וזה מה שהחזיק אצלי את השייכות והרצון למרות שלא יכולתי עדיין לעלות.

בספר החרדים מביא שהתיקון של הגאולה יהיה רק כאשר נתגעגע לקדושת ארץ ישראל. הרי הגלות הייתה "יען מאסתם בי", ולכן התיקון יהיה, "כי רצו עבדיך את אבניה". זאת הסיבה שהאמוראים נישקו את העפר והאבנים שלה, על מנת להראות באופן מוחשי את הרצון והגעועים לקדושת א"י. 'החרדים' ממשיך שם ומספר שהם היו שרים את שיר הידידות שחיבר ר' יהודה הלוי על ציון ר' יהודה בר אילעאי בכל ער"ח. "שם אנו מבקשים מה' שלא יגרשנו מעליה, כי מי שאינו רוצה את הגאולה של הארץ ולחיות בה כמו שראוי יכול להתגרש מעליה ח"ו", ע"כ.

חושבני, שיש כאן התעוררות חזקה למי שכבר גר בארץ ישראל שלא ישכח לעורר בכל פעם מחדש את הרצון והשמחה, את החשק והגעועים לא"י, שהרי עניין זה נוגע ושייך לגאולה. "כי רצו עבדיך את אבניה", לעורר ולגלות בכל פעם מחדש את הרצון. ואם אנו ויודעים שיש קשר ממשי בין א"י לעניין של הצדיק, אולי ניתן לומר שכשם שבהתקרבות לצדיק, תמיד יש עוד מה לחתור ולדלות, כך גם לגבי א"י, אף פעם לא נעצרים, תמיד אפשר לבקש מה' לזכות לקדוש גדולה יותר.

ואז הגיעה הקורונה. התחלתי לעבוד מהבית ולא הייתי תלוי במקום עבודה פיזי. באותם חודשים גל פחד ובהלה, הייתה התעוררות גדולה אצל כל משפחה ומשפחה. הרבה קיבלו על עצמם קבלות שונות והתחזקויות, עד שביום אחד, הציעו בני הבית: אולי הגיע סוף סוף הזמן לעלות לארץ ישראל?.

התעוררות מופלאה בציון

ר' סענדר גלאנץ: הסיפור שלי מתחיל בציון באומן.

כי אצל חסידים
 ברסלב
 בשמוניע הרגע
 האמיתי, והלב
 נפתח כטוב לב
 המלך ביון, אז
 זה אור אחר
 לגמרי. דיברתי
 על זה עם חבר,
 והוא סיפר שגם
 במקום הקודם
 אליו הוא
 השתייך לפני
 ההתקרבות,
 היה הוא
 יכול לראות
 שיוכרים בוכים
 וכו', אבל
 בברסלב,
 הוא אמר לי,
 'אתה נכנס
 לבית המדרש
 ורואה יהודים
 הכי פשוטים,
 העם שבשדות,
 עומדים
 ומזכירים
 מהתכלית,
 כאילו יום
 המיתה עומד
 להם לפני
 העיניים במוחש
 ממשו!'

ישבתי שם לפני אחת עשרה וחצי שנים, במוצאי ראש השנה, והרגשתי פתיחות הלב והתקשרות גדולה לרבי. התעוררה בי אהבה גדולה לצדיק ואמרתי: "רבי! אמרתי תיקון הכללי ועשיתי כל מה שציוות אותי, אני מבקש ממך שתתן לי משהו, איזה התחזקות בבחינת 'מאחורי הפרגוד'". באותם רגעים הרגשתי שהרבי כביכול עונה לי: "אני יאמר לך כעת משהו, אבל הרי אתה תהיה חכם, ולא תרצה לקבל את זה". אז אמרתי מיד לעצמי: "לא אני יהיה חזק, אם הרבי מבקש - אני יציית. בלי חוכמות". בהרגשה הזאת יצאתי מהציון. בסמוך ליציאה אני פוגש יהודי יקר עומד עם דוכן ומוכר ספרים. הוא פונה אלי באנגלית ושואל: "מאיפה יהודי", ענית לו, "מאמריקה", ואז הוא שואל אותי ישירות: "איך אתה יכול לחיות בחוץ לארץ? מה עם ארץ ישראל?"

באותו רגע אמרתי לי: "אוי ואבוי, רק שהרבי לא מתכוון לכך שעלי לעלות לארץ ישראל. זה לא מתאים עכשיו בשום צורה. אין לי שום כוח לזה". אבל כיוון שקיבלתי על עצמי להקשיב למה שהרבי יאמר, החלטתי שלא לדחות את העניין לגמרי, אלא לשמור אותו בליבי. אני מגיע הביתה בחזר מהנסיעה הארוכה, ומה שואלים אותי בבית בדקות הראשונות אחרי שהגעתי? לא איך היה באומן, לא איך עבר עלי הנסיעה. פונים אלי ושואלים אותי: למה שלא נלך לגור בארץ ישראל?

אני חשבתי שאני לא שומע נכון!!

כאלו רמזים ברורים. ממש פלא פלאים. מיד סיפרתי בבית את מה שהיה איתי בציון ומה שאמר לי אותו מוכר ספרים והבנו שיש כאן השגחה מופלאה. למעשה מאותם רגעים, החלו העניינים להתגלגל. מאותו יום ואילך התפללתי על זה הרבה לה'. "הורני ה' דרכך", רבש"עי! אני רוצה לעשות רק את הרצון שלך באמת, רחם עלי ותן לי עצה טובה איך לנהוג וכיצד. פניתי לכמה מזקני אנ"ש והם כיוונו אותי בקבלת ההחלטות. זה לא היה פשוט, אבל בסוף החלטנו: הולכים על זה, בעז"ה עולים לארץ ישראל.

בוא יבוא ברינה

ר' ד': בכל אותן שנים של געגועים לא", לא קנינו בכלל רהיטים חדשים. אמרתי לעצמי הרי בין כה עוד מעט עולים לא"י וחבל לסחוב את הכל. ולכן כל הרהיטים ומוצרי החשמל בבית היו 'יד שניה'. אפילו כרטיסי טיסה לנסיעותי לאומן, קניתי רק לתאריכים קרובים, חודשיים ושלוש קדימה, סברתי לתומי שבעוד תקופה קצרה כבר נעלה לא"י ואז, הרי כבר אסע לאומן משם. ככה חייתי כל השנים בחוץ לארץ.

בערך כשלוש שנים לפני העלייה בפועל כבר התחלתי לשלוח חבילות לארץ ישראל. כל מי שהגיע מא"י לאנגיליה זכה לקבל ממני חבילה לא"י. עם אחד שלחתי ספרים ועם חבר אחר שלחתי דברים חשובים אחרים. וכך תוך תקופה, החפצים שלנו התפזרו בכל א"י. כל ימי יידידי קיבלו משלוחים ממני. מכך ניתן להבין עד כמה חיינו יית האווירה של העליה לא"י. תמיד היה נראה שהנה הנה זה קורה. אבל כל פעם צצו מניעות חדשות והנסיעה נדחתה במספר חודשים. לאט לאט, התוכנית נבנתה יותר. הרצון התחזק, והנה עלה בדעתי רעיון נפלא. החלטתי שאני קונה כרטיסי טיסה לכיוון אחד עבור כל בני המשפחה. היינו אז בתחילת החורף, והחלטתי שחייבים לעשות מעשה. אמרתי לעצמי: כעת הכרטיסים נמכרים בזול, במקרה הכי גרוע, הכרטיסים ילכו לפח. גם ככה לא מדובר בהוצאה גדולה מדי. ההחלטה הזו הגיעה בלי שעדיין אדע את הפרטים הטכניים של המעבר, היכן נגור ומה יהיה עם מוסדות לילדים ופרנסה. אבל התחזקתי שה' כבר יעזור.

ב"ה, בכל יום שעבר נהייתה אווירה של התארגנות לנסיעה, הרי יש כבר תאריך, והנה הנה צריכים לארוז הכל. התחלנו במלאכת האריזה

באותה תקופה, כך מובא במדרש על אברהם אבינו: **"והיה צועק ואומר, טוב ללון במדברות של ארץ ישראל, מלישב בפלטיין של חוץ לארץ"**. וחשבתי שאפילו אם אני צריך ללון במדבר דהיינו, ואין לי הכל מסודר כראוי, עדיין זה עדיף מפלטרין של חו"ל. באמת, כשעליתי לארץ, לא רציתי להירשם אצל הרשויות, התרחקתי מכל שייכות איתם, ב"ה היום אני מסודר ויש לי כל הצטרפויותי, בלי להתחבר עימם.

ר' יונתן: אני כאן בא"י כבר שנים עשרה שנה ואת האמת יש עדיין אי אילו קשיים קטנים, עדיין ישנם חבלי לידה שעוד לא עברו, אבל בוודאי שזה לא כמו התקופה הראשונה. אז היו ממש ייסורים כמו שכתוב 'ארץ ישראל נקנית ביסורים'. מצד שני, היו אז גם המתקות גדולות שעזרו לנו להתמודד. אין לי שום רצון לחזור לחו"ל. מאז שעלינו לא"י לא חזרתי לשם. אין לי מה לחפש בחו"ל, רק חסרה לי הישיבה שלי. אבל למרות הכל אני שמח מאד שאני כאן. כל יום שאני מתעורר למציאות של החיים פה, אני מתמלא חיות דקדושה.

גם מבחינת הפרנסה, בסוף קיבלנו פרנסה מצוינת שהגיעה ממש בהשגחה מופלאה. פשוט רצף של ניסים. התעקשנו על פרנסה בלי שום ויתור על "אידישקייט", ובס"ד הכל הסתדר פלאי פלאות.

ברוך ה' לפני תקופה קצרה, חיתנתי את בתי הראשונה. ואפשר לומר שזכיתי פה בארץ ישראל לניסים נוראים ממש מעל לטבע. למרות שלא יצאתי לאסוף כסף כלל, קיבלתי שפע עצום שלא פוסק עד עכשיו.

ר' בן ציון: כיום, לצורך עסקי, אני נוסע לחו"ל אחת לחמשה שבועות. ושוהה שם במשך שבוע אחד. משהו הראה לי שמוהרנ"ת כותב על כך שהיה מצוי בזמנם שכלל ישראל שהולכים לארץ ישראל וחוזרים לחוצה לארץ הלוך ושוב כל הזמן,

הרי ככה בדיוק אני מרגיש, 'גר' בחודש תשרי... ממש בכיתי לה' שיעזור לי. אין לי לא פרנסה ולא חברים. אבל ב"ה אחרי הרבה סבלנות הכל התמתק לגמרי בצורה נפלאה ומיוחדת ביותר.

יש הרבה שחושבים שבארץ ישראל יפתרו להם כל מיני בעיות, פרנסה, חינוך ועוד ועוד. אבל האמת היא שאנו מגיעים לא"י כי זה המקום שלנו, אנו מבקשים את קדושת א"י. הרי אפשר להיות "ערליכער איד" גם בחו"ל, ובפרט שכאן, בא"י, יש סכנה להיתפס בצינונות ובכל מיני השקפות זרות ח"ו, ולכן הסיבה שאנו מגיעים לא"י היא ברצון חזק ונקיות, רק בגלל קיום המצווה בפשיטות, לזכות לקדושת א"י. ואז ממילא יש שמירה מן השמיים.

הרבי אומר שארץ ישראל היא מקום האמונה ומקום של ניסים. ולכן אני, שכל כך התאמצתי להשליך את הכל, אני שכל כך התחזקתי באמונה, בוודאי אראה ניסים גדולים בא"י. חשבתי שאצא החוצה, אתפלל לה, ומיד יפול עלי לחם מן השמיים. ובחילה התאכזבתי מאוד כשזה לא קרה. אדרבה הכל הלך כל כך קשה.

אבל אז הבנתי שאם יפול עלי לחם מן השמים אזי לא תהיה כאן אמונה. אלא ההיפך, ארגיש שעשיתי ולכן קיבלתי. דווקא ההמתנה אחרי התפילה והידיעה שאין לך שום דבר אחר לסמוך עליו, לא כרטיס אשראי ולא שום דבר, דווקא אז זוכים לאמונה אמיתית. ואת זה מקבלים דווקא בארץ ישראל. אמונה פשוטה בה' יתברך.

בשנה הראשונה שלי בא"י, כאשר עדיין הכל הלך שלא כסדר אצלי, משהו הראה לי מכתב נורא מרבי אברהם קאליסקער זיע"א: "תדע, אם רצונך לבוא לארץ ישראל, תהיה מוכן שבמשך זמן מה תרד מכל מדרגותיך! על דעת כן עליך לנסוע לשם". היה עוד דיבור חזק שהלכתי איתו הרבה

ובכל כמה ימים התקשרתי לסוכן הנסיעות להודיע ש'צריך להוסיף עוד מזוודה'. כך היו לנו בערך שנים עשרה מזוודות.

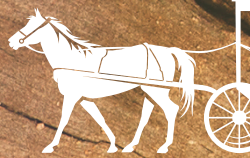
והנה, הגיע היום הגדול. יצאנו לדרך. האמת שבנסיעה עצמה לא הרגשתי כלום, לא היו אורות עליונים, רק שמחה פשוטה ונקיה. הנה אני זוכה לקיים בתמימות את המצווה.

יצאתי מהבית עם שלושה עגלות עמוסות במזוודות ועם ילדים מקפצים מכל הכיוונים. היה זה בה' באייר. נזכרתי שבתאריך הזה בדיוק הרבי נכנס לאומן, ושמחתי שהנה ביום הזה אני זוכה להיכנס בשערי א"י. ב"ה בזכות יום חגם ואידם, כמעט ולא היו פקידים במכס והכל עבר בשלום ובשלווה.

ר' יונתן: באותו זמן של העלייה בפועל, היינו במצב כלכלי לא פשוט. אפילו לשלם למונית שתיקח אותנו לשדה התעופה לא היה לי. בסוף, ה' יתברך ריחם עלי ובהשגחה עצומה פנה אלי חבר קרוב ואמר לי: שמעתי שאתם נוסעים מחר לארץ ישראל, אני רוצה להיות שותף אתכם. תנו לי את הזכות לקחת אתכם לשדה התעופה. הרכב שלו היה קטן מדי והוא שכר במיוחד עבורנו רכב גדול, כדי שנוכל להיכנס יחד עם כל המזוודות. הוא שמח כל כך לשמש אותנו בגופו. זה מאוד ריגש אותנו. מין דרישת שלום מיוחדת מהשמיים.

היושב בה נשוא עוון

ר' ד': בהתחלה היה באמת קשה. בחודש תשרי הראשון שלי בא"י, הרגשתי כמו 'גר' ממש. יחידי בעולם. כל התכונות המוקדמים שלי על פרנסה ודירה לא הצליחו, והרגשתי שאין לי כלום בעולם, רק הקב"ה. רבינו הרי מביא שהמילים: "את נפש הגר כ"י סופי תיבות: תשר". חשבתי לעצמי,

מיד ידעתי
ש'פורים
זה החג של
הברסלברס'
אבל את
העוצמה של
ההתרגשות
והכיסופים
שוראית, זו
לו הפעם
הראשונה בחיי,
לא שיערתי
אפילו לא
בקצה דעתי.
מאז אותו
פורים זכיתי
עוד ועוד
להתקרב לאורו
של הרבי, אבל
אפשר לומר
שהפורים הזה
היה רגע של
התקשרות,
בו התחברתי
בקעור בל
ינותק לצדיק
אמת. האור
של ה'זעבשוין'
התחיל מאז,
ומתחדש בכל
פורים מחדש
ממשו.

אצטרך לחזור לשם היא החלום הכי שחור שלי. כעבור תקופה קצרה יחסית, הכל נמתק בתכלית ההמתקה, השפע כבר זורם בחסד.

עוד דבר מעניין. זכיתי לפני תקופה לחתן את ביתי עם משפחה מיוחדת וחשובה. כזאת שלדעתי לא הייתי מקבל באמריקה, למרות כל המעמד והחשיבות.

סבא שלי, ר' יחיאל גרינוואלד, הגיע לארץ ישראל במסירות נפש, בזמנו לא כל כך הפנמתי את הדברים. היום כבר ברור לי שהעלייה שלי קשורה לאותה זכות אבות שקיבלתי מהסבא.

לחברים ולכל הסביבה, אמרנו שאנו עוברים לארץ לתקופת ניסיון, ראיתי שקשה להם לקבל את העניין הזה. הם מאוד מאוד דאגו איך נסתדר בא"י. אני תמיד אומר לעצמי: לכל דבר יש מחיר, כמו שלחם וחלב קונים עם כסף כסף, כך את ארץ ישראל קונים עם מניעות. צריך לשלם קצת "תיקונים", כך הדרך. הרי גם מגידול ילדים, יש לפעמים ייסורים, אך אף אחד לאח ושב שעדיף בלעדיהם.

דבר נוסף שאני מזכיר לעצמי: כתוב 'העם היושב בה נשוא עוון', כלומר שבא"י זוכים להתמרק מהעוונות. לכן ולכן זה בסדר גמור שלפעמים יש קושי, הייסורים הללו ממרקים לי את הלב וכך זוכים לתשובה ותיקון לנשמה.

ולסיום חשוב לציין: לא כל מי שעולה לא"י, מקבל יסורים וקשיים, יש גם כאלו שמסתדרים מיד וחיים ברוגע גדול. כל אחד לפי התיקון ששייך לשורש נשמתו.

מכלל דברי החברים יצאנו מחוזקים ושמחים מאד, קבלנו התחדשות לא רגילה בזכות הגדולה שאנו זוכים אליה להיות בכל עת בארץ ישראל, וגילינו שיש כאלו דרגות של געגועים שעוד אפשר לזכות אליהם, עד שבאמת כאשר יושלמו הגעגועים והחשק להתגלות קדושתה ולהסתלקות מלכות הרשעה וכל המונעים ומסתירים קדושתה, בוודאי תבוא הגאולה במהרה, אמן. ■

דווקא על ידי זה מתבררים הניצוצות מכל נסיעה ונסיעה, ותיקון זה נעשה על ידי הצדיקים ואנשיהם, עד שבגאולה יתקן בשלמות. כך אני מתחזק בכך שאני עדיין צריך לנסוע לחו"ל.

לפעמים קשה לנו להאמין שזו מצוה להיות פה. כשאנחנו באומן, למשל, אזי כל סדר היום שלנו סובב סביב עבודת ה', טבילת מקווה, ג' תפילות, ווידוי דברים והתבודדות. מה שאין כן בחיי היום-יום של קשה להרגיש את ה"עבודה" והזכות העצומה של קדושת א"י. ולכן צריך להשקיע ולזכור כל הזמן את גודל הזכות.

מוותר על הרהיטים המפוארים

ר' סענדר: אחרי כל ההכנות, בסוף עלנו. ואני מאושר מאוד בצעד הזה. נכון שחסרים לי הרהיטים המפוארים שהיו לנו שם, אבל כל חפצך לא ישוו לאותה אהבה למצווה הנוראה הזאת. בתחילת ההשתקעות בא"י, חזרתי לעצמי הרבה על הפסוק 'אוהבי שמו ישכנו בה'... זהו, זהו הספיק לי.

בנוסף חיברתי לעצמי שיר על המילים שהרבי אמר: "כל מקום שאני הולך, אני הולך רק לארץ ישראל". שרתי את הניגון הזה בכל עת מצוא.

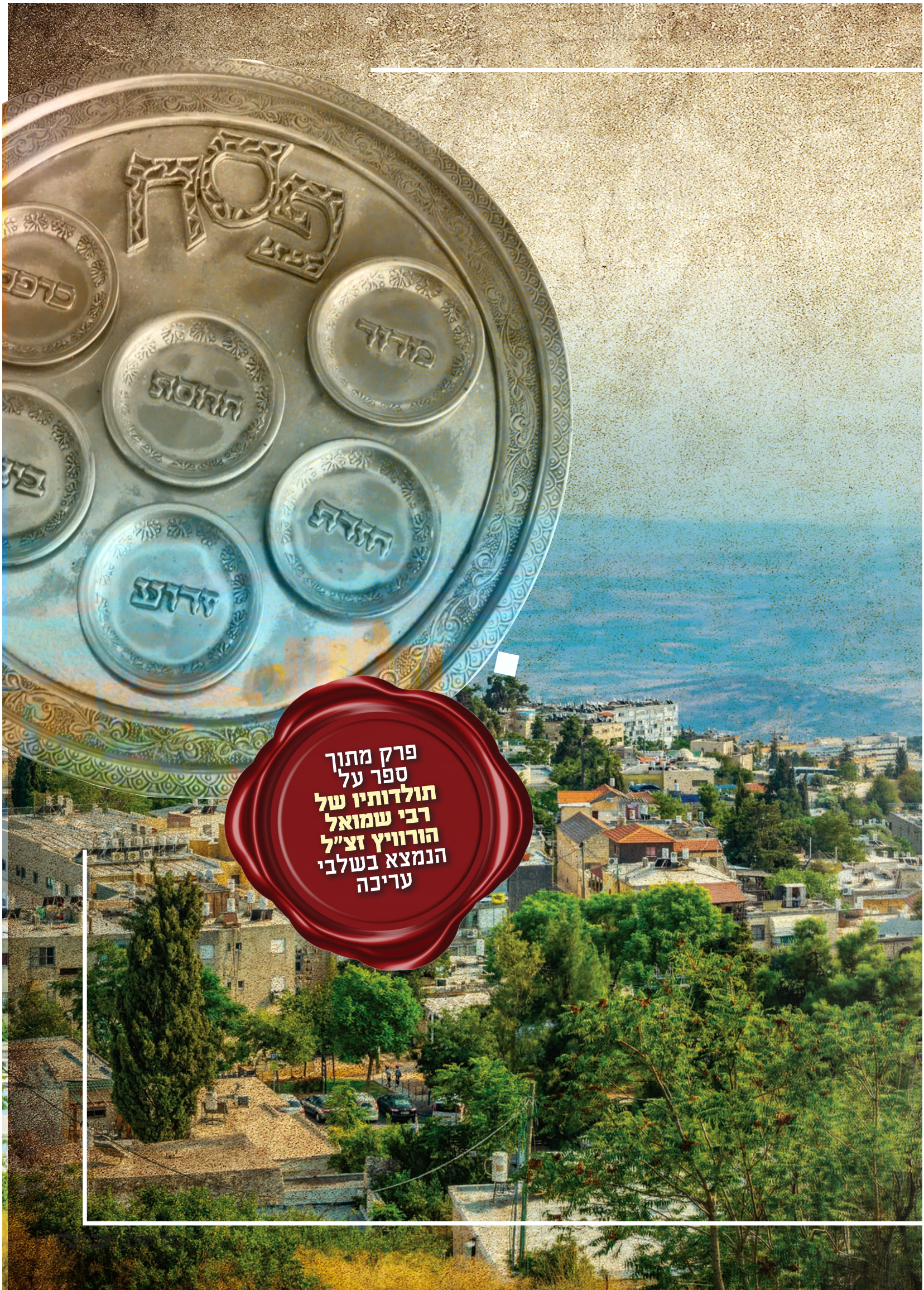
בארצות-הברית, מבחינה כלכלית הייתי מסודר לגמרי. החשיבו אותי לאחד המלמדים הטובים ביותר באזור מגוריי. והחלומות שלי גדלו וטפחו. הייתי עמוס מאד, בנוסף, גם שימשתי בתפקיד של משגיח בשיבה, ובערב, הייתי גם בדחן בחתונות. היו לי הרבה חברים ולכאורה לא חסר לי דבר. אבל כיון שסברתי שזה מה שה' רוצה ממני החלטתי שאני מוותר על הכל.

כאשר הגעתי לארץ, הייתי צריך להתחיל הכל מהתחלה. זה היה קשה מאוד. אולם חשוב לי לומר בצורה ברורה: לא חשבת, אפילו לרגע אחד, לחזור לשם. אין לי מה לחפש בחוץ לארץ. המחשבה שאני

כי עזה כמזדה אהבה

'הולך ואור' – קירוב חכם רפאל ענתבי
מצפת, פגישה נרגשת בצילו של ה'עיר וקדישי'
והתקשרות לנצח נצחים • אהבת החברים
הפלאית בין חסידי ברסלב בארץ הקודש אשר
מים רבים לא יכלו לכבותה • פרק שני במסכת
התקרבותו של החסיד הנלהב רבי שמואל
הורוויץ זצ"ל לאור האורות

דוד דגן

פרק מתוך
ספר על
תולדותיו של
רבי שמואל
הורוויץ זצ"ל
הנמצא בשלבי
עריכה

לפתע הופיע ר' שלמה אהרן גוטליב והציל אותי ממות בכבוד הנורא...

הספר 'קנאת ה' צבאות' שנדפס מחדש ע"י ר' שלמה קאוולער

ספר 'לקוטי קדוש' שנלקט ונדפס ע"י ר' שלמה קאוולער

ונלחם כארי מול תעתועי הזמן שסחפו רבים וטובים מבני גילו, וניחן בעמקות ובהרגש נדירים. כיוון שבדברי רבינו הפיחו רוח-חיים בקרבו והשייבו את נפשו הצמאה, היה שמואל מביא עמו בכל פעם אל בית המדרש את הספרים הקדושים ומחיה עצמו בהם. חכם רפאל, שמלבד גדולתו התורנית מבקש אמת היה, הבחין בספרים המונחים על השולחן והתמלא סקרנות טהורה לדעת מה כתוב בהם שמעורר ומלהיב כל כך את לבו של הנער. הוא נטל לידו את הספרים, החל מעיין בהם ומשעה לשעה הלך שבי אחריהם. נפשו התפעלה בקרבו מנפלאות עמקות דברי רבינו הקדוש ותלמידו הנאמן. התורות והשיחות משכו את לבו הגדול בעבותות אל הבורא, ומאחר וטעם ממתיקות דובשם שוב לא הניחם מידי ולא פסק מלהגות בהם ואף החל לומר את עשרת המזמורים שגילה רבינו בקביעות.

אשרי מי שראה פניו בחלום

ליל-שישי אחד, לאחר שהתעמק ארוכות בספרי רבינו ותפעם רוחו בקרבו מגודל קדושת המאמרים, פנה חכם רפאל אל הנער שמואל וגילה לו את צפונות לבו: "דע לך כי דברי מוהר"ן הקדוש מברסלב מאירים נתיבתי וחפץ אני להתקרב אליו ולדרכו", הוא פסק לרגע, אחר המשיך: "ברם, הרי נאמר 'הווי עיניך רואות את מוריך' (ישעי' ל, כ), אשר על כן משתוקק אני בכל מאודי לחזות קודם לכן בפניו הקדושים".

חכמים מצפת יושבים במידון

כל

חורף תרפ"ב היה עיקר חיותו של הנער שמואל מההתבודדות. הוא למד בכל מיני ספרי קודש אשר השיגה ידו, אולם עיקר לימודו היה בספרי רבינו, בהם מצא צרי ונחמה לנפשו השוקקה. כיון שניצתה השלהבת הטהורה בנשמתו, היה כאותה אבוקה העולה מאליה ומאירה את סביבתה. באותו החורף זכה לקרב נפש גדולה לאורו של רבינו.

חכם רפאל ענתבי

חכם רפאל מנשה ענתבי היה בן למשפחת רבנים נודעת. אביו חכם אליהו רחמים היה בנו בכורו של חכם יהודה שבתי רפאל ענתבי המכונה 'היש"ר' שעלה כנער צעיר מארם-צובה לעיר הקודש צפת ושימש כשד"ר הכוללות בעיר ובמסירות גדולה בנה את חורבותיה לאחר שתי רעידות האדמה שפקדו אותה. את צימאונו הגדול לתורה הרווה ממעיניו של אביו חכם אליהו, כן למד מפי רבי יוסף ידיד הלוי, דיין בבית-דינו של רבי חיים סיתתון בעל 'ארץ חיים'. בבגרותו שקד רבי רפאל על תלמודו בשיבת הגאון רידב"ז מסלוצק וזכה לקירוב גדול מצדו, כפי שהוא מציין בהקדמתו לספר 'באור החיים': "מה מתוק מדבש דברי מורי ורבי הרב הגאון הצדיק הרידב"ז אשר כאב את בן עיטרוני ומנעוריי על ברכי התורה גידלני ובישיבתו הקדושה הושיבני". הוא גם הוסמך על ידי רבו הרידב"ז להוראה. רבי רפאל-מנשה בקי מופלג היה בש"ס ומפרשי ראשונים ואחרונים. שמו הטוב הלך לפניו כפוסק-הלכות, מקובל ודרשן בחסד עליון. הליכותיו עם הבריות היו בנועם ובחן, גם לנערים צעירים האיר פניו ואנשי צפת כיבדוהו ואהבוהו עד מאוד. מדי חצות-ליל השכים קום ושם פעמיו לבית המדרש, שפך לבו באמירת תיקון-חצות ולאחריה הגה בזוהר הקדוש. את ימיו הקדיש לעיון בש"ס ובפוסקים, ואת לילותיו ללימוד פנימיות התורה ושפיכת שיח לפני שומע קול בכיות.

במורדות הרובע-היהודי הצופה אל הרי מירון הנישאים, בנוי לתלפיות בית-הכנסת העתיק והקדום על שם רבי יוסף בנאה, הטמון בעזרה הסמוכה אליו וספר-תורה למראשותיו. מדי שבוע בליל שישי נוהגים היו רבים מבני צפת להתאסף אל בית-מדרש גדול ומפואר זה לאמירת תיקון-חצות ותחינות ובקשות, להשתעשע בלימוד תורת הנגלה והנסתר, עד שהאיר השחר במזרח. באותה תקופה, קבע שמואל בליל-שישי חברותא עם חכם רבי רפאל ענתבי ב'בית המדרש בנאה' ויחדיו היו הוגים בתורה. רבי רפאל, שהיה באותה עת כבן ארבעים רחש הערכה רבה לנער בן השבע עשרה, המבוגר בהרבה ממנין שנותיו

בחלקת הרבנים בחיפה).
 מאז נסיעת אביו אל מעבר לים (שם כיהן ברבנות בניו-יורק ובוניפג שבקנדה) התקרב שמואל ביתר שאת אל דודו הדגול רבי אבנר. את סעודת פורים סעד אצל דודו שהראה לו חיבה יתרה ואמר לו כי בדור הזה, על ניסיונותיו ותהפוכותיו, הנו בבחינת שמואל הנביא. כן הרבה להסתופף בצל רבו רבי דוב מוורשה, שכאמור היה מקושר עמוקות לתורת רבינו הק'. במחיצת הני תרי צנתרי דדהבא היה מוסיף והולך בעבודת ה'.

פסח וספירה בעבודת ה'

בימים שלפני פסח, יצא יחד עם עוד רבים מבני צפת כמנהג הקדום לשאוב מים שלנו' לאפיית מצות מהמעייין המפכה מחוץ לעיר סמוך לעיין זיתון'. את דרכם למעיין עשו ברגל כשהם שרים ומזמרים בחזרות המצווה. לאחר מכן את המצות מצוה' אפה בעצמו בערב פסח במאפייה של הספרדים.

בהעדרו של אביו, שימש דמות משפיעה על אחיו הצעירים. את ליל הסדר ערך בהתעוררות, וימי החג עברו עליו מתוך חיפוש ויגיעה בעבודת השם. גם את אחיו קירב לעבודת ה' וחסידות על פי דרכי רבינו. במיוחד קשור היה אליו אחיו אהרן, שהתבטל בפניו ועשה ככל אשר הורהו. אחיו זה התקרב באותה תקופה בעקבותיו לדרכי רבינו והלך בדרכיו.

אתו ובאו ימי ספירת העומר. שמואל יודע ספר הנו ומכיר ברום ערכם של ימים אלו ובסגולתם להתקדש ולהיטהר ולתקן את המידות, הכלולות ורמוזות בשבעת השבועות שבין פסח לעצרת. בהאי שתא, מתוך היכרותו עם ספרי רבינו, האירו הימים הללו בלבו באור יקר. הוא מצא בהם עצות משיבות נפש לכל מידה ומידה, ועל כולנה העצה הכללית: ההתבודדות.

"והייתי עושה תשובה הרבה בימי הספירה" הוא מספר, "ועוסק ביותר בהתבודדות, ומשתדל להתפלל בכוונה, ובפרט הספירת העומר' עם התפילה שאחר כל שבוע, הייתי משתדל לאומרה בכוונה גדולה, וכל עניני ועסקי כל היום, היו רק להתבודדות ותפילה ועצות איך לעורר הלב שאוכל לדבר דיבורים בהתעוררות הלב לפני השם יתברך. "ובפרט בראש חודש אייר שהלכנו לכפר ביריה לציון בניהו בן יהוידע שנקרא 'השר צבא', שזה מנהג קדום בצפת שכל אנשי העיר הולכים בראש חודש אייר לציון בניהו בן יהוידע, עסקתי אז הרבה בהתבודדות ותפילה והשתטחות על קברו הקדוש, וגם הלכנו אז לשאר קברות התנאים ואמוראים, ושילמנו כסף לאחד הבקי בזה והלך אתנו.

ר' ישראל בער אודסר בתמונה משוחפת של רבני ותלמידי ישיבת 'אור תורה' בטבריה, שנת תר"פ

השתומם שמואל מדבריו ולא ידע מה להשיב לו. חזרו שניהם לתלמודם. לא חלף זמן רב, ותנומה חטפה את חכם רפאל בעודו רכון על גבי הספר.

כעבור שעה קלה, התעורר אחוז יראה גדולה וכולו נרעש ונפחד. וכה הוא סיפר לשמואל היושב לידו: "כאשר נרדמתי תוך כדי לימודי, ואראה בחלומי והנה אני נמצא בטרקלין מפואר עד מאוד שאור גדול מאיר בקרבו, בתוך כך אני מביט נכחי ורואה את הרבי הקדוש רבי נחמן מברסלב יושב על כסאו והוא מוקף בתלמידי הקדושים העוטרים אותו. פחד עצום אחזני ממראה פניו הקדושים, עד שהתחלתי לגלגל עצמי אל מחוץ להיכל קדשו, ואקץ משנת!".

בשעה שסיפר זאת, ניכרו עדיין על פניו אותות יראה וחיל מגודל נשגבות המראה.

החלום נהדר ההוד הותיר רושם עז בלבו של חכם רפאל. מאותו לילה החל להתקרב בעוז ותעצומות אל אור האורות כפי שמספר רבי שמואל: "ואחר כך נתקרב לרבינו ז"ל והשיג ספרי רבינו ז"ל, ועסק כל יום כמה שעות בליקוטי מוהר"ן וליקוטי תפילות והתבודדות, וגם עד היום לומד שיעורים עם הספרדים בליקוטי הלכות" (ימי שמואל, פרק נג)

שנתיים לאחר התקרבותו, בשנת תרפ"ד, נתמנה חכם רפאל ענתבי לחבר בית-הדין בצפת יחד עם הרבנים חכם ישועה פאלאגי' וחכם עזרא הכהן. חידושי תורה ופסקי הלכה רבים כתב, מעט מזעיר מהם נשתמר בספר 'אביר יעקב' הנספח לספר 'באור החיים' ו'בירחון הפוסק'. וחיבורו הגדול 'האר עיני' עודו בכתב-יד.

לימים נקרא לשמש כרב ודיין בחיפה. גם שם היה אוהב את הבריות ומקרבן לתורה ובדרשותיו הנהיבות משך את לבם של רבים לתורה וליראת ה' (נסתלק בשם טוב בגיל גבורות בט' שבט תשכ"ג ונטמן

הנסיבות שיובילו להתקשרותו בקשר בל ינתק לאור האורות.

ברסלב הסידים מירושלים וטבריה

ל"ג בעומר. היכל ציון רשב"י הומה אדם. מנורות הלוקס' ושלהבות הנרות מרצדות ומאירות את חלל המערה המקומרת. הכל מתפללים, משועים, מפילים תחינה לפני שוכן מרומים בזכותו של מי שיכול לפטור את העולם כולו מן הדין. שמואל עומד קרוב לציון, בידו ליקוטי תפילות' והוא מתרפק על התיבות הקדושות, נאחז בהן וכולו ערגה לחזות בנועם ה'. לידו עומדים הם, גם בידיהם ליקוטי תפילות' והם שופכים צקון לבם בתפילותיו הנוראות של הלב של העולם. ביני לביני רוכנים הם על הציון, מבקשים בכוונה בזכות הצדיק. שמואל מסיים את תפילותו והשתחוותו, וכהרגלו שם פעמיו אל בנין המושב זקנים' הנודע, שם נערכות סעודות ההילולא קדישא. חלק מהקהל שם סועד את לבו או מצטרף למעגלי הריקודים, וחלק אחר מוצא את מנוחתו בחצר המוצלת, שם נפרשה מחצלת כדי שבאי

ר' יעקב זאב ברוסקי בחופת בנו, לידו נראה ידיו ר' ישראל בער אודסר

"והלכנו כל היום מבוקר השכם, דהיינו אחר השר צבא היינו על קבר אבא שאול, וציוני אביי ורבא ורב דימי, ואחר כך על קברי רב פפא ועשרה בניו, ואחר כך בבית הכנסת רבי אלעזר המודעי החרוב, ועל קברו הקדוש, ואחר כך על קבר יונתן בן עזיאל, ומתוך קברו צומח אילן גדול, והרבתי כל היום בהתבודדות ותפילה והעיקר שאזכה להתקרב לשם יתברך, והכל בפשיטות ותמימות (ערנסקיט), וגם הנחנו בקשות בתוך הקברים.

"וגם בפסח שני יש מנהג קדום בצפת, לילך כל העיר להשתטח על קברי הצדיקים הטמונים בכפר עין-זיתים הסמוך לצפת, והלכנו על קבר רבי כרוספדאי חמיד לבאי (פעם ראשון עד הנה), והיה לי שם התעוררות גדול, ואחר כך על קבר רבי יהודה רבאי אלעאי ורבי אלעאי אביו, ושם התפללנו מנחה.

"ואחר כך על קבר ר"י הלבן, והכל בכיסופין וגעגועים לשם יתברך בלי שיעור, והשתוקקות ורצונות להתבודדות, כי זה היה כל הזמן כל עבודתי ועסקי וכל כוחתי ומעיני, והייתי מטכס ומחפש עצות ביום ובלילה בשכבי ובקומי, איך לזכות להתבודדות ולפרש שיחה לפני השם יתברך, ואיך להתקרב לשם יתברך באמת, כי זה כל מגמתי ורצוני ומאווי, וגם הייתי מלא ענווה ושפל ברך מאוד וכל אחד היה בעיני גדול ממני, וכל מה שראיתי בספר, הכל חשבתי עלי, ומובא בליקוטי מוהר"ן (סי' ככא) כי זה סימן לעשות רצונך אלוקי חפצי' כשהכל בספר כתוב עלי" (ימי שמואל פרק נה, בהוספה מכת"י)

התקשרות בצילו של העיר וקדיש

"צופיה הליכות ביתה" הצדיק הגדול "צופה הילוך ביתו איך יתנהג לעולם באופן שלא תכבה נרו לעולם ועד, שיהיה נשאר השארת חכמתו לדורי דורות לנצח" (ליקוטי הלכות, השכמת הבוקר ד, יח) בעודו מתכונן לנסוע מירונה לל"ג בעומר, גמלה בלבו ההחלטה להישאר שם עד לחג השבועות. במנהג זה נהגו החכמים' שהיו יושבים במערת רשב"י ועוסקים בלימוד הזוהר הקדוש בימים אלו. שמואל עצמו טרם נהג כך מעולם, אך הפעם בהתעוררותו אמר לעשות זאת, כיון שבל"ג בעומר כשיש המולה רבתי במקום, קשה היה לו לעבוד את ה' כחפצו. מה גם שהשבוע שלאחר ל"ג בעומר מכון כנגד ספירת היסוד ומסוגל לעבודת ה'. על אחת כמה וכמה באתרא קדישא הדין, וכפי שרבי שמואל עתיד לתאר בלשונו הזהב: "כי שם אוויר נח וזך, והרים וגבעות ונהרות ומדבריות, וחוף לישוב ומסוגל לעבודת ה', ובפרט שיש שם מערות הרבה וקברות הצדיקים והעולה על הכול הוא ציון התנא האלוקי רשב"י זיע"א, ממש אין דוגמתו החיות שמרגישים שם, וההתעוררות שיש שם, ממש טעם גן עדן" (ימי שמואל פרק נו) החלטתו להישאר במירון, תהיה חוליה מופלאה נוספת בשרשרת

בימי בחרותו היה לבן בית אצל הרה"ק רבי מרדכי-חיים סלאנים המכונה 'רבי מוטל דיין', כן הסתופף במחיצת עוד מזקני חסידים ואנשי מעשה בטבריה. אך טרם מצא רוויה לנפשו, הוא הרגיש בחסרון הכלים להתמודד עם הניסיונות הרבים והעליות והירידות העוברים עליו כמבקש ה'.

בן שבע עשרה היה כשגילה באורח פלא ספר נטול כריכה המוטל באשפה - הספר הקדוש 'השתפכות הנפש'. הוא החל מקיים את הנאמר בו, כשהוא יוצא אל ההרים סביבות ישיבת 'אור תורה' הסמוכה לציון רבי מאיר בעל הנס, בה למד, שופך כמים לבו, ונפשו מוצאת נחמה. הוא נוכח בחוש כיצד ההתבודדות 'הורגת את כל המזיקים' כלשונו וסוללת דרכו אל ה' יתברך מכל מצב ומקום. לאחר שנגזל הספר מידי, התפלל לה' שיפגיש אותו עם חסידי ברסלב. תפילתו נענתה, כשבהשגחה מופלאה בא באותו זמן לבית הוריו, החסיד הדגול רבי ישראל קרדונר. רבי ישראל, ששהה ממושכות במירון חלה מרוב הקרירות החורפית ולאחר התבודדות ובקשת עצה ממי שהעצה שלו, האיר ה' בדעתו שירד לטבריה, שם מזג האוויר פחות קר. ומיד בבואו לטבריה כשחיפש אחר מקום לקנות בו לחם - שכן נהג לאכול בימות החול רק לחם ותה - פגש בהשגחה באחד מתושבי המקום וזה הוליכו אל בית דודיו, משפחת אודסר, שהחלו באותו שבוע לאפות ולמכור לחם.

כך סובב המסובב והשניים נפגשו יחדיו. מאותו יום נקשרו זה לזה בקשר בל ינתק. באותה תקופה כתב רבי ישראל קרדונר לידידו רבי נתן טרוביצר מצפת: "וברוך ה' אשר בצר הרחיב לי והקדים רפואה למכתי, שנתקרב על ידי הבחור ישראל דוב נ"י, אשר עובד אותי כעבד נאמן אל אדוניו וכבן רחמן אל אביו, ועוד יותר ויותר, וסובל ביזיונות בשבילי ומקבל הכל באהבה בכדי להמציא לי איזה מעות או מזון, ברוך ה' על החסד הזה" (מכתבי רבי ישראל קרדונר, יום ב' קרח [כ"ח סיון תרע"ה] פעיה"ק טבריא ת"ו) לימים התבטא ר' ישראל בער: "זכיתי להכיר את רבי ישראל קרדונר, וראיתי מה זה יהודי ומה זה אמונה ומה זה תפילה". כל ימיו היה מתאר בערגה וברטט את עבודת הבורא המופלאה של רבו. רבי ישראל

ההילולא יוכלו להניח עליה את עצמותיהם היגעות. שמואל מבחין באותם חסידים שקודם לכן החזיקו 'ליקוטי תפילות' ועתה נשכבו לנוח על גבי המחצלת. סקרנות עזה מילאה אותו לתהות על קנקנם. הוא התיישב בסמוך להם ופתח בשיחה עמם, במהלכה התברר לו למרבה הפתעתו כי האנשים אינם אלא חסידיו של הרבי הקדוש מברסלב ההולכים לאורו. הוא לא ידע את נפשו.

המבוגר מביניהם היה ר' אלטר בן ציון קראסקופף, אברך עילוי ועובד ה' בן עשרים ושמונה שלא מכבר עלה מפולין ירושלימה (ראה אודותיו בהרחבה ב'אבקה' חשון תשפ"ג). השני, בחור בן שש-עשרה, גם הוא בא זה בסמוך מפולין, יעקב זאב ברזסקי שמו. והשלישי - ר' ישראל דוב אודסר, אברך בן עשרים וחמש מטבריה. שלושם דבוקים בכל נימי נפשם ברבינו מוהר"ן ובעצותיו הקדושות.

כאשר הציג את עצמו בפניהם כליד צפת אשר רק לאחרונה התוודע לדרכו של הרבי מברסלב ומרבה להגות בספריו - ניכרו אותות התרגשות על פני השלושה.

מהראוי לשרטט בקצרה קווים לדמותם הטהורה של חסידים נלהבים אלו, אשר עתידים להיות חלק בלתי נפרד ממסכת חייו של האי גברא רבא, החסיד רבי שמואל הורוויץ.

ברסלב יחיד בעיר

החסיד הנלהב רבי ישראל דוב-בער אודסר, נולד בטבריה בשנת תרנ"ז, לאביו ר' אייזיק שלמה ולאמו רבקה שיינדל לבית ברז"ל, משפחה שורשית ומיוחסת של חסידי קרלין. אבי אמו, רבי ברוך יוסף ברז"ל, היה בנו של הרה"ק רבי יקותיאל זלמן לייב, ממשיך דרכם של הרה"ק רבי אברהם מקאליסק והרה"ק רבי זאב וולף מטשארני-אוסטרא זיע"א. זקנו של רבי ישראל בער מצד אביו, רבי בנימין זאב שפירא, שעלה מאודסה לארץ ישראל בשנת תר"א, שימש כדיין ומו"ץ בטבריה.

מנעוריו המו בקרבו געגועים לקרבת ה', היה משכים קום עוד לפני גיל בר-מצוה ל'תיקון חצות' ואמירת תהילים בעוד לילה, כן ערך תעניות בלא ידיעת הוריו. לב רחום פעם בקרבו ולעתים רבות הגיע ל'חיידר' ללא לחם, לאחר שנתן בדרך את לחמו לעני.

**לימים התבטא ר'
ישראל בער: "זכיתי
להכיר את רבי
ישראל קרדונר,
וראיתי מה זה יהודי
ומה זה אמונה ומה
זה תפילה"...**

מכתבים מאת רבי שלמה קאוולער ורבי נתן חנה'ס מיקירי אנ"ש בצפת

ב"ה אור ליום ד' ז' ניסן תפר"ח

שלום אקרא לכל אחינו, אנשי שלומינו השותים יחד מנחל הנובע היוצא מבית קודש הקדשים, ד' עליהם יחיו.

במכתבי הזאת, הנני פונה כעת לאחי בדעה ה"ה הרב בנש"ק כבוד מר ר' נתן וזוגתו הצדקת אשת חבר מנב"ת מרת גוטיל תחי, היות כי מעת שחנני ד' בחסדו הגדול להתקרב להאור המופלא והאמיתי, לרבינו הצדיק יסוד עולם ננמ"ח זי"ע, [אם כי עוד לא תיקנתי אפי מדה אחת אשר עלינו לתקן:] אמנם במדה אחת הנני מתנהג בכל כחי וממש במסירת נפש, והיא, לקיים "דובר אמת בלבבו" והנה לא עלתה עדיין בידי לשלם את ההוצאות אשר לויתי עבורי ועבור אחינו ישראל דוב ליסע לירושלים על פורים, וגם עדיין לא שלמתי לאבי-חנה כהנא מהמלון ירושלים בטברי, אשר נשארתי חייב לה אחד פונט, ואמרה שאתן זאת לאביה זיידיל כהנא בצפת, כאשר כל זה יודע ישראל דוב היטיב, וגם ההוצאה על פסח עוד אין בידי, עם כל זה בעת שהייתי אצליכם בימי הפורים, אמרתי בלבי את הכסף הראשון שיזמין לי הש"י"ת אשלח לכם לכל הפחות חצי פונט, ואת אשר חשבתי אקיים כעת, ותקבלו לוטה פה החצי פונט, ואם כי שכר מועט הוא, אמנם ברכתי ברכת הדיוט יקוים בכם שתפקדו בשנה הזאת בזש"ק וכאשר יגדל הילד לחיים טובים ושנים ארוכים ישמח לבי גם אני, תחוגו בכשרות ודיעות את חג המצות הבא עלינו לטובה ותודיעני מקבלת הנזכר ותזכירני גם אני לברכה בחג הפסח הק'. עבד לעובדי ה' ואח ליראיו עד ביאת גו"צ בבי"א

שלמה דוב בן לאה

קרדונר אף דאג לאסוף עבורו מעות להוצאות החתונה כדי שיוכל להקים את ביתו במועד שנקבע. נישואיו התקיימו בחודש אלול תרע"ה, בערב שבת, במירון בצילו של התנא האלוקי רשב"י. בעקבות התקרבותו, סבל ר' ישראל בער רדיפות קשות מצד בני משפחתו וסביבתו, שהושפעו כולם מההתנגדות העזה ששררה באותם ימים בטבריה לחסידות ברסלב. ולולא מסירות נפשו לא היה מחזיק מעמד.

אחרי הסתלקות רבו בט' בחשון תרע"ט, חבר אל חסידי ברסלב בירושלים, כרבי נפתלי כהן, רבי שלמה ווקסלר, רבי גדליה ברגר ורבי נתן בייטלמכר. לפרקים נסע ירושלימה והתוועד עמם, בעיקר בחגים ובמועדים, וכך שאב תעצומות נפש לעמוד על עמדו, כברסלבר יחיד בעיר שכולה התנגדות.

הבחור שעלה מפולין

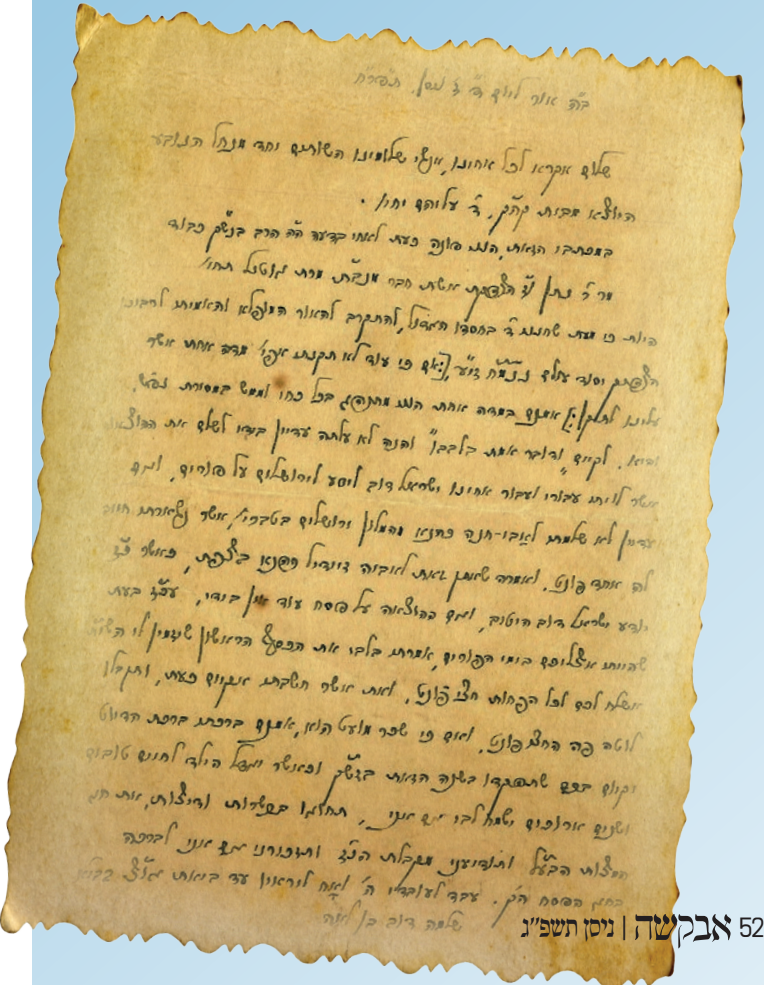
את אורו של הרבי ינק הבחור יעקב זאב ברזסקי עוד בבית אביו ר' יצחק גרשון, מיקירי אנ"ש בוורשה. המכתבים שהגיעו לבית אביו מהדוד הצדיק רבי מתתיהו (ר' מת'עס) מאומן, הלהיבו את לבו של יענקל בן השלוש-עשרה לציון רבינו. אמנם זכה להיות עם אביו כמה פעמים בציון הקדוש ואף לפני גיל שבע, אולם בחודש אלול תרע"ט התעוררו בלבו שוב כיסופים עצומים להשתטח במקום הקודש. למרות הסכנה שארבה בדרכים באותם ימים - ימי הפוגרומים שלאחר הדחת הצאר - שם נפשו בכפו ויצא לדרך הארוכה והוא עודנו ילד-נער.

בדרך-לא-דרך עלה בידו לחצות את הגבול ולהמשיך נדוד בצד הרוסי. ברחובות ובדרכים שבין כפר לכפר סבבו כנופיות פורעים וטבחו בכל יהודי שנקרה בדרכם. הוא נזקק לא לנס אחד ולא לשניים כדי להגיע למחוז חפצו בחיים.

בעודו עושה את דרכו ברגל באזור אומן, נקלע פנים אל פנים מול חבורת מרצחים. הללו תפסו בנער היהודי, השליכוהו אל בור עמוק וירו מספר יריות אל תוך הבור. יענקל הצטנף בפנים כשאימת-מוות משתקת את כל-כולו, עוצם את עיניו ומעמיד פני מת. ירייה ועוד ירייה הרעידו את החלל, והוא אינו נע ואינו זע. הוא הצליח להטעות את חיות-האדם, הללו בטוחים היו שהיריות השיגו את שלהן, עזבו את הבור ואת היהודי ה'מת' והמשיכו בדרכם.

הוא לא הספיק להרחיק כברת דרך - ולפתע נלפת; מעבר לעיקול הופיע מרצח נוסף ועיניו האדומות יורקות אש של שנאה, הלה אחז בו בידי החסונות והחל גוררו אל חצר סמוכה כדי לבצע בו את זממו. אלא ששוב התרחש לו נס, כשיצאה לפתע בעלת הבית בריצה אל החצר כשהיא פוכרת את ידיה ופורצת בצרחות ובתחינות לבל יעולל זאת בחצרה. המרצח לא אבה לבזוז זמן רב מדי על יהודון צעיר ועזב את

מכתב מר' שלמה קאוולער לר' נתן בייטלמכר

הוא שב לוורשה, כשהפעם מושא כיסופי הוא ארץ ישראל. עוד בילדותו בוורשה זכה לחזות בפני החסיד הגדול רבי אברהם ב"ר נחמן מטולטשין, שעשה את דרכו בחזרה מאומן ארצה דרך פולין. רבי אברהם הלהיב את לב שומעיו בקדושת הארץ, ואף חילק להם רימונים שהביא משם. מאז התעוררה בלבו של יענקל ערגה לארץ חמדת אבות.

ביום מן הימים החליט לעשות מעשה. יחד עם חברו נחמן ברייטר, בנו של החסיד הנודע רבי יצחק, יצא לווינה במטרה להמשיך משם לארץ הקדושה. הם שהו שם יחד ימים ארוכים. חברו בינתיים חזר בו, אך הוא נותר דבק במטרה. בהמשך, בהעדר מסמכים מתאימים התגנב לאוניה המפליגה ארצה. לאחר שהתגלה התחנן בפני הקפטן לבל ישליכו והציע עצמו כעובד במטבח. למרבה הפלא נתן ה' את חנו בעיני רב החובל והלה הניח לו.

כשעצרה האוניה לחניית ביניים באלכסנדריה, הבחינו השוטרים בנער המוזר שאינו מצויד בדרכון וחשדם התעורר כי מרגל הנו, ואך בנס פטרוהו.

לאחר ימי הפלגה ארוכים, הטילה האוניה עוגן בחופי הארץ. הנוסעים החלו לרדת בזה אחר זה כששוטרי הגבול הבריטיים מחתימים את דרכוניהם. בהגיע תורו ניצב יענקל ובידו "ליקוטי תפילות" □ "להתל בי אתה בא?! הרעים עליו השוטר בקול ומיהר להזעיק את עמיתיו, אך יעקב זאב ניצל רגע של היסח הדעת וזינק מכבש האוניה ונבלע בתוך ההמון. שבועות ארוכים הסתתר בצידון, בעליית-ביתו של יהודי מקומי, עד שהתערב אחד מגדולי הרבנים לטובתו והותר לו להישאר בארץ. הוא עלה ירושלימה וחי בה בעניות מופלגת. בלילות לן ברבי לייבלס שול' על גבי ספסל. הגאון רבי ישראל יצחק רייזמן, לימים חבר ביד"ץ העדה החרדית, הבחין בו ודאג לו לכהן למראשותיו. למרות התנאים הגשמיים שש ושמח על שעלה בידו להגיע לארץ הנכספת, ושלח מכתבים להוריו בוורשה ולדודו שבאומן, בהם הביע את אושרו הגדול בירושלים פגש יענקל ברבי אלטר בן ציון קראסקופף, שבאותו פרק זמן עלה מפולין, הם נקשרו זה לזה בידידות אמיצה ועשו בצוותא בעבודת ה', כשאף למירון הם נוסעים יחדיו.

רבי שלמה קאוולער

בעודו משוחח עם, התוודע שמואל לעוד ברסלבר חסיד שישב במחיצתם, יהודי בא בימים שעיניו מפיקות תבונה רבה. כששאל עליו ועל מקום מגוריו, התברר לו כי רבי שלמה דוב קאוולער שמו, הוא עלה לארץ הקודש מדעש שברומניה ומתגורר ב...צפת.

החצר כשהוא מותיר את הנער מאחוריו שרוע על הארץ. כך, בדרך לא דרך, הגיע לאומן בעיצומו של ראש השנה תר"פ. ברגע בו נכנס אל הקלויז, נדהמו אנ"ש למראה הבחור הצעיר שהגיע מפולין בימים טרופים אלו. רבי שמשון בארסקי קיבל את פניו בשמחה גלויה וקרא לעברו: "אתה העשירי!", כי אמנם מחוץ לאומן באו באותה שנה תשעה חסידים בלבד והוא היה העשירי בהם.

יענקל סעד ולן בבית דודו אחי אביו, רבי מתתיהו. לאחר ראש השנה אמר לו הדוד "יענקלה, רואה אני שאתה בחור אמיץ ואיש מעשה, ובוודאי עוד תזכה להגיע לארץ ישראל, בכך מוסר אני לך את כתב הייחוס של משפחתנו עד לבעל הש"ך זי"ע".

כחודשיים שהה באומן וספג אל נשמתו את אורו של רבינו הקדוש.

ביהב"ס רבי יוסף בנאה

שרידי בית הכנסת העתיק בבנויה

מכתבים מאת רבי שלמה קאוולער ורבי נתן חנה'ס מיקירי אנ"ש בצפת

חגיגה ה. [יורני רבינו וילמדני עצתו הנאמנה. הכ"ד עבד נרצה [!] לעובדי השי"ת והמתאבק בעפר רגלי האנשים הדבקים באמת בהצדיק האמיתי. שלמה דוב בן לאה

כ"ד המצפה לתשובתו הרמתה, ולתשובה שלמה קאוולער

אדרעס ש. קאוולער - בעה"ק צפת'ו - א"י

ב"ה יום ד' תשא תרצ"ו פה"ק מירון ת"ז

תפארת גדולה, ועטרת ישועה [...] והצלחה רבה בגשמיות וברוחניות ישגא לרום מעלת כבוד ידיד נפשי המרומם כקש"ת מו"ה שמואל וז' היקרה אהע"ב [=אשת חיל עטרת בעלה] ובנו משה ובנו הקטן הגדול בחכמה מר נחמן נתן שליט"א

משלומי ושלום ביתי הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו, וכן שלום ר' אברהם משה. ואחדשה"ט באה"ר וחי' [=ואחר דרישת שלומו הטוב באהבה רבה וחובה] אבקש מכבודו שיקח מר' צבי וועקסליר נ"י השטריימיל של בני וימחול ליתנו לבעי"מ [=לבעל מלאכה] שטריימיל מאכיר שיתקנו ויעשה וועריך [=כיפה] חדש וכמה שיעלה עבודתו תודיעני ותיקח מר' צבי וועקסליר, וכן תקנה עבורו ספר 'לקוטי תפילות' חדש מר' ליביל ותכרכו וכמה שיעלה מחירו תיקח ג"כ מר' צבי הנ"ל וכן תקנה סידור 'קרבן מנחה' טוב ותשלח לזוגתי ולטובה ג' [=גדולה] יחשב לו ותכתוב לי מכתב משלומך ומשלום ב"ב והילדים הנעימים ומשלום כל אנש"ש היקרים והנעימים אסיים ברוב פ"ש [=פרישת שלום] לך ולאנש"ש

הצעיר נתן חנה'ס פנקילשטיין

ב"ה יום שנכפל בו כי טוב פרשה ראה - תפר"ח

שלום לך אחי וראש מו"ה שמואל שליט"א

אבקשך מאוד להשיבני תומ"י, אם החדר הקטן של ידידינו הרה"ח הר' נתן נ"י עוד לא נשכר לאחר? כ"ז תהי' בלי ידיעת הר"נ נ"י רק תשאל לפי תומך את הצדקת גוטיל, ולא תאמר לה בשביל מה. וד"ל. ולמען השם אל תאחר בפאסט [=דואר] החוזרת להשיבני הן אם... כי נחוץ לי מאוד לידע [רצוף] פה מארקע [=בול] לתשובה

אחיך אהבך שלמה דוב בן לאה

ב"ה לקיים "ותשועה ברוב יועץ" כ"ה סיון תפר"ח כתמר לפ"ק

כבוד ידיד ה' הרב ר' נפתלי שליט"א

הנני דורש עצתו, בדבר שהנשמה תלוי' בו, ואל יחשדני כי עבור זאת לא אבקש עצה מאחד מאנ"ש זולתו, הוא יען כי אדין אותם לנוגעי בדבר? לא לא, ח"ו, כי לא אֶשֶׁים תְהֵלָה באחד מאנ"ש, אדרבה אני דן א"ע בדברי הזה, יען כי אנכי רגיל עמהם, יותר מאשר עם מעכ"ת, ואמרתי אולי עי"ז אבא ח"ו לידי גיאות וגדלות המדה הרעה מכל, וד"ל - אמנם לפני מעכ"ת אשר לא מזמן כביר נודענו, הנני בטוח, כי לא אוכל להיות ניסת למדה הרעה הגדולה הזאת, ד' יצילנו - ועתה אחרי הודיעך כל זה אבקש עצתו הטובה והנאמנה - היות כי איזה שנים לא כבירים ביררתי לו איזה הנהגה טובה, שהוא מאמר מוהרנ"ת ז"ע לאנ"ש העומדים אז לפניו 'נוא זגא איך איך אן אז אייער עובדא זאל זיין איהר זאלט דרוקין דיא ספרים [נוא אומר אני לכם שהעובדא שלכם תהיה שתדפיסו את הספרים] וכו', ומובא בהמכתב מהסתלקותו ז"ל [ואם כי אנכי איש עני ואביון, עני מדעת ועני בגשם ואביון, התואב לכל מדה טובה וקדושה, ובכ"ז גם תואב לכל תאות עוה"ז, ד' ישמרנו] ואני

חי בדוחק גדול פשוט... וכל גייעתי ומגמתי הוא, שכל ההכנסה אשר השי"ת מזמין לי בדרך נסים נסתרים אשר גם ממני יסתרו, הכל יהי' מוקדש לעזר הדפסת ספרי רבינו הנמ"ה, ותלמידיו, ותלמידי תלמידיו הק' זי"ע, והעיקר עי"י הרב ר' אהרן ליב ציגעלמאן שליט"א מווארשא, אשר נודע לי מגודל השתדלותו בענין הזה לקיים ויפוצו מעיינותיך כו' וכו'

אמנם בכל זה אינני יודע באיזה דרך מוליכין אותי, לא ד'י שהנני [כאן חסר] בלי ספק אצלי, - ואם גם ח"ו אהי' מוכרח לבקש צרכי בגשמיות מבני אדם בפה (:אשר מיום עמדי על דעתי לא חפצתי בזה, ומאסתי בדרך של כל בני אה"ק, אשר יבקשו מחסורם מבני אדם, אפילו בעת ההכרח מאד מאד, ואשר נתן ד' בלב איש לרחם עלי בעזר מעט, בלי אבקש בפה, ובלי לכתוב מכתבי בקשה, ובלי להודות להם הרבה כנהוג פה, קבלתי:) ג"כ הייתי מרוצה (:הגם כי אדע בטוח, באמונתי בד' ובצדיק האמת, כי לא אהי' נעזב ומבקש לחם ח"ו:) אך לא אוכל לשקול הענין, אם לאחוז בהמדה הזאת הנ"ל, אם גם שלא זכיתי למדת השמחה, או להשתדל בענין הדרך לזכות לשמחה ע"י שאשב קרוב בין אנ"ש כנ"י! ובפרט כי אירא לנפשי, פן ח"ו אהי' נשאר ק"מ וק"מ [=קרח מכאן וקרח מכאן], היינו לא אוכל בבירור לעשות מאומה בענין רצון אדומו"ר הק' לעזר ההדפסה אפילו בכל שהוא, ורק בכסופין בעלמא, וגם בשמחה לא אוכל להיות מטעם עצמו הזה, ומטעם כי אצטרך אולי לצאת מהמדה שהורגלתי עד כה שלא לבקש צרכי בפה כנ"ל ואיך אשמח רק בהכסופין! וזהו זיבור' ועקרבא ר"ל [=ע"פ

מכתב מר' נתן חנה'ס לר' שמואל הרדוויץ

שלמה התוודע אליהם ודבק בהם, עד שהפך בעצמו לברסלבר בכל רמ"ח ושס"ה שלו. לימים עלה לארץ הקודש והתיישב בצפת. גדולי העיר כיבדוהו מאוד. בצפת נתחבר עם רב הקהילה הספרדית, הגאון רבי חיים סיתהון בעל 'ארץ החיים', והיו יושבים שניהם יחד בבית-הכנסת האר"י הקדוש ולומדים בספרי רבינו.

רבי שלמה, בר אוריין ואיש מעשה, לפנים נמנה על חסידי הרה"ק בעל ה'דברי חיים' מצאנז, ולימים היה למשמשו ומעתיק כתביו של הרה"ק רבי מנחם מנדל פאנעט מדעעש (ברשימת משלמי מעות קדימה לספר 'אבני צדק' לרמ"מ זצ"ל מדעעש, מונקאטש תרמ"ו, מצאנז בין תושבי דעעש: "מו"ה שלמה קאוולער המעתיק רוב כתבי הק' הללו". הוא גם מזכיר את רבו זה במבוא לספר 'קנאת ד' צבא-ות', צפת תרפ"ה: "כאשר שמעתי מפי הרה"ג הצדיק מהרמ"פ זצוק"ל מדעש, בעת שרצה לאמור דברי מוסר בביהכנ"ס קודם 'כל נדרי' פתח ואמר: נחפשה דרכנו ונחקורה, מי שרוצה לאמור דברי מוסר להעם, צריך מקודם לחפש דרכיו ולשוב מדרכיו הלא טובים ואז נח קורה, שלא יוכל שומע לאמור להמוכיח טול קורה מבין עיניך". וראה בספר 'זכרון שמואל' - תולדות משפחת לוריא עמ' עט, עובדא עם בעל המעגלי צדק מדעעש ו"משמשו ר' שלמה קובלר").

רבי שלמה התמסר להפצת תורתו של רבינו. על אף שהיה עני מרוד, היה חוסך מפרוטותיו הדלות ושולח למדפיס רבי אהרן לייב ציגלמן מפולין, עבור הדפסת ספרי רבינו.

בשנת תרפ"ה הביא לדפוס את הספר 'קנאת ה' צבאות' העוסק בחובת חינוך הילדים בדרכי האמונה הטהורה וההתרחקות מחכמות חיצוניות. בהדפסת הספר החל רבי ישראל קרדונר אך הוא הסתלק למרומים בטרם השלים את ההדפסה. וכך כתב רבי שלמה במבוא:

"אמר המביא ספר זה לדפוס: יען שראה ראיתי גודל השערורייה הנעשה בעולם בעתים הללו בעוונותינו הרבים, אשר הדור פרוץ מרובה על העומד בעניין חינוך ילדי ובנות ישראל, אשר חז"ל אמרו 'אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבניין בית המקדש... על כן אמרתי עת לעשות לה' לחזור ולהדפיס ספר זה, שכבר לא ה' בנמצא, לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל, אולי יגיעו דבריו לאוזן שומעת ויציל נפשו מני שחת". (לפי דבריו הספר נכתב על ידי מוהרנ"ת, אם כי יש אומרים שהספר נכתב על ידי מחבר אחר בהשראת כתבי מוהרנ"ת) שנה לאחר מכן הביא רבי שלמה לדפוס, באמצעות רבי אהרן לייב ציגלמן, את הספר 'ליקוטי קודש' - אות 'מועדים וזמנים' מתוך הספר הקדוש 'ליקוטי עצות'.

חכם רפאל, שמלכד גדולתו התורנית מבקש אמת היה, הבחין בספרים המונחים על השולחן והתמלא סקרנות טהורה לדעת מה כתוב בהם שמעורר ומלהיב כל כך את לבו של הנער

באותם ימים התגוררה קבוצה של חסידי ברסלב בעיר יאס (יאסי) שברומניה, שרבים מהם התקרבו על ידי רבי מיכל מיאס, תלמיד מוהרנ"ת. רבי

רבי נתן חנה'ס

באותה תקופה התגורר בבנין המושב זקנים במירון החסיד הישיש רבי נתן חנה'ס (הוא רבי נתן פינקלשטיין, כונה על שם אמו מרת חנה), מיקירי חסידי ברסלב, שאותו הכיר שמואל עוד קודם לכן בצפת, כשהיו נעורים מדי ליל שישי ביחד ב'בית המדרש בנאה'.

רבי נתן נולד בשנת תרי"ב לאביו רבי איצלי מריירי - עיירה סמוכה

מערת אביו רובא ורב דימי

מתוך דיבוק חברים שכמעט ולא נראתה כמותו, וכתיאורו הנלבב והמיוחד:
 "כי אהבת החברים שהיה אז בין כל חסידי ברסלב אי אפשר להשיג במוח, שכל אחד היה קשור בעבותות אהבה לחברו יותר מאהבת אב לבנו, והיה כל אחד שמח ושש בשמחתו של חברו, ממש כמו בשמחת עצמו, וכן חס וחלילה להיפך, היה כל אחד משתתף בצערו של חברו והיה מרגיש בצערו כאלו נוגע לו ממש, ואם היה עובר איזה זמן קצר שלא ראו אחד את חברו, כבר לא היו יכולים לסבול והיו רצים ומשתדלים להתראות זה עם זה.

"ובפרט אנחנו, כגון אני ורבי אלטר בנציון ויעקב זאב ורבי ישראל דוב, שגודל אהבתנו זה לזה אי אפשר לשער במוח אנושי כלל, כי כל אחד מאתנו היה מוכן להקריב את עצמו בשביל חברו, ואוהבו יותר מגופו ונפשו, ואין לשער ולהעריך זאת כלל.

"ובפרט אהבתנו לרבינו הקדוש, וכן לתנא האלוקי רשב"י זיע"א, זה אי אפשר לשער ולהעריך כלל וכלל, ממש נתקיים בנו 'אנן בחביבותא תליא מילתא', וכמו שרמז על זה אחד מאנ"ש כי א'נ'ן ראשי תבות א'נשי נ'חל נ'ובע, שצריכים להיות באהבה יתרה, וכמו שאמר רבנו ז"ל (בחי מוהר"ן) שהעולם צריכים לתמוה על האהבה שבינינו, (וזה סובל כמה פרושים) היינו: האהבה שבין אנשי שלומנו וגם 'האהבה שבינינו' היינו בינינו ובין רבינו הקדוש ז"ל.

"...ועל כל פנים אצלנו אנשי שלומנו אז, אהבתנו היתה כל כך חזקה אחד לחברו בבחינה הנ"ל, וכשהיו רואים אחד את השני, ממש היו מחבקים ומנשקים זה לזה, ובפרט אנחנו החברים הנ"ל, ממש היינו מחבקים ונושקים זה את זה, וזולגים עינינו דמעות מרוב אהבה וחיבה, עד אשר היה קשה כמוות אהבה, כי יותר נוה היה למות ח"ו משיהיה נעשה פירוד בינינו ח"ו (כמובא בליקוטי הלכות ברכות פרטיות שמפני זה מברך שהחינו על חבר שלא ראהו, כי יותר נאה למות ח"ו משתפרד אהבה וכמובא בגמרא או חברותא

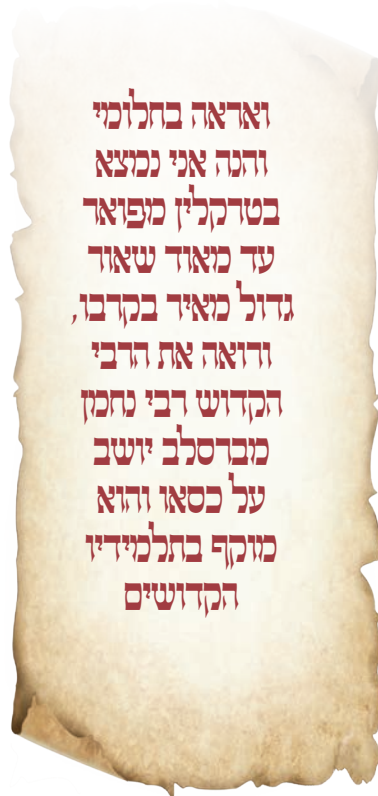
או מיתותא)" (ימי שמואל פרק קמח, בהוספה מכת"י)

(תודות לאחים הר"ר נחמן והר"ר עמרם רוזנפלד הי"ו ולמערכת שיבולים)

לברסלב, מתלמידי מוהרנ"ת. הוא ואחיו רבי יואל צבי היו מוותיקי אנ"ש בצפת (ר' יואל צבי נפטר בכ"ג כסלו תרנ"ב). רבי נתן חנה'ס מוזכר רבות במכתבי רבי נתן ב"ר יהודה מטבריה, וכשבחורף תרמ"ג, גברה המחלוקת על אנ"ש בצפת והגיעו הדברים

לידי כך שאמו של רבי נתן חנה'ס, בהשפעת המתנגדים, החלה לרדוף את בנה על שהוא מתחבר עם אנ"ש, כתב לו רבי נתן ב"ר יהודה: "גם ידידי ר' נתן בן האשה חנה, איך שסיפרו לי שאמך תחי' ביותר אותך על שמחזיק אתה אצלנו ויש לך יסורים מרדיפות אנ"ש ומשתתף עצמך בצער אנ"ש - לא תשיג עליה כלל, רק תלך על דרך אביך זכרו לחיי העולם הבא. כי אם היה רוצה אברהם אבינו ע"ה לשמוע לקול אביו ואמו, לא היה ראש האבות, ותעיין בהמאמר 'אחד היה אברהם' בתחילת ליקוטי תנינא. רק חזק ונתחזק להשתתף בצוותא חדא עם הביזיון, שהוא כבוד עולם הבא. וכבוד עולם הזה - הוא ממילא יבוא. כי כל הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו. וכבוד עולם הזה, הוא גם כן עיקר כבוד השם יתברך כי צריכין למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד השם יתברך. ורבינו ז"ל ותלמידו הקדוש הם וספריהם והנלווים אליהם - הם הם כבוד השם יתברך ומי שיחזיק עמהם בוודאי יהיה לו אחרית טוב לנצח נצחים אמן סלה" (מכתבי רבי נתן ב"ר יהודה, ה' חשוון תרמ"ג)
 לעתים קבע רבי נתן חנה'ס את מושבו באחד מחדרי ה'מושב זקנים' במירון וכך יכול היה לעבוד את ה' כחפצו בישוב הדעת, בסמיכות לקודש הקדשים. (הוא זכה לאריכות ימים ונפטר ב"ג טבת תש"ד)

אהבה שאי אפשר להשיג במוח

מאותה פגישה במירון ואילך, נפתח פרק חדש בחייו של רבי שמואל הורוויץ. הימים הבאים יהיו ימים של התקרבות נפלאה לצדיק האמת

תגלית

חסידי ברסלב ברוך ממנה

מוצבות מספרות

בית העלמין
בפיאטרא-ניאמץ

תלמידי מוהרנ"ת, יליד ברסלב, נאלץ אף להימלט לוואלאכייא' כדי לחמוק מן הגיוס, שם נשא אשה והקים משפחה גדולה של חסידים ואנשי מעשה הדבקים ברוח אפנו. אחרי עלייתו ארצה, שיגר מכתבים רבים לבניו, חתניו ונכדיו שנותרו ברומניה והתגוררו ברובם ב'טייטרא' (כנזכר במכתביו לאנ"ש בצפת שנדפסו לראשונה בספר 'נתיב צדיק'). בנסיעותיו מארץ ישראל לאומן, היה רבי נתן מתעכב מספר שבועות ברומניה במחיצת צאצאיו הרבים ושאר אנ"ש, מתוועד עמם ומלבה בקרבם את אשו של הרבי, ורק אז ממשיך הלאה לקיבוץ הקדוש באומן.

בדאי היו כל הטלטולים לדבר מרבי בזה ותלמיד בזה

גם אָחיו רבי מיכל ורבי זאב, שהיו חסידים נלהבים מרואי פני מוהרנ"ת, התגוררו ברומניה. במכתבו מ"ב סיון תרמ"א, טייטרא, הוא מספר לאנ"ש בא"י: "וברוך ה' שבאתי לפה בלילה אור ליום ו', ונודמן שהיה ברית מילה והיה וואך נאכט [לילה קודם הברית] אצל בן אחי מו"ה זאב נ"י, והיו בשם אחי מיכל נ"י, ואחי זאב נ"י, ובני איזיק נ"י, ודיברנו הרבה על הסעודה מרבינו ז"ל ותלמידו הקדוש, וישבנו כל

אורה של חסידות ברסלב החל לזרוח באוקראינה, ממנה התפשט לארץ ישראל ולפולין. זאת מן המפורסמות. אך מה שפחות ידוע הוא שברומניה, או כפי שנקראה באותם ימים 'וואלאכייא', היו 'קיצוצים' של חסידי ברסלב מאז דורו של מוהרנ"ת ועד לפרוץ השואה. כמה מתלמידי רבי נתן הגיעו לשם בהימלטם מפני גזירת הגיוס לצבא הצאר ניקולאי ימ"ש למשך עשרים וחמש שנים (וואלאכייא היתה קרובה מחד, ומאידך מחוץ לגבולות הקיסרות הרוסית), ולאחר שקיבלו אזרחות מקומית יכלו באמצעות הפספורט הוואליכי לנסוע ללא חשש מדי שנה לאומן לראש השנה. כך עשו רבי מיכל מיאס, שבמקום שבתו בעיר יאס (יאסי) הגדולה קרב נפשות רבות לרבינו ולדרכו הקדושה; רבי נחמן ב"ר יצחק לייב ששימש בעל תפילה במנחה בערב ר"ה באומן בזמן מוהרנ"ת. מסופר כי פעם שאל רבי נחמן מטולשין את מוהרנ"ת כיצד היא תפילה במסירות נפש, המובאת בתורה ט"ו בליקוטי מוהר"ן, השיבו מוהרנ"ת "כשתבונן בתפילתו של רבי נחמן ב"ר יצחק לייב בערב ראש השנה, תראה שבשעה שאומר 'ידבר' הינו ממש כפורח באוויר". רבי נחמן נסתלק בעיר מגוריו יאס. רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל סיפר, כי בני ונכדי רבי נחמן נהגו לבוא מיאס לאומן לראש השנה (מבועי הנחל תשרי תשמ"א; טעם זקנים ק"ה, שם מזכיר גם את רבי אורי מיאס תלמיד רבינו הק'). גם רבי נתן ב"ר יהודה, המכונה ר' נתן ב"ר לייבלי ראובנס, מגדולי

טעם ודעת מכתב תגובה ארוך, אותו חילק לכמה פרקים: "סדר תולדות הרב ר' נחמן מברסלב" "ענין תיקוני הר"ן" "הנהגת הר"ן" ועוד. בראש המכתב הקדים לבאר על מה ולמה יצא במכתבו זה, כשהוא מרחיב הדיבור קצת אודות המחלוקת על רבינו הקדוש. האגרת נכתבה בסגנון מליצי בתקווה שתתקבל ע"י מערכת הביטאון הלו.

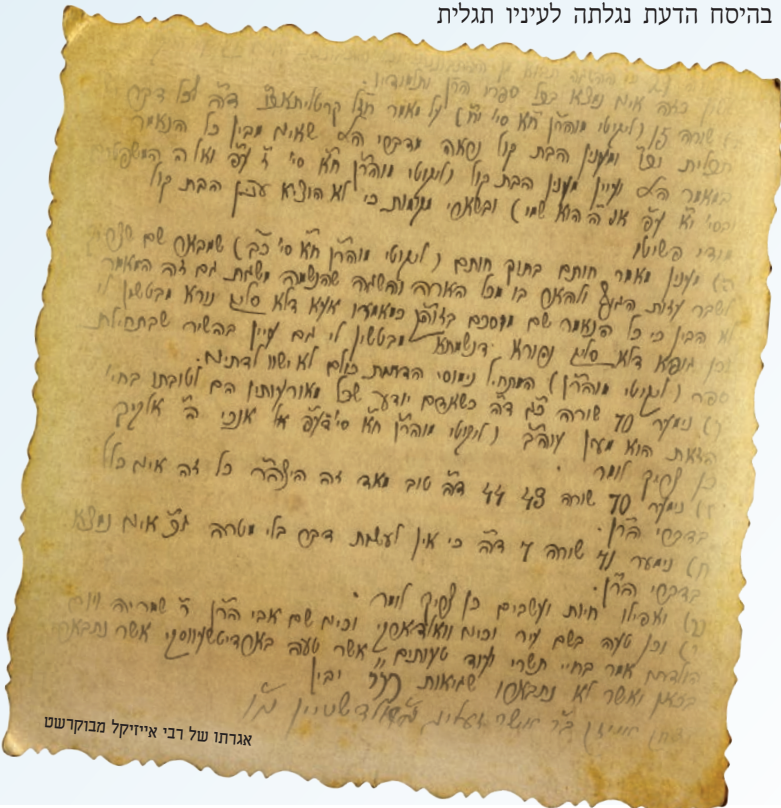
אך חברי מערכת, שלא ציפו לתגובה שכזאת, גנזו אותה ולא פרסמוה. תחת זאת הגיבו קצרות מעל דפי ביטאונם "להריב" ראז ג"ש מבוקאר [=להר' יצחק אייזיק ב"ר אשר זעליג גאלד-שטיין מבוקארשט] מאמרך הוא ארוך מאוד. הדפיסהו כחוברת שלימה, ובלי ספק ירבו עליו הקופצים מחסידי ברסלב" (שנים רבות אחר כך, בחר אחד העורכים לצטט קטעים שלמים מהמכתב, תוך כדי טשטוש והעלמת המקור) צדקו דברי הכותב כי מאמר זה "ירבו עליו הקופצים מחסידי ברסלב", בהיותו אוצר בלום של שיחות קודש על חייו ודרכו של רבינו הקדוש, שחלקן בלתי ידוע. (האגרת פורסמה בחלקה לראשונה בביטאון 'אוצרות ר"ה תש"ע).

רבי אייזיקל מוזכר רבות במכתבי רבי נתן ב"ר יהודה, באחד מהם הוא כותב לו: "והוא צריך להיות בשמחה מאוד על שנברא ישראל; ולא זו אף זו - שלא נלכד חס ושלוש בהכתות מבוקרעסט, וגם זו שנתקרב לרבינו ז"ל ותלמידו הקדוש" (מכתבי רבי נתן ב"ר יהודה, ג משפטים תרמ"ד) רבה של בוקרשט, הגה"ק רבי ישראל ברגר זצ"ל (בעל 'העשר' לאך' - 'עשר קדושות' 'עשר אורות' 'עשר צחצחות' 'עשר עטרות'. נלב"ע בכ"א אייר תרע"ט) נודע בהערצתו הגדולה לרבינו הקדוש ואף כתב מערכה שלמה בתולדותיו ושבחיו (נדפסה מכתב-יד בקובץ 'מטמונים' תמוז תשס"ח).

(ראוי לציין כי כשנסע הרה"ח ר' אברהם וייצהנדלר זצ"ל לר"ה תש"נ לאומן, כיון שלא קיבל אז וויזה כשאר אנ"ש עקב כך שדרכו הוחתם בחותמת שחורה בנסיעתו ל'קיבוץ קיישינוב' בר"ה תשל"ד, היה מוכרח לנסוע עם דרכון מזויף, אולם הוא נתפס ונשלח לבוקרשט, שם שהה עם עוד אחד מאנ"ש בר"ה. הוא נהג לספר כי מלפנים היה קיבוץ נאה של אנ"ש בבוקרשט, והראיה כי בנסיעתו זו מצא בין הספרים בביהמ"ד המקומי כמה מספרי רבינו. מפי בנו הר"ר שלמה יהודה שיחי)

נילוי בבית-העלמין בפיאטרא-ניאמי

סובבה יד ההשגחה העליונה ובחודש אלול האחרון, בעוד אלפים מאנ"ש עושים את דרכם לאומן דרך רומניה לקראת הקיבוץ הקדוש בראש השנה התשפ"ג - בעקבות המלחמה באוקראינה כאשר המרחב האווירי במדינה סגור - ביקר מיסד 'האגודה' למקומות הקדושים ברומניה' ורב קהילת שטפנשט הרב אברהם יעקב סלומון שיחי, ביקור נוסף מני רבים בבית העלמין העתיק בעיר פיאטרא-ניאמי, וכמעט בהיסח הדעת נגלתה לעיניו תגלית

הלילה עד אור הבוקר, אשר כדאי היו כל הטלטולים שלי להתוועד יחד לדבר מרבי כזה ותלמיד כזה" (צ"ע) אם רבי מיכל מיאס' אינו אלא אחיו של רבי נתן הנזכר)

רבי לוי יצחק סיפר על יהודי שעלה מרומניה והתגורר ב'פרדס חנה' ונהג לבוא לקיבוץ בר"ה בירושלים, אותו יהודי אמר כי הוא נכדו של רבי נתן ב"ר יהודה (טעם זקנים' הנ"ל)

במשך הזמן הלכו והתרבו חסידי ברסלב ברומניה. את אחת העדויות לכך מוצאים אנו בקובץ 'מעייני החסידות' לרבי מנחם נחום גוטמן זצ"ל - הרב מיאסי, שם הוא כותב: "סמוך לעיר פיאטרה שברומניה נמצא כפר שכל תושביו, כולם תלמידי חכמים, מחסידי ברצלב היו. הם האמינו רק ברבם ולא יצאו לקבל פניו של כל צדיק אחר" (שנה ב' ספר ב' עמ' 10).

לומדים יחד תורה מליקוטי מוהר"ן ומתבודדים עליה

רבי שמואל הורוויץ זצ"ל מספר על 'קיבוץ גדול מאנ"ש ביאהס ובשאר מדינות ברומניה', וכה הוא מתאר את ששמע מפי ידידו רבי שלמה דוב קאוולער מצפת:

"סיפר לי ידידנו מאנ"ש הר' שלמה קאוולער שהוא היה מהמקורבים מאנ"ש מיאהס והיה מספר שהיה אז קיבוץ גדול מאנ"ש ביאהס ובשאר מדינות ברומני' והרבה פעמים היו מתקבצין פתאום ביחד על איזה ימים אצל אחד מהם והיו סוגרין השערים והדלתות והיו לומדין ביחד תורה מליקוטי מוהר"ן ועושיין התבודדות מהתורה שלמדו ועושיין בעבודת ה' על פי הלימודים שלמדו ביחד, והר' מיכלי מיאהס שהיה שם-דבר בין אנ"ש, היה אצלם הראש שלהם וככה היו נוסעים כולם יחד לאומן שהיו שוכרין וואגאן [קרן ברכבת] עבורם ונסעו ביחד כמה פעמים בשנה ובפרט על ראש השנה.

"והיה לר' שלמה איזה קרוב ונתחתן אצל ר' מיכלי הנ"ל והיה נוסע איתם על ראש השנה ור' שלמה שאל אותו מה ראית באומין? והוא היה מספר לו שמה שבאין בעצמו ומה'שלום עליכם' שנותנין זה לזה - יכולים להתקרב לרבינו ז"ל. כי באים מאות-מאות אנשים מכמה מדינות ויש שאינן מכירין זה את זה כלל והם נותנים זה לזה 'שלום עליכם' בשתי ידיים ובקול רם ואהבה וחיבה יתירה שאין כמוהו ואחד שואל לחברו 'אחי, האיך עבר עליך השנה? ואיך עשית בעבודת ה'?' וכו' וכך הם כל הדיבורים שאחד מדבר לחברו רק מהתכלית ומעבודת ה', וכן היה הולך לכל חבורות אנשים שמדברים שם, או להזוגות שנותנים זה לזה שלום, ולא שמע שום פעם שיהיו מדברין מגשמיות וכו' רק מהתכלית ותשובה ועבודת ה' וכו' ובפרט ההשתטחות על הציון הקדוש והתבודדות ותפילות שמרבים שם והתפילות בהקלויז הקדוש והבכיות והשמחות אשר שם, אשר ממש אפילו מי שיש לו לב אבן, הוא נימוח" (שיחות בכת"י ר' שמואל, ספריית שוקן)

ברסלב חסידים בבוקרשט

החסיד רבי יעקב מלמד - קלמנוביץ זצ"ל, יליד רומניה, סיפר על ברסלב שטיבל שהיה בבוקרשט בירת וואלאכיא.

אחד מהחסידים הנודעים משם, הוא רבי יצחק אייזיק גולדשטיין זצ"ל המכונה ר' אייזיקל מבוקרשט' - בעל האגרת "סדר תולדות הרב ר' נחמן מברסלב - ענין תיקוני הר"ן". אגרת זו נכתבה בשנת תרמ"ט כתגובה למאמר שפרסם אחד הסופרים המשכילים בביטאון על רבינו הקדוש ודרכו (מתוך סדרת מאמרים על גדולי ישראל), הלה גיבב דברים רבים אשר מיעוטם אמת ורובם כזבים אשר בדה מלבו. רבי אייזיקל, שאז כבר התגורר בצפת, לא ידע את נפשו מרוב צער על חילול שם הצדיק, הוא הפנה מכתב לרבי נחמן רבה של טשעהרין, מגדולי תלמידי מוהר"ן, כשהוא מבקש ממנו לערוך מכתב תגובה למערכת הביטאון. הוא הרב מטשעהרין השיבו כהאי לישנא "רבים קמים עליו (=על רבינו) ועלינו, וה' היה בעזרו ובעזרינו, ויגמור העניין על צד הטוב". אולם רבי אייזיקל לא יכל להשקית את רוחו הסוערת, ישב וערך בטוב

מצבת מרת אסתר שינדל בת רבי נתן ב"ר יהודה

מצבת ר' ברוך חתן ר' נתן ב"ר יהודה

מצבת ר' ירחמיאל סגל מאנ"ש בטייטרא (פיאטרא-ניאמץ)

ונשוא פנים. סוחר נכבד בן ע"ה שנים. ואב לבנות ובנים הגונים. דובר צחות בתבונה ואמונה. ובקיא במדרש מקרא וגמרא. תנצב"ה כך, בהשגחה פרטית מופלאה, מאה שנים בדיוק משנת הסתלקותם למרומים, סובב מסובב הסיבות שיתגלו קבריהם.

בסמיכות לקברי חתנו ובתו של רבי נתן בעל 'קונטרס הצירופים' זצ"ל, מצויה מצבה נוספת עליה נחקקו שורות המרכיבות את ראשי התיבות של שם המנוח - אחד מיקירי אנ"ש בטייטרא אשר שמו לא נודע עד כה:

פ"נ - ישר תמים במסחרו נאמן לד' ולתורתו. רגשות קודש מספרים תמיד תהלתו. חבר לרבו הלקוטי מוהר"ן שוגה באהבתו. מדרשו יעיד על למוד שקידתו. ילידי ביתו המה ראו פרי צדקתו. אחרון הגדיל להקדיש הון לזכר נשמתו. לעת עלתה בטרהרה לבית אביה יחידתו. סגולת עמו עזב חיים לעת זקנתו. גויה נשרפת אך קימת נצח נשמתו. לאות שעד רגע אחרונה תהלה על שפתו. הזקן ר' ירחמיאל סגל ב"ר יעקב הלוי. נפטר כא לחודש אדר שני תרפ"א בשנת שבעים ושמונה לימי חייו. תנצב"ה

זוהי ללא ספק רק הצצה בעלמא לעולמם הנסתר של אנ"ש ברומניה, שכאמור מנו רבים עד למלחה"ע השניה, ושם בעולם האמת, בהיכל צדיק האמת, תהילתם אמת.

הרב סלומון מוסיף: "מכיון שהגענו עד הלום ומצאנו את קברי אחדים מחסידי ברסלב בעיר הבעש"ט היא פיאטרא ניאמץ שברומניה, נציין בזאת שתי עובדות, האחת, אותה שמענו מפי הגה"צ רבי טוביה אריה טוביאס זצ"ל, כי בעיר מגוריהם פיאטרא ניאמץ הייתה גרה בתו של רבי נתן מברסלב, והיא נטמנה בבית העלמין העתיק (השני) בפיאטרא ניאמץ (הערה: יתכן והכוונה לבת נוספת של רבי נתן ב"ר יהודה הנ"ל, היות ולפי הידוע מרת חנה צירל בתו היחידה של מוהר"ן התגוררה בברסלב ולא בטייטרא).

"העובדה השניה, אותה היה מציין זקני מרן הגה"צ מוהר"ש טוביאס זצ"ל רבה של פיאטרא ניאמץ ברומניה, שבעת הגיע לקלויז באהוש מצא על אדן החלון דשם את הספר 'ליקוטי תפילות', ואז נכנס לאדמו"ר הרה"ק רבי מנחם מנדל האדמו"ר השלישי מאהוש, לשאול בעצתו אודות ההתייחסות לברסלב, שכן בחצרות בית רוזין היו שהתנגדו לדרך זו, והאדמו"ר זצ"ל השיב לו, שלא שמע מאבותיו התנגדות לברסלב"

אחיו של הרב סלומון, ר' משה לייב, מוסיף: "ידוע שזקננו הצדיק רבי שמואל טוביאס זצ"ל היה מתבודד הרבה בהרי הקרפטים. כן היה ברשותו ספר בלי דף שער ובו היה אומר את מה שכתוב וגמר אותו עשרות פעמים כעדות בניו והיה אומר אותו על קברי רבותינו אדמו"רי באהוש, וכשבא לארץ ישראל התגלה שזה ליקוטי תפילות דפוס ראשון ונמצא אצל דודנו רבי מענדל שליט"א" (בגיליון אבקשה ר"ה תשפ"א הבאנו תצלום ספר 'ליקוטי עצות' ישן מלא בהגהות בכתב יד, שמצא ר' משה לייב באחד הקלויזין ברומניה)

(תשואות חן למערכת 'באר בשדה' - שטפנשט)

חשובה עד מאוד, בבחינת 'דבר בעתו מה טוב'. וכה הוא מספר: "זכינו ב"ח אלול תשפ"ב בעת מסע ראשי האגודה לתגלית מעניינת עד מאוד, חלקה בה טמונים חשובי חסידי ברסלב ברומניה. בכניסה לבית העלמין בפיאטרא-ניאמץ ישנו חדר טהרה 'בית מועד לכל חי', כשפונים שמאלה, בשורה השניה בחלקת רבנים, נמצא קבר עליו חקוקות המילים הבאות:

האשה אסתר שינדל בת ר' נתן מברוסליו מחסידי ותלמידי לקוטי מוהר"ן זצ"ל אשת הרבני ר' ברוך כ"ץ נפ' בלש"ק [=ליל שבת קודש] י"ג שבט תרפ"ב. הוי זקנה בת ע"ו שנים רב צדקותיה בחייה וכל מעשיה הטובים מי מנה שלום לקברה ולעפרה ת.נ.צ.ב.ה."

מיהי אותה צדקת? ובכן, זהו לא אחר מקברה של בתו של רבי נתן ב"ר יהודה זצ"ל הנזכר, בעל 'קונטרס הצירופים' ומגדולי תלמידי מוהר"ן ז"ע.

הרבנית אסתר שינדל ובעלה ר' ברוך גרו בטייטרא' כנזכר במכתבי אביה, ראה למשל במכתבו מיום א' שלח תר"ם, טבריה: "ואני שולח בכאן מכתב רצוף פה לעיר 'טייטרא' לחתני מו"ה ברוך נ"י, ואני מבקש מאתך, איך שהאשה שהיתה אשת מחותני ר' נטע טייטער ז"ל - נוסעת לעיר טייטרא, למסור לה המכתב, ולבקש מאיתה שתטמין היטב המכתב, ולמסור אותו לחתני מו"ה ברוך נ"י מוכר נרות, או לבתי מרת שינדל וואס זי פארקויפט לעכט (=שמוכרת נרות)"

מתברר, כי 'טייטרא' הנזכרת כה רבות במכתבי רבי נתן ב"ר יהודה, אינה אלא העיר הרומנית המפורסמת 'פיאטרא ניאמץ' אשר בעמק נהר הביסטריצה, שזכתה לכינוי 'ירושלים דמולדובה' על שם חשיבותה הרבה אצל יהודי רומניה (אחד מבתי הכנסת הרבים שפעלו בה עד לשואה הוא 'בית הכנסת הבעל שם טוב' הבנוי מעץ כפי שנבנו אז כל בתי הכנסת ברומניה. על פי המקובל, בדרכו לארץ ישראל, חנה הבעש"ט הק' בפיאטרה ניאמץ והתפלל בביהכ"ס זה ומכאן שמו).

וראה בשו"ת צמח צדק אה"ע סי' קעג: "בענין עיר שכותבין בכל השטרות של יהודים ושל אינם יהודים 'פיאטרא' וכן נכתב בספרי הערכאות שלהם, ובפי כל, הן אצל היהודים והן אצל האינם יהודים, נקראת העיר 'טיאטרא', יש לכתוב פיאטרא דמתקרא טיאטרא" (ראה גם בטיב שמות גיטין' לרבי שמואל מוודיסלאב עמ' סא)

יתכן גם שהיו יהודים שהעדיפו לא לכנות את העיר בשמה המקורי, שמובנו 'אבן', היות ומדובר בכינוי של עבודה-זרה.

על מצבת בתו נכתב 'בת ר' נתן מברוסליו' משום שאביה נולד וגדל בעיר ברסלב, זה היה כינויו ובמכתביו חתם 'נתן מברסלב', גם על מצבתו שבבית החיים בטבריה נחקק 'ר' נתן ב"ר יהודה מבראסליב."

לצד קבר מרת אסתר שינדל, נמצא קבר בעלה, חתנו של רבי נתן ב"ר יהודה, וכה כתוב עליו:

פ"נ ה"ר ברוך ב"ר שמואל הכהן. נפ' בש"ק ט' כסלו תרפ"ב. פה בטליתו הוא כרוך. האדוק בתורת השלחן ערוך. בבואך ובצאתך אתה ברוך. זקן

בליל הסדר
האמה
האמנה!

"אם יש מישהו בעולם שסיפר כאלו מעשיות תמירות ונעלמות, אני הולך אחריו עד הסוף" • "ספר קטן ושכוח, מאובק ומיותר הצליח באופן פלאי לעורר אצלי את הנימים החבויים ביותר בתוכי, זאת הייתה חוויה שהרעידה את מעמקי הלב" • לקראת חג הפסח, זמן גאולתנו ופדות נפשנו, חוזר הר"ר אייל פולטי הי"ו מעיה"ק צפת, שלושים שנה לאחור ומספר למערכת 'אבקשה' על החיפוש הארוך באנגליה וצרפת, על ליל הסדר "הגיל" ששינה לחלוטין את חייו, ועל התקרבות מיוחדת לרבי שהוציאו מאפילה לאורה • ועכשיו קרבנו

ישראל הלוי

את

ר' אייל הי"ו תפסנו באמצע מעבר דירה, דקות מעטות אחרי שמשאית ההובלה פרקה את התכולה הרבה. הרבה בלגן ורעש היו שם, אבל כל זאת לא מנע מר' אייל לשחזר בצבעוניות רבה את מסכת חייו המרתקים. בפשטות ובחן של אמת גולל למערכת אבקשה במשך שעה ארוכה את הקורות אותו מלידתו ועד היום, כולל כל התחנות וההרגשים המיוחדים שמלווים אותו מהרגע שגילה את הרבי הגדול.

"נולדתי לפני נ"ט שנים לתוך אווירה קיבוצית למהדרין", פותח ר' אייל את סיפורו. "לאחר כשנה, עברו הוריי לעיר רמת גן, שם למעשה העברתי את רוב ככל שנות ילדותי ובחורותי. ההיכרות שלי עם יהודים שומרי תורה המצוות הייתה דלה וקלושה בעליל, למעשה המפגש הכמעט יחיד שלי איתם היה בקו האוטובוס המוביל מתל-אביב לבני-ברק דרך רמת-גן. הייתי יורד בתחנה ליד ביתי ומביט במבט בוחן את אלו שממשיכים הלאה, לבני ברק. כמובן שלא חלמתי שאי פעם אראה כמותם".

"בשלב מסוים בהיותי בערך בגיל 21, חשתי משיכה גדולה לרוחניות. חיי הרוח נראו בעיני זכים ונקיים יותר, ולכן התחלתי ללמוד ספרים רבים המלאים בכל מיני טכניקות רוחניות, שמקורם מהמזרח הרחוק. בהמשך הרחבתי את ידיעותיי ולשם כך טסתי לאנגליה ולצרפת, על מנת להשתלם שם בלימוד ארוך ומייגע של רפואה אלטרנטיבית, מדיטציות שונות ורפואה סינית. במשך שמונה שנים שימשתי מספר מורים "רוחניים" ומורים מומחים ורכשתי נסיון רב.

"חזרתי לארץ והמשכתי לעסוק בתחום. הרגשות שלי היו מעורבים מאוד, מצד אחד הרגשתי את עצמי - רוחני ומועיל, בוודאי ביחס לעולם החומרי הרודף רק אחרי הנאות העולם, אולם מאידך חשתי עדיין בחסר גדול, הבנתי שיש משהו מעבר לכך.

סיפורי מעשיות בליל הסדר

"ואז הגיע חג הפסח, יום גאולת נפשי, כפי שאספר מיד..."

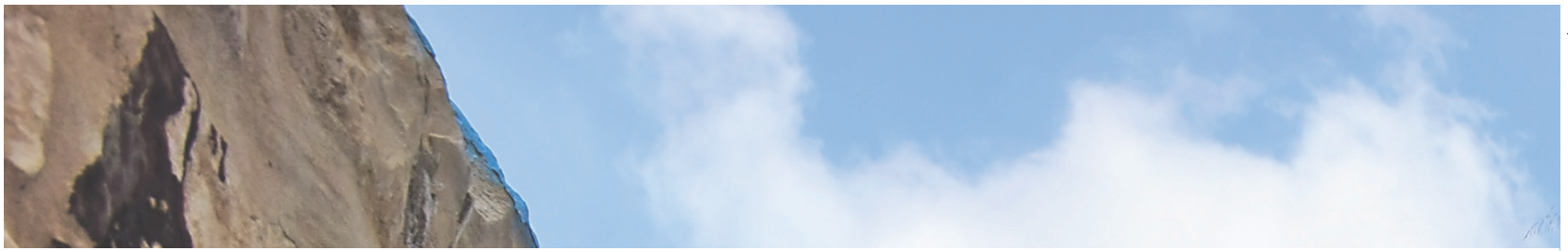
כזוג צעיר, התארחנו בביתו של חמי בעיר באר שבע בליל הסדר. לא ידענו הרבה, אבל קיימנו בפשטות את מנהגי ישראל העוברים מדור לדור, כמו קריאת ההגדה ואכילת מצות. לאחר התקרבותי לחיי התורה והמצוות, הבנתי למפרע עד כמה המעמד הזה רחוק מכל מה שנוהגים בבתי ישראל הכשרים. בכל מקרה, סיימנו את הסעודה המשפחתית ופניתי לעלות על יצועי. לפתע צדה עיני בספר דהוי, עם דפים צהובים ומאובקים. ניכר היה שלא דפדפו בו אפילו פעם אחת. סקרנותי גברה ולמרות השעה המאוחרת קמתי לראות את תוכנו מקרוב. פתחתי וראיתי שלספר קוראים: "סיפורי מעשיות משנים קדמוניות". התברר שרעייתי קיבלה את הספר בנעוריה, אך מאז לא נעשה בו שימוש כלשהוא.

התחלתי לקרוא את הסיפור הראשון 'מעשה מבת מלך', והרגשתי איך אני מרחף בעולמות אחרים. מעולם לא קראתי כאלו סיפורים פלאיים. דף רודף דף ואני מוצא את עצמי נרדם רק בארבע לפנות בוקר. התעוררתי בשעה מוקדמת ולא רציתי לעשות כלום רק להמשיך לקרוא את הספר עם הדפים הצהובים. המשכתי בסקרנות גדולה, לא מוותר על אף מילה. כאשר הגעתי למעשה האחרון 'מעשה משבעה בעטלירס', הבנתי שנחשפתי למישהו גדול ביותר, 'מאסטר' כזה, שעולה עשרת מונים על כל המאסטרים והמורים המלומדים שהכרתי. בכל אותם שיטות לימוד רוחניות שלמדתי, קראתי הרבה תיאורים הנוגעים לכוחות רוחניים. הם מאוד אהבו להשתמש בתיאורים עלומים כמו מישהו שמרחף באוויר ועוד כהנה וכהנה. אבל כאן הרגשתי שזה משהו אחר לגמרי. מי שמספר את הסיפורים הללו יודע בדיוק למה הוא מתכוון ואוחז לגמרי במה שכותב ומתאר בספר.

"הרגשתי רצון אדיר להכיר יותר את הסופר הזה. אמרתי לעצמי: אם יש בן-אדם שמספר כאלו סיפורים עמוקים, אני הולך אחריו עד הסוף. עדיין לא הבנתי שיש כאן צדיק יסוד עולם, סברתי לתומי שזו בוודאי איזו דמות ענקית שבקראה בתורת הנפש.

עצת ההתבודדות

"תוך כדי עיון בביאור שהתלווה לסיפורי מעשיות, שמתאי לב לציטוטים רבים מתוך הספר הנקרא 'ליקוטי מוהר"ן', הבנתי שזה בעצם אותו מחבר. ולכן מיד בצאת החג, בדרך חזרה לביתי בכפר אהרון' חייגתי לאחד מחבריי שייגיד לי היכן משיגים את הספר ליקוטי מוהר"ן.

שהדרך היחידה ליצור קשר עם הרבי היא על ידי כתיבה. התיישבתי וכתבתי לרבי שיש לי כמה שאלות בליקו"מ, מה אני עושה? האם יש מישהו שיכול לענות ולהושיע אותי? הרבי ענה לי: לך לפלוני אלמוני (יהודי חסיד ברסלב משכמו ומעלה, שלא מוכן להתפרסם בשום אופן) והוא כבר יענה לך על הכל.

הלכתי אליו מיד והוא היה כזה פשוט ושפל. התיידדנו, ואז הוא הציע לי שנלמד חברותא. ככה למדנו בכל יום ראשון. מדי שבוע נסעתי מכפר אהרון לירושלים שם למדנו יחד.

צריך להבין, בשלב הזה של חיי, כל מה שידעתי על יהדות כלל את אלו: הקב"ה, ליקוטי מוהר"ן, סיפורי מעשיות, התבודדות, ורבי נחמן מברסלב. זהו!!! יותר מזה לא ידעתי. אותו חסיד ברסלב הבין עם מי יש לו עסק... והציע לי שנלמד ליקוטי מוהר"ן ולאחר מכן קיצור שולחן ערוך. ככה התחלתי לאט לאט להיחשף לכל ההלכות הרבות. הוא גם העניק לי טלית ותפילין ולשמחתי לא הייתה גבול. כך למדנו במשך חצי שנה. בכל אותם חודשים הוא היה הרב שלי, למדנו את סדר התפילה ואת שאר המצוות הקדושות.

פדיון הבן ופריחה מסתורית

באותם ימים התרחש איתי סיפור מעניין ביותר. תוך כדי הלימוד ב'קיצור שולחן ערוך' יצא לי לדבר עם החברותא על עניני כתובה וקידושין והתעורר אצלי רצון לעיין בכתובה שלי, חזרתי הביתה בסוף היום, חיפשתי את הכתובה בכל מקום אפשרי והיא איננה. בצר אלי ביררתי מה ניתן לעשות בנידון ויעצו לי לעשות כתובה חדשה, אסור להיות בלי כתובה, ולכן כדאי שאעשה כתובה חדשה. הפנו אותי לרב מסוים מהעדה החרדית בירושלים. הלכתי אליו ותוך כדי שהוא מכין את הכתובה החדשה, הוא שואל כבדרך אגב: אתה הרי מספר שהנך בכור, האמנם עשו לך פדיון הבן? השבתי לו שכנראה שלא. ברית מילה עשו לי עם חגיגה גדולה אבל פדיון הבן - לא.

הרב חשב מעט, ואמר שכתוב בשולחן ערוך שאם האב לא עשה לבנו פדיון, צריך הבן לעשות לעצמו. "תבוא לכאן

התחלתי
לקרוא את
הסיפור
הראשון
'מעשה מכת
מלך', והרגשתי
איך אני מרחף
בעולמות
אחרים. מעולם
לא קראתי
כאלו סיפורים
פלאיים. דף
הודף דף ואני
מוציא את
עצמי נרדם רק
בארבע לפנות
בוקר

אמר לי החבר הידען: "לך למאה שערים בירושלים, שם תמצא את שאהבה נפשך. רק שכעת בחול המועד החנות סגורה. תמתין עד אסרו חג ואז תיסע לירושלים".

כל הפסח הסתובבתי חסר מנוחה, המתנתי בקוצר רוח עד ליום הנקוב ואז נסעתי לירושלים וקניתי בזריזות את הספר. חזרתי הביתה, התמקמתי בפינה שקטה ליד בתי והתחלתי לקרוא, קראתי וקראתי עד שהגעתי לדף האחרון ושוב התחלתי מהתחלה. במשך שלושה חודשים עשיתי שלושה "סיומים" על הספר. כל חודש - ספר. באותה תקופה עבדתי רק שלושה ימים בשבוע ולכן היה לי זמן לעבור שעות רבות ביום על הליקוטי מוהר"ן.

"מתוך כל מה שקראתי, דיבר אלי העצה של ההתבודדות. למדתי את התורה הידועה, תורה נ"ב, והוקסמתי מכל מילה שנכתבה. הייתי רגיל ללכת בין העצים במקום שקט, בשביל לנסות ולנקות את כל המחשבות שהעמיסו עלי. אבל כאשר קראתי על ההתבודדות אמרתי לעצמי "ולמה שלא אשזור תוך כדי ההליכה גם דיבורים לה'?", זאת גם הייתה הפעם הראשונה שהבנתי שבמקום צמד המילים "כח עליון", יש הגדרות מדויקות ואמיתיות כמו "הקב"ה", "ה' יתברך" וכו'. תמיד האמנתי בהשגחה, אבל מאז ההיכרות עם הספר, הבנתי שיש מנהיג לעולם שאפשר לדבר איתו על הכל, כמו חבר טוב. העצה הזאת מילאה את כולי.

"המשכתי בקריאת הספר ותוך כדי צצו במוחי מספר שאלות ותמיהות. רציתי שיסבירו לי אבל הייתה בעיה קשה: לא הכרתי אפילו בן אדם אחד ששומר תורה ומצוות!! הבנתי שהספר הזה שייך לדתיים וניסיתי לחשוב למי אני יכול לפנות. חשבתי וחשבתי עד שנזכרתי שיש יהודי אחד, חרדי, שדווקא מצא חן בעיני, הוא היה אדמו"ר גדול שגר בירושלים.

כן, דווקא הוא. באותה תקופה הייתה לי בתל אביב קליניקה לרפואה טבעית, ומידי פעם הגיעו אלי לטיפול, יהודים חרדים, שהרבי שלח אותם אלי. עד היום אני לא יודע מי סיפר לרבי עלי, אבל כך היה המעשה.

החלטתי ליצור קשר עם האדמו"ר ולשאול אותו את כל מה שהוקשה לי בליקוטי מוהר"ן. באותה שנה אביו של האדמו"ר נפטר והוא לא קיבל קהל, הרבנית אמרה לי

שבוע הבא, תארגן סעודה לעשרה אנשים ונעשה לך פדיון".

האמת שהעניין הזה של הסעודה היה משונה בעיניי מאוד, לא הבנתי מה הקשר בין המצווה הזאת לסעודה, ולמה דווקא עשרה אנשים, מה לא טוב שאני והרב נאכל משהו...? ובכלל איך אביא עשרה אנשים? מה? להגיד להם שיבואו במיוחד כדי לאכול...? וכי אין להם אוכל בבית? הכל היה נראה לי כל כך מוזר.

מסתבר שאותו רב, לא הבין שאני באמצע להתקרב וישום דבר לא מובן לי מאליו.

בקיצור, הפדיון הזה היה נראה לי מסובך. מה גם שחשבתי בטעות שזו קצת חומרא ולא חיוב מעיקר הדין, ולכן החלטתי להמתין עם העניין הזה. כך יצא שעבר שבוע, שבועיים, ולא פניתי שוב לאותו רב.

לאחר מספר שבועות, התחילה פריחה מוזרה להתפשט לי בכל הגוף, בידיים וברגלים. חשבתי שזה יעבור תוך יום יומיים, אבל התברר שזה רציני מדי. חלפו ארבעה חודשים והפריחה עודנה בגופי. למרות שהייתי כבר בקיא ברפואות הצמחים החלטתי שאני לא מטפל בפריחה עד שהקדוש ברוך הוא יסיר ממני את הנגע. זאת הייתה תקופה לא נעימה בכלל. יום אחד, ישבתי וקראתי את פרשת השבוע והנה אני קורא בחומש, לראשונה בחיי, על פדיון הבן. פתאום נפל לי האסימון שמדובר במצווה וחיוב לכל דבר ועניין. כמו שיש מצוות ברית מילה כך יש מצוות פדיון הבן. התעוררתי מיד, והחלטתי לא לדחות את המצווה היקרה הזו, קראתי לעשרה אנשים, הבאתי כהן, וזכיתי לערוך לעצמי פדיון הבן.

הפלא הגדול הוא, שכבר למחרת, הגוף שלי החל להחלים מהפריחה וכעבור יומיים בלבד, הפסיקה הפריחה לגמרי. באותו רגע הרגשתי בהרגשה חזקה, כיצד המצווה הזו פשוט ריפאה אותי.

יתכן, שקודם שנודע לי על כך שאני חייב באותה מצווה, לא הייתה עלי תביעה מן השמיים, אולם לאחר שאותו רב יידע אותי בחיוב הזה ולמרות זאת התעצלתי, קיבלתי מיד רמז חזק מן השמיים. אלו הם רחמי ה' האמיתיים.

מענין לענין, אני נזכר כעת בעוד מאורע שהתרחש איתי בעקבות לימוד ההלכה באותה תקופה. באחד הימים לקחתי את המכונת לבדיקת בטיחות, מה שנקרא בלשון העולם - ססט. הבוחן בדק את הרכב והמליץ לי להיפטר ממנו בזריזות "אני רואה בעיה מסוימת במנוע, הרכב לא יחזיק לך יותר משנתיים, מציע לך למכור אותו".

טוב, מיד פרסמתי את הרכב למכירה וכבר למחרת הגיע קונה, הוא בדק את הרכב, עשה נסיעת ניסוי והחליט לקנות אותו. שילם ונפרדנו. שמחתי כל כך שעשיתי עסקה טובה. למחרת, למדתי את הלימוד הקבוע ב"קיצור שולחן ערוך" והנה אני רואה הלכה מעניינת: כאשר אדם מוכר לחברו חפץ, צריך להודיעו על כל הפגמים הנסתרים שיש לחפץ. קראתי ומיד נדרכת, נזכרתי במכונת שמכרתי מבלי ליידע את הקונה בבעיה שיש במנוע.

מיד לאחר הלימוד, חייגתי אליו וסיפרתי לו על הבעיה. הקונה חשב מעט ואמר שיבדוק את הרכב לעומק יותר. בדק ואכן גילה שמדובר בבעיה רצינית. אמרתי לו: בוא אלי עכשיו ואחזיר לך את כל הסכום. ההוא, חשב קצת, התפעל מהיושרה, ואמר שמוכן לקנות במחיר נמוך יותר. אני הסכמתי והחזרתי לו חלק מהסכום. זה היה קצת קשה, אבל שמחתי כל כך שזכיתי לעשות משא ומתן באמונה.

אולם הסיפור לא הסתיים, באותו יום דיברתי עם אבא שלי וסיפרתי לו שמכרתי את הרכב, הוא שמע ומיד הציע, "אייל, אתה רוצה לקנות את הרכב שלנו? בדיוק חשבתי לרכוש רכב אחר". אמרתי לו: "אבא, הרכב שלך יקר, זו לא הרמה שלי, אין לי כסף לזה". אך אבי התעקש: "תביא את הסכום שקיבלת על הרכב שמכרת וזהו".

ראיתי בכך עין בעין את יד ה'. אני לא התכוונתי להרוויח מכל הסיפור. אדרבה היה נראה שאני מפסיד כביכול. אבל הקב"ה גלגל הכל לטובה. אם עושים משא ומתן באמונה - לא מפסידים.

נחזור לסיפור ההתקרבות, איך החברה סביבך קבלה את השינוי?

הייתי בכאלו אורות שבכלל לא היה לי זמן לחשוב מה חשים אלו שסביבי. הרגשתי שהישועה שלי הגיעה אלי במתנה ואסור לי להתחשב באף אחד מסביבי. היום, במבט לאחור, אני מבין שדווקא החברים העריכו את הצעד ולא חשבו שהשתגעתי...

באותם חודשים הבנתי שיש בנוסף לליקוטי מוהר"ן, גם את סדרת הספרים "ליקוטי הלכות". נסעתי שוב לחנות "משך הנחל" בירושלים וקניתי בהתלהבות את כל הסט. למדתי ולמדתי והרגשתי שזה בדיוק מה שהנפש שלי חיפשה כל השנים. ישבתי בכל יום שעות ארוכות ועסקתי רק בספרים הללו. מרוב חיבור והתפעלות הלב הרגשתי לפעמים שאני חייב, אבל חייב, לעצור. זה היה עומס גדול מדי על הלב, כאלו דיבורים מתוקים ומאירים שמבטלים את הבחירה כפשוטו. זאת הייתה בעצם התנוצצות אלוקית שבערה בי כמו אש בשדה קוצים. וזה לא בגלל שהבנתי הרבה. כל המושגים הקבליים היו זרים לי כל כך, אבל הנשמה כבר הרגישה שהיא באה על מקומה. "אף על גב דאיהו לא חזי, מזליה חזי".

דיבורי התחזקות מול המכתול והציורים

באותם ימים הגעתי איכשהו, להרה"ח ר' יצחק בזאנסון שליט"א. התיידדתי איתו מעט ובכל פעם שרציתי לברר וללבוש עניינים מסוימים שלמדתי בליקוטי מוהר"ן, הייתי מגיע אליו לבית והיינו מדברים. הוא היה יושב בחדר

אם כבר מדברים על תפילת ותיקין ב'שזל', אני רוצה לספר שיש לי עד היום בתוך הלב פנימה, התפעלות גדולה מהרה"ח ר' שמעון שפירא שליט"א. הוא היה שם לב לכל 'פנים חדשות' שהופיעו ב"שזל", ותמיד האיר פנים. זה מאוד תפס אותי, ההארת פנים שלו.

העבודה שלו ומצייר כל מיני ציורים נפלאים ועמוקים ואני הייתי שואל. וכך עם יד אוחזת במכחול הוא ענה בהרחבה על כל תמיהותיי, האמת, המחזה הזה היה מרתק בצורה לא רגילה.

במקביל, מסר ר' יצחק שיעור בירושלים בשכונת נחלאות, שיעור למתקדמים, ואני זכיתי להיות הנהגה שלו במשך תקופה. זו הייתה חוויה מיוחדת במינה, היה לי מאוד נעים במחיצתו. את ראשי מילאו אין ספור שאלות על דרכי החדשה, והוא ענה על הכל בצורה כל כך מתוקה ופשוטה. בכל מוצאי שבת הייתי יוצא לביתו שבבית שמש, ואוסף אותו לירושלים, יושב בשיעור, ומחזיר אותו בחזרה הביתה.

חלפה תקופה נוספת, והבנו שכבר לא שייך להתגורר בסביבה שרחוקה מהתורה והמצוות. ולכן לאחר הרבה ספקות החלטנו לעבור לירושלים, לשכונת מקור ברוך.

סדר היום שלי נע בין תפילת ותיקין בבית הכנסת הגדול של אנ"ש במאה שערים, לבין חברותא מיוחדת במינה שהייתה לי בלימוד גמרא. אם כבר מדברים על תפילת ותיקין ב'שול', אני רוצה לספר שיש לי עד היום בתוך הלב פנימה, התפעלות גדולה מהרה"ח ר' שמעון שפירא שליט"א. הוא היה שם לב לכל פרצוף חדש שנכנס ל"שול", ותמיד האיר פנים. זה מאוד תפס אותי, הארת הפנים שלו.

כמו כן, נפעמתי לראות דמות של יהודי כזה, שתמיד ממלמל פסוקים ודיבורים לה'. איזה ניצול הזמן, משהו נדיר.

אבל השאון של העיר הגדולה עמד לי בעוכריי ולאחר שנה בודדת חיפשנו עיר שקטה יותר. למרות שהייתי יוצא כמעט בכל יום מחוץ ליישוב להתבודד, עדיין היה קשה לי עם הרעש וההמולה. לאחר בירורים רבים העתקנו את מושבנו לעיר הקודש צפת, בשכונה שקטה בעיר העתיקה, ומאז אני כאן, ב"ה.

השבון השמל של הציון

אחרי מספר שנים בצפת, עברנו דירה לשומרון, גרנו שם שלוש שנים ולאחר מכן שבנו לצפת. באותם שלוש שנים בשומרון, השקעתי בבניית בית פרטי סכום של שלוש מאות אלף שקלים.

כאשר רצינו לחזור לצפת, ניסיתי למכור את הבית, לנדל"ן באותו אזור לא היה אז ביקוש גדול והרגשתי שקשה לי מאד עם המציאות העגומה. יצאתי להתבודד ואמרת לי לה: "אני מוכן לרדת במחיר, אפילו ל: 280,000 ₪ העיקר שאמכור כבר את הבית. רבש"ע, אולי תזמן לי קונה שישלם את הסכום המלא שרציתי, ואת העשרים אלף ש"ח של ההפרש, אתרום לכבוד רבינו?" לא יודע מהיכן זה נפל במחשבותי, אבל ככה התנוצץ לי באותו רגע.

סיימתי את ההתבודדות ההיא, ולאחר יומיים אני מקבל בדואר מעטפה מהנהגלה שניהלה באותה תקופה את ציון רבינו הקדוש באומן, ובפנים מכתב תודה על סכום פועט שתרמתי להם לפני ראש השנה. הרגשתי שיש כאן דרישת שלום מרבינו אחרי ההתבודדות ההיא וקיוויתי לטוב.

בקיצור, לאחר מספר שבועות הגיע קונה שישלם על הבית את כל הסכום בלי להתמקח. הרגשתי באופן מוחשי את יד ה' וכיצד הדברים מתנהלים באופן מדויק ביותר. את ההבטחה שלי למען רבינו זכרתי היטב, פגשתי חבר ביער הבעל שם טוב ליד צפת ושאלתי אותו אם יש לו את הטלפון של הר"ר מאיר נחמן אלחדד ה"ו, שבאותם ימים היה אחראי על ציון רבינו, החבר ענה שאין לו והוא ינסה להשיג.

אני ממשיך ליער להתבודדות, ותוך כדי הליכה אני רואה שיחה שלא נענתה, אני מחייג ושואל מי חיפש אותי ועונה לי הר' מאיר נחמן אלחדד בכבודו ובעצמו! ואני אומר לו: ר' נחמן עכשיו ביקשתי ממישהו את הטלפון שלך, איך זה שאתה מתקשר אלי?! והוא עונה לי: אני לא חייגתי אליך, מישהו אולי התקשר מהטלפון שלי. שאלתי אותו: למעשה, מה צריך עכשיו בדחיפות בציון? הוא מיד ענה שעכשיו התקבל חשבון חשמל כבד, ואין איך לשלם אותו. שאלתי מה הסכום והם ענו: 18,000 ₪. אמרתי לו בשמחה: העניין טופל עם תוספת קטנה... העברתי את הסכום והרגשתי שזה בסך הכל תשלום ראוי על התיווך שפעל בשבילי הצדיק... ■

להמותו של מאמין

העשיל'ה הצעיר יכול היה לסיים את חייו כמו עוד יהודי פשוט, אבל צרור הדפים אותו מצא בנמיה שבה את ליבן • מאז, החלה שלהבת לבו לדבוק באורו של הרבי וחיו הפכו למקשה של התקשרות וביטול לאור האורות • קווים בהירים לדמותו השמירה של הנאון החסיד ר' העשיל פרגל ע"ה שהיה לעוד אחד מהלבבות הליטאים עליהם התקבל דבר הנאולה • סקירה ראשונה ומיוחדת

אהרן אייזנבך, בן ציון ירושלמי

ספר מסתורי בנגיזת ה'חורבה'

עלם צעיר היה העשיל בעת שנקלע במסע חיפושיו לגניזה שבחצר בית הכנסת 'החורבה' בעיר העתיקה, ולמול עיניו הציץ ספר בלי כריכה שעורר את סקרנותו.

הוא לקח את הספר, עיין בו ומצא את שאיוותה נפשו, ואף החל להגות בו בכל עת מצוא. בשל גודלו של הספר לא הצליח להסתירו בכיסו והספר הציץ מבין קפלי ה'חלאט' הירושלמי, מה שגרם לאברך שדאג לשלומו ללכת, ולספר לאימו שהעשיל הקטן מעיין בספרים חיצוניים' כלשונו, ועליה לפקח עין שלא לאבד את בנה יקירה אשר עדין לגדולות...

אמו, מרת פערל ע"ה, חכמת לב וצדקנית, ביקשה מבנה הסבר מה הוא מצא בספר עליו סיפר לה אותו אברך? הוא ענה לה, שמצא את הספר בחצר החורבה, ומצא בו דרך לעבודת ה'.

האם, שהייתה בת גדולים ואשת חבר, אשר גידלה ילדיה במסירות כשבעלה שוהה במרחקים, עיינה בו כל הלילה והיה לה ל"משיבת נפש", כאשר מצאה בו דברי אלוקים חיים הנובעים ממעיין טהור ובבוקר אמרה לבנה 'העשאל'ע, דער ספר איז גוט און ערליך' (-הספר הזה, טוב הוא וכשר) תמשיך בדרך זו ומצא את דרכיך לעבודת הבורא ית'.

מצאתי את שאהבה נפשי

הרה"ח ר' יהושע העשיל פרנקל נולד בחצר בתי ראנד בירושלים של מעלה בט"ז תמוז תרע"ז לאביו הגאון המפורסם רבי מנחם מרדכי שהיה מגדולי ועילויי ירושלים של מעלה. מילדותו ניכרה בו תכונות נפש של "מבקש" ושאיפות גבוהות מאד, כאשר אביו היגר לארה"ב סירב להצטרף עמו בכדי שלא לעזוב את ארץ ישראל ונשאר עם אמו בארץ ישראל, ובשל כך נמנע ממנו לראות את אביו כ-36 שנה החל מימי ילדותו ועד השיאו את ילדיו.

בימי בחרותו, בעת שבתו בישיבת עץ חיים זכה והתגלגל לפניו הספר הקדוש

'השתפכות הנפש' כפי שסופר למעלה, אשר על ידו התקרב אל רבינו. באותם ימים החלו להתקרב בחורים נוספים מיישיבת עץ חיים כמו גיסו לימים הרה"ח ר' בנימין זאב חשין זצ"ל וידידו בלב ונפש הרה"ח ר' שמואל שפירא זצ"ל ועוד, מה שעורר סערה בירושלים וכפי שהתבטא ר' העשיל לימים שהייתה זו 'פצצת אטום' בירושלים של הימים ההם, זאת בפרט מחמת היותם בחורים נבחרים מהמשפחות המכובדות ביותר.

ר' העשיל היה מזכיר תדיר את שהיו חבריו אומרים לו ולידידו ר' ועלוול חשין, שבשל התקרבותם לברסלב יקשה עליהם למצוא זיווגם, אך לבסוף, זכו שניהם להשתדך עם בנותיו של ר' אליהו פרוש מהמשפחות הנכבדות בירושלים...

עם התקרבותו לרבינו ז"ל דבק בצדיק בספריו ובאנשיו. באותם ימים להיות חסיד ברסלב לא היה "כבוד גדול" בלשון המעטה... בית הכנסת של חסידי ברסלב שכן במרתף חשון ברחוב מאה שערים (בבית הכנסת 'בוקרשט') ובחיצוניותו לא היה מושך בכלל □ אך ר' העשיל לא שת ליבו לכל זאת ובחיפושיו אחר האמת התדבק באנשי אמת. הוא לקח לו את הרה"ח ר' אפרים קארקובסקי למורה דרכו הרוחני, ובפניו היה משיח את כל ספיקותיו ועמו ליבן ובירר עצות בדרכי העבודה.

לאחר פטירת ר' אפרים הלך ר' העשיל אל הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר, וקיבל הימנו את מסורת דרכי רבינו ז"ל, את כל שאלותיו שטח לפניו וכדבריו נהג.

ר' העשיל היה דבוק לרבינו בלב ונפש, והאמין באמונה שלמה שרבינו הוא צדיק הדור. כאשר ניסה אי מי להביא ראיה לדברי רבינו מתורות של צדיקים אחרים, הוא לא היה יכול לסבול זאת, באמרו, רבינו אינו צריך לראיה מאף אחד...

טופח על מנת להטפוח

לר' העשיל גם היה חלק בהתקרבות אחרים מאנ"ש לאורו הבהיר של רבינו, ביניהם הרה"ח ר' נחום יצחק פראנק זצ"ל ועוד.

ר' העשיל מימין בבר מצוה של אחיינו ר' שלמה זלמן חשין יחד עם גיסו ר' שלמה זלמן פרוש

אם ימים מועטים, ועל דלת ביתו התדפק שליחו של גאב"ד פרשבורג הגאון ר' עקיבא סופר זיע"א, שביקש לפתוח ישיבה ולמנותו למשגיח ומנהל רוחני. ר' העשיל שראה בכך את נפלאות דרכי הבורא, לקח על עצמו את התפקיד ועמד בראש הישיבה כשלושים שנה, ומכך הסתפק כדי פרנסתו.

בישיבת פרשבורג

ר' העשיל כיהן במשרתו באמונה והשקעה מיוחדת, הוא דאג לכל הבחורים והשקיע בהם את כל מרצו כפי שהתבטא לנכדו ר' אליהו ליכטנשטיין בסוף ימיו: על לימוד התורה איני יודע עם אקבל שכר היות ואהבתי ללמוד, אך הלוואי ואקבל שכר על כך שבכל שלושים שנות כהונתי בישיבה לא יצא אף בחור לתרבות רעה(1).

את קולו נשא ברמה והבחורים קיבלו את דבריו בצמא. ר' העשיל שימש עבורם כמשגיח בעל שיעור קומה והיה מדבר שיחות נלהבות בענייני דיומא. על תלמידיו נמנים כיום רבנים חשובים שמפליאים את דרכו החינוכית, וכפי שמציין אחד התלמידים ש'עד היום חקוקה בעצמותי השיחה הנלהבת אותה נשא ר' העשיל עת גילה עיתון "כשר" בין כותלי הישיבה...

פעם קרה שבחור החסיר כמה ימים מסדרי הישיבה, ר' העשיל עלה לחדרו לבקרו והוא מצא אותו חולה. לאחר שהתעניין במצבו, שאל אותו ר' העשיל האם הבחורים באו לבקר אצלו, והוא התפלא לשמוע שאף אחד לא הגיע אליו לבקר במיטת חוליו. ר' העשיל ירד מיד להיכל הישיבה ואמר לבחורים ש'שי יהודי גלמוד הדר בליפתא שמאושפז בבית החולים, וצריך לסדר תורנות ביקורים אצלו, כמובן, גם להביא לו אוכל ולהתעניין בשלומו...

הבחורים התארגנו תיכף ומיד עם טבלת תורנות מסודרת והביאוה לידיו. ר' העשיל בראותו כיצד הם 'סידרו' את הגלמוד האלמוני במשך כל שעות היום הזדעק: 'לאדם גלמוד כולכם הולכים, ואילו כאשר שוכב בחור מהישיבה בחדרו אף אחד לא יכל להביא לו אוכל?! כעת כל התורנות שהכנתם תעבור אליו!...' אותו בחור משמש כיום אחד מרבני היהדות החרדית הנודעים, ועד היום מתאר ברגש את מסירותו של המשגיח ר' העשיל...

פעם אירע מעשה בבחור יתום מתלמידי הישיבה, שאמו האלמנה ביקשה ממנו לצאת לעבוד על המחיה כדי שיכלכל אותה. ר' העשיל הזדעזע על כך שרוצים להוציא בחור מהישיבה ועלה מיד לדבר עם ראש הישיבה הרב מפרשבורג, עד מהרה דאגו לתמיכה כספית עבור האלמנה וכך ניצלו חייו הרוחניים של הבחור, שכיום משמש כדיין נודע בארץ הקודש.

באחד הימים ראה בחור שראשו לא מונח בלימוד ונשקפת סכנה לעתידו הרוחני, ר' העשיל התיישב ללמדו מלאכת קודש - מלאכת השחיטה אותו ידע על בוריה, ובחסדי שמים הציל את חייו כאשר הבחור הקים דורות של יראים ושלמים.

בשלהי דקייטא תשכ"ג, נסעו בני הישיבה עם המשגיח למירון לציון העיר וקדיש, אך בדרכם התהפכה המשאית על יושביה וארבעה בחורים נפטר ל"ע, (ביניהם היו הבחורים המופלגים מרדכי פולק ז"ל יצחק נחום נוישטאט ז"ל ואברהם בנימין פרידמן ז"ל).

ר' העשיל ישב אף הוא במשאית, ואחר התאונה המחרידה מצאוהו שוכב מתחת למנוע הרכב כאשר מטפטים עליו טיפות דלק בוערות רח"ל, הוא אכן נפצע אנושות, אך זכה לצאת מן התופת.

היה זה אחר התקרבותו של ר' העשיל וידידו ר' בנימין כ. הקניטו על התקרבותו לרבינו. ר' העשיל לא נבהל ובתגובה בירכו 'אני מברך אותך שילדיך יזכו להתקרב גם הם אל האור!...'

ר' בנימין לעג לו, באמרו: הרי כל צאצאי כבר נישאו והקימו את ביתם ומי מהם יתקרב כעת? אך לאחר זמן מה הגיע חתנו של ר' בנימין הרה"ח ר' נחום יצחק פראנק והחל להרצות בפניו של ר' העשיל את הקושיות שהיו לו על דרכו הבהירה של רבינו ז"ל, ובזכות תשובותיו של ר' העשיל גילה אף הוא את אור רבינו והתקרב אליו.

צדיק באמונתו יחיה

ר' העשיל היה חדור בביטחון חזק ועצום בה' יתברך הזן ומפרנס לכל, וביטחון זה הנחהו בכל דרכיו.

כאשר חיתן את בתו הראשונה לא היה לו אפילו את הסכום המינימלי להוצאות החתונה, אך ר' העשיל היה מנוסה בביטחון והשליך על ה' יתברך. הוא סיפר על חלום בו ראה וילון מפואר וממנו יוצא אדם הדור שיבה, פניו מאירות כפני מלאך שהזדהה לפניו בשם 'חיים בן עטאר', בעל האור החיים הקדוש. האיש ההוא אמר לר' העשיל: אל לך לדאוג, גש לכתובת פלונית ושם יחכה לך שפע להוצאות החתונה. ר' העשיל בקומו אמר לעצמו 'חלומות שווא ידברו', אך נוות ביתו עודדה אותו לנסות. בדרכו לישיבה הלך דרך אותה כתובת, וכאשר חלף בסמוך למבנה המדובר שמע שקוראים בשמו, היה זה אחד ממכריו שמסר בידי חבילת כסף, כזו שהספיקה לו לחתונת בתו... ר' העשיל תלה מעשה זה בזכות עיסוקו תדיר בספר האור החיים הקדוש.

על אמונתו המוצקה מסופר, שפעם התגלגל לידיו ספר על מאורעות השואה. ר' העשיל עיין בו, וכתוצאה מכך התעוררו בו שאלות באמונה. הוא התפלל לה' שיציל אותו מהם, ולימים סיפר ר' העשיל כיצד עזר לו ה'; בחסדי שמים האיר לי ה' במשל, לאדם שנכנס לבית חברו ושם הוא מוצא על הקיר תמונות שונות, והוא פונה ואומר לבעל הבית: נראה לי שצריך לשנות סדר התמונות. עונה לו בעל הבית ייתכן שהינך צודק, אך כאן אני בעל הבית! כך חיזקתי את עצמי, 'כאן ה' יתברך הוא הבעל הבית!'

מעשה מבהיל מסופר אודות ר' העשיל ועל הייסורים שסבל עבור ההתקרבות לה': כאמור, הוא סבל אחר נישואיו מעוני מחפיר, שלפעמים הגיע למצב שחזר הביתה מלימוד שעות ארוכות ברצף אחרי יומיים בלי אכילה. אחר יומיים של לימוד ללא אכילה כלל הוא ראה על השולחן פיזורי לחם וחשב לאכלם, אך כשנזכר שייתכן שאחד מילדיו יקום באמצע הלילה לבקש אוכל, נמנע מלאכלו והלך לבקש משהו אחר כדי להשביע את נפשו הרעבה.

תקופה ארוכה סבל כך, עד שראה שאין מנוס והוא מוכרח לצאת לעסוק בעסק כלשהוא, כדי להביא טרף לביתו, והוא החליט ללמוד את אומנות השחיטה. אחר שסיים ללמוד את הנדרש, וכדי שיוכל לעבוד כשוחט מן המניין הלך להראות את 'חליף' שלו למרא דארעא דישראל הגרי"צ דושינסקיא זצוק"ל כדי לקבל את אישורו והסכמתו עליו. בדרכו נכנס לביתו של החסיד ר' אפרים'ל וכבדרך אגב סיפר לו לאן פניו מועדות. ואז אמר לו ר' אפרים'ל: הרי רבינו ז"ל אמר שיש למעלה היכל שכל המתעסק בשחיטה לא יכול להגיע אליו □

ר' אפרים'ל נתן לו את ברכתו לפרנסה בדרך אחרת וכרצון רבינו, ואילו ר' העשיל שניחן בחיפוש אמת לא רהר ולא ערער, וחזר לביתו כלעומת שבא. לא עברו כי

בשערי חסד של מעלה

ר' העשיל היה מגדולי מכובדי שכונת 'שערי חסד' כמו גיסו רבי וועלוול חשין, וגם היה בעל חסד ידוע. בבית הכנסת הגדול "קהל חסידים" כיבדוהו מאד, ואף על פי כן התפלל כל ימיו בבית הכנסת הקטן של חסידי ברסלב, הסמוך ל'קהל חסידים', על אף שהרבה פעמים היו צריכים להמתין זמן רב לעשירי למניין.

הוא היה מתפלל בדביקות מיוחדת 'מיט א געשמאק', ובעת התפילה היה מנותק לגמרי מכל הסובב. היה משתפך מדי יום בעבודת התפילה בהתלהבות ובקול כעומד לפני המלך, ובפרט הימים הנוראים היו אצלו עבודה מיוחדת.

הוא היה הדמות ההלכתית בבית הכנסת, ואת כל השאלות בענייני הלכה והנהגה היו שואלים אותו והיתה לו בקיאות מדהימה.

ר' העשיל נזדכך ביסורים ואף שיכל כמה ילדים בחייו, אך את כל יסוריו קיבל בדומיה. הרה"ג ר' שמואל אויערבך סיפר שבעת שר' העשיל היה כאוב לאחר זמן מה מהסתלקותו של אחד מצאצאיו, ראה אותו יורד לשמחת בתי השואבה המרכזית בשכונת שערי חסד ועגנה על פניו, אך תכף ומיד ראו עליו שהוא מתגבר ומתחיל לשמוח בכל לב בשמחה של מצוה.

נכדו ר' אברהם אהרן מספר, שבעת ששסבו ר' העשיל עבר דירה, מצא במגירתו פנקסים ובהם דוחות על הטיפול בקרן עבור יתומיו של הרה"ח ר' יום טוב זלוטניק שנפטר בדמי ימיו. ר' העשיל ניהל קרן עבור היתומים יחד עם הרה"ר גרשון שטמר זצ"ל.

אשרי מי שעמלו בתורה

ר' העשיל היה יושב ולומד שעות על גבי שעות בהתמדה. סדר יומו היה מדוקדק כאשר כבר באמצע הלילה היה קם, מברך ברכות התורה ומתיישב ללמוד בהתמדה.

נכדו מספר שפעם סביו התעורר לפני הזמן, ואף שהסבירו לו שעדיין לא הגיע זמנו הקבוע לקום, וכי השעה היא רק שתיים בלילה, לא שת לבו לכל זה, היות וכבר התעורר הוא התיישב ללמוד בהתלהבות ולא חזר לישון.

נזהר מאד באזהרתו של רבינו ודקדק מאד בפרוטתו של השני (-יענעמ'ס קאפיקה), הוא נזהר מאד בדיני ממונות ואף לאחר שנפל למשכב, כשלקוהו בבית החולים, פירט לנכדו למה מיועד כל סכום: סכום זה צריך לתת לפלוני, וכסף זה ייעדתי לבר מצוה של נכדי וכדומה.

בין אנשי הצדיק

בחפשו אחר האמת הוא אהב במיוחד להתחקות אחר עובדי ה' שבין אנ"ש, מהם למד רבות בדרכי עבודת ה'.

הוא היה יוצא להתבודד יחד עם ר' יום טוב זלוטניק, בשדה ששכן במקום בו ניצבת כיום שכונת 'נווה שאנן' בירושלים, וכפי שתיאר לימים: "פעם בשבוע, בליל שישי, הייתי הולך עם ר' יום טוב להתבודדות. הוא בער בעבודת השם כאש ממש!"

כמו כן היה נכנס להרה"ח ר' שמואל הורביץ מדי יום, כדי לשמוע ממנו דברי רבינו הקדוש, ועל כך התבטא לימים שאצל ר' שמואל שמע ש'תנחומי רבינו אינם תנחומים של הבל...

כמו כן היה טורח רבות כדי להתחקות אחר עבודתו של החסיד ר' שמואל שפירא בשדה וגם בשבתות במירון, בהם התבונן בעבודתו וחרת את הדברים בליבו. את כל זה עשה בכדי להגיע לדרך האמת,

הבחור שישב לצידו נהרג ל"ע, ור' העשיל לקח מאורע זה לחיזוק באמונה בהשגחה, עד שאפילו כעבור חודש מאז המאורע אמר לכל מכריו: 'מי שרוצה לדעת אם יש בורא עולם שישאל את העשיל פרנקל...!'. בחסדי שמים הבריאה מפצעיו, וחזר לכהן בתפקידו ביד רמה.

לאחר שעזב את תפקידו בישיבת פרשבורג התחיל למסור שיעורים, כאשר ביום רגיל מסר שישה שיעורים (!) במסכתות שונות מהבוקר עד הערב. אחד מהשיעורים הללו היה שיעור גמרא שנמסר על ידו שנים רבות בבית מדרשנו במאה שערים. השיעור התחיל בהשפעת גיסו הרה"ח ר' וועלוול חשין, ונמסר בחן מיוחד ומתובל באמרי חן ומעשיות נפלאים לעורר לב הלומדים.

אשר יצוה את בניו

למרות היותו משגיח ומנהל רוחני חשוב, לא זנח את תפקידו כמחנך לילדיו והשקיע רבות בחינוכם. מדי שבת למד עם בניו כשש עד שבע שעות, והיה מתעניין תדיר בלימודם.

כאשר בירר אצל המלמד של אחד מבניו על מצבו הלימודי, ענה לו המלמד בטון יבש שיש גם מוכשרים ממנו. ר' העשיל לא יכל לשמוע שמודדים ילדים לפי כשרונותיהם, והוא אמר לבנו: 'מהיום, אני המלמד שלך!' ומאז הוא הגה עמו מדי יום בחומר הנלמד, וזכה לראות ברכה בעמלו ולרוות מילדיו רוב נחת כאשר זכו לכהן כרבנים ומורי הוראה בישראל. בימי השבעה, הרה"ג ר' שמואל אויערבך זצ"ל שאל את בניו כיצד זכה אביהם ר' העשיל לבנים חשובים כל כך. ענה לו ר' פנחס בנו 'מעולם הוא לא ציווה עלינו 'לכו ללמוד' אלא בכל פעם קרא לנו ללמוד 'עימו'. זה הסוד...!'

ר' העשיל פרנקל בציון רבינו הקדוש

כאשר חזרו בהתחדשות לציון נראה ר' העשיל מאושר בכל פעם מחדש על הזכות שזכה להגיע שוב לציון.

הויזה נגמרה...

כראוי לחסיד ברסלב אמיתי, דיבר כל ימיו מה'עלמא דאתי' המתקרב, והתכונן אליו ביישוב הדעת, ונדמה היה כמו פועל שנשכר למלא תפקיד בעולם הזה. כל ימיו חי את חיי כהכנה לעולם הבא, וכאשר עלה לפקוד את קבר אביו ואימו ביארצייט היה מראה לסובביו: 'הנה כאן עומד להיות המקום שלי! פה אשכב בבוא הזמן!'

לדידו היה עניין ההסתלקות משהו פשוט וברור, ולכן הוא לא חדל לעולם מלהתכונן אליו ולדבר על כך. אף שבועיים לפני פטירתו עת שמע מהרופאים שמצבו אנוש ולא נשאר לו הרבה זמן לחיות, קרא לבנו ר' פנחס ואמר לו 'זהו, הויזה נגמרה...!'. ביישוב הדעת נפלא ביקש ממנו לבדוק שוב את הצוואה, וכך התכונן כל ימיו ביישוב הדעת להגיע לתכליתו הנצחית.

בסוף ימיו רצו להנשימו אך הוא ניסה לסרב, כיון שחשש שההנשמה תפגע בצלילות דעתו ברגעי פטירתו, בסוף הוא אכן זכה להיות צלול עד הרגע האחרון.

בצוואתו ביקש שלא יספידו אותו. נכדו ר' אברהם אהרן מספר שהתווכח עמו על כך במשך כשעתיים(!), הוא ניסה לשכנעו שימחוק סעיף זה מהצוואה, אך ר' העשיל עמד איתן בדעתו.

למחרת זימן את בנו ר' פנחס, ר' דוד ושיבלחט"א ר' אליהו, והקריא להם את הצוואה לאמור: אם יחביאו את הצוואה ויאמרו שהתחרטתי על הסעיף הזה דעו לכם שצוואתי עדיין שרירה וקיימת...

לאחר פטירתו התבטא בנו הרה"ג ר' פנחס זצ"ל: 'אבא, סגרת לנו את הפה, אך זה אני מרגיש מחוייב לומר: מעולם לא אמרת לנו 'לכו ללמוד' כי אם קראת לנו ללמוד בצוואתא!'

בצוואתו ביקש שיאמרו את התיקון הכללי מיד לאחר הטהרה, וכאשר קיימו דבריו שררה במקום התעוררות שאין לשער...

ר' העשיל נסתלק בכ"ט אדר תשנ"ז והגיע לחיי נצח אל המקום אליו ציפה כל ימיו להגיע... ת.נ.צ.ב.ה. ■

ולהתבונן בהליכותיו המעוררים לעבודת ה'.

ר' העשיל מיוחד היה באהבתו את אנשי שלומינו שעסקו בעבודת ה', ואף שהוא עצמו היה חידוש בעבודת התפילה שלו, כל אימת שראה בחור או אברך מתפלל כראוי היה מתבטא בהתפעלות ומשבחו, בני משפחת ר' נתן דוד שפירא ז"ל מספרים שבשביעי של פסח כשירדו עם אביהם זצ"ל לכותל המערבי הגיע ר' העשיל למולם והתבטא: 'הנה מגיעים הַנָּה המלאכים' בהביעו התפעלות לראות יהודים יראים ושלמים, העוסקים בעבודת ה' בתמימות ובפשיטות.

ר' העשיל היה דבוק בעניני רבינו הק' ובספריו, ובסעודות שבת למד בקביעות את ספרי רבינו.

הפלא היה כי הוא היה מגדולי המכובדים בשכונתו שערי חסד, ואף על פי כן נהג כאיש פשוט מאד, והיה מקבל כל אדם בשמחה ומאור פנים.

מחדש חדשים

ר' העשיל שימש כמה שנים כבעל תוקע בקיבוץ בראש השנה בירושלים, עד ששנה אחת הרגיש שהתקיעות כבר לא יוצאות כראוי. הוא ביקש מיד מהרה"ח ר' יעקב מאיר שכטער שליט"א למלא את מקומו, וכלל לא הרגיש שמץ פגיעה מכך שר' יעקב מאיר 'נטל' את מקומו של למרות היותו בעל חזקה מקדמת דנא, הוא הודה לו בכל לב.

כל ימיו השתוקק לנסוע לאומן ואף בימי ראש השנה חפץ מאד לנסוע אך ר' לוי יצחק בנדר ביקש הימנו להישאר בירושלים בכדי להחזיק את הקיבוץ בירושלים, רק בשל כך לא נסע, אך תמך מאד בכל מי שרצה לנסוע ממכריו וצאצאיו.

לאחר רוב כיסופים זכה לנסוע כמה פעמים לאומן בראש חודש ניסן. מכריו מספרים שבהיותו בציון עמד על רגליו כששעות רצופות(!) בלי לזוז ממקומו, שם השתפך בתפילה והתבודדות.

לנסיעותיו היה מתלווה עמו ר' דוד (דוקי) גרינוולד שסיפר תמיד בהתפעלות על הבכי שתקפו בכל פעם שהיה בציון, ואת השמחה שהייתה על פניו בכל פעם אחר שהתשטח על הציון.

באותם ימים עדיין נאסר לישון באומן, ועל כן ישנו בויניצה, ובכל יום

שיעור של ר' העשיל פרנקל בשול

כזה ראה וקדש!

ער זיך געפלאגט זיי צו באהאלטן און האט טאקע מצליח געווען צו בלייבן ווי 'תורה המונחת בקרן זוית', אנטלויפנדיג פונעם באלעמער און דינענדיג דעם באשעפער אויף א וואונדערליכן פארנעם פיל העכער ווי זיינע כוחות. עס איז נישט קיין ספק אז אויך זיין אזוי באשיידענע לויב איז געווען אין א בחינה פון 'רצון יראיו יעשה'...

דעריבער, כדי מיר זאלן זיך קענען לערנען פון זיינע דרכים, אביסל דערקענען דעם וואונדערליכן געשטאלט וואס האט געשיינט און געשטראלט צו יעדע הייליגע און טייערע זאך, און זען זיין שטארקע התקשרות און ביטול צו רביה"ק זיע"א, האבן זיך די שרייבער פון "אבקשה" אוועקגעזעצט אויף א לאנגן שמועס מיט זיינע נאנטע פאמיליע מיטגלידער. דער שמועס האט זיך אלץ מער פארלענגערט, ווען די באטייליגטע פארשטייען אז דאס אלעס איז נאר אויפן שפיץ גאפל, און אלעס וואס זיי האבן יא זוכה געווען צו זען איז נאר א לעק פון וואס ער האט פאכמאניש באוויזן צו באהאלטן אפילו פון זיינע נענטסטע מענטשן.

סאמע מיטן די שווערע טעג, ווען כלל ישראל האט זיך געפונען אין אזא ענגשאפט, האבן די ברסלב'ער חסידים פארלוירן איינער פון די איינציגסטע איבערגעבליבענע עובדים פון פריערדיגן דור, פון די פארצייטישע באגלייבטע

איין

חסידים, און דער עיקר א זון וואס האט פארגעזעצט פאר די וועג פון זיין געהויבענעם טאטן ר' שמואל, דאס איז דער חסיד ר' נתן דוד שפירא ז"ל וואס איז נאך א קורצע קרענק פלוצלינג אוועקגענומען געווארן פון אונז אינעם טאג ו' ניסן תש"פ.

אין יענע שטורמישע טעג איז זיין פטירה געווען אין א בחינה פון "תלמיד חכם שלא נספד כהלכה", נישט בלויז צוליב זיין קליינע לויב אין די ערב פסח טעג, נאר צוליב דעם וואס די ברסלב'ער חסידים זענען געווען איינגעשפארט אין זייערע הייזער, אין יוצא ואין בא. אויך די שולן זענען געווען פארשפארט אויף שלאס און ריגל ביז נאך י"ט, און דאס אלעס האט צוגעברענגט אז מיר זאלן נישט האבן די געלעגנהייט צו באוויינען די גרויסע אבידה ווי עס דארף צו זיין, אריינטראכטן אין זיינע דרכים און פראבירן זיך לערנען פון זיינע מעשים און הייליגע הנהגות. זיין גאנץ לעבן האט

א פייער'דיגע חסיד, מיט א אמת'ע
ביטול צום רבי'ן – די קינדער
און אייניקלעך פון הרב החסיד
ר' נתן דוד שפירא ז"ל א זוקן
פון די באקנטע חסיד ר' שמואל
ז"ל, דערציילן איז א ספעציעלע
שמועס פאר די שרייבער'ס פון
אבקשה, איבער זיין געהויבנע
לעבן, זיין עבודת השם וואס האט
אריינגעפלאנצט אין זיי די גרויסע
אור הצדיק – איש חסיד היה

שמואל מאיר חשין

ר' ישראל יצחק רעאגירט: אלע יארן האט ער זיך געמאכט גדרים אין די טעמא. לאנגע יארן האט ער נישט אונטערגעשריבן אויף קיין שום 'קול קורא' און האט מקפיד געווען מען זאל נישט פארעפנטליכן קיין שום בילד פון אים. ער האט עס געמאכט אלס 'גדר' טראץ וואס ער האט זיך זעלבסט געהאלטן אלס פשוטער איינפאכער איד און עס איז אים קיינמאל נישט איינגעפאלן אז עס זענען פאראן אזעלכע וואס האלטן אים פאר איינער פון די חשוב'סטע אידן פון קהילה - - -

ר' שמעון צבי: עס איז געווען א תקופה וואס איינער פון די ירושלימער צדיקים, א באוואוסטער מקובל אין איינע פון די ירושלימער חסיד'ישע הויפן, האט אנגעהויבן צו לערנען מיטן טאטן בחברותא ספרי קבלה. דאן האט ער אנגעהויבן מכבד זיין דעם טאטן ווי איינער פון די בארימטע צדיקים פון דור, אויסדריקנדיג זיך צו זיינע נאנטע געוואלדיגע אויסדריקן איבער זיין גרויסקייט... איין טאג האט ער זיך נישט געקענט איינהאלטן און האט געזאגט דעם טאטן אין פנים אריין ווי שטארק ער שעצט אים...

די רעאקציע איז געווען זייער שארף. דער טאטע האט זיך געוואנדן צו אים אינגאנצן דערציטערט, זאגנדיג: "עדער ווייסט דאך אז מען טאר נישט רעדן זאכן וואס קענען מכשיל זיין אנדערע מיט שלעכטע

ביים שמועס האבן זיך באטייליגט זיינע חשוב'ע זון, הרה"ח: ר' נחמן, ר' שמעון צבי, ר' משה אייזיק, ר' אברהם יעקב מרדכי, ר' ישראל יצחק, חתנו ר' מיכל לוינזון און נאך אפאר נאנטע משפחה מיטגלידער.

בורח מן הפרסום והכבוד

ווער עס האט געקענט ר' נתן דוד האט געוואוסט אז ער פלעגט ממש אנטלויפן פונעם כבוד ווי פון פייער. הערנדיג פון זיין קליינע באשיידענע לוייה אינעם ברען פון די קאראנע טעג, האבן אלע צוגעשטימט אז אויב ר' נתן דוד וואלט זיך עפעס געוואונטשן, וואלט אזא לוייה זיכער געווען זיין באגער...

נאך איידער מיר האבן אנגעהויבן דעם שמועס, האט זיך זיין גרויסער זון ר' נחמן שליט"א געוואנדן צו אונז מיט א געבעט וואס שפילט אונז קלאר אפ דאס וועזן פונעם חסיד ר' נתן דוד ז"ל: אלע לויבווערטער וואס נוצן נישט 'לעובדא ולמעשה' זאל מען נישט דערציילן אויף אים און דאס זאל זיין לעילוי נשמתו... וויבאלד זיין עיקר ציל איז געווען אריינצוברענגען יראת שמים און אמונה אין די קומענדיגע דורות.

פלעגט אים ענטפערן מיט זיין זיסע שפראך: "איך דארף נאר איין זאך: יראת שמים, זיין אן ערליכער איד!"

ר' ישראל יצחק: מיר האבן געזען זיין תמימות און פשיטות אין יעדע אידישע זאך. צום ביישפיל ווען ער פלעגט הערן איבער א ריזע קיין קברי צדיקים אדער אנדער דבר מצוה, אפילו א הפגנה פאר אידישקייט - פלעגט ער גלייך פילן אז מען מיינט אים, און אז ער דארף עס טון...

אויב ער פלעגט זיך אנטרעפן אינמיטן לערנען אין א געוויסן ענין וואס ווערט געברענגט אין ספרים, אדער אפילו אין א גליון - האט ער גלייך געהאלטן אז ער דארף עס מקיים זיין. נאך זיין פטירה האבן מיר געטראפן צעטלעך און פריוואטע העפטן, וואו עס שטייט זיינע הנהגות און תקנות ווי א יונגער בחור... ער האט זיך צום ביישפיל געשריבן: "מען קען אלעס אניאגן, נאר נישט זיין אנגעצויגן"... און ער האט טאקע זייער אסאך אנגעיאגט - - -

ר' שמעון צבי: מיר האבן באוואונדערט ווי אין זיינע לעצטע יארן פלעגט ער נאך אלץ נאכאנאנד ארבעטן אויף זיך און זיך פראבירן טוישן צום גוטן... ווען ער איז אנגעקומען אין זיין סדר הלימוד זוהר צו די מאמרים וואס רעדן ארום איבער די גרויסקייט פון ענטפערן אמן, איז ער זייער איבערראשט געווארן פון די ווערטער און האט גלייך אנגעהויבן אכטונג געבן אז מען זאל ענטפערן אמן אויף זיין יעדע ברכה... דא האט ער זיך אנגעטראפן אין א פראבלעם. וויבאלד ער זאגט דאך ברכות השחר אינדערהיים ביי חצות הלילה, האט ער נישט ווער עס זאל אים דעמאלט ענטפערן אמן! דעריבער האט ער פון יענעם טאג און ווייטער אנגעהויבן זאגן די ברכות השחר שוין אין כותל המערבי, ווי זיין שטייגער נאך חצות. א זיבעציג יעריגער איד זעט א 'זוהר' און טוישט זיינע געוואוינהייטן ווי א יונגער בחורל!

געדאנקען, און מען קען זיך נישט אנטשולדיגן אז מען האט קיינעם נישט געמיינט... דער רבי האט דאך געזאגט אין תורה "אז גאווה און כבוד איז ווי א פגם אין קדושה, פארוואס פראבירט איר מיר צוצוברענגען אזעלכע געדאנקען?! וואס ווילט איר פון מיר?!" - - - און ווער עס האט אים געקענט האט געוואוסט אז ער מיינט עס ערנסט, ער האט טאקע נישט געקענט אויסהאלטן ווי מען לויבט אים אויס.

ר' נחמן: איינער פון די אנ"ש וואס איז געשטאנען נעבן אים ביים דאווענען האט מיר דערציילט, אז איינמאל אינמיטן שמו"ע האט ער געהערט ווי ער וויינט מיט טרערן דורכאויס דעם גאנצן דאווענען, אנדערש ווי זיין געווענליכן שטייגער. נאכן דאווענען האט ער זיך געוואנדן צום טאטן און נאכן זיך אנטשולדיגן אויפן פרעגן, האט ער געוואלט פארשטיין: "וואס איז היינט געשען אז איר האט אזוי געוויינט?" האט דער טאטע געענטפערט: "לעצטנס האט מען מיר געבעטן אונטערשרייבן אויף א געוויסער 'קול קורא', און מען האט מיר צוגעזאגט אז עס וועלן זיין פיל אונטערשרייבער און איך וועל זיין פון די לעצטע... יעצט האב איך געזען די געדרוקטע צעטל, מיין נאמען שטייט פון די ערשטע אונטערשרייבער... איך בין געווען אזוי צובראכן דערפון, אז איך האב געוויינט א גאנצן דאווענען" - - -

ר' שמעון צבי: צוליב דעם וואס ער האט זיך געהאלטן אזוי קליין, האט ער כמעט נישט געזאגט אנדערע וואס צו טון, אויסדריקנדיג זיך פון מאל צו מאל, "ווער וועט מיר דען וועלן אויסהערן...", די ווערטער פון חז"ל (יבמות סה): "כשם שמצווה לומר דבר הנשמע - כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע" - זענען געווען זייער נאנט צו זיין הארץ, אין אזעלכע פאלן האט ער געהאלטן אז מען קען נישט זאגן און הייסן, נאר דאווענען און בעטן...

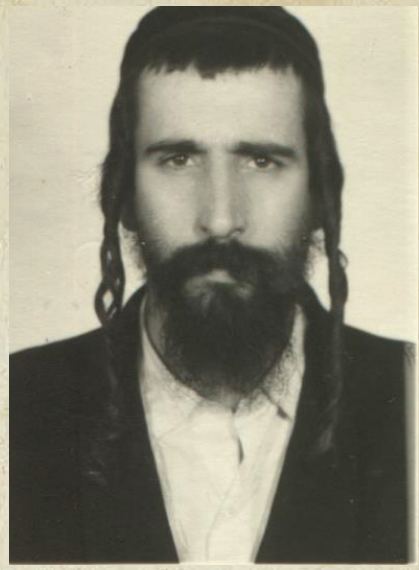
זקני ת"ח דעתם מתיישבת עליהם

ר' משה אייזיק: יעדן טאג וואס איז אריבער האט מען געקענט נאכמער זען זיינע גוטע מידות און ישוב הדעת. מען האט קלאר געזען דעם מאמר הז"ל: "תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתם מתיישבת עליהם."

ר' נחמן: איך האב געהערט פון עטליכע אין זיין עלטער ווי שטארק זיי שעצן זיין געוואלדיגן ישוב הדעת, צווישן זיי הרה"ח ר' משה גדליה אנשין ז"ל וועלכער האט פיל געטון פאר צרכי ציבור און האט עס נאכאנאנד באטאנט. אויך למשל יבדלחט"א הרה"ח ר' אפרים נחמן אנשין שליט"א

תמימות אין פשיטות

ר' נחמן: דער טאטע האט אן א שיעור געארבעט אויף מידת התמימות. ער פלעגט שטענדיג רעדן און חזר'ן אז דער וואס גייט מיט א תמימות "מאכט גוט!" באטאנענדיג אז אלע תמימות'דיגע זענען גרויסע עובדי ה'. דאס איז געווען ביי אים זיין לעבן, ער האט נישט געוואוסט פון קיין 'חכמות', אפילו ער איז געווען קלוג און געריבן האט ער מצליח געווען זיך צו "מתגבר" זיין אויף זיין קלוגשאפט און זיין אן אמת'ער תמים. ר' אברהם יעקב: אונזער ברודער ר' נחמן דערציילט שטענדיג, אז נישט איינמאל האט ער זיך געוואנדן צום טאטן: "טאטע! וואס דארפסטו? איך וויל דיר העלפן!", און דער טאטע

אויף וועמען מען קען זאגן מיט א פולן מויל אז אלעס וואס ער האט זוכה געווען צו טון אין זיין לעבן איז אין איר זכות. נאר ווייל זי האט זיך אוועקגעגעבן מיט אלע שטוב פליכטן אז ער זאל קענען רואיג עוסק זיין אין תורה און עבודה, האט זי זוכה געווען צו דאס אלעס.

ר' ישראל יצחק: אונזער מאמע ע"ה איז געווען זייער שטארק אין גייסט, נישט אומזיסט האט מען איר גערופן: "די ירושלימ'ער רביצין"... אלע שטוב פליכטן און עול הפרנסה האט זי געטראגן אויף אירע אקסלען, זיך געזארגט אויף די געלט ביים חתונה מאכן די קינדער אויף אזוי ווייט אז ער האט נישט געדארפט קענען קיין צורת מטבע. ווי אן אשה כשרה העושה רצון בעלה האט זי זיך געפלאגט מיט געטריישאפט אז ער זאל קענען שטיין אין זיין באשלוס נישט צו בארגן פון קיינעם. און מיט דעם אלעם, ווען מען האט איר געפרעגט ווי אזוי זי האט געקענט חתונה מאכן די קינדער בכבוד אן קיין חובות, האט זי געענטפערט אז דאס איז אין זכות פון איר מאן'ס תפילות ביי קברי צדיקים און פון זיין לערנען.

אין אירע ניין לעצטע יארן איז זי געווען קראנק ל"ע, און דאן האבן מיר אביסל געזען ווי ער געבט איר צוריק אויף די אלע יארן. ער האט זיך דאן איבערגעגעבן פאר איר מיט מסירות נפש.

זי פלעגט א גאנצן טאג דאווענען און זאגן תהלים מיט געוויין... א חודש פאר ל"ג בעומר האט זי שוין געוויינט בלויז פון הערן זינגען "בר יוחאי"... בכלל פלעגט זי פיל דאווענען פאר אידן. ר' ישראל יצחק נעמט ארויס איר 'קרבת מנחה' סידור פון שאפע, און צו אלעמענ'ס וואונדער איז זי נאך דורכגעווייקט מיט טרערן צוועלף יאר נאך איר פטירה!!!

ר' שמעון צבי: כ'האב איינמאל באטראכט דעם טאטן א גאנצן דאווענען, ווי ער שאקלט זיך א גאנצן צייט מיט אזא חיות... ער איז אזוי געלעגן אינעם דאווענען אן צו אכט לייגן וואס עס טוט זיך ארום אים. כ'האב דעמאלט געטראכט אז מען דארף קומען פון ווייט נאר צו זען ווי אזוי א איד דאוונט. אויך ביי חזרת הש"ץ האט ער געטיילט מיטן פינגער ביי יעדע ווארט וואס דער ש"ץ האט געזאגט, שטייענדיג אויף די פיס אפילו אויף דער עלטער! נאר די לעצטע יאר האט ער זיך מתיר נדר געווען צו זיצן ביי חזרת הש"ץ.

ר' ישראל יצחק: דעם גאנצן דאווענען פלעגט ער אריינקוקן אין סידור אן ארויסצוקוקן אפילו איין מאל.

ר' אברהם יעקב: אויב מען רעדט שוין פון דאווענען און התבודדות, האט מיר א איד דערציילט אז פאר פערציג יאר צוריק איז ער געקומען פון אמעריקע וואוינען אין א"י. וויבאלד ער האט געשפירט א פארבינדונג צו תפילה און התבודדות, האט ער זיך דערנענטערט צו דעם רבי'נס מענטשן. עס איז אים אבער געווען זייער שווער, ווייל ער האט נישט געטראפן די ווערטער ביי התבודדות. ער האט מיר דערציילט ווי ער איז געגאנגען צו אלע זקנים פון אונזער קהילה בעטן אן עצה, אבער צו זיין ווייטאג האט ער נישט באוויזן אויסצופירן קיין איינע פון די אלע עצות, ביז ער איז אנגעקומען צום טאטן וואס האט אים געזאגט מיט פשטות: 'וואס איז דער פראבלעם? מען עפנט דאס מויל ווי א מיל און מען זאגט אלעס וואס ליגט אין קאפ אדער הארץ... וואס עס קומט אין געדאנק, דער עיקר אז דאס מויל זאל נישט רוען...' / 'מיט די עצה דריי איך זיך שוין פערציג יאר!' האט יענער איד צוגעענדיגט.

פלעגט מיר פיל שיקן פרעגן דעם טאטן'ס מיינונג אין ענינים פון פירן די שול, זאגנדיג: "איך דארף דיין טאטן'ס ישוב הדעת..."

אויך פארן ציבור האט ער אוועקגעגעבן צייט און כח. ווי די חברת תהלים שבת נאכמיטאג אין שול. נאך די פטירה פון הרה"ח ר' שמעון אנשין ז"ל וואס האט געדינט אלס משגיח פון חברה, איז נישט געווען ווער עס זאל איבערנעמען זיין ארט און די 'חברה' איז בטל געווארן. דעם טאטן האט עס געשטערט און ער האט זיך געזארגט און געטון דערצו ביז ווען עס האט ווייטער פארגעזעצט.

ר' ישראל יצחק: אלס טייל פון זיין חכמת החיים קען מען באצייכענען דעם אינטערעסאנטן ווארט וואס ער פלעגט נאכזאגן אינעם נאמען פון ראב"ר: "א מענטש וואס קומט אן צו די פערציג און ער דערקענט נאכנישט זיינע נאטורן און אייגנשאפטן איז ווי א בהמה!"

טוב לב

ר' שמעון צבי: איך האב אליין געזען אן א צאל ווי האט ער מוותר געווען מיט א פשוטות. פון איין זייט האט נישט עקזיסטירט ביי אים קיין באגריף 'מוותר זיין' אויף עפעס אין אידישקייט אדער חסידות, אבער אין גשמיות'דיגע זאכן האט ער אן א שיעור מוותר געווען...

ר' אברהם יעקב: א טייערער איד האט מיר דערציילט, אז ער האט אמאל געגעסן ביים טאטן שבת ביינאכט. ער איז געווען אביסל מיד און אינמיטן סעודה, פאר די זמירות, איז ער איינגעשלאפן אויף זיין פלאץ. ווען ער האט זיך אויפגעוועקט נאך אפאר מינוט האט ער געזען דעם טאטן אריינקומען מיט א "מים אחרונים" כלי, ער האט געהייסן גלייך אנהייבן בענטשן און די זמירות וועט מען זינגען דערנאך. די אנווענדע האבן גלייך פארשטאנען אז ער יאגט זיך אז דער גאסט זאל גלייך קענען גיין שלאפן.

ר' משה אייזיק: פיל מאל האבן מיר געזען ווי אנדערע מענטשן זעצן זיך אוועק אויף זיין באשטימטן פלאץ אין שול און ער זאגט גארנישט... איינמאל איז געקומען א נייער בחור וואס האט נישט געוואוסט אז דאס איז זיין ארט, און ווען ער האט געזען אז מען זאגט אים גארנישט איז ער דארט ווייטער געזעסן ביז פינף יאר שפעטער, ווען ער האט חתונה געהאט און איז אריבער צו אן אנדער פלאץ - נאר דאן איז דער טאטע צוריקגעקומען צו זיין באשטימטן ארט.

ר' ישראל יצחק: ער פלעגט שטענדיג אנעמען וואס מען האט אים געזאגט. צום ביישפיל ביי קברי צדיקים, כאטש וואס ער איז געווען א גרויסער מומחה, דאך האט ער גרינג אנגענומען א צווייטנס דעה, טראץ וואס עס האט צושטערט אלעס וואס ער האט געהאלטן ביז דעמאלט.

ר' אברהם יעקב: פון צווייטן זייט האט ער פארמאגט פרינציפן אין דברים שבקדושה פון וועלכע ער האט זיך נישט גערירט... און אויך דאן, ווען ער האט געזען אז מען דארף אויפמערקן עפעס האט ער קודם געפרעגט: "איך מעג דיר אויפמערקן? וועסט נישט ווערן געטשעפעט?"...

עבודת ה'

ר' מיכל: נאך זיין פטירה האבן מיר עטליכע געזאגט אז ער איז געווען "א שווארצער סאלדאט", אן אויסדריק וואס מען פלעגט נוצן אויף זיין טאטן ר' שמואל, ווייל ער האט זיך נישט דערשראקן פון גארנישט. אויך ווען ער האט זיך נישט גוט געפילט איז ער געבליבן ביי זיינס, אויפגעשטאנען צום דאווענען, לערנען, חצות און התבודדות - אן קיין חכמות.

ר' שמעון צבי: ווען זיין מאמע מרת פיגא ע"ה איז אוועק, האבן מיר געזען ווי ער לאזט זיך נישט זינקען אין זיין טרויער, נאר שטארקט זיך ווי א לייב און באנייט זיך ווידער צו זיינע סדרים אין עבודת ה' ווי א יונגער בר מצוה בחור'ל.

ר' נחמן: דא איז טאקע די פלאץ צו דערמאנען אונזער מאמע ע"ה (די איינציגסטע טאכטער פון הרה"ח ר' אברהם יעקב גולדרייך ז"ל),

רפואת הנפש

נחמה ונאילה
ממעמקי תורת
'התחזקות הנפש'
שיד רבי נתן
נ. הערצמאן

תקנונו בעצה טובה

"אין מרירות גדול מזה"

חלוקת העצה, המלווה אותנו תדיר, מיום עמדנו על דעתנו ועד זיבולא בתרייתא - הינה קללה הרובצת על המין האנושי, מאז חטא אדה"ר. והיא מהייסורים היותר קשים ומרים. כמו"ש מוהרנ"ת ז"ל: "זהו עקר המרירות, מה שצריך כל אדם לסבל קדם שיזכה לעבודת ה' באמת, כי אין מרירות גדול מזה כשאינו יודע לשית עצות בנפשו אף להתנהג, ובפרט ועקר בעבודת ה'" (פסח ד ט)

"פי זה מוכן לכל משפיל שחלקת והסתרת העצה זה קשה מכל הצרות והיסורים שבעולם" (ר"ה ד ג)

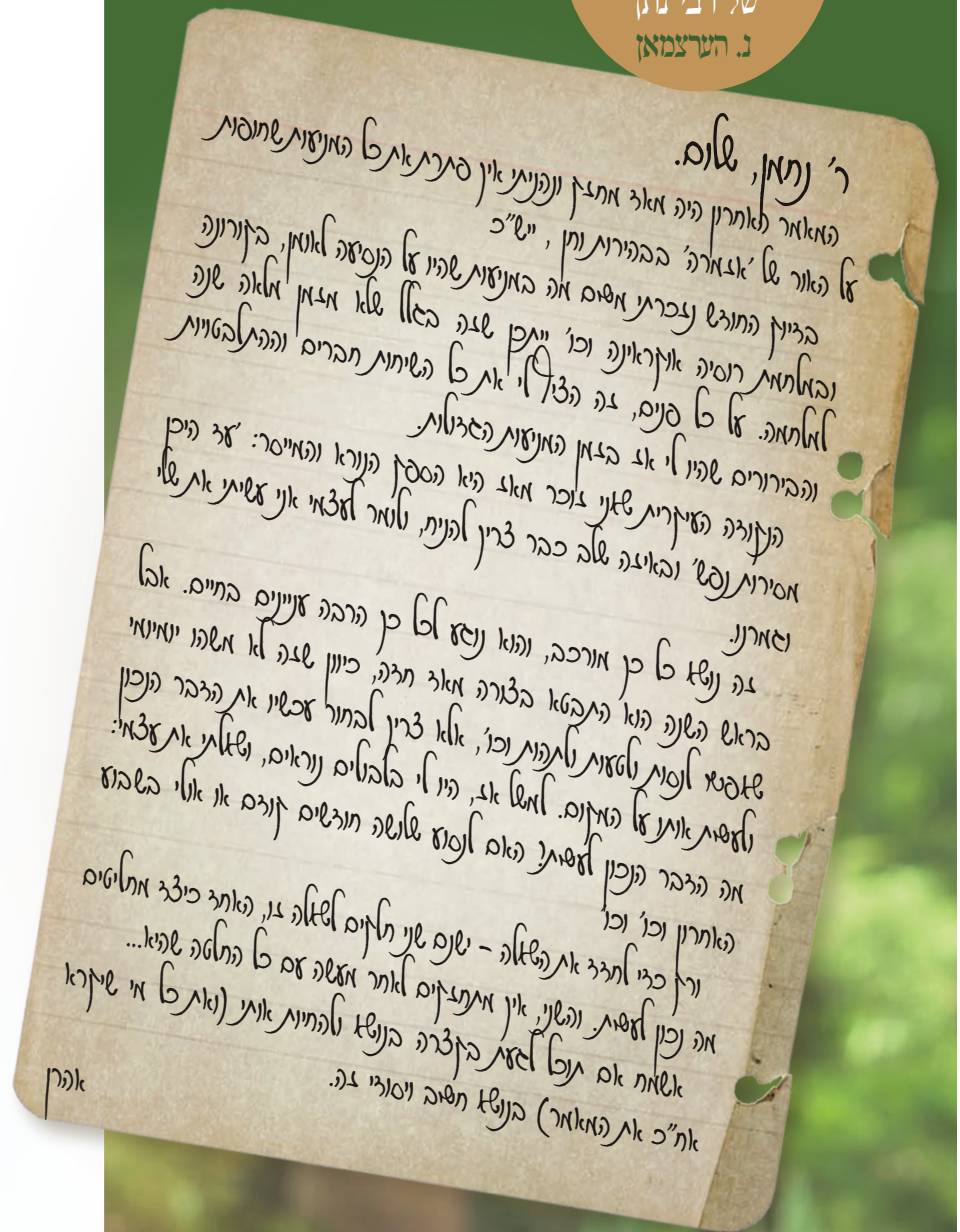
המצב, אותו אתה מתאר בשאלתך, כבר קדמך ותיארו מוהרנ"ת בדייקנות רבה: "שמעתי מפי רבנו ז"ל, שיש לפעמים שנדמה להאדם שהוא צריך להתנהג כך וכך ונגמר בדעתו בסברות חזקות שכן הוא צריך לנהג בנדאי, ואחר כך כשיגמר בדעתו לנהג כך, בתוך כך עולה על דעתו סברא אחרת עד שנסתרת עצתו הראשונה לגמרי, ועולים סברות בדעתו שצריך להתנהג בהפוך ממש ממה שישב מקדם (שיחות הר"ן רנ"ה)... ולפעמים מתגבר חלקת העצה כל כך עד שאינו יודע בשום אופן להכריע העצה לזכאן או לזכאן". (ליקו"ה גטין ג כ"ד)

צרתנו גדולה כפליים - כאשר הספק, אינו מרפה מאיתנו גם לאחר מעשה וממשיך לנקר במוחנו, לגזול את זמננו וכוחנו בהרהורי סרק, במסווה של חשבון נפש, הפקת לקחים וכיו"ב. ועל דא אנן מצלינן: "זהו שטן מלפנינו ומאחרינו".

להצלה שלימה מקללה זו, אין זוכה אלא מי שלא היה בעטיו של נחש ולא טעם מעץ הדעת טו"ר. אך גם אנו, שאכלנו ושתינו ומצינו את קובעת כוס התרעלה, יכולים להמתיק את מרירות הגזירה בכוח אמונתנו באותו אחד ויחיד.

לשם כך עלינו להשכיל ולהבין בספרו הקדוש - מה היא בכלל עצה ומה שורשה.

העצות, אומר רבינו הק', הינן בחינת נו"ה, בחינת רגלין.

הַשְּׂמִימִים... (דברים ל"ב ד' עיין רש"י) וכמעט שלא היה דבר נשגב מחכמתו, רוח קדשו והשגתו.

כיצד קרה איפה החורבן הגדול? (שלמפרע התברר, ועוד יתברר לעתיד לבא, דבר שסייע להכבדת הבחירה מחד גיסא, אך גם לריבוי הנחת והשעשועים לבורא ולריבוי שכן של הבריות מאידך גיסא).

התשובה של מוהרנ"ת ז"ל, פשוטה ומפתיעה בתכלית - אדם הראשון, יציר כפיו של הקב"ה, זה שכל רז לא אניס ליה, שכל הרקיעים היו פתוחים לפניו - לא האמין בעצמו. זלזל בעצמו, מיעט בערך עצמו, לא האמין שכל העולם כולו, לא נברא, אלא למענו, שבהבל פיו ובכל תנועה שלו, תלויים כל העולמות וכל המלאכים והשרפים והנבראים כולם. חסרון האמונה הזה גרם לו - שתחת להאזין לקול חכמתו האלוקית ולהאמין לה, חיפש ומצא לעצמו רב שאינו הגון ומיהר להסמיך אותו ולשמו עטרה לראשו - הלא הוא הנחש הקדמוני.

השואה שהתרחשה באותו רגע - אין באפשרות שכלנו להכילה. אבל את פרי הבאושים העיקרי של אותה בחירה אומללה, אנו חשים על בשרנו בכל עת ובכל שעה. כי מאותו יום מר ונמהר אבדה עצה מבנים ומלאכת בירור העצה האמיתית הפכה קשה מרה ומיגיעת מנשוא.

כי על אף שאדה"ר עשה תשובה, מ"מ פגם הזלזול העצמי וחוסר האמונה בערך עצמו, עבר בירושה לצאצאיו ועד היום הזה אנו לוקים בו וחוטאים בחטא הקדמון הזה ככלב השב אל קיאו.

החשבון המסביר מדוע החטא הזה חמור כל כך - פשוט להפליא, הקב"ה ברא את כל העולם למען האדם - ואין לו ית' שום נחת תענוגים ושעשועים משום נברא. אף אחד מכל צבאות השמים, שרפים אראליים ותרשישים, אינו מסוגל לגרום נחת ועונג לבורא ית' - מלבד האדם - שכל תנועה ומשיכה שלו מרע לטוב יקרה מאוד מאוד אצלו ית' ולכן הוא לבדו יכול להצדיק את קיום הבריאה ובו הכל תלוי. נמצא כי האדם עצמו - אשר הוא היסוד שעליו עומד הכל - כאשר הוא מתכחש לערכו ולתפקידו (גם אם במסווה ענווה), הרי הוא מכחיש ומכשיל את כל מעשה שמים וארץ ומונע מהבריאה כולה להגיע אל תכליתה.

נמצא כי חסרון האמונה בעצמו הוא הגורם הראשי לצורך הנואש שלנו בעצות. ומאליה מתבקשת המסקנה כי - תיקון פגם האמונה בעצמו - יביא בהכרח גם לתיקון חסרון עצתנו. ובמילים ישירות יותר - עד שהאדם לא יתחיל להאמין בעצמו כרצון הבורא - אל לו לצפות לעצה נכונה בעבודתו.

... וכך התפשטו בחלל ענני העשנים הסרוחים של עצות שקר

רגע לפני חטא אדה"ר, היה הכול נהיר, בהיר וצהיר. כל צינורות הדעת ומסלולי השפע היו ערוכים ומסודרים להפליא, איש על מחנהו ואיש על דגלו. כל נברא קיבל את חלקו המגיע והנצרך לו ללא שינוי, חילוף ותמורה. העצה האמיתית, היעוצה לכל רגע ומקרה, הייתה מאירה, גלויה ונראית, באותיות בולטות ומצטרפות.

אך אז, לדאבון כל נפש, באה קטנות האמונה של אדה"ר בעצמו וגרמה לו לדחות ולהשליך מעליו את החכמה האדירה הזו, את מערכת העצות המושלמת הזו, להתייחס אליה כמותרות. אך החלל שנוצר לא נותר ריק לרגע. מייד, כהרף עין - זה נכנס וזה יוצא - התמלא החלל הריקן מדעת בעצת הנחש, אשר נורתה אל תוך החלל הפנוי הזה - וכמו תא סרטני ממאיר - החלה להתפשט ולהתרבות, ובמהירות הבזק, יצרה מערכת עצות חילופית, המייעצת כיצד לעבור על רצון הבורא ר"ל - תחת מערכת העצות הקדושה שנדחתה, שתכליתה הייתה - הוצאת הרצון האלוקי אל הפועל.

משל למה הדבר דומה?

וכמו שבגשמיות, אין גופנו מסוגל לפעול דבר שלם ללא הרגליים, עליהן הוא עומד, ובעזרתן הוא מביא את דברו ממקום למקום, כך ברוחניות, בעולם המחשבה, א"א לנו לעשות דבר, בטרם נטכס עצה נכונה.

ה'עצות' הן עמוד התווך עליו עומד כל עולמינו הרוחני והגשמי. ההבדל בין עצת אמת לעצה שאינה אמת, יכול להיות שווה ערך להבדל שבין הגן עדן לגהינום. עצה טובה ונכונה יכולה להביא את האדם, כהרף עין, לרום ההצלחה ולהיפך - עצה רעה יכולה להשליכו אל שאול תחתית.

הפלא שמתקן את הפלא

הקב"ה, מחמת רחמנותו ברא את העולם. על כן ברא את האדם בצלמו ונתן לו את יכולת הבחירה בין טוב לרע. הבחירה, שהיא כידוע הפלא הגדול מכל פלאי הבריאה, נשענת, בעיקר על מיעוט וסילוק הדעת. ככל שהאדם יודע יותר ידיעות אמיתיות, כך מתמעטת האפשרות שיבחר ברע. ולהיפך - ככל שמסתלקת ממנו הדעת ונקטן מוחו, כך מתגבר רצונו לבחור ברע, והבחירה בחיים נעשית לו קשה יותר.

נמצא, שהפלא המופלא שבכל הפלאים אינו אלא... כסילותו של האדם והעדר ידיעתו. ממצב של ידיעה כמעט אין סופית, שהייתה עימו בעת בריאתו, ידיעת הכול מכל כל, נחתכו ונלקחו ממנו, בזה אחר זה, חלקי חכמה, בינה ודעת. עד שהעמידוהו על דעת קטנה, אשר ממנה ומטה, כבר לא יכולה להתקיים הבחירה. כך אנו מוצאים את עצמנו היום הזה - חסרים מרב הידיעות האפשריות - מה למעלה, מה למטה, מה לפנינו, מה לאחור. איננו יודעים את העתיד לקרות, אנו חסרי יכולת לדעת את אשר כבר היה בעבר, טרום בריאתנו. איננו מסוגלים לדעת דבר שאינו נתפס בחושינו, אפילו מה שנמצא בסמוך לנו, מעבר למחיצה. נעלם ממנו ולא נדע, מה בלב חברינו, מתי יום מותנו, מהיכן תבוא פרנסתנו, סוד החיים והנשמות. מלאכים ושרפים, מרכבות והיכלות... והרשימה ארוכה לאין קץ. בעצם, גם את אורכה איננו יודעים, כי עיקר הידיעות, אותן איננו יודעים, אין אנו יודעים שאיננו יודעים אותן, כי איננו יודעים כלל מקיומן. (וכמו שאמר רבינו הק' למוהרנ"ת, אחר שכתב לפניו את הספר הנשרף: "אתה כלל לא יודע את מה שאיך יודע").

נמצא, כי הפלא הגדול מכל, הוא פלא קיומנו אחר שנלקחה מאיתנו, לצורך התהוות הבחירה, רוב דעתנו. אבל האמת היא, שיש פלא גדול ממנו - פלא משלים - שבצירוף שניהם דייקא נוצרת הבחירה - הכוונה היא לתכונה האנושית המופלאה, הגורמת לכך שיש יחס בין מידת הכסילות למידת הסתרתה מעין בעליה. דהיינו, שהכסיל הגדול ביותר מחזיק את עצמו לחכם הגדול ביותר. וגם להיפך, ככל שהאדם מרגיש ומחזיק עצמו לחכם יודע כל - כך, בוודאי רבה כסילותו.

מכח המציאות הזו נולדה אפשרות הבחירה של האדם - כי למרות סילוק רוב חלקי ידיעתו כנ"ל, עד אשר הוא נעשה הכסיל שבכל יצורי תבל (בהמות וחיות אינן בכלל כי אין בהן דעת) - ואז, בעודו טובל ושרוי בכסילותו - בטוח, בן האדם, כי הינו חכם ויודע כל, שאין חכם ממנו ביקום. עד אשר - לדעתו - דבר שאינו מושג בשכלו, מבחינתו אינו קיים. ר"ל מהאי דעתא שבשבתא.

וככל שמתמעטת הידיעה - כך גדל הצורך בעצה.

נמצא כי העצה, הנקראת פלא כמו"ש "אודך ה' כי עשית פלא עצות מרחוק..." (ליקו"מ"ת ה) היא התיקון לפלא הכסילות האנושית הנ"ל.

חסרון האמונה בעצמו - אם כל חטאת ועצה פגומה

אמנם, זאת צריך למודעי, כי לא תמיד היה המצב כזה. אדם הראשון, בעת שנברא, היה, כידוע כלול מכל הנשמות ומכל העולמות "כי... למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה

כִּן בְּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה מִתְחִלַּת הָאֲצִילוֹת, עַד סוּף נִקְדַּת הַמְּקִיזוֹ שֶׁל עוֹלָם הַגִּשְׁמִי, כְּדִי לְהִרְאוֹת רְחֻמָּנוּתוֹ" (ליקו"מ ס"ד) "כדי להיטיב לזולתו. כי מידתו להיטיב" (הוספות מכת"י).

הרחמנות והטוב הזה, של הבורא יתברך, כיצד הם מתגלים? ע"י התענוג. 'כי האדם' - כך מובא בספרים (מסילת ישרים במבוא ועוד) - 'לא נברא, אלא להתענג על ה'. ה' יתברך מתענג, כאשר אנו שמחים ומתענגים על קרבתו. ואנחנו - מתענגים על כך, שאנו גורמים עונג, שעשועים ושמחה לבורא. וחוזר חלילה עד אין סוף. נמצא, איפה - שהתכונה החשובה ביותר, מתוך שלל תכונותיו וכישוריו של האדם - היא יכולתו להיות כלי לקבלת תענוג - הכישרון להתענג. כי ללא כישרון זה, לא ייצא רצונו הק' מכוח אל הפועל. לתכלית זו, הטביע הבורא ית', ברוב רחמיו, במוחו של האדם, את היכולת המופלאה לייצר עונג. אך בחכמתו הק', קבע קצבה לדבר - שלא יהא העונג תמידי. כי תענוג תמידי, כידוע אינו תענוג שלם. וחקק במוחנו, את החוק האומר - כי לא יוצר ויגיע העונג, אלא כתגמול עבור מעשים חשובים יקרי ערך. אדה"ר, אכן זכה, טרם חטאו, להתענג על הדברים החשובים באמת - על השגות אלוקות והדבקות ברצון השי"ת. אלא דהוה מה דהוה, כנ"ל. וכיון שלרגע החשיב וייקר את עצת הנחש, היטה, מיד את כל בית יוצר העונג המוחי, הנ"ל, לעבר פעולות שקר חסרות כל חשיבות אמיתית, שלפתע הפכו, בבחירתו של האדם, לגבירות ומלכות, אשר המוח חפץ ביקרן ומעניק לכל עושיהן, מנת עונג מופלגת. היא המתיקות המאוסה הכרוכה במים גנובים - בעבירות ר"ל.

ולמרבה הצער, אחר שנתקבע בנו החיבור בין 'עצות הנחש' ל'עונג' ונכרכו זה בזה, קשה לנו מאוד לשכנע את כוח המדמה שלנו, כי טעות היא בידו ושעליו להעביר את נזר החשיבות אל מצוות ה' ועבודתו. וזו עיקר סיבת העמל והמרירות הכרוכים בעבודת הבורא. כי, כשם שאנו מטבענו נבראנו, להרגיש חיות ועונג בכל עשייה חשובה ובעלת ערך, כך נבראנו גם להרגיש טעם מיתה ומרירות בכל עשייה שאיננה חשובה. והיות ובעטיו של החטא, נעשינו מזולזלים בעיני עצמנו, ומעשי מצוותינו, תורתנו ותפילתנו, כלא נחשבו בעינינו, דין גרמא, שמוחנו, העושה מלאכתו נאמנה, מבין - שעליו למרר עלינו, ככל האפשר, את עבודתנו. וזה ידוע וברור, כי אין מרירות גדולה מלבלות את הזמן והכוח בעבודה חסרת משמעות וערך. בפרט כשמנגד, ניצבת לה עבודה רבת ערך ועונג.

עכ"פ, העולה הוא - שהעונג הינו - רצון ה' הבסיסי ביותר - הרצון שברצונות. הוא אינו איסור, כפי שטועים רבים לחשוב ולזלזל, אלא הוא - כשהוא נלווה אל האמת - ובא כתגמול לעשיית רצון ה' ומצוותיו - ממש תכלית הבריא. לאור זאת, מובן, איפה שמערכת העצות ומנגנון יצירת העונג, קשורים ואחוזים זה בזה. וכיון שהעונג הוא מטרת העל, הרי שהמוח, באופן מובנה, עסוק כל הזמן בהמצאת עצות לגרימת והשגת עונג. וכאשר היצה"ר מדמה לנו, כי הבלי העוה"ז ותאוותיו, הם החשובים באמת, ממילא, אין להתפלא אם מוחנו קודח כל הזמן עצות, הרהורים ופיתויים להשגת ההבלים ה"חשובים" הללו. ובאמת, אין עליו כל טענה,

אחר שנתקבע
בנו החיבור בין
'עצות הנחש'
ל'עונג' ונכרכו זה
בזה, קשה לנו
מאוד לשכנע
את כוח המדמה
שלנו, כי טעות
היא בידו ושעליו
להעביר את
נזר החשיבות
אל מצוות ה'
ועבודתו.

ברוח שאלתך - לאדם, ששם לו למטרה לנסוע לאומן, לראש השנה. מהרגע בו גמלה ההחלטה בליבו והבשילה ההכרה כי זו העצה האמיתית - מיד מתחילה להיווצר במוחו מערכת מסועפת של עצות, שכולן - תכלית אחת להן - להביאו, בדרך הטובה ביותר, לאומן. עצות גשמיות להשגת דרכון, לגיוס הממון הדרוש, למקום לינה וכו'. כיצד לקבל את הסכמת קרוביו ומשפחתו, וגם עצות להכנה רוחנית והסרת מניעות המוח. ועוד... ועוד... עצות לאלפים ולרבבות. עצות ועצות לעצות.

ויהי - אין ויהי אלא לשון צער - לו יגיע "חבר", שליח הס"מ, וישכנע אותו שבמקום לנסוע לאומן, טוב לו להצטרף אליו, לנסיעת עסקים עתירת ממון. מה יקרה אז למערכת העצות הנ"ל, שבנה ורקם? הרי מיד בנפול עצת הבעל דבר הזו בליבו, כהרף עין היא תיהפך למיותרת, ר"ל, תידחה ותסולק מלפניו. ואת מקומה תירש שפחה - ותחל להתפשט, במוחו מערכת חדשה של עצות, אשר תכליתן הוא - ההצלחה בנסיעת העסקים וליבוי תאוות הממון עד להשחית.

והנמשל מובן - אדה"ר, כיציר כפיו של הקב"ה, וודאי בער בו הרצון לעשות רצון בוראו, לעשות בכל כוחו למען התכלית, אשר עבורה נברא, זה עתה. זו הייתה, ללא ספק, המטרה היחידה שניצבה מול עיניו, ועבור השגת מטרה זו, נוצרה בדעתו מערכת אדירת ממדים, של עצות, הכלולה מכל חכמה ותבונה. אבל, ברגע שבחר בעצת הנחש - בגלל קטנות אמונה שהייתה בו, בעצמו - המיר את תכליתו הנבחרת, הנ"ל, לרצון הנחש - ליזיל וליתנהי בהאי עלמא שפלה - בשררה וכבוד, מתוך ההנחה כי "אנא אמלוך". ואז, עם החלפת המטרה, הושלכה, מאליה כל מערכת העצות, השייכות לתכלית הקודמת, המקורית והאמיתית, ותחתיה, קמה והייתה לה, ר"ל, מערכת עצות להשגת המטרה של - "אנא אמלוך".

ואע"פ, שמיד עשה תשובה, והתחרט חרטה גדולה, מכל מקום הרשת הסבוכה, שהתפתחה, כתוצאה מעצת הנחש שקיבל, כבר הספיקה להתקבע בליבו ולקנות לעצמה מעמד של בעה"ב, שווה בין שווים. ולהתערבב עם עצות האמת, עד אשר, גם החפץ בעצת אמת, מתקשה מאוד, לזהות ולברר את האוכל מתוך הפסולת.

העדרובת שאינה ניתנת להפרדה. האומנם?

בטרם ניגש להתרת קשר סבך העצות הזה, שומא עלינו, להבין את סיבת היות התערובת סמיכה, דביקה וקשה כ"כ להפרדה. כי לכאורה - כדי לנער מעלינו את עצות השקר, ולפזר את ענני העשנים הסרוחים - די היה לו, לאדה"ר בחרטה, תשובה וחזרה אל המטרה והיעוד המקורי ואת זה הלו עשה. כיצד קרה שאנו סוחבים עימנו עד היום הזה, את תוצאות אותה טעות?

למען פתרון השאלה, צריכים אנו להקדמה היסודית דלקמן -

"...השם יתברך, מִחֲמַת רְחֻמָּנוֹתוֹ בְּרָא אֶת הָעוֹלָם, כִּי רָצָה לְגַלּוֹת רְחֻמָּנוֹתוֹ, וְאִם לֹא הָיָה בְּרִיאַת הָעוֹלָם עַל מִי הָיָה מְרָאָה רְחֻמָּנוֹתוֹ. וְעַל

כי חפץ חיים הוא, והרי - כל זמן שהחיות מצויה בעולם ההבל - לשם הוא פנה וייעץ את עצותיו. כי העצות - כפי שנתבאר לעיל - נוצרות ומתהוות בהתאם למטרה עבורה הן נצרכות.

אחר שעמדנו על שורשי הבעיה, ניגש בס"ד לפתרונה:

הקב"ה מקדים רטייה למיכה

מה העצה והתרופה לבירור תערובת העצות הזו?

רבינו הקדוש נזקק, כמובן לרפואת הצרה הכלל עולמית הזו, ושלוש עצות יעץ בחוכמתו -

א. שמירה מעצות הנחש ע"י מצוות ציצית, שמירת הברית וקבלת תרי"ג עטין דאורייתא ע"י לימוד עצות הצדיק. (ליקו"מ ז)

ב. צעקת הלב ממעמקים וחתירת מימי העצות הכנוסות בו. (ליקו"מ ה) ג. מחלוקת - המביאה לידי תשובה על פגם אמונת חכמים ובכללה - האמונה בעצמו.

מאז חטא אדה"ר, עסקו הצדיקים שבכל דור, ובעיקר אבותינו הקדושים, בתיקון העצה ע"י עצות אלו. עד אשר, מכוח עבודתם הק', שמע ה' את נאקת בני ישראל ויחמול על עמו, וישלח את משה עבדו, אשר הגדיל לעשות יותר מכל אשר לפניו, ויחלצנו מחשכת גלות הדעת ועצות הנחש במצרים, ויצב רגלינו לפני הר סיני. ביטל מאיתנו את זוהמת הנחש וטומאת עצותיו, ונתן לנו את התורה הק' - תרי"ג עטין דאורייתא - המתפצלות, ע"י התורה שבע"פ, לאין ספור סעיפים ותתי סעיפים הכוללים כל עצת אמת שבעולם, כמו שהיו הדברים קודם החטא.

אלא, שבעוה"ר, לא האריך המצב השלם הזה ימים. שוב הגיח הנחש מחורו, התלבש בערב רב, אשר עשו את העגל, גרמו לשבירת הלוחות הראשונים והחזירו את חשכת העצה לקדמותה.

אבל בחמלת ה' על עמו ועולמו, נתן ביד משה את הלוחות השניים. ועתה אין לנו שיעור, אלא התורה הזו, אשר ממנה עצה ותושיה. וע"י עמל, יגיעה וקיום העצות הנ"ל, יכול כל אחד למצוא, על ידה, עצות נכונות עבור כל צעד ושעל בחייו.

תרופת הפלא להפריד יקר מזולל - אמת

להלכה ולמעשה - העולה מהדברים הוא - שהאדם, הנמצא מול החלטה גורלית ועצתו חלוקה, צריך, בראש ובראשונה, לברר לעצמו בדיוק נמרץ מהי מטרתו. להיות קולע אל השערה ולא יחטיא. כי התהוות העצות, כאמור לעיל, היא - כתוצאה - ובהתאם - למטרה, אליה הן נדרשות.

למשל, בנוגע לשאלתך - לכאורה, במושכל ראשון, המטרה היא נסיעה לאומן. אמנם, במחשבה שניה ומעמיקה יותר, יתברר, כי הנסיעה אינה מטרה, אלא גם היא עצמה, עצה למטרה אחרת, גבוהה ממנה - עשיית רצון הבורא - דבקות בתכלית. וכמו שביקש/ציווה רביה"ק בפירושו: "אָת זֶה תְּקַבְּלוּ מֵאֵתִי: שְׁלֹא לְהִנָּיֵחַ עִצְמוֹ לְהַעֲוֹלֵם לְהַטְעוֹת." עבור זה נוסעים לאומן.

חובה מוטלת, על האדם, המתחבט בייסורי הספק, לשאול את עצמו בכנות - מה מקור וסיבת ייסורי? האם האמת היא שבוערת ב? הכמיהה לעשות את רצון הבורא? או, שמא מעורבות במטרה זו, מטרות אחרות, זרות, כגון - ההצלחה מפני הפחד - "מה יאמרו חברי"? או, יתרה מזו - החרדה - איך אעמוד מול מצב, בו חברי יגיעו לאומן לפני? ובעוד הם ששים בגוונים הרבה וקוטפים אורות - אני תקוע בשגרת החיים האפורה? במלים פשוטות ומעט בוטות - מה אני רוצה? עצה כיצד לדעת ולעשות את רצון השי"ת. או עצה, שתוציא לפועל את רצוני שלי -

שחטיב עמי, כפי שאני החלטתי וקבעתי.

הדבר ברור, בדוק ומנוסה, כי ברגע שהאדם יצליח ליישר את שכלו ורצונו אל נקודת האמת בלבד, וינטרל את השפעת הלחצים החברתיים ואחרים - מיד יירגע ויזכה לעצה הנכונה. כלומר - לעצה, שהיא רצון ה' מאיתו. ויהיה סמוך ובטוח, כי יהיה אשר יהיה - עצתו אמונה, ביטחון ושלוות הנפש.

וכך מנסח את הדברים מוהרנ"ת ז"ל: "עקר תקון שלמות העצה, לידע באיזה דרך לילך, הוא על-ידי האמת. כי האמת הוא אחד, וצריך כל אדם, כשמשפך באיזה דרך והנהגה איך להתנהג ואינו יודע לשית עצות בנפשו, עקר תקנתו הוא האמת, שיראה למשך עצמו רק אל האמת לאמתו, ולהסתכל רק על האמת, ולבקש מהשים יתברך שיליכהו וידריכהו בדרך האמת... ועל-ידי אור האמת זוכה לעצה שלמה." (גטין ג כ"ד)

אך, שלב ראשון ביישוב הדעת ויישורה לפי פלס האמת, אומר מוהרנ"ת הוא - ידיעת מקומו. היינו להכיר במציאות - שאינו יודע כלל, כלל לא. כי בעוה"ר, נתמעטה דעתנו, עד שאין שום אפשרות, בדרך הטבע, שדעתנו לבדה תברר עבורנו את העצה הנכונה.

ואז - מתוך תוקף הרגשת המצוקה הזו, של אובדן העצה - יצעק אל ה' בכל ליבו.

"כי תקנתו שידע, על כל פנים, האמת - שנפיל כל כח ונתרחק כל כח עד שאינו יודע שום עצה, ויצעק על זה בעצמו להשים יתברך שיראהו העצה והדרך איך להתנהג באמת, וכמו שדוד המלך עליו השלום, צעק על זה הרבה, כמו שכתוב (תהלים יג, א): "עד אנה אשית עצות בנפשי" (שם)

וכהשלמה לעצת כיוון הלב אל האמת הנ"ל, נכון להביא גם את דברי מוהרנ"ת דלקמן (הלכות ר"ח ז). ותורף הדברים הוא - שגם אם אחר כל העצות הנ"ל, עדיין חלוקה עצתו, אזי יבחר בע"כ את אחד מצדדי הספק, אך יגמור בדעתו כי יקרה אשר יקרה - לכל מקום אשר תביא אותו עצתו - הוא תמיד יתמיד בדבקותו ברצון אל האמת.

"אם עצתי חלוקה אם לסע או לישב בביתי ואיני יכול לתת עצה לנפשי על כל פנים אני חזק בדעתי שבין בביתי בין בדרך אצחטף טוב מה שאוכל. וכן בשארי דברים שאי אפשר לפתורם."

שני סוגי קליפות וכנגדן - שני סוגי בידורים

כי בעניין בירור העצה האמיתית, בעניינים הקשורים לעוה"ז (גם אם הם מכשירי מצווה, כגון עסק הנסיעה לאומן, מתי ואיך וכו') יש - אומר מוהרנ"ת (פיקדון ג) - שתי עבודות, כנגד שתי קליפות המתגברות להחשיך את העצה: האחת - מקורה בשבירת הכלים. וכנגדה ישנו פתרון טבעי - מהלך מחושב ומסודר הכולל שלושה שלבים - א. ליקוט נתונים יסודי ומקיף ככל האפשר. למשל - בעניינינו - בירור קר, נטול רגשות בהלה ופאניקה של המצב האמיתי בשטח, מה רמת הסיכון והסיכוי שהדרך לאומן תיחסם? מה אומרות הרשויות? וכי"ב למשל - בשנה האחרונה אמרו הרשויות באוקריינה, וחזרו ואמרו עשרות פעמים, כי מצידם לא תהיה מניעה להגיע לאומן ואדרבא הם יקבלו בברכה את הבאים וכך גם עשו וקיימו בפועל בפגישות עבודה והכנה מעשית לאירוע עם נתן בנון מנכ"ל איחוד אומן, אשר מצידו התמיד להוציא עדכונים לציבור. בשנות הקורונה, לעומת זו גם נערכו פגישות אך רק כדי לבחון את המצב טרם החלטה. עכ"פ ידיעות התפרסמו לרוב בצניורות מהימנים, כשמכולם עלתה תמונת מציאות האומרת - כי הסיכויים לסגירת הדרכים לאומן, שואפים לכיוון האפס.

כמו כן, יש לשים על כף המאזניים את המחיר שתגבה ממני נסיעה מוקדמת מידי. השהות באומן לא בהכרח מקדשת את האדם, כידוע וד"ל. נטישת האישה והפקרת חינוך הילדים, הפסדים כלכליים, בריאות הגוף וכו'

בְּדַעְתִּי כָּלֵל, רַק הֵייתִי אִישׁ כְּשֶׁר אַחַר הָעֵבֶרָה כְּמוֹ קִדְם, רַק אַחֲר־כֵּן הֵייתִי עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה.

יש לשים לב היטב לעובדה החשובה - כי אין אנו מבקשים עצה להצלחה כפי הבנתנו, אלא עצה מושלמת שתיטיב גם עם נפשנו בעוה"ז ובעוה"ב.

ועל כן, בעוד עצה להצלחה גשמית, אין ביכולת אנושית לברר בוודאות, כל זמן שהעתיד נעלם מאיתנו ואין בכוחנו לנבאותו או לקובעו כרצוננו - הרי שבתחום בירור רצון הבורא - אם עשינו את המוטל עלינו, כפי הנ"ל - יכולים ומצויים אנו להיות סמוכים ובטוחים, שקטים ושלוים, כי עצת ה' היא תקום. ועל כן, אחר קבלת והחלטת העצה, נכון יהיה להסיח דעת כליל מהספק ולהשתמש בברכת השכחה - לעסוק בעבודתנו מבלי לייסר עצמנו בספק. כי תהיה אשר תהיה העצה - ייסורי נפש מסוג זה, הינם בוודאי עצת אחיתופל, שתוביל אותנו לשאול תחתיות.

מעשה רב

ולסיום - כדי לשבר מעט את האוזן - נזכיר כאן מעשה רב שארע אצל אחד מגדולי אנ"ש, אשר נקלע למצב, בו הייתה שאלת הנסיעה לאומן לראש השנה, מוטלת על כף מאזני העצה, והעצה, שלקח לעצמו, גרמה לו להחמיץ ולהפסיד את השהות עם קיבוץ אנ"ש באומן. וכיצד - למרבה הפלא - נשאר בחיים ואף התחזק בשמחה בראש השנה עצמו.

מי הוא גדול אנ"ש הזה, הראוי ללמוד ממנו עצה ותבונה? מוהרנ"ת ז"ל בכבודו ובעצמו. וכך היה המעשה - בחזרתו מא"י, היה בידו לשכור ספינה ולהספיק להגיע מבעוד מועד לפני ראש השנה לאומן, אך כיון שלא רצה להיפרד מחבריו לדרך, על אף שלא היו חסידי ברסלב - בחר בעצה להמתין להסכמתם, ועקב כך הפסיד את התפילה עם הקיבוץ הק' באומן בפעם היחידה בחייו - "הִיָּה בְּיַדִּי לְשׁוֹר סְפִינָה בְּיוֹם רְבִיעִי, וְלִילָה בְּיוֹם חַמִּישִׁי מִיַּד וְהִיָּה אֶפְשָׁר שְׁאֲגִיעַ עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאוֹמָן, אֲבָל נִתְעַכְּבְתִּי מִחֲמַת אֲנָשֵׁי חֲבֵרְתִּנוֹ שֶׁל הַסְּפִינָה, וְאֲבִדְתִּי סְפִינָה זֹאת כִּי הִלְכָה בְּיוֹם ה' בְּבִקְרָא וְעַל יְדֵי זֶה נִתְעַכְּבְתִּי בְּאֶלְכֶסְנֵי דְרָא קְרוֹב לְשִׁלְשָׁה שָׁבוּעוֹת... וְגַם נִתְעַכְּבְתִּי בְּעַד ר"ג וְר"י וְהִיָּה לִי קֶצֶת מִחֲלֻקַּת מְזֵה אֲבָל בְּחֻסְדֵּי ה' נִצְחָתִי כְּלָם וְנִסְעֵנוּ כְּלָנוּ יַחַד לֹא כְּמוֹ שְׂרָצוּ הֵם וְכוּ'." (ימי מוהרנ"ת ח"ב קס"ב)

ומה עשה מוהרנ"ת בראש השנה ההוא? האם ישב אבל וחפוי ראש על כי רבינו "לא הזמין אותנו"? האם התלונן וביכה את אבדת וחילוף התפילות הנלהבות עם כלל אנ"ש בתפילות במניין מצומצם ומתנדנד, תרתי משמע, על סיפון ספינה רעועה בעיצומה של סערה שטלטלה את בני מעיהם וחייבה אותם להתפלל בישיבה? ובכן - לא בבית מדרשו של מוהרנ"ת הק' - "הגיע יום ראש השנה הקדוש והנורא, והתהלה לאל ה' לנו בעלי תפלות ותוקעים בעזרת השם יתברך, וטוב להודות לה' כי אני הבאתי השופר מצפת בעזרת השם יתברך... ואף על פי כן ביום שני דראש השנה הנזכר לעיל לא נמשכתי אחר הצער כָּלֵל, רק אֲדַרְבָּא הַשֵּׁם יתברך עֲזָרְנִי שְׁנַמְשֵׁךְ עָלַי שְׂמִיחָה גְדוֹלָה וְרַקְדָּתִי הִרְבָּה בְּיוֹם שְׁנֵי דְרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה." (ימי מוהרנ"ת קע"ה) ■

גם אחר המצבים הקיצונים ביותר של טעות ומכשול, אין בשום אופן סיבה לשקוע ברגשי אשם, ייסורי מצפון ושאר רעלים קטלנים, המזדקקים סמא דמוות של מרה שחורה ועצבות לתוך דמנו, אלא להמשיך לדבוק ברצון ה' המביט רק אל הטוב,

הבירור הזה, המכונה - "השתדלות" - הינו צורך גבוה ורצון הבורא, כי על ידו מבררים את הניצוצות הק' שנפלו לקליפות, בעת השבירה הידועה. ועם הכוונה הרצויה, שכרו הרבה מאוד (כל זה, אצ"ל, מקביל לידיעה המוצקה והברורה ללא ספק, כי עצם העצה - לנסוע לרבינו הק' לראש השנה - היא עצת אמת, שורש ואם כל העצות לעבודת ה'. וכמו"ש רבינו הק': "אין דבר גדול מזה")

ב. רק אחרי איסוף מירב הנתונים הנ"ל מגיע שלב המשפט - ניתוח ושקלול הנתונים זה כנגד זה וסיכום מספר העצות האפשריות, העולות מהם.

יש לשים לב שלא להתחיל בתהליך זה, בזמן שחסרים לו עדיין נתונים. ממש לסרב, לעיסוק בהחלטות, אפילו במחשבה, בטרם הגיע זמנו. התנהלות, נכונה כזו, תציל מבלבול רב.

ג. הצבת העצות השונות - שבדרך זו כולן קודש - זו כנגד זו, ובחירת העצה שמשקל הסיבות המצדדות בה רב יותר. הקליפה השניה המונעת ומסתירה את העצה האמתית - אומר מוהרנ"ת - יונקת כוחה מהחלל הפנוי. ממנה נמשכים כל מיני אירועים שאינם צפויים בדרך הטבע וכדו', וכנגדה - אין עצה ואין תבונה בדרך הטבע והחשיבה הלוגית, אלא רק תפילה וצעקה, והשלכת כל יהבו ודעתו על השי"ת, מתוך הכרה עמוקה ככל האפשר, שאין אנו יודעים כלל, כלל, לא מה רצון ה' באמת, ולא מהי העצה הנכונה כנ"ל.

עצה לבקיאות אחרי כישלון עצה

ויהי אחר הדברים האלה - אחר שבחר בעצה הטובה והאמתית ע"פ כוחו - תם שלב בירור הספקות ומתחיל שלב הביצוע - ושוב אין לחזור ולהרהר בדבר הספק הנ"ל. ובעיקר יזהר מפחדים ולחצים, אלא יתרכז בעשייה והוצאת העצה הנבחרת מכוח אל הפועל בצורה הטובה ביותר. הבקיאות הזו תיתכן, רק אם ידבק האדם במידת האמת עד מאוד וישחרר את עצמו מהתאוה ל"נערווין" (-עצבים) וחומרות יתרות, כי לא ניתנה תורה למלאכי השרת. וכמו שהזהירנו רבינו הק' מחומרות יתרות בענייני הלכה, כן יש להזהר מחומרות יתרות בעצותיו של רבינו הק' בעצמו.

ותמיד לא ימוש מגד עיניו כלל הברזל שהתווה לפנינו רבינו הק': "כשֶׁאֲמַר אֶז - אֵין שׁוֹם דְּבַר שְׁיִהְיֶה חַיִּיב בְּדוֹקָא וְאִם לֹאוּ וְכוּ'. רַק אִם יוֹכַל - יוֹכַל וְאִם לֹאוּ - אֲנִס רַחֲמָנָא פְּטָרָה (שיה"ר"ן רל"ה)

והיה אם יקרה עימו - מה שקורה פעמים רבות - וידמה בעיניו כי לא עלתה עצתו יפה, ויחשוב כי טעה ונכשל - ישים לנגד עיניו את דברי מוהרנ"ת דלקמן (אונאה ג'), המלמדים אותנו דעת ורצון צדיק. כי גם אחר המצבים הקיצונים ביותר של טעות ומכשול, אין בשום אופן סיבה לשקוע ברגשי אשם, ייסורי מצפון ושאר רעלים קטלנים, המזדקקים סמא דמוות של מרה שחורה ועצבות לתוך דמנו, אלא להמשיך לדבוק ברצון ה' המביט רק אל הטוב, החפץ מאוד בהמשך עבודתנו מתוך שמחה -

"שְׁמַעְנֵנוּ מִפִּי רְבִינוּ ז"ל בְּעַצְמוֹ שְׁאֲמַר לָנוּ בְּפְרוּשׁ: 'כְּמוֹ שְׂאֲתֵם רוֹאִין אוֹתִי, [כְּלוֹמַר שְׂאֲתֵם יוֹדְעִין קִדְשִׁי הַגְּדוֹלָה שְׁאֲנִי צְדִיק גְּמוּר וְכוּ'], אַף-עַל-פִּי-כֵן אִם הֵייתִי עֹכְשׁוֹ עוֹבֵר עֲבַרָה גְדוֹלָה מִמֶּנִּי, לֹא הֵייתִי נוֹפֵל

נקודת המוקם
הצצה להתפשטות
אורו של הרבי
במקומות חדשים
ורחוקים
ש. רבינו

רבינו מגיע ל'באר שבע'

הר"ר אלדד אליאסי הי"ו

בצורה 'סמלית'... הצטערתי לראות אותו כך. הצעתי לו לבוא לשיעור שלנו, סיפרתי לו שיש שיעור מרתק בספר של רבי נתן מברסלב. אותו בחור אכן השתתף בשיעור, ומיד ראינו עליו שינוי לטובה. כיום אותו בחור ירא שמים ולומד בישיבה, הוא כיום חסיד ברסלב נלבב.

אך ללא ספק, ה'שבת' היא המטען הרוחני שלנו לכל השבוע! אם אמנם לתפילת ליל שבת באים להתפלל אלו הגרים בקרבת מקום. לעומת זאת, לתפילת הנץ של יום השבת, באים רבים גם ממרחק. מוהרנ"ת הרי אמר לבנו ר' יצחק שיתרגל להתפלל כוונתיקין שאז כל היום פנוי לעבודת ה' יתברך. ה' זיכה אותנו ליישם את ההנהגה הזאת בכל שבת, כשלאחר התפילה אנו מתיישבים יחד למעין 'סעודת שבת'... בה אנו יושבים בנחת ומלבנים ומבררים יחד נקודות חשובות בעבודת ה'. אנו מתחילים ללמוד בספר 'סיפורי מעשיות' או ב'שיחות הר"ן', כשכל אחד מוסיף ומשתתף מ'הנקודה השייכת לליבו'.

רבינו אומר שהסיבה שבני אדם רחוקים מעבודת ה' - היא מפני שאין להם יישוב הדעת. שבת בבוקר זהו זמן שגם בדורנו - דור הבלבול... הוא זמן נקי וצלול. אין כמו הרגע שיש בזמן זה, אפשר לבלות בו ולנצל אותו לעבודת ה' כשאין להיכן למחר...

האם יש לכם קשר עם אנ"ש שבאזור המרכז?

במשך תקופה ארוכה היינו באים יחד לירושלים לשיעוריו של הר"ר אברהם פלג, הנודע בגודל עינו בליקוטי מוהר"ן, בשיעורים ובהליכה עם התורות. התחלנו לראות מרחוק את העמקות הנוראה שיש בתורות של רבינו. ראינו איך כל נושא בתורה קשור ומתחבר לנושא השני. התורות בליקוטי מוהר"ן הם פלאיים ממש. מצד אחד הם עמוקים מני ים, ומאידך הם דברים כאלו הנוגעים לכל אחד ואחד בחיי היום יום.

כמו כן מגיעים אלינו לבאר שבע משפיעים רבים מאנשי שלומנו. ביניהם ניתן למנות את הר"ר ארז משה דורון, הר"ר יעקב נתן אנשין ועוד. כאן המקום להעלות על נס את המדור 'בעקבי הצאן' של הר"ר יעקב נתן אנשין. הציבור שנמצא כאן בבאר שבע לא גדל בין אנ"ש, ולא כולם מכירים את הנושאים העדינים והרגישים שהובאו במדור זה בשפה ברורה וקולחת. גם דברים רבים שהיו לי ברורים, כשאמרתי אותם לאנשים אחרים, ובפרט לבעלי תשובה, לא תמיד ידעתי איך להתנסח ובאיזו צורה לומר אותם. אני יכול להעיד שהמדור חולל מהפכה של ממש. המקורבים שבאים לברסלב לאחר פרסום מאמרים אלו, יש להם כבר דרך סלולה לכל נושא ה'התקשרות לצדיק', היסודית כל כך במשנת ברסלב.

יותר מכל ההשפעה שאנו רואים כתוצאה מההתקבצות שלנו, אנו מאמינים במה שאמר רבינו הקדוש: "המניין שלכם בוקע רקיעים", אין לנו השגה כלל מה המניין שלנו פועל למעלה! ■

כיצד הוקמה קהילת ברסלב בבאר שבע?

לפני כעשר שנים עברתי מהעיר נתניה לבאר שבע. היה זה כבר כמה שנים אחר שזכיתי להתוודע לאורו הגדול של רבינו. לצערי, בנתניה לא היה לי כלל עם מי לדבר ולהתחזק בעבודת ה' ובעצותיו של רבינו, הייתי בודד עם עצמי בכל מה שקשור לברסלב. לכן, כשפגשתי בבאר שבע חסיד ברסלב נוסף, שגם הוא חיפש חבר לעבודת ה' כמוני - הייתה שמחתי גדולה מאוד. התחלנו ללמוד יחד ספרי רבינו בחברותא, כשמיום ליום הרגשתי את ההבדל הגדול בהתקרבות שלי לרבינו, לעומת מצבי הקודם.

לאחר תקופה הצטרף אלינו ברסלב'ר נוסף, שלישי במנין. היה זה אחד מאנ"ש שהתעניין במגורים בבאר שבע, משמים הפגישו בינינו, וכשמע שיהיה לו במקום חברים לעבודת ה', גמלה בליבו ההחלטה לעבור דירה לכאן. כך, לאט לאט התווספו עוד ועוד מאנשי שלומנו, עד שהתחלנו להתגבש יחד בצורה מסודרת. הקמנו יתד קבוע לכל הפעילות, פתחנו בית הכנסת המשמש אותנו לתפילות ושיעורים.

כיצד סידרתם מבנה עבור בית הכנסת?

כאן בבאר שבע ישנם כמה בתי כנסת השוכנים בתוך המקלטים העירוניים. כך נהגנו גם אנחנו. אחד מאנ"ש שהתמסר מאוד עבור כולנו, סידר את הפרוצדורה הטכנית לגבי המקום, ואף הביא למקום ריהוט וספרי קודש.

בעניין המניעות - הרי פטור בלא כלום אי אפשר... הכנו שלט יפה מחוץ לבית הכנסת להודיע בראש כל חוצות שיש כאן מקום קבוע לאנשי ה'ראש בית'... אך השכנים התנגדו לשלט. נאלצנו להוריד את השלט עם קצת כאב לב. עדיין לא זכינו שתורת רבינו תתקבל בעולם, יש כאן קהילות שיש להם מבנים ומוסדות מסודרים, ואילו אנחנו נאלצים להיות במקלט. אך אנו נאחזים בדברי מוהרנ"ת שאמר שרק בביאת המשיח יראו את גדולתנו ותפירתנו.

כיצד אתם מתחזקים יחד בענייניו של רבינו?

אחת לשבוע אנו מתאספים יחד לשיעור בליקוטי הלכות, אותו מוסר חברי היקר עמו למדתי בחברותא לפני שהוקמה הקהילה. אנו לומדים יחד את ההלכה בצורה יסודית, כשקודם ללימוד ההלכה בליקוטי הלכות, אנו עוסקים ב'תורה' עליה מייסד מוהרנ"ת את ההלכה. התועלת של השיעור גדולה היא, וחשובה לאין ערוך עבור המקורבים החדשים. כידוע, מי שבתחילת התקרבותו משקיע הרבה בליקוטי הלכות, כל ההתקרבות שלו לרבינו מקבלת משמעות אחרת לגמרי.

נפגשתי כמה פעמים עם בחור שהיה מקפיד על שמירת המצוות רק

במסילות הנערים

חינוך הבנים
למעשה במשנתו
של הרבי

הרב ש. סופר

חינוך הבנים

חינוך לאמונה באמונה

שואל מדוע הלילה הזה כולו מצה, כלומר, מדוע החמץ אסור אפילו במשהו, ואין על כך מענה בכל ההגדה, כי על אף שבמשך ההגדה מבראים את סיבת אכילת המצה אולם לא נכנסים לבאר את הפרטים מדוע אכן נאסר החמץ לגמרי, וכך גם לגבי הטיבולים, אין שום תשובה שמבארת מדוע עלינו לטבל שתי טיבולים, וכן הלאה. כך, שבפועל נשארו התמיהות והקושיות בעינם. מדוע אם כן התאמצנו כל כך לעוררם שישאלו אם בין כך אין אנו עונים עליהם תשובה כהלכתה?!

לחקר לאמונה

אלא שאכן את זה בדיוק ברצוננו להנחיל להם, האמונה הקדושה מבוססת על התמסרות להנהגת ה' מבלי לשאול שאלות ומבלי להקשות קושיות, אנו לא מבינים את דרכי הנהגת ה', אנו לא מבינים את טעמי המצות, ואף על פי כן אנו מאמינים שזו הטובה המופלאה ביותר עבורנו, כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, והתורה היא חיינו ואורך ימינו, וגם כאשר אין אנו מבינים אנו סומכים ובטוחים על אמרתו שזה הטוב ביותר ורק לזה אנו נושאים נפשנו ותשוקתנו.

רק בדבר אחד מותר ומצוה עלינו לשאול ולדרוש, שנרצה לחפש ולהתבונן עוד ועוד בחסדי ה' ועומק טובו ואהבתו אלינו, לרצות להתבונן עוד ועוד בעוצם הנסים והנפלאות שנעשו אז והיום, כדי שנקבל מכך לב סמוך ובטוח יותר להתמסר לקבלת עול הנהגתו ועול תורתו ומצותיו באמונה תמה.

זהו תמצית ה'תירוץ' שאנו עונים לבן השואל בליל פסח, הוא תוהה על פרטי המצוות ואנו עונים לו 'עבדים הינו ויוציאנו', כלומר, אנו משועבדים אליו ומחויבים לקיים מצותיו ככל אשר צונו על ידי משה עבדו נאמן ביתו, מכיון שראינו במצרים שהוא אבינו אוהבנו מרחמנו ועל כן אנו מוסרים עצמנו אליו כעבד לאדוניו בעצימת עיניים.

'ועיקר התשובה שמשיבים לו שאסור לו לחקור ולשאול במה שאין לו רשות, היינו, אם ירצה לשאול שייבנו לו כל דברי התורה עד תכליתו, זה אסור לו באיסור חמור מאד, כי מאד עמקו מחשבותיו יתברך, ולא ניתן רשות לשאול כי אם במה שיש לנו רשות, היינו, שאין לנו רשות כי אם לשאול ולחקור בעוצם נפלאות הנסים והאותות הנוראות שעשה השם יתברך עמנו בהוציאנו ממצרים ובקריעת ים סוף ומאז ועד הנה, וזוהו אנו רואים אמיתתו וגדלו ותקפו ועוצם חסדו עלינו ושהוא משגיח בהשגחה פרטיית בכל עת ורוצה בעבודתנו וראוי לנו לעבדו ולקבל עול מלכותו בלב שלם לקיים כל תורת משה בכתב ובעל פה' (לשון רבי נתן, שם).

על מה נחנך בעיקר בליל הסדר?!

חג הפסח בו צייתה התורה 'הגדת לבנך' מעורר בכולנו את הרצון ואת הכמיהה לבהירות בסוגיה המורכבת של 'חינוך הבנים'. לרבים מאתנו אין זו רק התעסקות מופשטת אלא שאלה בוערת של יום יום, ולפעמים הם בגדר שאלות של פקוח נפש רוחני, כן לומר או לא לומר, להשתמש בשמאל דוחה או בימין מקרבת, איך מתמודדים הורים חלושים ורכי לב מול החוצפה הגוברת כיום אצל בני הנוער, איך מְקַנְיִים חיבה ואהבה לדברים שבקדושה, ועוד ועוד.

רבים אומרים לנפשם, הרי ברור שלרבינו הקדוש יש מענה בהיר לכל אלה בעצותיו הקדושים, אבל חוץ מן התפילה והצעקה אין הם יודעים מה עליהם לעשות בפועל והאיך מחפשים עצה ומענה לכל אלה. כמובן שקשה לענות על ענין נרחב זה במסגרת מצומצמת זו, אולם ננסה להציב יסוד אחד הנלמד ממצות החינוך המיוחדת שהתורה ציוותה אותנו בליל פסח כפי שרבי נתן מאיר זאת באור יקרות וממנו נקח אבני דרך לכלל ענין החינוך בכל השנה כולה.

להבנת הדברים נפתח בשאלה שנשאלנו מפי הורים רבים: עיקר מצות ליל הסדר היא 'הגדת לבנך', אולם רצינו לדעת מה בעיקר צריך לדאוג להעביר לבנים ב'ליל הסדר', כידוע אין לילדים כח לשמיעת כל ההגדה, מהי אם כן הנקודה המרכזית והעיקרית שיש לשום את הדגש עליה?!

כדי שלא ישנו וישאלו

ובכן, חז"ל הקדושים הורו לנו לשום דגש ולדאוג שהתינוקות ישאלו את השאלות על השינויים הנעשים בליל הסדר, נצטוונו לעשות שינויים רבים בלילה זה מכל שאר לילות, כדי שהתינוקות יראו וישאלו, ורבותינו התנאים רבי יהודה רבי טרפון ורבי עקיבא אף חילקו בעצמם קליות ואגוזים לתינוקות בערב פסח כדי שלא ישנו וישאלו, רבי עקיבא אף הגדיל לעשות, מימיו הוא לא הכריז בבית המדרש שהגיע הזמן לקום ולגמור את הלימוד, חוץ מערבי פסחים, כדי שהאבות ידאגו לבנים שישנו ביום ויוכלו להיות ערים, לשאול את השאלות בליל פסח (ראה פסחים קח).

אנו רואים שענין ה'שאלות' תופס מקום עיקרי בלילה זה. ועלינו להבין, מה טיבם ומטרתם של שאלות אלו, ומדוע צורת החינוך באה בדרך של שאלה ותשובה דוקא?!

רבי נתן מגלה לנו יסוד נפלא (בלקוטי הלכות, פסח ט-ז): כשנתבונן, נראה שלמעשה בסופו של דבר לא משיבים תשובה ברורה לילד השואל, הוא

החינוך לאמונה בימינו

רבינו הקדוש העיד והזהיר רבות שבסוף הדורות ישטוף מבול של אפיקורסות בחוצות והוא גם יתיז בלבבות הכשרים, זוהי רוח ה'דמוקרטיה' הנושבת בחוצות שנותנת עוז ותעצומות אף לכל חסר דעה להביע את דעתו מבלי להיות כפוף לשום מרות, כל אחד באשר הוא, על אף שלא קרא ולא שנה ועל אף שאינו יודע מאומה הינו בעל זכות בחירה והוא שווה בשווה עם זה שלמד ויודע, כנער צקן כגדול כקטן כולם שווים, יש לו זכות לשאול ולחקור ולערער על כל מי שגדול ממנו, יש לו זכות לתבוע הסבר על כל דבר, ואם אין הדברים מתיישבים על לבו הוא יכול לבזוז ולחלוק על כך ללא עוררין. זוהי האפיקורסות בתוקפה, והרוח הזאת מתזיה גם בלבבות הכשרים את הרעל הזה ששובר ושומט את היסוד לאמונה, אם הילד לא מבין הרי שזו 'זכותו' לערער ולפקפק, האבא הוא ה'מוציא' והילד הוא ה'מוחזק' ועל המוציא להביא ראיה מספקת שתתיישב על לבו כדי שיזאיל בטובו להסכים לדעת האב.

וזה לא עוצר רק בוויכוחים עם האב על עשיות גשמיות, אלא זה מחלחל ומערער את כל יסוד קבלת עול התורה בשמחה, כיון שהלב מורגל לשאול ולצפות לתשובה ואינו מחונך לאמונה שמביאה השתעבדות שִׁמְחָה. אם נעצור ונחשוב, מה באמת גרם ל'גלות' זו שאנו מצויים בה שילדים מתחצפים וההורים חלופים? התשובה על כך אמורה מפי רבינו הקדוש: "עיקר הגלות אינו אלא בשביל חסרון אמונה!" (לקו"מ ח"א ז). חולשת מדת האמונה היא שמצמיחה את כל פרי הבאשים, רוח האפקורסות שירדה לעולם שרוצה להבין כל דבר ולחוש ולהרגיש כל דבר [שאגב, זה שמצמיח כיום את ה'צורך ההכרחי' להמחיש כל דבר] מחלישה את מדת האמונה שמהותה לקבל ולהשתעבד בשמחה גם כשלא מבינים ולא מרגישים. זוהי למעשה גם חולשת ההורים עצמם, וכפי שהבאנו למעלה, שה'רגל' והעמוד שעליו נשען הכל היא מדת האמונה, הנחישות והעוז והחזק שהאבא אומר לבנו הקטן בשעה שהוא מוסרו לרופא שהכל לטובתו - וזאת על אף שהילד לא מבין זאת כלל וזועק על נפשו - נובעת מאמונתו של האבא, גם הוא מבין שהוא לא צריך להבין ברפואה אלא הוא מאמין שהרופא מתכוון לטובתו מכיון שהוא מכירו כמסור ורחמן ומומחה, והיא שמולידה אצלו נחישות ועזות של אמת לעמוד מול כל תחנוניו המזוייפים של הבן שכלל אינו יודע בין ימינו לשמאלו, ובפרט בעניינים הנוגעים לטובת נפשו. הוי אומר, הנחישות ותעצומות העוז אצל האב נובעים גם כן מכח האמונה, שום דבר לא יכול להזיז מן האמונה, כי הוא סומך על כך בעינים

יסוד החינוך, והחינוך הוא היסוד

חובה מוטלת עלינו אם כן לביל פסח, לייסד ולבנות את האמונה בלב בנינו! שנעורר אותם לשאול, ונענה להם שאין לנו תשובה! ושאף על פי כן אנו עושים רצונו בשמחה באהבה וברוממות רוח, מכיון שהוא המטיב שיודע הכל לטובתנו.

זהו יסוד החינוך, לחנך לאמונה, אמונה פירושה לקבל בציות מוחלט ובהשלכת השכל, אבל לא בכפייה אלא באימון מלא, השלכת שכל שא באה מסתימת פיות אלא מהתמסרות למי שאנו בטוחים בו שהוא מצווה זאת בתכלית הרחמנות וההטבה ואין חקר לרחמנותו ולעומק דעתו, ושעל כן אנו הולכים אחריו בשמחה.

משל למה הדבר דומה, אב ובנו הקטן הולכים לרופא [בזמן ובמקום שהיו רופאים אמיתיים], והרופא 'פוסק' שלהצלת חיי הילד יש לנתחו, הקטן כמובן בועט ומסרב, אך האב אומר לו בנחישות של אהבה: 'הרופא הרחמן והטוב הזה יודע מה שהוא עושה, הוא חפץ בטובתך ובהצלחתך! והנחישות הזאת היא שבונה ומעבירה את האימון גם ללב הקטן, וכפי שענינו ראונו, שכאשר יגדל הקטן הוא גם כן ימשיך לרחם על בניו שלו בצורה זו. גם האבא לא יודע פרק ברפואה, אבל הוא כן יודע שהרופא הזה עושה מלאכתו נאמנה והוא רחמן ומסור, וזה מספיק כדי להמשיך ולהתמסר בידי לגמרי והאמונה והאימון הם שמייצרים את הנחישות הזאת שגם פועלת לבסוף על לב הקטן.

וכך גם האמונה והאימון שאנו נוטעים בלב בנינו לה' ולתורתו. זהו הכח העצום ביותר שביכלתנו לתת לילדינו, זה היסוד החזק והאיתן שעליו יבנה הבנין כולו, וכמובא בשיחות הר"ן (רס"א) "רגל הוא בחינת אמונה שעליה עומדים כל המדות וכל התורה כולה, כי האמונה יסוד ושרש כל התורה והעבודה".

לבילה קדוש זה, כאשר אנו מיישמים בפועל את האמונה, על ידי שמעוררים את הבנים לשאלות, ומשיבים להם שמכיון שהוא הטוב והרחמן שעשה עמנו כל הנסים על כן אנו הולכים אחריו אף בלא הבנה כלל, ובד בבד יושבים בקרחת כבני מלכים, להורות שאנו שמחים במצוות ובקבלת עול היהדות, ואין היא עלינו כעול מכביד ומייסר, אלא היא עבורנו החירות האמיתית, היא המייסדת את ה'רגל' והעמוד שעליה יעמוד כל בנין היהדות בלב הנער לעתיד.

עצומות אף אם יעבור עליו מה, אבל כאשר גם בלב האב ניתן מעט הרעל זה שאם לא מבינים ולא מרגישים את הנועם ואת הצורך ואת החשיבות הרי זה מביא מורך בלב, הרי כל שכן שלא יוכל לעמוד מול תחנוני הבן שלא מבין ולא מרגיש את הטוב שהוא רוצה להנחילו.

עזות דקדושה מול עזות הרע

הבה ניגע מעט במציאות מעשית. כאשר הילד בא בעזות ובתוקף ומסרב למה שהאב מצווהו. ולדוגמה, האבא מצווה לבן ללכת לבית הכנסת והילד מסרב ורוצה להשאיר לשחק בבית, האבא בא כאמור כ'מוציא' מיד ה'מוחזק' ומתחיל להתחנן ולהציע פיתויים גשמיים ועושה 'מסחר' עם הילד ששוקל האם כדאי לו להענות להצעה, לפעמים כדאי לו ולפעמים ה'תשלום' לא כדאי בעיניו למאמץ הנדרש ממנו.

אך דבר אחד ברור, האב לא יגיש בעוז של אמונה שבנו צריך וחייב ללכת לבית הכנסת כי זהו הטוב הנצחי והכרחי והקיומי עבור הבן ורק זה מה שייסד אצלו את ההשתעבדות לתפילה לכל ימי חייו שהיא הצלחת נפשו לעד, האב עצמו לא מבעיר בלבו את האמונה הברורה הזאת במהותה של התפילה, הוא עצמו מניח 'לשאלות' לנקר בלבו מה התועלת מתפילה כזו של פחות כזה, וכאשר האמונה שלו עצמו ישנה, אין לו שום תוקף ועוז אמיתי, אלא או שהוא בא כמתחנן המציע מסחר, או שהוא מתקעס ורוגז ובא באכזריות של נקמה וקוצר רוח, שמעוררת בדרך כלל גם כן מדות שכאלו מצד הבן. אך זהו אין בו כלל מבנין האמונה.

לעומת זאת, למִדְנו רבינו הקדוש יסוד מוסד, עזות דקדושה מכניעה עזות דסטרא אחרא, כאשר "הגוף עז וחזק בהתאוות צריך לזה עזות דקדושה, היינו קולות, שעל ידי זה משבר עזות" (לקו"מ ח"א כב-ה), והוא מוסיף שם, שלא רק קולות של תוכחה צעקה ותפילה בכלל זה, אלא גם קולות של נגינה, ואדרבה, רבינו הק' מבאר שם שהשמחה היא המקור לעזות דקדושה, אפשר שאדם ישמיע קול נגינה ועזות הגוף תשבר, וזאת, כאשר הנגינה באה בעזות דקדושה, בבהירות של אמונה ושמחה שהדבר שאני הולך לזכות בו הינו משמח ויקר מפז, שאז נבנית עזות ונחישות שאינה ניתנת לערעור! רבינו הקדוש מעיד שבהכרח שזה יפיל את עזות הגוף.

כך אצל האבא עצמו וכך גם מול הבן, כאשר קול דבורי האמונה נאמר בנחישות ובבהירות ומבהירים לעצמו ולילד שזה כל הצלחת החיים בזה ובבא, הרי בהכרח שהאמונה תכריע ותכניע את עזות הגוף ובסופו של דבר גם גופו של הקטן יקלוט את האמת הברורה והצרופה והמחיה הזאת.

אמונה תמימה

אם אמנם צריך להתאזר בסבלנות ובאריכות אפיים הנובעת אף היא מן האמונה ורק היא כח המגדל והמצמיח (ראה בהרחבה בלקו"מ ח"א קנ"ה), ולא לצפות שהדיבור הראשון יפעל מיד, אולם יש להתעקש מאות ואלפי פעמים בעוז ותעצומות, לְדַבֵּר את בהירות דבורי האמונה ביקרת המצוה ובהכרחיותה ללא שום צד ספק, ולא להתפעל משום עזות הגוף של הקטן, ולא לפול ברוחו מהתנגדותו - שמביא להעדיף את הדרך של בקשת נדבה או מסחר עם הקטן שייסכים לעשות את שבקשו ממנו - אלא לעמוד בעוז ולומר את האמת במתיקות ושמחה עצומה שזה כל החיים והטוב, ובהכרח שזה יפעל לבסוף.

נגענו מעט רק בנושא של 'חוצפה' וחולשת ההורים, אבל למעשה מי שיתבונן יראה שזה מפתח ויסוד לכלל הנושאים שעליהם מבקשים לחנך, בכל דבר יש להחיות בעצמו את האמונה הבהירה ולחנך על אמונה בנושא זה שעליו הוא מבקש לחנך, זה גם פותר את רוב השאלות של שמאל דוחה וימין מקרבת, לא מחנכים בכוחנות ולא ברפיסות ורפיון ידים וויתור, אלא בעוז של שמחת האמונה, לא מוותרים על האמונה כי היא שורש התוקף והעוז, אבל היא נמסרת בשמחה ובאהבה עצומה כי היא חיינו.

כל החינוך בשנים עברו היה בעיקר בדבורי תמימות מלב אל לב, דבורים של אבא רחום שחס על חייו הנצחיים של הבן, וכפי שרבי נתן כותב רבות לאין שיעור לבנו, ואף לבניו הקטנים, וכדוגמת מכתבו המתוק לילדיו נחמן ויוסף יונה (בתרגום מאידיש): "למען השם, השתוקקו ללמוד ולהתפלל ברצינות והשתדלו לקרוא קריאת שמע ולברך ברכת המזון ברצינות, אז יוטב לכם בעזרת השם יתברך בעולם הזה ובעולם הבא, גם אתם כבר יכולים להבין בני אהובי שאין עוד תכלית אחרת מלבד להתפלל וללמוד ולעשות מעשים טובים, השם יתברך יחזק לבבכם בזה" (עלים לתרופה, רע"ט).

הרוח החדשה של היום העלימה את סגנון הדיבור האמיתי הפשוט והתמים הזה, דבורי אמונה בהירים וחזקים, שרק הם בכוחם להפיל את עזות ותוקף הרע, וכפי שרבינו הקדוש אומר: "כשנופל לאדם ספקות באמונת הבורא יתברך שמו, יאמר בפה מלא: אני מאמין באמונה שלמה שהוא יחיד ראשון ואחרון, כי ידוע שיצר הרע נמשך מגבורות הנפולין, ויש גבורות דקדושה שבהם ממתיקים הגבורות דקליפה, והדבור הוא בחינת גבורות דקדושה, נמצא כשיאמר אני מאמין כנ"ל הוא גבורות דקדושה, ובוה הוא ממתיק את הספקות שהוא בחינת גבורה דקליפה" (שיחות הר"ן קמ"ב). כי רק בכוחה של אמירה חזקה בפה מלא ובבהירות, להפיל את החוצפה של הרע בהכרח.

ובפרט בכחו של האב, שיש לו יכולת סגולית מיוחדת להאיר בלב בנו, כי כל אחד יכול וצריך להאיר את נקודת לבו בלב חברו ויש לכל אחד כח עצום בזה לחדש לב חברו לטובה (כפי שגילה רבינו הקדוש בלקו"מ ח"א ס"ו ל"ד), אבל האב יש לו כח זה ביתר שאת וכמו שכתב רבי נתן (בלקו"מ הלכות, מלמדים ד): "החיוב מוטל על אביו ביותר לדבר עם בנו בתורה ויראת שמים, כדי להאיר בו הנקודה מפה ללב, כי על אביו דייקא מוטל החיוב ביותר, מחמת שעצם הנקודה הקדושה נמשכה ממנו, ועל כן הוא מחויב ללמוד עם בנו תורה, כי על ידי שהוא לומד עם בנו הוא מאיר בו הנקודה שיש בו מקדושת ישראל ומבטל החרפה השורה על לב, כי הכל נמשך מאביו, והוא צריך לתקן כל זה על ידי הדבור שמדבר עם בנו בתורה ויראת שמים, שעל ידי זה מאירה הנקודה מפה ללב שעל ידי זה נתתקן הכל".

כליל התקדש חג

ובעמדנו בימי חג הפסח, הבה נזכור שאם בכל השנה מסוגלים דבורי אמונה לחדור ללב הזולת ולהכניע את הרע שלו, הרי פי כמה בלילה קדוש זה שנצטוונו מאת ה' והגדת לבנך ביום ההוא לאמור, שבדאי נמשך כח מיוחד לקיים המצוה בשלמות, ודיבורי האב שנצטווה על כך יחדרו ביתר שאת ללב הילד.

בלילה זה נמשכת בהירות אמונה נפלאה, כבימים ההם, בהם זכו ישראל לשבר את כל חכמות מצרים, ויש ביכולת להאיר את האמונה בלב האבות והבנים, וכדברי הר"ק מטשערין (נחת השולחן תע"ב): "כי צריכין להאמין שבליילה הזאת ובפרט בשעה זו שישאל יושבין על הסדר ועוסקין בסיפור יציאת מצרים ולקיים המצות שבזאת הלילה נמשך אז מלמעלה הארה גדולה כזאת על כל אחד מישראל עד שכל אחד יכול להתקרב לעבודת השי"ת בהתקרבות אמיתי אפילו אם עבר עליו מה שעבר", ובפרט בכח 'מיכלא דמהימנותא' 'בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך', יחד עם קדושת ההגדה הקדושה שעל ידי אמירתה בקול ושתיית הארבע כוסות נתתקן הדעת (ראה לקו"מ ח"א ס"ו כ).

ועל האבא לזכור, כי השי"ת נתן לו את הכלים הכי מובחרים וסגוליים מכל המלמדים האחרים, כדי להאיר בלב בנו, וכמו שכתב רבי נתן (בלקו"מ הלכות, מלמדים א'): "כי באמת המלמד המובהר והטוב הוא האב לבנו, כמו שכתוב ולמדתם אותם את בניכם, כי המלמד צריך לצמצם השכל והחכמה שרוצה להסביר להקטן ולהלביש את השכל כדי שיוכל להבינו כנראה בחוש, ולזה מסוגל ביותר האב לבנו, ועל כן היותר טוב שאביו בעצמו ילמד עם בנו".

נתאזר באמונה שהשי"ת יצליח שליחותנו, ובכחו של צדיק ההולך לפנינו נקיים רצונו שגילה גודל החיוב להאיר האמונה הטהורה לבנים ולתלמידים (לקו"מ ח"ב ט"ז-ד) נזכה בעז"ה להבקייע העזות הרעה ולנטוע אמונה זכה בלב בנינו והיא שתקרב את הגאולה השלמה במהרה. ■

תנודה רבה

קרן 'מלבושי כבוד' שע"י ארגון 'את אחי',
זכתה לחלק מתנת חג מיוחדת

בעקיטשע וכובע חסידיים

באיכות הגבוהה ביותר בשווי 1,300 ש"ח!
בסבסוד ענק של כ-70 אחוז מתנת שותפינו אחב"י המוקירים
ומעריכים את אחינו גיבורי החיל שהשליכו אחר גוום את מנעמי
העוה"ז ושובו להתענג מזיו השכינה לבקר בהיכלו של השי"ת.

"ומלבושים של ישראל... יש בהם כל מיני חן וכל מיני התפארות ועל-כן צריך להתלבש במלבושי ישראל דיקא ולהתדמות בכל דבר לדרכי החקמים פי על-ידי שמדמין עצמם לדרכי הפשרים האמתיים, זוכין להפילל בהם. ולסוף יהיה באמת פמותם:"

(ליקוטי הלכות הל'
חוקות העכו"ם ב')

מרכז מידע חיבור והכוונה בעולם התשובה

02-5329617

יעוץ בחינוך ילדים ובתחומים שונים // ימי עיון // שבתות גיבוש // סדנאות לבית // שיעורים ברחבי הארץ // הנחיית הורים

חבורת 'חיי נצח'

ביתר עילית
הר"ר נחמן רובינשטיין הי"ו

הבחורים להשקיע לפחות סדר אחד בלימוד החומר הנלמד בישיבה, או לקנות קניינים במסכתות אחרות בש"ס.

אחד מראשי החבורה מספר: השבוע אחד הבחורים סיים מסכת 'ברכות'. שאלתי אותו בחיך: איזה 'ברכות', בבלי או ירושלמי? להפתעתי, הוא ענה לי: גם וגם... ואכן ראיתי אותו אחר כך ניגש לארון ומוציא מסכת 'פאה' מתלמוד ירושלמי...

עוד עובדה הוא מציין מסדר חצות האחרון: ראיתי בחור צעיר - כמעט ילד... ששאל את חברו: תגיד, כדאי לקום 'חצות'? זה לא קשה מדי לקום באמצע הלילה? שמעתי את החבר עונה לו: תשמע, הייתי בסדר חצות הקודם - זה הרגשה של 'מעין עולם הבא'...

עקבתי אחרי אותו בחור שאכן הגיע לחצות, ראיתי אותו מתפלל שחרית אחרי כל 'סדר הלילה' בכזה חיות - ממש ירדו לי דמעות מהעיניים. ראיתי שאכן יש שכר לעמלנו - להטעים לבחורים צעירים טעם אמיתי בעבודת ה'.

כמה השקעה דורשת הישיבת בין הזמנים מראשי החבורה?

ההשקעה היא בלי גבול. אנו רוצים שכל בחור ירגיש בנוח לבוא, לכן אנו נותנים את הדעת עד לפרטי פרטים, הן במישור הרוחני והן במישור הגשמי.

מלבד המלגות הניתנות כעידוד בסיום בין הזמנים, כל בחור שהשתתף בסדר חצות קיבל שי מיוחד לפסח. כמו כן, כמיטב המסורת ב'חיי נצח' - לאחר כל 'סדר חצות', מתקיימת ארוחת בוקר ביד רחבה. בסיום ה'בין הזמנים' אנו מארגנים טיול חווייתי - הכל במטרה להנעים עבור כולם את השהות בישיבת בין הזמנים של רבינו.

אנו תמיד מתעניינים מה קורה בישיבות בין הזמנים בקהילות אחרות, לראות מה ניתן ללמוד מהם ולהעתיק אותו אלינו... ידוע מה שאמר הרה"ק מברדיטשוב 'היכן שיש טוב רבי נחמן כבר לקח אותו'... זכר לדבר - גם אנחנו משתדלים לקחת את הטוב מכל מקום... ללא שום הגזמה - כבר עכשיו אנו מתחילים לתכנן את ה'בין הזמנים' של חודש אב...

נציין עוד נקודה קטנה: בהרבה 'ישיבות בין הזמנים' מקובל שמי שלא הגיע לסך מינימום של שעות, אינו זכאי למלגה. אצלנו אין דבר כזה, כל אחד זכאי למלגה כבר מה'סדר' הראשון בו הוא משתתף. להיפך, כדאי להמריץ את הבחורים שיגיעו אפילו לכמה ימים, אחרי שהם יטעמו קצת, הם ממילא ישאבו לאווירה המיוחדת השוררת בחבורה.

אך הנקודה החשובה ביותר ב'חיי נצח' היא, הדאגה לתת יחס אישי לכל אחד ואחד. אנו עוברים ומסתובבים בין הבחורים לשמוע מכל אחד, מה דעתו על המצב בישיבת בין הזמנים, מה הוא מציע ליעיל. ראשי החבורה הנמצאים עם הבחורים יודעים על כל בחור, מה חומר הלימודים אותו הוא לומד בבין הזמנים, ואפילו כמה הוא הספיק והתקדם. הכל מתוך הרגשה אמיתית של אכפתיות. קרה לא אחת שכבחור נעדר כמה ימים והראש חבורה שאל אותו: היכן היית? היית חסר לנו! הבחור ממש התפלל: איך מתוך מאה חמישים בחורים שמת לב שלא הייתי?...

מהי הפעילות של חבורת 'חיי נצח' בימי 'בין הזמנים'?

בעיר ביתר קיימים יותר ממנין בתי כנסת של ברסלב בכל שכונות העיר, כשבכל קהילה ישנם עשרות רבות של 'בני הנעורים'. הקמנו את חבורת 'חיי נצח' במטרה לאגד את הבחורים מכל ביתר לישיבת בין הזמנים אחת. חבורת 'חיי נצח' קיימת כבר למעלה מעשור, כשבהקמתה היה אחראי הר"ר אברהם יצחק קלצקי שליט"א. משנה לשנה מספר הבחורים עולה ועולה. ב'בין הזמנים' האחרון של חודש תשרי השתתפו בו כמאה וחמישים בחורים! כן ירבו.

בישיבת בין הזמנים יש סדר בוקר למשך שעתיים, המתקיים לאחר 'תפילה בכח' של 'בני הנעורים'. בחורים רבים אינם לומדים בישיבות של ברסלב, בשבילים - להתפלל חודש שלם עם אנשי הצדיק בכח ובהתלהבות, זו הזדמנות לטעום טעם אמיתי בתפילה.

אחר הצהריים מתקיים סדר הלימוד בבית כנסת בשכונה אחרת, כדי לגוון את הלימוד, וכדי שהמיקום יהיה קרוב לכל הבחורים. בסיום הלימוד מתפללים הבחורים יחד 'תפילת מנחה ומעריב', כשבין מנחה למעריב מתקיימות דרשות ממשפיעי אנשי שלומנו. בין הזמנים הוא הזמן המיועד להטעין את המצברים למשך כל השנה, לכן אנו משתדלים שהדרשות אכן יענו על הצורך - למלא את האוצרות בדברי רבינו ויתנו כוחות לכל הזמן הבא.

אחת לשבוע מתקיים 'סדר חצות', בו אנו נוסעים יחד להתבודדות ב'פעלד'. לאחר מכן מתיישבים כולם לסדר לימוד המסתיים עם תפילה בכח בהנף החמה. בכל נסיעה כזאת מצטרף אלינו אחד ממשפיעי אנ"ש, המעורר את כולם בגודל מעלת הנעור בלילה, ובקיום עצת העצות של רבינו - "שפכי כמים ליבך נוכח פני ה'". ב'בין הזמנים' הנוכחי, הגיע הרה"ח ר' בנימין פראנק, הנודע גם בניגוניו ובבקיאותו בניגונים העתיקים של אנ"ש - ניגונים שאין להם תחליף גם בדורנו.

אם תרשו לשאול... כמעט בכל בית הכנסת מרכזי מתקיימת ישיבת בין הזמנים, מהי הבשורה של 'חיי נצח'?

אמת, יש הרבה אנשים שמוסרים את נפשם כדי להרבות תורה בישראל בבין הזמנים, אשרי חלקם. אך המטרה שלנו ב'חיי נצח' היא - שיהיה לכל בחור 'בית' בעבודת ה' לכל תקופת 'בין הזמנים'. הרי בדורנו, גם אחרי שיש מלגות על סדרי הלימוד, עדיין יש לבחור כל כך הרבה מקומות להיכן ללכת והיכן לשהות...

כל מי שנכנס ורואה את הבחורים יושבים ולומדים, מרגיש באוויר את החיבור של הבחורים ללימוד התורה הקדושה. הבחורים מספרים לנו שהם מחכים בכליון עיניים זמן שלם - מתי יגיעו כבר ימי 'בין הזמנים', בו הם יפגשו את החברים האמיתיים שלהם לעבודת ה'. מתי יגיעו הימים בו יוכלו להיות שקועים בספרי רבינו ולחיות בהווי של 'עבודה'... גם האברכים בוגרי חבורת 'חיי נצח', מתארים את ימי 'בין הזמנים' כמשהו שלא ישכח.

מלבד ההשקעה בלימוד ספרי רבינו - שעבור בחורים הלומדים בישיבות כלל חסידיות, מדובר בהזדמנות מיוחדת - אנו גם מעודדים את

האם יש לכם פעילות גם בשאר ימות השנה?

גולת הכותרת היא כאמור הישיבת בין הזמנים, שגם היא כשלעצמה מעסיקה אותנו במשך כל השנה... אך איננו שוקטים על השמרים גם במשך ה'זמן'.

אחת לחודש מתקיימת החבורה ה'חודשית', אליה מתאספים כל בחורי אנ"ש מכל הישיבות בעיר. בחבורה אנו מבליים זמן רב על נגינה, עליה כותב רבי נתן בליקוטי הלכות: "ש"עיקר הדבקות וההתחברות לה' יתברך מזה העולם השפל והגשמי - הוא על ידי נגינה". ברוב החודשים יש איזה מועד או חג קרוב עליה נסובה השיחה בחבורה, ומידי פעם אנו מארגנים נסיעה לקברי צדיקים באזור.

מניין הבחורים המשתתפים בחבורה אמנם אינו מגיע למספרים של בין הזמנים, זאת מכיוון שרוב הבחורים לומדים בישיבות מחוץ לעיר. אך יש לציין שמחמת החיבור והקשר שהבחורים מרגישים כלפי 'חיי נצח' - הרבה בחורים באים במיוחד אף מחוץ לעיר להשתתף בחבורה הזאת. החבורה האחרונה התקיימה לפני פורים בבית הכנסת ברסלב בשכונת רמות בירושלים. התוכנית הייתה להמשיך משם לקבר שמואל הנביא. אך לבסוף נאלצנו לוותר על ההשתטחות בקבר שמואל הנביא, כדי שאותם בחורים הבאים מחוץ לעיר יספיקו לחזור לישיבות בזמן.

מלבד 'החבורה החודשית' - בכמה ישיבות התארגנו הבחורים, והקימו לעצמם חבורה מדי שבוע. בשאר הישיבות בהם לא היה חבורה, דאגנו להקים חבורה מסודרת, עם ראש חבורה קבוע שיחזק את הבחורים בעבודת ה'.

בנוסף לכל זה, הנהגנו מיזם מיוחד בכל בתי הכנסת של ברסלב, במסגרתו הבחורים לומדים מדי שבת לימוד ביחד - בקיץ סיימו מסכת סוכה, ובחורף למדו

מסכת מגילה. ההתארגנות בפועל נעשית על ידי כל קהילה וקהילה, אך אנו מלווים ומעודדים זאת מהצד. בחודש תשרי לקחנו את כל אותם בחורים שזכו לסיים מסכת 'סוכה', לנסיעה מיוחדת לקברי צדיקים בגליל. כעת בחודש ניסן התחלנו את הישיבת בין הזמנים' עם סיום מסכת מגילה שנערך בפאר והדר. במהלך הסיום כל בחור שסיים את המסכת - קיבל תעודה מיוחדת.

גם בימי השובבים' היה לבחורים מבצע מיוחד. מתוך הנחה שבכל ישיבה כבר מתקיים 'חיוזק' בלימוד התורה ובשעות רצופות, החלטנו להקדיש את המבצע דווקא לעבודות הפשוטות. כידוע לכל, כמה החשיב רבינו דווקא 'עבודות' אלו. בין ה'עבודות' שהבחורים הקפידו עליהם ניתן למנות את ההקפדה על טבילה במקווה כל יום, להימנע מאכילת דבר מן החי באחד מימי השבוע בימי השובבים', זמירות שבת, התבודדות, לימוד הלכה ועוד.

התשורה שניתנה על מבצע זה הייתה מקורית ומיוחדת. כל בחור קיבל שעון - דמוי השעון של רבי נתן! את השעון הזמנו בייצור עצמי לאחר עבודה אומנותית בהעתקה מושלמת של השעון המקורי. מלבד הרעיון המיוחד של השעון, יש בשעון כזה גם מסר המזכיר את 'שמירת הזמן' המופלאה שהייתה לרבי נתן. עד כדי כך שבמכתב האחרון בעלים לתרופה, מזהיר רבי נתן את תלמידו שיבלה איזה שעות לעמוד על הזייגיר מאכיר' [-שען] שיתקן את השעון שלו מיד... הוא גם מוסיף: "כי ידעתם כמה מוכרח לי הזייגיר בכל שעה"...

ככלל, הפעילות שלנו בחיי נצח' היא הרבה מעבר לזמן המוקדש לכך באופן רשמי. אם בחור צריך עזרה וליווי, או כשנדרש סיוע בשיבוץ לישיבה, הכתובת היא כמובן - 'חיי נצח'.

מה הן התגובות של ההורים?

מובן שהתגובות חמות מאוד ונלהבות. ההורים רואים מקרוב, כמה תועלת שואבים בניהם היקרים מכל פעילויות 'חיי נצח'. הערכתם הגדולה מתבטאת גם בתרומות נלהבות לפעילויות החבורה, לטובת בניהם החשובים.

אך דומה שהתגובה הנלהבת ביותר, הייתה הדרישה של הורים רבים שטענו 'למה נגרע! מדוע בין שלל הפעילויות, לא יזכו גם בחורי וילדי המכינה לישיבה' למסגרת קבועה. ואכן, בשנה האחרונה הקמנו מסגרת גם למכינה לישיבה' המתאספים יחד שני ימים בשבוע. יום אחד מוקדש ללימוד הלכות תפילין, וביום השני מתקיימת 'חבורה' בה מטעמיים לנערים אלו מאור תורתו של רבינו הקדוש.

עסקנו עד עתה בפעולות של 'עשה טוב'. אמנם היה לנו מקרה, בו לאחד הבחורים היה אח מבוגר ממנו שלא מצא את עצמו במסגרת הישיבות והוא

נפלט לרחוב, כשבדורנו מצב כזה גורר השלכות כבדות ה", כפי שאכן היה. כששמענו על המקרה, קיבלנו החלטה לתת לו תשומת לב ויחס הרבה יותר מהרגיל. לאחר תקופה פנה אלינו אביו ואמר לנו: אני חייב לכם את חיי - הצלתם את בני! בני אמנם לומד בישיבה מאוד טובה, אך לא זה מה שהציל אותו. מה שבאמת השאיר אותו זך ונקי - היה ה'בין הזמנים' של 'חיי נצח'!

את הפעילות ממנים אברכים יקרים שהתמסרו לעניין ברצון ממוון וטרחה וגם לאבי מורי שליט"א יש חלק מרכזי בהעמדת הישיבה על תילה, וכאן המקום להודות להם על פועלם הרב.

נסכם את 'חיי נצח' במשפט אחד: המטרה שלנו היא להיות **קנקן חדש** - להנעים לבחורים את השהות בחבורה' בכל האמצעים, אך הוא **מלא ישן...** - יש בחיי נצח' הווי של עבודת ה' נקיה וטהורה, מקום בו השאיפה של כל בחור היא - להיות אחוז ומקושר בעצותיו של רבינו הקדוש. ■

מופת זה אני

על חיים
שהשתנו
בהתקרבות
לרבי

גילוי אמונה באישון לילה

הוא שוטט ברחוב בסערה וכבר כמעט החליט לזוותר
על הכל ולהגשים פעם אחת את משאלת היין אך בדגע
שראה מהחלונות את העוצמה הכובשת של הכולל
הכל התרפך בדגע...

נחמן גלינסקי

רחובות

ביתר עילית, השעה: שתיים בלילה.

נצנוצי הכוכבים האירו במעט את חשכת הלילה. הרוח הקרירה נשבה על פניו, ירושלים הרים סביב לה, והאוויר הצלול הנושב בהם הינו משכר חושים, אבל נפשו הסוערת לא נתנה לו ליהנות ממוזג האוויר.

הוא היה נתון במצוקה ממשית. הן ההחלטה הגורלית אמורה להינתן הלילה, ושני הצדדים בווערים בו ולא נותנים מנוח.

רגליו נושאים אותו מאליהם, ליבו בל עמו, ומוחו המבולבל משוטט בעולמות של ספקות, לאחר צעידה ארוכה ללא תכלית הוא מוצא את עצמו בפתחה המואר של---

ללוי יצחק (שם בדוי לדמות אמיתית) לא נכוננו חיים קלים.

בתחילה חשבו הוריו שהוא סתם מתעצל ואינו חפץ ללמוד, אבל לאחר תקופה לא ארוכה הבינו שמן השמיים נגזרה על לוי יצחק התמודדות קשה.

גם המלמדים שבתחילה ניסו בטובות, וגם לאחר שעברו לרעות לא הצליחו להועיל יותר מדי, הבינו בשלב מסוים, שלוי יצחק הוא ילד אחר מכל חברי כיתתו.

שלא תבינו לא נכון - ללוי יצחק היו כשרונות עצומים וחלק ממלמדיו אף הגדירו אותו בתור 'עילוי', אבל כל אלו לא עמדו לו בשעה שפיתוי קל מן הקלים משך את סקרנותו והוציאו באחת מריכוזו הרופף.

הילדים הלא רגישים שבין חברי כיתתו, כינוהו בכינוי מעליב לאחר שהבינו את מצבו המורכב: 'סוס קופץ'. והעלבון, בפרט לילד צעיר כמוהו, צורב את הנפש כמכוות אש, ולפעמים מלווה את האדם שנים רבות קדימה...

אם בחיידר עוד היה ניתן לגשר על אי אלו פערים על ידי מלמדים פרטיים למיניהם, או שיעורים קצרים עם הנחות מפליגות, הרי שבישיבה קטנה המצב החמיר. שם כבר לא הגמישו עבורו את המערכת הקשיחה, וכך הוא מצא את עצמו מול מסגרת שהוא לא מצליח לעמוד בתנאיה למרות מאמציו.

ואם ביישיבה קטנה היה המצב קשה, הרי שבעלותו ליישיבה גדולה, הוא החמיר שבעתיים. ביישיבה גדולה - כידוע - המסגרת רופפת יותר, צוות הישיבה סומך יותר על הבחורים שכבר הגיעו לגיל הבגרות, וממילא ההשגחה אינה צמודה כל כך. וכפועל יוצא מכך, בחור שאין לו אחריות על עצמו, מוצא את עצמו מהר מאוד מבטל סדרים שלמים ח"ו.

לוי יצחק ניסה מאוד להיאחז בכל כוחו בסדרי הישיבה, הוא השתדל כמה שיכל להיצמד לסדרים, אולם ללא הצלחה מרובה. מהר מאוד הוא הבין שהוא לא בנוי למסגרת ישיבתית, והחל להתחמק ממנה באמתלאות שונות. הוא לא זלזל חלילה בצוות הישיבה או בצורך ללמוד. אדרבה, רצונו של לוי יצחק עז היה ללמוד וללמד כראוי וכהוגן. אולם, קשייו הרבים בליבו פתויו היצר הצליחו לנטוע במוחו את ההחלטה שכאילו ואין ביכולתו לשבת וללמוד.

לוי יצחק עצמו רוצה בכל מאודו להיות בחור ככל הבחורים, ללכת בתלם ולעמוד בכללי המסגרת, אבל הוא פשוט לא מסוגל. נפשו הסוערת ומזגו המבולבל לא נותנים לו מנוח, ולאט לאט החליט לוי יצחק שאין לקב"ה נחת רוח ממנו, כי הרי למה שבחור מופרע כמוהו, שאינו מסוגל לשבת יותר מחמש דקות במקום אחד, יעשה נחת רוח

להשית?

לאט לאט מצא את עצמו לוי יצחק עסוק בעיסוקים שונים, שהצד השווה שבהם שאינם דורשים ממנו לשבת שעות ארוכות מול הגמרא.

הוא החל לנהל ביד רמה גמ"ח למכשירי כתיבה, ואת לילותיו וימיו בילה בנסיעות לקברי צדיקים. כלפי חוץ אולי היה נראה שהוא עסוק בדברים טובים, וכך אכן היה, אבל רק לוי יצחק עצמו ידע, במעמקי ליבו, שהתשובה לשאלת 'מה ה' אלוֹקֶיךָ שואל מעמך' אינה בדווקא נסיעות ברחבי הארץ...

הוא ידע היטב שאין הוא מבלה את ימיו בינות לקברי הצדיקים שבצפון ארץ ישראל מחמת כיסופיו וגעגועיו, אלא הודה בכנות בינו לבין עצמו שהוא פשוט מנסה 'להתפרק' ולהשתחרר מעט מהעול הכבד של לימוד התורה...

עברו הימים ולוי יצחק מצא את זיווגו בשעה טובה ומוצלחת. הכל היללו ושיבחו את ענבי הגפן מהצד הזה ונשתדכו עם ענבי הגפן מהצד הזה, וכולם יחד סיכמו את השידוך בקביעה שהוא יהיה בעז"ה וודאי דבר נאה ומתקבל.

הימים חלפו במהירות, כשהפעם כבר היו ללוי יצחק תירוצים מתקבלים על הדעת מדוע אינו יכול להיכנס לשיעור או לשבת עם החברותא, הן הוא חייב להתכונן לחתונה, וכיצד יישאר לו זמן ללמוד?

גם הנסיעות התכופות מקבלות משמעות אחרת, הרי הוא צריך להתכונן היטב ליום שמחת ליבו בתפילות ותחנונים כראוי, ומי ימנע ממנו לקיים את רצונו הזך והטהור להשתית את ביתו על אדני התפילה? ורק לוי יצחק עצמו ידע את הסיבה האמיתית שמאחורי שוטטותיו הרבות, אבל הרגיש שאם ממילא הוא לא מסוגל להתכונן כראוי, לפחות יעשה זאת בדרכים אחרות...

הניגון המרגש כבר ממלא את החלל, החתן ההדור עטוף בבגדי השיראין כשעל ראשו חבוש השטריימל ההדור צועד מעדנות בינות לאביו וחוננו, הילדים הקטנים שמסביב מביטים מרוגשים אל עבר פרצופו הדומע של לוי יצחק חתן השמחה, והחופה מתחילה...

הדמעות מבצבצות מעיני הסובבים, הן אלו רגעים מסוגלים ביותר בהם מגיעים הנשמות מההיכלות העליונים, בית יהודי חדש מוקם בישראל, והשפעות יורדות ממעל. מי יספס את ההזדמנות לפעול לעצמו ישועה?

מקום דמעותיו של החתן לא נפקדו אף הם, יפחותיו השקטות העידו כאלף עדים על רצונו הזך והטהור של החתן דן. לוי יצחק התפלל על הכל, הוא הפציר על הריכוז ובכה על ההתמדה, התפלל על הלימוד וייחל להצליח בחייו הרוחניים.

ולאחר דמעות רבות כל כך, הוא כבר קיווה שמה שהיה עד היום חלף מן העולם, ומעתה ואילך הרי שהוא אדם חדש לגמרי, שבינו לבין העבר הכואב, אין ולא כלום...

החתונה עצמה עברה עליו בענן של אושר. כאן לא כבלו אותו לשבת על כסא במשך שעות, הוא רקד ופיזז ונתן לכל מרץ הנעורים שלו לצאת החוצה, ורק לאחר שעות ארוכות כשהדי המוזיקה נדמו וקהל המשתתפים התפזר, החלו החיים החדשים לפכפך בליבו של לוי יצחק.

ימי השבע ברכות עברו עליו במהירות, כמעט ולא היה לו זמן להרהר בו ובעתידו, ומיד לאחריהם כשהשגרה הופיעה בפתח החל לוי יצחק לברר ברצינות על כולל מעולה באיזור מגוריו.

חמיו העסקן החשוב, הצליח עד מהרה להפגיש אותו עם ראש הכולל

'הכי טוב באיזור' כלשונו, ולאחר פגישה קצרה בין ראש הכולל ללוי יצחק והתרשמות מהירה מכשרונותיו הברוכים, הסכים ראש הכולל לקבל את לוי יצחק לשורותיו, כשבליבו הוא מהלל את הזכייה לו זכה...

ימי הזוהר הראשונים חלפו כבר, כרך ה'שולחן ערוך' עליו מתנוסס השם 'לוי יצחק' דהה מעט ואיבד כבר את הרושם הראשוני והחדש, וגם נפשו של לוי יצחק התחילה לחרוק.

אם קיווה שהחתונה שינתה את כל כולו, הרי שהתאכזב ובגדול...

הקשיים הן אותן קשיים, חוסר הריכוז לא ברח לשום מקום, ואדרבה, כששום ראש ישיבה או מג"ש לא עמד מעל ראשו, הוא לא הרגיש שום סיבה להתאמץ...

חיות מהלימוד ממילא אין לו, ומה שהיה מסוגל בחיידר ובישיבה להתאמץ לנסות למצוא חן בעיני הממונים עליו גם אם לו עצמו לא היה מזה שום סיפוק, הרי שעתה כשגם זה לא בנמצא הוא לא מצא בעצמו את הכוח להתאמץ.

הוא סיכם זאת לעצמו במילים אלו: אם בישיבה זה היה קשה, הרי שעתה זה הפך לבלתי נסבל...

לא ארכו הימים, וראש הכולל הבין שלוי יצחק מכתים את שמו המעולה של הכולל שבראשותו, וברמזים עדינים ניסה להפנות לכך את תשומת ליבו.

לוי יצחק עצמו ידע שהצדק עם ראש הכולל, הן בעיניו חזה באברכים המיוחדים שנמצאים במסגרת הכולל וידע שאפילו להכנת קפה הם כמעט ולא יוצאים באמצע הסדר, וודאי שאין להם זמן לפטפט עימו על דא ועל הא, ולאחר כמה רמזים שכאלו הבין שאין לו בשביל מה לבוא לכולל...

לאחר שבועות ספורים הוא מצא לעצמו כולל ממוצע, כזה שאברכי יוצאים מפעם לפעם אל חדר הקפה, אבל לאחר תקופה לא ארוכה, לוי יצחק הפך למוקד התקהלות, ולמוקד ההתענינות של אברכי הכולל שיצאו אליו כל כמה דקות רק כדי 'להתעדכן'...

הפעם היה ראש הכולל פחות עדין ובמילים שאינן משתמעות לשני פנים הבהיר לו שהכולל אינו מוקד פרשנויות על אירועי ההווה העבר והעתיד, וגם אם אפשר לקבל בהבנה אברך שאינו מסוגל לשבת וללמוד סדר שלם ברציפות, לא שייך להבליג למראה אברך שכל הגעתו לכולל היא רק בכדי למצוא עמיתים לדיונים העמוקים שהוא מנהל...

לאחר כמה סבבים נוספים כאלו, הבין לוי יצחק שהוא וכולל הם שני קווים מקבילים שלעולם לא יפגשו, ומעתה הוא התייאש מלחפש לו כולל חדש.

אבל לוי יצחק לא וויתר לעצמו, הוא עדיין נאחז בכל כוחו ברצון ללמוד ולהגות בתורת ה', וחיפש לפחות מקום עבודה 'תורני' בו יוכל להישאר מחובר לקדושה ותורה.

באחד הימים הוא רואה בלוח המודעות מודעה המבשרת על חיפוש

מורה פרטי בחיידר פלוני, הוא מיד שש על המציאה וחייג למספר המופיע בתחתית המודעה. מהר מאד הוא הוזמן לפגישה עם מנהל המוסד, ולאחר פגישה קצרה הבין הלה שהעומד לפניו הוא אברך כשרוני ומעלה, ועל אתר הציע לו לשמש כמלמד במשרה שהתפתה בכתה גבוהה...

לוי יצחק הודה לה' בכל ליבו, וכבר בשבוע הבא החל לשמש כמלמד תשב"ר. אולם מסתבר שקשייו בשנות הילדות צצו ועלו לפניו, והוא הרגיש שהוא לא מסוגל לשבת כל כך הרבה מול הילדים, ולאחר שבועות ספורים הגיש את מכתב ההתפטרות...

כמוצא אחרון ניסה לוי יצחק ללמוד עם בחורים באופן פרטי, וכשגם נסיון זה כשל החליט כי כלו כל הקיצין ועליו לחפש לו אפיק אחר.

בגלגול הזה כבר הוא לא יזכה לשבת וללמוד תורה כנראה...

המגבת הגדולה פרושה על כתפיו, וכששני ידיו עסוקות בסלסול הפאות הוא מתבונן במודעה הגדולה והצבעונית שמולו.

"אתה מחפש את המימוש העצמי שלך?" זעקו אליו המילים מתוך המודעה, "מרגיש שהכולל לא בשבילך?" הם פצעו את ליבו באלפי דקירות, "בקרן ****" תקבל את כל הכלים לממש את הפוטנציאל שלך בחיים!"

לוי יצחק ידע מעט על הקרן המדוברת והוא היה אמיתי עם עצמו. הוא ידע שמאוויו הוא לשבת בבית ה' כל ימי חייו, ולא רצה ללכת כל כך רחוק, למקום שישלח אותו ללימודים באקדמיה רח"ל ושאר כינויי דאית ליה... אבל במחשבה שניה, כבר היו מאחוריו מספיק נסיונות שמכוחם חשב שאין הוא יכול עוד להתאמץ לשבת בהיכלה של תורה ועליו לחפש את עצמו בארצות זרות.

וממחשבה למעשה, הוא החליט לנסות ופנה אל הכתובת הרשומה במודעה. בתום צעידה לא ארוכה מצא את עצמו בפתחה של דלת הדורה שהשלט 'הכוון תעסוקתי' מתנוססת עליה. בצעד מהוסס פתח את הדלת והתיישב בפינת ההמתנה.

היו שם חומרי קריאה רבים שיועדו למלאות את זמנם של הממתנינים, אבל לוי יצחק בחר בכרך דהוי של ש"ס שהציץ לעברו מתחת ערמת עיתונים. הוא עדיין לא הזניח לגמרי את התקווה שעוד יום יבוא והוא יזכה לשבת ולהנות מנועים הקדושה...

לאחר המתנה קצרה הוא נקרא אל החדר שם המתינה לו וועדה של שלושה אנשים הדורים. הם שאלו אותו כמה וכמה שאלות ואבחנו אותו בכמה מיני אבחונים, ולבסוף, הנחיתו מולו הצעה שהוא לא יכול לסרב לה.

"לפי הנתונים שבידינו", אמר לו המכובד מביניהם, "הרי שאתה כשרוני הרבה מעל הממוצע. ומכיוון שיש לנו אינטרס שדווקא בני התורה ישתלבו ו'יתרמו' לכלכלה על ידי לימוד אקדמי איכותי, אנו מעוניינים לממן לך את הלימודים לתואר. לדעתנו מתאים לך לעסוק כפסיכולוג או איש תקשורת, ואנו כמובן, נדאג לך למסלולי הלימוד הטובים ביותר שקיים"

השני הציג את עצמו כמי שממונה על הנושא הכספי, ופרש לפניו את הצעת המימון.

לאחר שנאמרו הדברים, הוא הבין שעבודה קשה ניצבת לפניו, וגם אם הם יעזרו חלקית, עדיין הוא יצטרך להוציא מכיסו סכום הגון, והוא הסתפק מאד מה להחליט.

בנוסף, הסביר להם לוי יצחק שכיון שהוא קופצני כל כך הוא לא חושב שהוא ישרוד בלימודים המפרכים והקשים כל כך, ולכן הוא מעדיף משהו יותר מעניין ומרגש.

ואז הגיעה ההצעה הבאה, שברגע ששמע אותה לוי יצחק ידע שלכך הוא חיכה כל הזמן. הרעיון היה ללמוד כיצד להיות 'מדרוך' רכיבת סוסים. לטעמם של אותם מלומדים שישבו מולו, בכוח רכיבת הסוסים לרפא קשיים נפשיים שונים, ולקדם נוער מתמודד. גם כאן עניין המימון לא היווה בעיה לבחור מוכשר כמוהו, הם הצליחו להשיג מלגה שתממן שמונים אחוזים מעלות הלימוד, שהסתכמה בכמה עשרות אלפי ש"ח.

מסוחר ומרוגש הוא ממלא את טופס ההרשמה, הנה סוף סוף הוא מוצא מרווה לצמאונו הגובר, הוא דמיין את עצמו מדרוך מוצלח, נכון, קצת ריח של אדמה וזבל, אבל העיקר שיהיה קצת סיפוק בחיים. הוא תיאר לעצמו את תחושת הסיפוק שתמלא אותו לאחר שיצליח להיות מטפל מומחה דרך הרכיבה הטיפולית, וחיכה בכליון עיניים ליום ההתרשמות אליו הזומן כדי ללמוד על המקצוע החדש, שיפתח לו אפיק בחיים...

יום ראשון 10 בבוקר, בחוות הסוסים אי שם על ההרים הגבוהים באזור בית שמש

הקול שבקע מבפנים לא בדיוק הזכיר לו את ההמולה הרגילה בשטיבלאך השכונתי, כשפתח את הדלת הרחבה הוא הבין גם למה.

ערבובי של אנשים מכל הסגנונות, מהם טיפוסים מוזרים עטויים בביגוד ססגוני וצבעוני גרמו לו לרתיעה עמוקה.

'עם האנשים האלה אהיה אמור לבלות בתקופה הקרובה?', הוא שואל את עצמו.

היו שם יצורים מפוקפקים, שהוא לא היה מעז לשוחח עימם אפילו בפגישה אקראית, וכאן הוא אמור לשבת ולבלות איתם במשך חודשים ארוכים...

אבל פתאום ננער חוש הדמיון שלו, ושוב הוא נזכר בדמיונות המרגשים, שכעת נראו לו מבעד לחלון החדר בו התקיים המפגש, 'ובכלל', הוא אומר לעצמו. 'הרי זה המקום האחרון שנשאר לי לבלות ולבטא את עצמי בעולם...' אך אז הוא חוזר במבטו שוב לחדר בו הוא נמצא, הוא מתבונן סביבו וכשהוא רואה את מי שאמורים לשמש לו כחברה הוא מרגיש מסופק ומבולבל...

הוא שוכב על מיטתו אך איננו מצליח לישון בשום אופן. מה שעבר עליו היום לא נותן לו מנוח, עד שבסוף הוא מוצא את עצמו מתהלך כסהרורי ברחובות העיר ביתר.

ספק מתבודד ספק ממלמל לעצמו, הוא עובר מרחוב לרחוב, והוא שופך את ליבו בדבריו, מתנה את צערו על כל העובר עליו. כה קשה הייתה ההתלבטות עד שהוא שומע לפתע צעקה שמפלחת את האוויר השקט והוא נדהם כשהוא קולט שהיא בקעה מפיו.

'געוואלד!! טאטע!!', הוא מבקש ומתחנן. 'רבונו של עולם! זה כל כך מושך אותי, אין לי כוח לעמוד בפיתוי הענק הזה. אני כבר מחפש את עצמי שנים ארוכות כל כך, והנה מגיעה הצעה מעניינית כל כך על מגש של כסף, גם כבוד גם כסף גם סיפוק ושחרור. טאטע! אם לא זה, אז מה אני יעשה עם היום שלי?'

מחר בבוקר הוא אמור לתת תשובה סופית, ולהחליט אם הוא מתחיל את לימודי הרכיבה אבל הוא אינו יודע מה להחליט. אך כמה טוב שלפחות הוא יודע מעצת ההתבודדות ויש לו את מי לשתף בלבטים העצומים בהם הוא שרוי...

רגליו נושאות אותו לכיוונים לא צפויים ולאחר שעה סוערת של טענות ומענות הוא מוצא את עצמו מול הפתח המואר של בית המדרש 'כולל חצות' בביתר.

רגליו נושאות אותו פנימה והוא מביט בעשרות האברכים הגודשים את ההיכל ועוסקים בתורת ה' כאילו עכשיו אמצע היום...

לוי יצחק ידע מה זה חצות, גם בתור בחור צעיר הוא היה קם לפעמים בחצות הלילה בפרט בימי בין הזמנים. אבל כדרכו בקודש, הסתכמה אצלו עבודת החצות בשתיית קפה ושיחות חברים אינסופיות, אך מעולם הוא לא זכה להישקף לכזו 'עבודה' של חצות.

הוא מקנא בכל האברכים ושוב עולה התחושה המוכרת במעלה גבו ולועגת לו בתזכורת שאין כל זה קשור אליו. הוא לא מסוגל לשבת חמש דקות מול ספר קודש פתוח ויהיה זה הספר המעניין ביותר בעולם.

אך איך שהוא, הוא נסחף אל תוך האווירה. ולפתע הוא מוצא את עצמו שוקע בליקוטי הלכות, שם בהלכות בציעת הפת הוא מרגיש כזה מין אהבה ותענוג, והוא כלל לא שם לב איך הזמן עובר, עד שלאחר כמה שעות הוא תופס שהאברכים סביבו כבר התחילו להתפלל 'הודו לה' קראו בשמו', בנעימה מופלאה...

הוא הביט על עצמו בתדהמה, 'האם זה אני?!', הוא שואל את עצמו. האם ייתכן שאני יושב כאן בבית הכנסת ולומד כבר כמה שעות, האומנם התורה הקדושה שייכים גם אליי?!... נפשו הסוערת שקטה לרגע והוא החליט בליבו: "כבר יש לי מקום אחר בעולם, פה אשב כי אינני יודע!"

בשולי הסיפור:

גם לאחר אותה החלטה לא נכוננו לו ללוי יצחק חיים קלים.

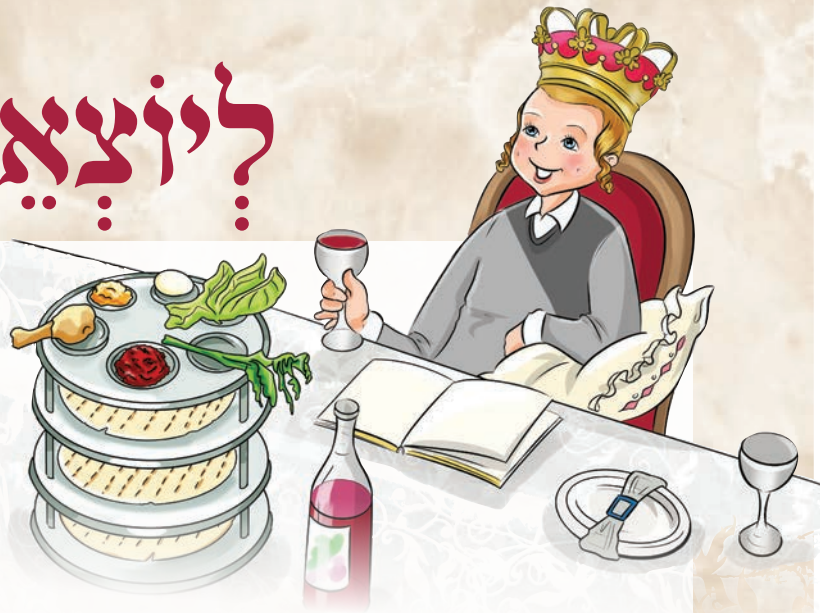
הוא המשיך להתמודד עם קשייו והריכוז עדיין לא הפך לאורח קבע בסביבתו.

אבל לאחר אותו לילה הבין לוי יצחק שבכוח הרבי ועצותיו לתת לו חיים טובים מהסוג שהוא מחפש מאז ומתמיד, וגם אם הדבר כרוך במעט או הרבה מאמצים הרי שזה מה שנכון עבורו.

הוא התחזק תמיד בגלוייהם של רבינו ומוהרנ"ת ומאז מנסה להיאחז בכל כוחותיו בכוח התורה כפי יכולתו למרות כל הקשיים! ■

יש לכם סיפור המתאים למדור? אתם מכירים סיפור מעניין על כוח הנדיב שיכול לחזק את הקוראים? שלחו לנו לפקס: 02-5396363 או הייט לבס: 053-3183654 ותזכו לזכות את הרבים בחיזוק באמונת נדיקים! כל סיפור יתקבל בברכה. (תפוסים יהיו החזון בשיקולי השעימה)

ליזצאי הפזון

המאפיה כבר התפשט ריח נעים של מצות אפיויות טריות, כשכל כמה שניות מושיט האופה מקל ארוך מהחלון הפונה אל חדר התנור הלוהט, וה'רעדלערס' מסדרים בזריזות ובזהירות את המצות על המקל, ובתוך שניה המצות כבר אפיויות...

לאחר דקות ארוכות הספיקו הילדים להתרגל לאוירה במאפית 'בחפזון תאכלוהו', אשר כשמה כן היא, המאפיה נדמיתה לעיניהם ככונת דבורים השוקקת פעילות ללא הרף, הם נזכרו בתאורים על הכהנים בבית המקדש שהולכו בזריזות עצומה את הדם של הקרבנות אל עבר המזבח, ופתאום הם ראו את זה בצורה חיה, כל שניה נצלה כאן עד תם, הרי אם יתעכב העורך 2 שניות הוא יכול להפסיד חצי קילו של מצות. העובדים סימו את ה-18 דקות, ברוך ה' הם סימו לאפות את כל המצות, וכפנו לשטף היטב את ידיהם ואת הכלים, ומיד חזרו לעבודתם בחשק חדש 'לשם מצת מצוה'... ושוב - דפיקות על השלחנות, מהירות וחפזון...

קשה היה לילדים להתנתק מהמחזה המפלא, אך הם נאלצו לעזב את המאפיה לאחר שנגמר הזמן שהקצה להם... המלמד נצל את הדרך חזר וספר לילדים את מה ש'נתן מבאר את ענין המהירות בלישת ואפית המצות בפרט, והחפזון בציאת מצרים בכלל...

רבנו אומר שמשנה רבנו היה מנהיג רחמן. הוא ראה את קשי השעבוד במצרים, איך שהמצרים רודים ביהודים ומעבדים אותם בפרך, מכים אותם ומענים אותם, וברב רחמנותו מסר את נפשו ונכנס לגב האריות, לתוך הארמון של פרעה, והתרה בו שוב ושוב, בשליחותו של השי"ת, שיצא את ישראל ממצרים. גם לאחר שיצאו כלל ישראל ממצרים המשיך משה רבנו להנהיג אותם במסירות, ואכן לאחר שנכשלו בני ישראל בחטא העגל והשי"ת אמר למשה רבנו שהוא עומד לכלות את כלל ישראל ולהשאיר רק את משה רבנו, מסר את נפשו והתחנן ארבעים יום וארבעים לילה ואכן בטל את גזר הדין עד שהתרצה לו השי"ת ואמר לו: "סלחתי כדברך!"

כך בכל דור ודור הצדיק מרחם על ישראל ומנהיג אותם במסירות עצומה, ועקר רחמנותו של הצדיק הוא להוציא את ישראל מעוונות. יהודי שנכשל ח"ו ועובר עברות, אין רחמנות בעולם יותר מזה. יותר מכה, מי שנופל לעוונות, הרי הוא מאבד את הצלם אלוקים, והוא הופך מאדם - לחיה... למרות שעדין נדמה שהוא בן אדם רגיל עם מראה אנושי, אבל באמת בפנימיותו הוא חיה... מי שכועס על אחיו ש'תפס' לו את המשחק, הרי בשעה שהוא כועס הוא דומה לדב זועם. וכן הלאה. יש כאלו שהולכים בבין הזמנים לגן החיות. אפשר להבחין בכלוב של ה'היפופוטם' איך שהעובדים מביאים לו קרטונים שלמים מלאים בכרויב ושאר ירקות, והוא פותח את הפה הענק שלו, וכשהוא לועס - פתאום כל המיץ של הכרויב נוטף מצדי פיו... רק מלראות את אכילת ה'היפופוטם' אפשר להנצל מתאנות אכילה... אך אם נתבונן על עצמנו נבחין שבשעה שאנחנו נוגסים באכל ללא דרך ארץ, אוילי

מוישי קפץ בהתרגשות מתוך הארון במטבח, שהוא עדין לא סים לנקותו משאריות הפרורים. הוא רץ במהירות אל הברז, שטף את ידיו מהסבון והאקונומיקה, והכריז בחלל הבית: "אבא, אני הולך לחידר!"

ממרומי הסלם בסלון ליד ארון הספרים נשמעה קריאתו של אביו של מוישי, ששאל: "מוישי, למה אתה הולך לחידר? והרי עכשו כבר 'בין הזמנים'. הלמודים בחידר כבר הסתיימו!?" מוישי שכבר היה עם רגל אחת מחוץ לבית הספיק להשיב, שהמלמד שלהם השיג אשור מיוחד מבעל מאפית המצות - "בחפזון תאכלוהו" שהסכים לילדי הכתה לבוא לבקור מיוחד במאפיה היום בשעה 2 בצעהים, והמלמד סכם שכל ילדי הכתה ימתינו ליד שער החידר בשעה 1:30 בכדי שייספיקו להגיע בזמן יחדיו אל המאפיה.

כשהתקרב אל החידר הבחין מוישי מרחוק בכמה מחבריו שכבר הקדימו לבוא, ותוך מספר דקות כבר צעדו בזריזות כל הילדים בעקבות המלמד המסור לכוון מאפית המצות. לפני שנכנסו אל המאפיה עצר המלמד לשיחה קצרה והסביר: כשאנו נכנסים אל המאפיה צריך להזהר במשנה זהירות שלא להתקרב אל העובדים בכדי שלא להפריע להם בעבודתם, וכן מחשש שמא יפל פרוור חמץ ח"ו לתוך הבצק! הבה ננצל את ההזדמנות ונתבונן היטב בעבודת הקדש של אפית המצות. בעל המאפיה הבחין במלמד והזמין אותו יחד עם הילדים כשהוא מזהיר אותם לשמור על הסדר ולעמוד בצד, ורגע אח"כ הוא כבר נעלם בזריזות מעיניהם.

רעש והמלה קדמו את פניהם, דפיקות העורכים על בצק התערבבו עם קול המשגיח המזרז את העובדים כלם לזכר לומר "לשם מצות מצוה", כשבתוך מתרוצץ בעל המאפיה עם סנור חד פעמי, וקורא ל'פינרס' להביא 'מעירה' אל הטעילער (ה'פינערס' תפקידם להתעסק כל הזמן עם הבצק וללחץ עליו מכל כוון, בכדי שלא יחמיץ, ומדי כמה דקות, אחד ה'פינערס' מעביר את הבצק שבידיו, - שמכנה 'מעירה' - אל האיש שממנה לחלק את הבצק לעורכים שיעשו ממנו מצה גדולה ודקה) לפתע הכריז המשגיח: 'בעוד 2 דקות חולפים ה-18 דקות, רבותי - להזדרז!!' - "מי מעביר את המצה ל'רעדלערס' (המנקבים את המצה בכדי שלא תתפח). בחלל

גם אנחנו קצת מזכירים את "סגנון האכילה ההיפופוטמית"...

וכל זה עדין לא דומה לעברות של ממש, כששומעים לשון הרע עסיסי, דומים אולי לצפור פטפטנית (כמובא ש'לכן מביא המצרע שתי צפרים, ש'יבואו הצפרים המפטטות ו'כפרו על בעל הלשון הרע שנענש בצרעת על פטפוטי המיתרים). וכן הלאה, הסוסים מרמזים על שאר דברים אסורים והנמר על עזות פנים...

ואז, הצדיק, כשהוא רואה איך בני ישראל שקועים בעוונות, והם נראים כמו חיות בדמות אדם, הוא כל-כך מרחם עליהם, ובכדי להוציאם מהמקום שנפלו לשם, הוא מאיר עליהם 'דעת דקדושה', הוא מספר להם ש'ה' אוהב אותם ועדין חפץ בהם ויש להם תקוה. הצדיק גם מלמד אותנו עצות קדושות, איך לזכות להתקרב אל השי"ת.

כי עקר מה שמתרחקים מהשי"ת הוא בגלל שהיצר הרע מכניס לאדם 'רוח-שטות'. מאבדים את הדעת. אף כשמקבלים מהצדיק הרחמן את הדעת הקדושה, זוכים להיות 'אדם' כראוי... כך מגלה רביה"ק (תורה ז' תנינא).

אבל לכאורה אם כן, מדוע עדין קשה לנו להתגבר על הפעם, הרי אנו חסידי ברסלב, ומאמינים בצדיק, והצדיק הרי מאיר לנו את ה'דעת', ובכל זאת אנו מתמודדים עם היצה"ר, כאן הוא מושך אותנו לתאוה פלונית וכאן למידה רעה אלמונית. מדוע זה קורה?! מסביר ר' נתן שעקר הסבה שהדעת של הצדיק לא משפיעה עלינו כראוי הוא מכיון שאנו מחמיצים את ה'דעת'. ובכדי להבין את דברי ר' נתן הבה ונחזור למאפית המצות.

הבה נתאר לעצמנו את ה'קמח' שגשפה אל הקערה, ופתאום הוא נפגש עם חבר נאמן - הלא הוא 'המים'! הקמח מקבל את ידידו בברפת 'ש'לום עליכם' לבבית ו'הקמח' מתכנן לפתח בשיחה ארפה עם החבר הטוב, לפתע הוא מרגיש ידים גברתניות מתחילות לערבב אותו במהירות מסחררת, רק גמרו ללוש אותו, ולפתע הוא מרגיש חבטות מכאן ולחיצות מהצד השני, אין לו מנוחה של רגע, הקמח כמעט מוצא שניה פנויה לפתח בשיחה - ולפתע מתחילים לרדד אותו הדק היטב. מחררים אותו ו... לתוך התנור! ועתה יש לנו מצה מהדרת לפסח, אלו היינו משחררים את ה'קמח והמים' לנפש קצר, הבצק היה מחמיץ!

המצות

מאמר

אני לא יחפה להבין את העצה לעמקה ולהרגיש 'שיד' וראוי לזה אלא דבר ראשון אני מבטל את דעתי לרבנו הק'.

זהו המ'של', וכעת נעבר ל'נמשל': כשרבנו הקדוש נותן לנו עצה איך להתקרב אל השי"ת, כמו למשל העצה של 'למצא נקודות טובות בעצמו ובחברו ולדונו לכף זכות', או כשרבנו נותן לנו עצה של 'התבודדות', לפרש שיחתו לפני השי"ת כבן לפני אביו וכמו חבר נאמן, אזי יש לנו שתי אפשרויות כיצד לקבל את העצה, האפשרויות הראשונה והטבעית, היא לנסות לברר האם אני יכול לקיים את העצה, למשל האם אני יכול לדון את חברי לכף זכות? והרי הוא פגע בי כל כך! איך אני ידון אותו לכף זכות. וכן בהתבודדות אפשר לבדוק, האם אני בכלל שייך לזה, האם יש לי דבורים חמים מעמק הלב? אולי אני לא קשור להתבודדות... וכשמנתהגים כך אזי 'מחמיצים' את העצה, מפסידים ומאבדים אותה.

אבל יש לנו את האפשרויות השנייה - 'מצוה הבאה לידי' - אל תחמיצנה', וכך צריכים אנו לחשוב: 'אם רבנו אומר לדון לכף זכות, אני לא חושב פעמים, ואפילו לא פעם אחת, מיד אני מקים את זה בחפזון ובזריזות'. רבנו מצוה להיות בשמחה אני מתאמץ לשמח'. ואף אם לא תמיד מצליחים מיד, אבל דבר ראשון אני לא מחמיץ את העצה.

אם רבנו צוה להתבודד אני הולך להתבודד ולשבת לפני ה', ואם השי"ת ירחם עלי - הוא ישלח לי דבורים... אבל אני לא יחפה להבין את העצה לעמקה ולהרגיש 'שיד' וראוי לזה אלא דבר ראשון אני מבטל את דעתי לרבנו הק'.

מי שנוהג כך, יזכה לצאת מגדר חיה שאין לה דעת ויזכה להיות אדם עם דעת של הצדיק, ואז יפעלו אצלו עצותיו של רבנו ביתר שאת. ואכן בכל עת שיש נסיון אם לחקור אחר דברי רביה"ק או להתגבר לקיים מיד, יש לנו להזכר במאפית המצות 'בחפזון תאכלוהו', ביהודים הזריזים העובדים שם במהירות ובחפזון, ולסלק הקשיות והמחשבות לומר 'לשם מצת מצוה' - ו'בהתקשרות לצדיק', ולקיים מיד את דברי השי"ת והצדיקים. ואמנם לאחר פסח, אז כבר אפשר להתחיל להבין את דברי הצדיק, אפשר כבר לאכל חמץ, מאחר שכבר זכינו לאמונת חכמים בשלמות. ועתה, לאחר שאנו מציתים ומאמינים לדברי הצדיקים, כבר אפשר להתבונן בדבריהם.

המלמד סיים את דבריו המאלפים והילדים חזרו לבתיהם בהרגשה מרוממת ובכוחות מחדשים.

(נערו על פי שיחתו של הרה"ח ר' יעקב נתן אנשין שליט"א)

שׂוֹרְפָה בְּבִרְסֵלָב

דיִרָה בְּאוּמָן, תְּמִיד דְּחָה אוֹתָם, אַךְ עֵתָהּ, מִשְׁהַשִּׁיב רִבְנוּ בְּחֵיב, מִהָרוּ אֲנִשֵׁי טַעֲפֵלִיק לְעִיר אֲמָן וְהִתְחִילוּ לְעַסֵּק לְהַכִּין דִּירָה נְאֻה וּמְרוּנַחַת לְרִבְנוּ.

ר' נָתָן שְׂכָר חֲזָר לְבֵיתוֹ הִתְחִיל שׁוֹב לְהִתְנַעֵג לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל רִבְנוּ וְהוּא הִגִּיעַ לְרִבְנוּ בְּיוֹם שְׁלִישֵׁי סָמוּךְ לִר"ח אֶר. בְּלֵיל שַׁבָּת קִדְשׁ פְּרָצָה שׂוֹרְפָה אֲדִירָה בְּרָחוּב הַסָּמוּךְ לְבֵיתוֹ שֶׁל רִבְנוּ וְאָז אָמַר רִבְנֵי בְּזֵה הַלְשׁוֹן: "שׁוֹיָן, שׁוֹיָן" [כָּבֵר, כָּבֵר, כָּאֹמֵר שֶׁהוּא מוֹכֵן לְנִסְעַ לְאֲמָן לְהִסְתַּלַּק שָׁם]. כִּי רִבְנוּ כָּבֵר יָדַע מִקֶּדֶם שְׁעֵתִידָה לְהִיּוֹת שׂוֹרְפָה, וְדַבֵּר מִזֵּה מִקֶּדֶם. וְרִבְנוּ ז"ל יָצָא בְּבִהְלָה מִחוּץ לְבֵיתוֹ, כְּאֲשֶׁר אֲנִשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ הַמְּסוּרִים בְּלֵב וְנַפְשׁ לְרִבְנוּ, עֲמֵלִים קִשׁוֹת לְהַצִּיל אֶת רְכוּשׁוֹ שֶׁל רִבְנוּ, כִּמּוֹבֵן הַכֵּל עַל פִּי כָּלְלֵי הַלְכוֹת שַׁבָּת, וּבְרוּךְ ה' עֲלֵה בְיָדָם לְהַצִּיל אֶת כָּל רְכוּשׁוֹ...

בִּינְתִים הִלְכוּ הַלְהָבוֹת וְהִתְפָּשְׁטוּ בְּמִהִירוֹת כְּשֶׁהֵם שׂוֹרְפִים בֵּית אַחַר בֵּית, גַּם בֵּיתוֹ שֶׁל רִבְנוּ נִשְׂרַף בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה.

בְּשַׁעָה שְׁבִיתוֹ נִשְׂרַף, יָצָא רִבְנוּ אֶל הָהָר שְׂמֻחוּץ לְעִיר וְשָׁם יָשַׁב בְּשִׂמְחָה וְהִסְתַּכֵּל עַל הָעִיר וְעַל בֵּיתוֹ... בְּבוֹקֵרוֹ שֶׁל יוֹם הַשַּׁבָּת הִלֵּךְ רִבְנוּ לְבֵיתוֹ שֶׁל רַבִּי שְׂמַעוֹן שֶׁהָיָה מְמָקָם בְּסוֹף הָעִיר וּבְיוֹם רֵאשׁוֹן, בְּשַׁעָה שְׂרַבְנוּ דָּבַר עִם אֶחָד מִהַבְּעָלֵי חוֹבוֹת שְׁלוֹ, הִגִּיעַ אִישׁ אֶחָד מֵאֲנִשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ וְהִבִּיא לוֹ סִימָן מִהָעִיר אוּמָן, וְאָמַר לוֹ שְׂמַבְקָשִׁים אוֹתוֹ לְאוּמָן שְׂיָבֹא לְהִתְגוֹרֵר בְּדִירָה שֶׁהִכִּינוּ לוֹ... תְּכַף שְׂדַבֵּר זֹאת הָאִישׁ הִלְז, נִתְאָדְמוּ פְּנֵי הַקְּדוּשִׁים מְאוֹד (וְר' נָתָן רוֹאֵה אֶת פְּנֵי הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל רַבִּיה"ק אֲדַמּוֹת בְּאִימָה וּבְיָרָאָה, וְאִינוּ יוֹדַע עַל מָה וְלָמָּה נִתְאָדְמוּ פְּנֵי? רַק אַח"כ הִבִּין ר' נָתָן לְמַפְרַע שֶׁהִיָּתָה זוֹ קְרִיאָה לְהִסְתַּלַּקוֹתוֹ...).

וְאָז זָכָה מוֹהֲרַנ"ת לְנִסְעַ עִם רַבִּיה"ק לְעִיר אוּמָן כְּשֶׁבְדָּרְךָ גָּלָה לוֹ רַבִּיה"ק דְּבוּרִים נוֹרְאִים, בִּינִיחָם אֶת הַבְּטָחָתוֹ שֶׁל רִשְׁב"י שֶׁהִתּוֹרָה לֹא תִשְׁתַּכַּח מִיִּשְׂרָאֵל, וְר' נָתָן הִתְבַּטָּא "וְאֵלְמָלָא לֹא הִגְעִיתִי לְזֵה הָעוֹלָם אֶלָּא לְנִסְעַ עִמּוֹ דְּרָךְ זֶה - דִּי!"

(מִי מוֹהֲרַנ"ת מ"ד)

הַיָּמִים הֵם יְמֵי נִיסוֹן שְׁנַת תַּק"ע, חֲצִי שְׁנָה קִדְם הִסְתַּלְקוֹתוֹ שֶׁל רַבִּיה"ק. רִבְנוּ כָּבֵר צוּפָה בְּרוּחַ קִדְשׁוֹ אֶת הִסְתַּלְקוֹתוֹ הַקְּרוֹבָה. זֶה כְּשֶׁלֵּשׁ שָׁנִים שֶׁהוּא חוֹלָה בְּחוּלֵי הָרֵאוֹת, הוּא מְקִיא דָם, וְכָל חַיּוֹתוֹ הִיא בְּנִס גָּמוּר. רִבְנוּ יָדַע שֶׁיִּשְׁנֵם אֲלָפִים וּרְבָבוֹת נְשָׁמוֹת בְּעִיר אוּמָן שְׂמֻצְפִים זֶה מִכָּבֵר שְׂרַבְנוּ יִסְתַּלַּק בִּינִיחָם וְיָבִיא אוֹתָם עַל תְּקוּנָם, בִּינִיחָם הָיוּ נְשָׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל שְׁלוֹשִׁים אֶלֶף הַקְּדוּשִׁים שְׂנִרְצָחוּ עַל קְדוּשַׁת ה' בְּשַׁנַּת תַּקכ"ח ע"י הַצּוֹרְרִים הַרְשָׁעִים שְׂנִסּוּ לְשַׁכְנַע אוֹתָם לְהַצִּיל אֶת חַיֵּיהֶם עַל יְדֵי שְׂיִשְׁתַּחֲוּוּ לְצִלָּם, אַךְ כָּל עֲשָׂרוֹת אֲלָפֵי הַיְהוּדִים, אֲנִשִׁים נְשִׁים וְטָף - אַף לֹא אֶחָד נִכְנַע, כָּלָם מָסְרוּ אֶת נַפְשָׁם עַל קְדוּשַׁת שְׂמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאַהֲבָה.

בְּחֻדְשׁ נִיסוֹן זֶה גָּלָה רִבְנוּ הַקְּדוּשׁ אֶת הַמַּעֲשֵׂה הָאֲחֵרוֹן שְׂבִסְפוּרֵי מַעֲשֵׂיוֹת, הִלָּא הוּא הַמַּעֲשֵׂה מִה' שְׁבַעָה בַעֲטֵלְעֵרִס' אֲשֶׁר ר' נָתָן הִתְבַּטָּא עַל מַעֲשֵׂה זֶה "שְׂמִי שְׂשֻׁמַע אֵלּוֹ הַמַּעֲשֵׂיוֹת מִפִּי הָיָה רוֹאֵה נְפִלְאוֹת ה' בְּלֵי שְׁעוֹר ... וְגַם עֵתָהּ מִי שְׂרוּצָה לְהִסְתַּכֵּל בָּהֶם יִזְכָּה לְרֵאוֹת אֶת גְּדֻלַּת הַשֵּׁ"ת וְגְדוּלַת הַצְּדִיקִים וְגְדוּלַת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה".

יְמֵי הַפֶּסַח מִתְקַרְבִים וְר' נָתָן שׁוֹמַע שְׂרַבִּיה"ק מְסַפֵּר מַעֲשֵׂה נוֹרָא וְנִפְלָא, וּמִיָּד הוּא מְזַדְרָז לְבֹא אֶל רַבִּיה"ק כָּבֵר בְּתַחֲלַת חֻדְשׁ נִיסוֹן. וְכֵן מִתְקַרֵב הַפֶּסַח. הִגִּיעוּ יְמֵי פֶסַח וּלְפִתַע פּוֹרְצַת בְּבִרְסֵלָב שְׂרַפָה גְדוֹלָה, רַק הַצְּלִיחוּ לְכַבוֹת אֶת הַשְּׂרַפָה וְשׁוֹב פּוֹרְצַת שְׂרַפָה נוֹסֶפֶת בְּמָקוֹם אַחַר בְּעִיר, וְכֵן הִשְׁתַּלְּלוּ שְׂרַפּוֹת רְבוֹת בְּבִרְסֵלָב.

יוֹם אֶחָד הִגִּיעוּ כְּמָה מֵאֲנִשֵׁי שְׁלוֹמְנוּ מִהָעִיר טַעֲפֵלִיק וְהִצִּיעוּ לְפָנֵי רַבִּיה"ק אִם יִרְצָה שֶׁהֵם יִכְנוּ לוֹ דִּירָה נְאֻה בְּעִיר אֲמָן, כִּי זְמַן רַב שִׁתּוֹשְׁבֵי אֲמָן כָּבֵר מְצַפִּים שְׂרַבִּיה"ק יָבֹא לְהִתְגוֹרֵר בְּעִיר וְלְהָאִיר לָהֶם אֶת אוֹרוֹ הַגְּדוֹל. לְהַתְּעַתָּם שֶׁל אֲנִשֵׁי טַעֲפֵלִיק, נַעֲנָה רִבְנוּ בְּחֵיב לְהַצְעָתָם, כְּאֲשֶׁר לְמִרוֹת שֶׁהֵם כָּבֵר בְּקִשׁוֹ מִמְּנוּ כְּמָה פְּעָמִים רְשׁוֹת לְהַכִּין לְפָנָיו

סיפור

ור' נתן התבטא "ואלמלא לא הגעתי לזה העולם אלא לנסע עמו דרך זה - די!"

קורא את גיליונות "אבקה"?

פתחזק! נהנה! אבל החוברות עדיין
לא מגיעות לאזור המגורים שלך?
אל תשאיך את האור לעצמך!!!

הידעת?

לא אחת,
גיליונות שנפתחו
לגמרי באקראי
גרמו לקירוב
נפשות לאורו
של הרבי,
ועוררו התקרבות
מחודשת אל
הקדושה.

« 10 גיליונות - 150 ₪
« 20 גיליונות - 200 ₪
« כל 10 גיליונות נוספים
בתשלום 50 ₪ נוספים

מהיום תוכל לקבל חבילת גיליונות
להפצה באזורך **בתשלום ספלי עבור ההוצאות בלבד.**
ניתן לצרף בשמחה חברים נוספים ויחדיו
להשתתף בהפצה החשובה כל כך.

אם גם אתה רוצה להאיך את העולם פנה אלינו עוד היום: 02-6237686 שלוחה 3